

Tecuciul literar-artistic

Revistă europeană de cultură, opinie și informare
Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

56

Serie nouă
(anul 14),
Primul
trimestru
2020

„O umbră e ființa-i, o spumă e cuvântu-i/ Și la un loc Unire: zi-i lume și te mântu!”

Mihai Eminescu - Ms 2254/1876 (Versuri inedite)”

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro

Gheorghe Petrașcu, *Autoportret*, 1923

Sub egida Asociației Societatea Culturală „Ștefan Petică - 2007”

SUMAR

▶ Mihai EMINESCU, <i>Rugăciune</i>	3	▶ Theodor PARAPIRU, <i>Expresii celebre: „Invasia Marțienilor”, „Invidia lui Saul”</i>	86
▶ Grigore VIERU, <i>În limba ta</i>	4	▶ Daniel MAZILU, <i>Esența comunismului. Caricatura ideologică a omului</i>	88
▶ Dan MOVILEANU, <i>După 30 de ani (II)</i>	5	▶ Acad. Nicolae DABIJA, <i>Adevărul e doar unul!</i>	90
▶ Viorel BURLACU, <i>C. D. Zeletin în ipostaze tecucene</i>	6	▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Geneza unui patronim</i>	92
▶ Ioan DĂNILĂ, <i>Călător spre transparență</i>	7	▶ Petruș ANDREI, <i>Grigore Hagiu – „Marele visător”</i>	94
▶ Tănase DĂNĂILĂ, <i>Interviu cu C. D. Zeletin</i>	8	▶ Ion ROȘIORU, <i>Elena Netcu - o prozatoare, de mare forță</i>	96
▶ Adrian Dinu RACHIERU, <i>Vasile Andru, un isihast itinerant (I)</i>	14	▶ Constantin OANCĂ, <i>15 ianuarie 2020</i>	98
▶ Doru SCĂRLĂTESCU, <i>Junimea, o magnifică zidire maioreșciană</i>	17	▶ Violeta IONESCU, <i>S-a întâmplat la Carrhae</i>	99
▶ Petre ISACHI, <i>Marin Sorescu și criza comunicării sau vox clamantis in deserto</i>	21	▶ Mihai ȘTEFĂNIU, <i>Poetului Dionisie Duma</i>	101
▶ Lucia OLARU NENATI, <i>Eternitatea ninge imaculat, peste luna februarie</i>	23	▶ Constantin OANCĂ, <i>Dionisie Duma</i>	102
▶ Ion FERCU, <i>Coridorul eminescologic ștefanmuntenesesc</i>	25	▶ Ileana GEORGESCU TULICĂ, <i>Ștefan Petică</i>	103
▶ Petruș ANDREI, <i>Hortensia Papadat-Bengescu - Arta analitică</i>	30	▶ Katia NANU, <i>Ziua Culturii Naționale</i>	104
▶ Ștefan ANDRONACHE, <i>Gheorghe PETRAȘCU</i>	33	▶ Cezarina ADAMESCU, <i>Proză scurtă</i>	108
▶ Gheorghe Petrașcu văzut de către colegii săi de breaslă	38	▶ Mihaela GUDANĂ, <i>Cântecul lavandei</i>	110
▶ POESIS:		▶ Marin NĂSTASE, <i>Capitolul X. Mărțișor în Țara lui Soare-Împărat...</i>	114
Ovidiu GENARU	40	▶ Cristina LUCA PARAPIRU, <i>Povestea lui Iubita Mamei</i>	118
Angela BACIU	41	▶ Elena NETCU, <i>Sari Saltuk Baba</i>	119
Victor MUNTEANU	43	▶ Crina DECUSARĂ-BOCȘAN, <i>Constantin DECUSARĂ, Amintirile unui bătrân</i>	121
Rodian DRĂGOI	45	▶ Preot drd. Toderiță RUSU, <i>Zalina Gabriela NEAGU, O figură luminoasă din ținutul Tecuciului în a doua jumătate a veacului al XVII-lea</i>	
Marilena APOSTU	45	▶ Ghiță NAZARE, <i>Alexandru Ioan Cuza - în conștiința gălățenilor</i>	127
Marilena APOSTU	48	▶ Sorin LANGU, <i>I se spunea „Vizirul”</i>	130
Deea STATE	50	▶ Victo® CILINCĂ, <i>Vizite regale în Galați, portul de poveste (1)</i>	133
Carmen SECERE	52	▶ Sorin LANGU, <i>„Totul pentru țară! Nimic pentru mine!”</i>	136
George TEI	54	▶ Ioan PAVEL, <i>Un romancier gălățean, un roman surprinzător de ucronie vintage și o cronică publicată la Birmingham</i>	139
Adrian RACARU	56	▶ Vladimir RADU, <i>Doi tecuceni și o revistă medaliată cu aur la Paris</i>	141
Violeta Daniela MÎNDRU	58	▶ Ștefan ANDRONACHE, <i>La Arles, pe urmele lui Van Gogh</i>	143
Liviu Ioan STOICIU	59	▶ Gh. N. VASILACHE, <i>Unele probleme ale exprimării corecte (VII)</i>	147
Pr. Ionel RUSU	61	▶ Cătălin NEGOIȚĂ, <i>Poveste de neuitat despre „țara uitată”</i>	150
Vasile Dan MARCHIȘ	63	▶ Ghiță NAZARE, <i>O carte monument</i>	152
Ioan PURDELEA	65	▶ Dan Movileanu, <i>Lirism neliniștitor - Raluca Faraon</i>	154
Cristina LUCA-PARAPIRU	67	▶ Virgil RĂZEȘU, <i>Omul lumii moderne, între progres și disperare (II)</i>	156
▶ Eleonora STAMATE, <i>Aforisme</i>	68	▶ Dan Movileanu, <i>Revista revistelor</i>	158
▶ GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ, <i>Păpușa</i>	70		
▶ Gheorghe Petrașcu, <i>„pictorul care nu seamănă cu nimeni dintre pictori”</i>	72		
▶ Gheorghe Petrașcu, <i>reverberații lirice</i>	76		
▶ Firiță CARP, <i>Instantanee</i>	79		
▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Penel înflăcărat</i>	80		
▶ Ștefan ANDRONACHE, <i>O scrisoare inedită a lui Costache Conachi ce dezvăluie alte preocupări gospodărești de-ale acestuia</i>	83		

Redacția

Director onorific: **Dr. Constantin TEODORESCU**

Director executiv: **dr. Petru BLAJ**

Redactor-șef: **Eleonora STAMATE**

Redactor-șef adjunct: **DAN MOVILEANU**

Tehnoredactori: Eleonora STAMATE,
Bogdan ARTENE

Membrii redacției

Paul Blaj
Vasile Sevastre Ghican
Vladimir Radu
Săndel Stamate
Ionuț Petică
A.G. Secară
Tănase Dănilă
Mihail Pohrib
Constantin Oancă
Adrian Racaru
Ștefan Andronache

Colegiul editorial

Acad. Mihai Cimpoi
Acad. Nicolae Dabija
Prof. Dr. Theodor Codreanu
Acad. Vasile Tărățeanu
Prof. Univ. Dr. C. D. Zeletin
Prof. Dr. Mircea Platon
Prof. Dr. Lucia Olaru Nenati
Liviu Ioan Stoiciu
Prof. Dr. Narcisa Florentina Boldeanu
Prof. Univ. Ștefan Munteanu
Daniel Corbu

**Prezentul număr al revistei
este ilustrat cu picturi de
Gheorghe Petrașcu,
puse la dispoziție de
Ștefan Andronache.**

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redactor-șef Eleonora STAMATE:

Str. Cpt. Gh. Decuseară nr.7, bl. H3, sc.2, ap.30
Tel.0742.402.999
e-mail: stamate.eleonora@yahoo.com

Adresa redacției:

Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”
Str. Republicii nr. 11, Tecuci
ISSN 1843-0198

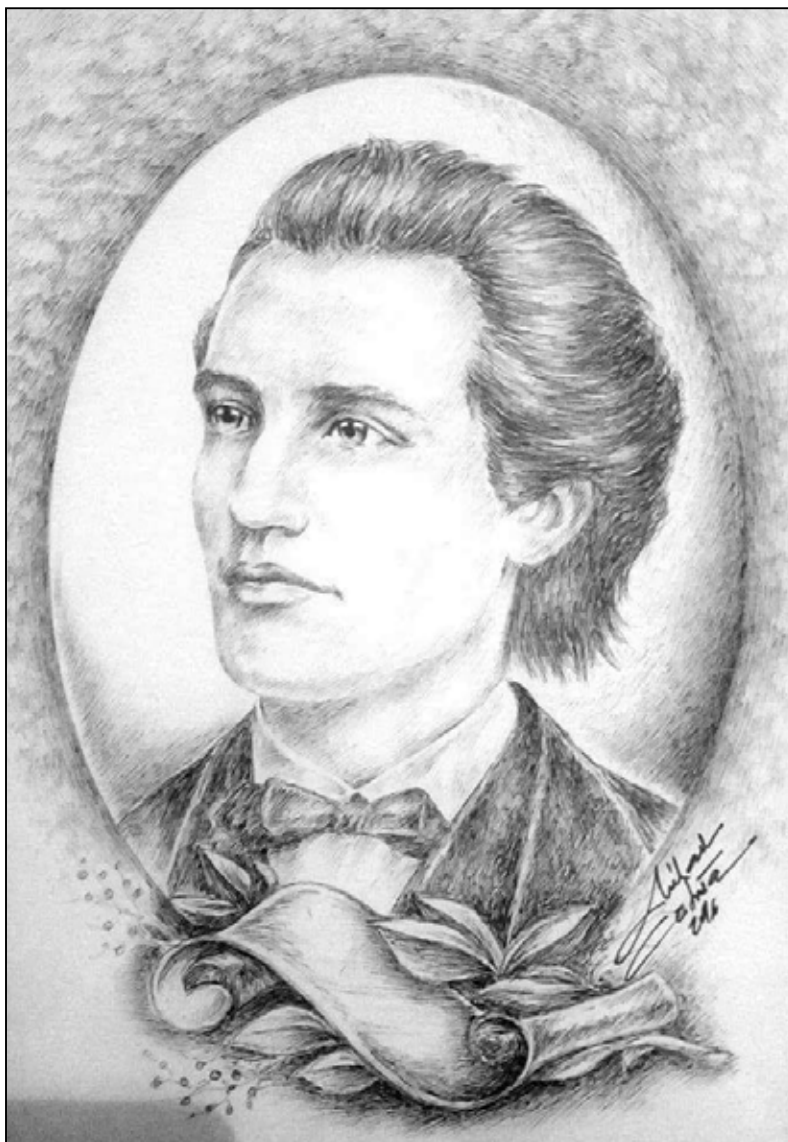
Nu primim decât materiale corectate și în format electronic

Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemicile și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.

Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

Grafică de Lidia Popa

RUGĂCIUNE

► Mihai EMINESCU

Crăiasă, alegându-te,
Îngenunchem, rugându-te,
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie:
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, maică prea curată,
Și pururea fecioară,
Marie!

Noi, ce din mila sfântului
Umbră facem pământului,
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plângeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!

ÎN LIMBA TA

► Grigore VIERU

În aceeași limbă
Toata lumea plânge,
În aceeași limbă
Râde un pământ,
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.
În limba ta
Ți-e dor de mama,
Și vinul e mai vin,
Și prânzul e mai prânz.
Și doar în limba ta
Poți râde singur,
Și doar în limba ta
Te poți opri din plâns.
Iar când nu poți
Nici plânge și nici râde,
Când nu poți mângâia
Și nici cânta,
Cu-al tău pământ,
Cu cerul tău în față,
Tu taci atunce
Tot în limba ta.

EDITORIAL

DUPĂ 30 DE ANI (II)

► Dan MOVILEANU

După atâția luștri de democrație originală, (nenumărate schimbări de guvern, prim-miniștri, miniștri, legislative) de încercări poticnite de-a mișca din loc căruța băștinașă, cu pseudo-reforme eșuate, n-am făcut decât pași spre dezastru. Ne întrebăm cu toții cine a greșit și când s-a greșit? Să găsim un vinovat sau o cauză, o motivație pentru dezastruș în care am ajuns și din care muți analiști politici (adevarați show-mani!) clamează că nu vom mai ieși, că nu se mai poate face nimic. Unii fac apel la înaintași celebri și invocă „netrebnicia” și „lautarismul” (C. Noica) specific românești, alții sau vina pe „boicotul istoriei” (M. Eliade), alții pe „adamismul românesc (E. Cioran). Ilustrând această capacitate a românului de-a o lua mereu de la capăt, până și ideologul A. Marino afirma că „totul trebuia luat și construit de la început și pus pe baze noi”. În fine, mulți își reamintesc celebrul nefericit „stupid people” al celui care profetiza despre trecut și de unde concluzia, trasă de păr, că mai ales poporul român se face vinovat, fiindcă n-ar avea decât două calități- dreapta credință și ospitalitatea – evidențiate de un șir întreg de personalități, de la D. Cantemir la C. Rădulescu – Motru și Lucian Blaga, și acestea păgubitoare. Din această postură, poporul român nu va reînvăța democrația nici după treizeci de ani, eludând pronosticul profetului din Dămăroaia. De altfel, niu „profeți” ai neamului, adepți ai lui Brucan și ai ideologiei „politically correct”, dreptaci de stânga și stângiști de dreapta, conchid că „poporul român e tarat”, că este „canalia de facto”, că această „misera plebis” n-ar avea organ democratic și că n-ar trebui să aibă „acces direct la decizie” (H.R.Patapievici), propunând introducerea „votului cauzitar”, elitist. Cum altfel, fiindcă „țara e plină de proști, de rebu-turi umane și industriale (Traian Ungureanu), că trăim în „țara gurilor știrbe”(G. Liiceanu), că acești români cu „fețe... , cu ochii mohorâți, cu maxilare încrâncenate, guri vulgare, trăsături rudimentare, etc” (H.R. Patapievi) ar trebui exterminați și

înlocuiți cu alt popor de aiurea. Urmare a acestui paricid verbal, un cantautor urla în microfoanele patriei că „vreau o țară ca afară!”, adică neromânească. Pentru că la noi totul se gripează, patinează, derapează într-un stâlp, într-un gard, într-un interes obscur! Ca mulți alții, nu cred că poporul român – un popor ca oricare altul, nici mai bun, nici mai rău, cum spunea I.L.Caragiale – este vinovat de ceea ce se întâmplă, ci „pătura superpusă”, noua-veche minoritate neocomunistă, „oligarhică, cleptocrată, parazitară” (Mihai Eminescu) incapabilă să schițeze măcar o direcție, un proiect de dezvoltare economică, să trezească entuziasmul lucrativ al acestui popor blând, ascultător, bun executant, capabil! Nu are conducători pe măsură, cei care conduc au devenit stăpâni! Cele cinci milioane de români, exilați din motive economice, sunt apreciați, căutați, au transformat în „rai” locurile unde au migrat, și nu pentru că se mulțumesc cu salarii mai mici decât... Marile orașe din Ardeal, Sibiu, Cluj, Oradea, etc, au devenit adevărate citadele europene, capitale economice și culturale, câteva comune (Constanța, Giurgiu, Deva) au fost transformate la nivel european. Dovadă că cel din fruntea unei comunități (alesul) dacă știe cum să se pună în slujba celor care l-au ales, rezultatele nu întârzie să apară.

Această „pătură superpusă”, alcătuită din mărunți activiști, fără școli politice înalte, deghizati în politicieni, mulți sprijiniți de vechea gardă pretoriană, n-a făcut nimic altceva decât să dezbine (et impera) poporul, războindu-se fără miză națională între dreapta și stânga, aruncând o categorie socială împotriva alteia. Încă Seneca spunea că important este nu cât trăiești, ci cum îți întrebuințezi viața, cum îți trăiești viața. Altfel, rămâi ancorat în drama „formular fără fond”(T.Maiorescu), care s-a transformat în tragedie națională.

IN MEMORIAM

C.D. ZELETIN ÎN IPOSTAZE TECUCENE

Reputatul medic și cărturar Constantin Dimoftache, cunoscut în lumea științifică și culturală sub pseudonimul C. D. ZELETIN a trecut la cele veșnice. S-a stins din viață, marți, 18 februarie 2020, la Spitalul Sf. Ioan din București, după o îndelungată și grea suferință. S-a născut la 13 aprilie 1935, în comuna Burdusaci, județul Tutova.

După absolvirea liceului, a urmat cursurile Facultății de Medicină din București, specializarea Pediatrie, pe care o absolvă în 1959. A desfășurat o susținută activitate medicală la Institutul de Igienă și Sănătate Publică din București (1963-1989). În anul 1965 intră în învățământul universitar la Catedra de Biofizică a I.M.F. București. Membru în Comitetul de conducere al Secției de Biofizică a Uniunii Societăților de Științe Medicale. Din 1990 a devenit membru al Consiliului Societății Naționale de Biofizică Pură și Aplicată din România, redactor șef al revistei Romanian of Biophysics (1991), membru al Academiei de Științe Medicale (1994). Președinte fondator al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România.

Poet, eseist, memorialist, traducător, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România, începând din 1967. C. D. Zeletin a tradus de Gerard de Nerval, Theophile Gautier, Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Arthur Rimbaud, Paul Valery, Apollinaire. Prima antologie de poezie a Renașterii italiene, care a apărut în limba română, a fost

„Lirica Renașterii italiene”, tălmăcită de C. D. Zeletin (1966).

Cetățean de Onoare al municipiului Tecuci din anul 2008.

De-a lungul anilor a participat la multe întâlniri cu lumea culturală locală.

Dispariția acestei mari personalități reprezintă o pierdere uriașă, pentru întreaga cultură română.

Viorel BURLACU

► Ioan DĂNILĂ

IN MEMORIAM

CĂLĂTOR SPRE TRANSPARENTĂ

„În filigran de arbori, giuvaier,/ cade-amețită țandăra de cer.// O prind în brațe codrii și-o sărută,/ cu ochi închiși, în nebunie mută.// Rămân uitați și n-aud că-împrejur/ au fecundat universal murmur...” (*arpegii de primăvară*). Am extras poezia dintr-un volum al lui C. D. Zeletin (13 apr. 1935 – 18 febr. 2020), „Călătorie spre transparentă” (Editura „Eminescu”, 1977), pe care l-am purtat cu mine de la Bacău la Mănăstirea Samurcășești în ziua de 23 febr. a.c. L-am prezentat îndoliatei adunări, împreună cu un altul, „Ideograme pe nisipul coridei” (Editura „Cartea Românească”, 1982), din care am citat pentru a ne convinge toți că Dada (cum îi spuneau prietenii) nu pleacă definitiv dintre noi. Nu a fost ușor să-mi fac loc în mijlocul tipicului de înhumare, dar am profitat de două realități: era o zi însorită, chiar caldă, care ne chema să stăm afară (slujba a avut loc în fața capelei), iar apoi aveam de împlinit o misiune specială – eram delegatul grupului de băcăuani (tot aparatul administrativ al comunei natale a lui C. D. Zeletin a fost prezent în acea duminică la Mănăstirea Samurcășești) pentru a transmite mesajul lor. Minutul pe care l-am cerut de la preotul coordonator al ceremoniei, Radu-Petre Mureșan (venit din București, de la Biserica „Izvorul Tămăduirii” Mavrogheni), devenit dublu, s-a încheiat cu o îngăduită parafrază: versurile celui plecat dintre noi, „Atâta memorie astăzi; mâine, atâta uitare”, le-am reprodus în varianta negată – *câtă memorie, atâta neuitare*.

Doctorul în filozofie Alexandru Popescu-Prahovara (venit din Anglia pentru a-l conduce pe ultimul drum pe nașul său, C. D. Zeletin), cel care a alcătuit un amplu și documentat necrolog, citit cu tot patosul potrivit dimensiunilor unei asemenea personalități –, a fixat satul Burdusaci în județul Tecuci (adevărat: azi, comuna Răchitoasa este în județul Bacău). „Diamantul smerit”, cum și-a numit cuvântul său cărturarul româno-britanic, a fost „purtător harismatic și harnic al credinței în Hristos, la răscrucea tragică a primelor două milenii ale erei creștine”.

M-au impresionat, printre altele, oamenii din satul Șendrești, comuna Motoșeni, județul Bacău (cândva, tot în județul Tecuci), veniți la Mănăstirea Samurcășești să asiste la despărțirea de pământeanul Constantin Dimoftache (Zeletin). Înainte și după

ceremonia funebră, am stat de vorbă cu ei și am înregistrat pe reportofon impresiile provocate de eveniment. Se numesc Mihai Mihalache (n. 1940), Maria Mihalache (n. 1949, Cernătești, Buzău), Adriana-Ileana Teodorescu, Maria Cain (n. 1935, tovarășă de copilărie cu Dada; Șendreștiul e foarte aproape de Burdusaci); o așez aici și pe Gabriela Dimoftache, sora, dar și pe Radu-Șerban Palade, nepotul, descendent, ca și C. D. Zeletin, din familia care l-a dat pe singurul deținător al Premiului Nobel, pentru medicină. Amândoi s-au ocupat cu toată răspunderea de ceremonie). Dacă ar fi să selectez ceva din înregistrările făcute în ziua de 23 februarie, m-aș opri la rugămintea Mariei Cain de a salva casa Zeletinilor, de la Burdusaci, dorință expresă a lui Dada.

Din aceeași „Călătorie spre transparentă”, volumul de debut poetic, merită reprodus poemul așezat de autor pe clapa I a cărții: „Mi-ar fi de ajuns după viață moartea,/ dar sânt atât, atât de amestecate! Nici nu mă-îndrept către secunda vieții,/ că mă și-împiedic de vecia morții.../ Îmi trebuie un cântec dinspre toate/ și peste tot îmi trebuie-o lumină,/ să nu aud aripi precipitate/ și să nu văd ce trebuie să vină./ Mai trebuie un cântec dinspre toate,/ spre-a da desăvârșire slăbiciunii/ prin care nu-îndrăznesc cu gheața minții/ să tai cărări în codrul des al vieții,/ ca să privesc ce pururi nu se vede./ Mai trebuie un cântec dinspre toate/ și peste tot mai trebuie-o lumină” (*musica aperta*).

C. D. Zeletin – o amintire greu de egalat.

C.D. ZELETIN

„Am crescut la Burdusaci, între biblioteci, partituri muzicale și păduri...”

Deruta valorică și ireverența față de valoare dau fiori spiritelor normale.

Dacă Laertios Diogene ar fi contemporan cu noi și ar umbla ziua în amiază mare cu lumânarea aprinsă căutând un OM, cu siguranță l-ar găsi dacă ar bate la fereastra marelui cărturar C.D.ZELETIN. S-au scurs aproape doi ani de când convenisem cu domnia sa acest interviu, fără a găsi curajul de a-l aborda. Consideram ca pe o necuviință să-i tulbur liniștea, de care are atâta nevoie în planul creației, acestui mare și polyvalent cărturar, scriitor de primă linie a literaturii noastre, profesor universitar și medic de înaltă ținută.

Reținerea avea să-mi fie repede spulberată iar surpriza avea să fie totală. Am descoperit un om de o blândețe și o predispoziție spre comunicare fără bariere, care iradiază o lumină binefăcătoare, cum numai oamenii mari o dețin.

Ramură a unui arbore genealogic profund românesc din arealul moldav, sănătos moral și curat în fibra sa intimă, scriitorul C.D. ZELETIN ne oferă un cital de înaltă emoție și ținută intelectuală.

Deschideți, stimați cititori, fereastra lăuntrică, pentru a primi un mare spirit.

Tănase Dănilă: Stimate domnule C.D.ZELETIN, complexa dumneavoastră personalitate mă inhibă oarecum, încât, vă rog să-mi acordați circumstanțe atenuante dacă, prin întrebările

mele, nu voi surprinde esența. Pentru început, spuneți-ne de unde provine apetența dvs. pentru acest areal geografic, Tecuciul?

C.D. ZELETIN: Vă temeți că nu veți surprinde esența! E în firea lucrurilor ca în toate cele să ne scape o latură sau alta a esenței, astfel încât ea își păstrează, chiar cunoscută, enigma. Prin această fatală scăpare se asigură infinitul cunoașterii...

Răspund acum întrebării.

Oricât ai explica-o, poziția afectivă - cum ar fi afecțiunea mea pentru Tecuci - rămâne cu un element inefabil în ea. Totuși, apetența pentru ținutul Tecuciului se explică prin faptul că majoritatea strămoșilor ei aici își află rădăcinile. Eu însumi m-am născut la Burdusaci, în nordul fostului județ Tecuci, sat străbătut de pârâul de la care mi-am luat numele: Zeletinul.

Aproape toate crengile arborelui meu genealogic au rădăcinile în acest areal. Un arbore genealogic bogat. De fapt, orice arbore genealogic e bogat în sine: „bogat” în sensul folosit aici înseamnă „cunoscut”. Al meu e bogat fiindcă îl știu. Am acasă trei dosare ce plesnesc de note, țepene că pieptul unui general pe care, cu vârstă, nu-l mai cuprind găicile.

Tot aștept să găsesc timp să le sintetizez și să le consacru mai multă reflecție. Mă interesează mai mult vechimea și mai puțin actualitatea, iar în vechime-antronimia și genetică.

Cercetarea istorică îmi satisface, într-o măsură, interesul lexical pentru nume: am aflat deja câteva sute; genetică strămoșilor însă - mă refer la însușirile somatice, sufletești ori mentale - rămâne, fatalmente, precară. E greu să aflui cum gândeau, felul lor de a fi etc.

Dinspre tată, preotul Nicolae Dimoftache (1908-1991), Coasta Lupei și Nicoreștii concentrează cele mai multe neamuri. E vorba de familiile Dimoftache și Hozoc. Numele originar al Dimoftachilor a fost Turea, aromâni care urcaseră, prin transumanța, dinspre Ohrida, ciobani bogați. Pe la 1780, îi găsim în județele Tecuci și Putna. Reverii mele în această problemă le place să aibă că subiect pe etruscii Turea veniți în Tracia, pe care latinul Cicero îi socotea barbari, deoarece ginta lor teribilă îngrozea munții prapastiosi ai Traciei (N.Densușianu). Într-adevăr, în hățușul genealogic al Dimoftachilor, răzbate din când în când, în istoria

mai îndepărtată, o stranie înclinare, dacă nu sadică, în orice caz spre duritate, din care extrag plăcerea. Au fost oameni destoinici, frumoși, unii buni muzicieni, alții cu gustul aventurii. Scriitorul clujean *I.D. Mușat* (1898-1983), născut la Podul Turcului, pe numele real *Ioan Dimoftache*, rămâne în istoria literaturii cel puțin prin romanul în trei volume, *Horea Rex Daciae*. la 10 mai 1900, regele Carol I acordă *Coroana României în grad de Cavaler* preotului *Gh. Hozoc* din Tecuci, care i-a avut printre fii pe doctorul *Alexandru Hozoc* din Râmnicu vâlcea, pe magistratul *Ion Hozoc*, președintele Tribunalului Tecuci, și pe juristul *Dimitrie Hozoc*, consilier la Înalta Curte de Casație. Fiul acestuia din urmă, poetul *Ion Hozoc*, născut în 1906, a încetat din viață la 14 octombrie 2007...

De ținuturile tecucene mă leagă și neamurile dinspre mama mea, învățătoarea *Maria Dimoftache*, născută Taralunga (1910-1978); fratele mamei ei, doctorul *Savel Cârlan* (1885-1969), originar din sătucul Ruget, Vultureni, a fost decenii la rând medicul șef al Județului Tecuci. Era un practician extrem de priceput și un suflet foarte bun. Erou în Primul Război Mondial, el este unul din fondatorii Bibliotecii Publice din Tecuci, împreună cu protoiereul *N. Conduratu* și profesorul *Constantin Solomon*, alte rude tecucene ale mele. Printr-o nepoata a soției sale, Eustina, fiica a preotului *Constantin Iftimie* din Nicorești, *Savel Cârlan* se înrudește cu doctorul *Răzvan Ionescu*, fiul filozofului *Nae Ionescu*. Fratele doctorului *Savel Cârlan*, învățătorul *Ioan Cârlan* (1875-1950), din Vultureni, județul Tecuci, a fost Deputat în primul Parlament al României Reintregite în hotarele ei firești, iar vărul lui primar, *Ioan D. Condurache*, specialist în dreptul medieval românesc, a fost secretar, în 1919, al Conferinței de Pace de la Trianon. Alt frate a fost *Dumitru Cârlan* (1892-1976), Ofițer de Stat Major și matematician, Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul în ambele Războaie Mondiale, „Eroul de la Încărcătoarea”, distins cu Ordinul francez *Croix de Guerre* și citat pe Armata de către generalul *Maurice Sarrail*, comandantul trupelor franceze în Orient.

În Laz, comună Oncestii Noi, județul Tecuci, a trăit o viață bunicul meu dinspre mama, *Gheorghe Țaralungă* (1885-1963), tată a șase copii, erou al luptei anticomuniste din zona și care avea să moară în Închisoarea Jilava...Fiica lui, Olimpia Jalba, sora mamei, moartă în urmă cu câțiva ani, a fost o viață doctoriță în Tecuci.

Tecucean era și doctorul *Aurel Marin*, rudă mea, unul din cei mai iluștri specialiști O.R.L ai țării, „genialul doctor Aurel Marin”, a cărui moarte i-o deplângea, în memoriile ei, marea actrița *Mărioara Voiculescu*. Tecucean era și profesorul de obstetrică al Facultății de Medicină din Iași, vărul mamei, *Vasile Dobrovici*, născută la Goldesti... Am lăsat la urmă Burdusacii mei natali, izvor de cărturari importanți, dintre care ar fi de ajuns să-i citez pe filozoful și sociologul *Ștefan Motaș Zeletin* (1882-1934) și pe doctorul *Alexandru Brăescu*

(1860-1917), creatorul învățământului universitar de psihiatrie din Moldova și ctitor al Așezămintelor Socola din Iași, unchi ai mei... Rămân încă mulți pe care-i nedreptățesc prin omisiune... Nu mi-am propus însă o catalografie, ci enunțarea din zbor a unor vrednicii care îmi întăresc valoric legătură cu Tecucii. Dar legătură mea s-a consolidat și prin prietenii tecucene, și nu vreau să-l uit în acest sens pe scriitorul *G.G.Ursu* (1911-1980), autorul *Tecuciului literar* (1943).

T.D.: Aveți o opera literară de mare întindere și adâncime. Appetitul pentru cultură înalta este o moștenire genetică, sau v-a fost cultivat printr-o educație în mediul în care ați trăit?

C.D.Zeletin: Întoarcerea cu față spre unul sau altul din punctele cardinale ale universului spiritual este, întâi de toate, urmarea unei inițiative personale, dezvoltată prin propriile puteri. Ele te recomandă și te definesc. Formarea viabilă rămâne autoformarea. Moștenirea genetică și educația numai cât modulează acest demers, făcut pe seama proprie, cea dintâi mai mult, cealaltă mai puțin în comparație cu porunca genetică, sau invers, ori amândouă în egală măsură. Cu aceeași zestre genetică și în aceeași ambianța părintească și de instruire, membrii unei familii răspund diferit, și nu e de mirare, fiindcă genetică apasă pedala pe o direcție ori pe altă, iar direcția preferențială e diferită pentru diferiții indivizi ai unei genetici comune. Frații se aseamănă și nu se aseamănă. Interesul speciei stă tocmai în variabilitate și în fugă de omogenitate. Mi-aș îngădui o metaforă: specia are spaima de comunismul structurii indivizilor ei...

Se înțelege că, spunând acestea, nici nu scad, nici nu sporesc însemnătatea moștenirii genetice și a instrucției din familie și din școală... Deși zeul epocii care se ivește la orizont este genetică și deși, nu o dată, m-a înspăimântat tirania ei, surpriză fenomenologică nu este exclusă, și ea se arată în opțiune. Puterea originală a instrucției se vede și pulsează mai târziu și - cel puțin pentru mine - ea stă în amintirea fecundată și în reveria creatoare. Am crescut la Burdusaci între biblioteci, partituri muzicale și păduri.

T.D.: V-ați dedicat viața unei profesii profund umaniste. Sunteți profesor universitar, cercetător științific, practician al medicinei de vârf, scriitor de mare erudiție abordând cu talent artistic aproape toate genurile literare, traducător din lirică italiană și franceză. Sunt complementare aceste pasiuni? Credeți în terapia cuvântului scris, că fiind o alternativă sau o adăugire la practică medicală, pentru echilibrul și sănătatea omului?

C.D.Zeletin: Privindu-le diacronic, medicină și artă nu sunt complementare, fiindcă *ab initio* medicina a fost artă, artă medicală. Ori, atât arta medicală, cât și suma celorlalte arte au un fundament comun: cunoașterea prin intuiție, nu prin rațiune. Cu trecerea timpului, raționamentul de tip cartezian și erudiția au completat

cu o altă natură esență medicinei, scientizând-o și îndepărtând-o de arte. Acestea, separându-se din ce în ce mai distinct, au început a se numi - și a fi- *beletristice*, adică legate organic de frumusețe, de *frumos* (ulterior, pornind de la Charles Baudelaire, aveau să fie legate și de *urât*). Astăzi însă, medicina și arta sunt complementare, medicina servind frumosul natural, prin repararea lui. Dimpotrivă, arta, ilustrând frumosul estetic, rămâne o dezvoltare a artificialului și nu al naturalului, de care însă rămâne legată medicină.

Cred în terapia prin cuvântul scris, că varianta a psihoterapiei, deoarece literatura artistică este vehiculată de cuvânt. Absolutizarea ei, însă ete primejdioasă, prin ignorarea dreptului celui suferind la farmacoterapie, radioterapie, fizioterapie, chirurgie etc.

T.D.: Sunteți un fin cunoscător al psihologiei umane. Care credeți că sunt bolile cele mai cumplite - în sens metaforic - de care suferă umanitatea în general și națiunea română în special?

C.D.Zeletin: Lumea nu e nici mai bolnavă, nici mai sănătoasă că înainte. Sănătatea e amestecată cu boală, viață cu moartea. Moartea e aceeași, maladiile sunt însă altele, asigurând și ele schimbarea veșnică a lumii. Viteză a crescut în toate mișcărilor care țin de voință omului: constante au rămas viteză electronului pe orbitele nucleului atomic, circulația sângelui în artere ori a stelelor pe cer. Quantumul intersecțiilor umane crește, distanță fizică dintre oameni scade pe măsură ce se amplifică, paradoxal, distanță sufletească dintre ei. Informatica sporește iluzia omului singur cu o frațietate falsă pe jumătate. Pe de altă parte, omul e mai puțin dispus să trăiască idealuri de obște, delicența triumfă, indiferență la recomandarea morală, la biciul justițiar ori la ochiul divin. E tot mai liberă față de autoincriminare, față de părerea de rău ori față de conștiința păcatului. Boala de care suferă omenirea stă în proasta interpretare a libertății, libertățile nemaifiind direcționate de norma morală, juridică ori religioasă. Libertatea se confundă cu agitația, formă a nebuniei. Deruta valorică și ireverența față de valoare dau fiori spiritelor normale.

Națiunea română recunoaște și ea simptomele aceleiași suferințe. Iată-o acum în rând cu toată lumea! Cu păcatele întregii lumi! I-ar trebui, totuși, un mai puternic simț al onoarei, al demnității și al mândriei naționale. Și să-și trăiască țara.

T.D.: Ați fost și sunteți în dialog și prietenii literare cu personalități copleșitoare ale culturii noastre: Perpessicius, Tudor Vianu, A.E. Baconsky, Al. Philippide, G. Tutoveanu, Laurențiu Ulici, Al. Balaci, Ștefan Aug. Doinaș, Edgar Papu, Ion Rotaru, V. Voiculescu, George Emil Palade – cu care sunteți și rudă – sunt doar câteva dintre numele de rezonanță cu care v-ați încrucișat destinul. În ce măsură v-au înrăurit transferul de informații

spirituale, sentimentele dintre dumneavoastră și această elită a spiritualității noastre?

C.D. Zeletin: Personalitățile amintite nu m-au înrăurit cât au răspuns nevoii mele înnăscute de admirație, de curiozitate artistică și intelectuală și – fapt foarte important – mi-au oferit acces la o viață scriitoricească înaltă în deceniile comunismului care mi-au blocat aproape toată viața și în care interdicția de a publica numai ceea ce voiam eu era o adevărată traumă pentru mine. Mă refer – ca să fiu exact – la Perpessicius, Tudor Vianu, Al. Philippide, G. Tutoveanu și – într-o măsură mai mică – V. Voiculescu... Sentimentele mele față de această elită, cum bine o numiți, sunt diferite, de la o personalitate la alta: iubire pentru Perpessicius, afecțiune admirativă pentru Tudor Vianu și G. Tutoveanu, cuviință enigmatică pentru V. Voiculescu, admirație francă pentru George Emil Palade ș.a.m.d. George Tutoveanu a fost primul scriitor pe care l-am cunoscut, în adolescența mea petrecută la Bârlad. El rămâne degetul Destinului pentru mine, urma lăsată de el în sufletul meu fiind indelebilă. În amintire, George Tutoveanu poartă o aură care este numai a lui.

T.D.: Știu că în tinerețe l-ați cunoscut pe medicul și sensibilul poet V. Voiculescu. Relatați-ne câteva aspecte legate de destinul tragic al acestui om, simbol al suferinței și al demnității.

C.D. Zeletin: Destinul tragic al lui V. Voiculescu este cunoscut. S-a scris și se va mai scrie, așa că nu vreau să repet, să mă mai repet. Jocul ticăloaselor cărți a fost făcut, hârjoana diavolilor s-a încheiat deasupra mormântului său. În zilele noastre, „problema V.Voiculescu” stă în aceea că itinerariul lui tragic trebuie să și-l asume cei ce i l-au creat, adică delatorii și torționarii comuniști care încă sunt în viață, recompensați pentru ceea ce au făcut, și rămășițele de sistem care mai persistă. Tragedia lui se cuvine să primească valoare de pildă pentru generațiile tinere. Credința ortodoxă i-a fost validată de jertfă proprie, asemeni sfinților.

Sanctificarea, sub o formă sau alta, cred că este ceea ce s-ar cuveni... Ce ar mai fi nou de adăugat la biografie? Poate un studiu teologic interconfesional și un studiu psihologic al unor aspecte ale trecerii lui Dincolo.

T.D.: Atunci când ați primit scrisoarea de la poetul G.G. Ursu prin care va trimitea cifrat teribilă veste: „Prietenului nostru doctorul i s-a întâmplat o nenorocire: este și nu este printre noi”, scrisoarea a avut un efect șocant pentru dumneavoastră? Și ce stare de spirit domină în mediile intelectuale ale acelor timpuri?

C.D.Zeletin: A fost mai mult o tristețe dureroasă decât un șoc, pentru că eram cumva pregătit. În cele câteva întâlniri din parcurile Cotrocenilor, unde purtăm discuții asupra filozofilor neoplatonicieni italieni, Marsilio Ficino, Cristoforo Landino etc., deoarece

el lucra pe atunci la sonetele shakespeariene iar eu la traducerea sonetelor platonice ale lui Michelangelo, mi-a împărțit unele aprehesiuni legate de faptul că era urmărit. Mi-a sugerat că ar fi bine să nu ne mai vedem o vreme...

Astăzi, după cincizeci de ani, port discuții de aceeași natură cu fiica mezina a lui V.Voiculescu, prietenă mea, Gabriela Defour Voiculescu, căreia, fiindcă ne spunem pe numele mic, prefer să nu-i spun nici Gabi, nici Kiki, ci *Minunea Lumii!* Fiindcă este, într-adevăr, o minune a lumii! E un spirit surprinzător de juvenil: octogenară pare cu 25 de ani mai tânără. Vivacitate sănătoasă, voiosie inteligentă, curiozitate filozofică și - sub toate aspectele - frumusețe. Trăirea în spiritualitate și sensibilitatea la transcendent, care îi sunt proprii, le moștenește de la tatăl ei.

Cum Tecuciul este înrudit cultural cu Bârladul, ba chiar au constituit, în răstimpuri, un continuum, fie prin activitatea *Academiei Bârladene*, care numără în sânul ei tecuceni (Tudor Pamfile, fondator al ei, Natalia Negru, Ion Valerian, Pamfil Șeicaru etc.), fie prin reviste (*Freamătul*, Tecuci, 1911, transferat la Bârlad în 1912), cred că ar fi util să menționez aici faptul că Bârladul este legat de V. Voiculescu nu numai prin prezența lui în urbe, că medic în Primul Război Mondial, prin publicarea volumului sau de poezii *Din Țara Zimbrului*, ci și prin originile soției sale, doctor Maria Mitescu, ai cărei părinți, colonelul Constantin Mitescu și Mary Colan, hughenotă refugiată, își dorm somnul de veci în Cimitirul Eternitatea din Bârlad.

Un amănunt. În afară oricărei flaterii de sine ori a vreunei prezumții, sunt mulțumit că, într-o convorbire din 3 septembrie 2002 cu Gabriela Defour Voiculescu, spunându-mi că numele de botez al mamei sale nu era Maria, ci *Mărioara-Florioara*, și cum se întreba „Mă mir de unde această *Florioară!*”, am putut să-i răspund: de la balada *Mărioara-Florioara* a lui Vasile Alecsandri! Poetul i-o dedicase Mariei Cantacuzino, pariziană, soția pictorului Puvis de Chavannes, care servindu-i de model pentru Sfânta Geneveva, a imortalizat-o în frescă *Vie de Sainte Genevieve* de la Pantheon...

T.D.: Considerați că destinul tragic al lui V.Voiculescu a fost răzbnat de istorie?

C.D.Zeletin: Istoria nu prea răzbnă, ci numai Dumnezeu hotărăște, în lumea asta sau Dincolo. Însă, destinul artistic de excepție pe care opera lui literar îl trăiește în posteritate poate fi privit că o răsplată și

mai puțin că o răzbnare. Cel care este Bunătatea nu poate răzbnă. Pedepsește însă Răul, într-o ordine Ontologică, nicidecum sufletească. Asta fac oamenii...

T.D.: Ați fost de tânăr un temerar pătrunzător în cultura universală. Monumentalele tălmăciri din prerenascentiștii și renescentiștii italieni, de la Petrarca și Dante la Michelangelo și Giordano Bruno, și din marea poezie franceză, de la Gerard de Nerval, Baudelaire, Mallarme la Paul Valery, la care se adaugă propria creație literară, tocmai în perioada proletcultistă, demonstrează că ați fost un non-conformist, că nu v-ați supus „comandamentelor superioare”, ca să uzăm puțin de limbajul lemnos. Cât de greu v-a fost să rezistați acelor timpuri?

C.D. Zeletin: Mi-a fost și greu, mi-a fost și ușor. Greu, fiindcă mă tiraniza, încă din adolescență, o dorință irepresibilă de a publica, dorință căreia comunismul, pe care l-am traversat, nu-i răspundea dacă nu-i făceam hatăruri – și nu i-am făcut! – și ușor, fiindcă, hotărându-mă să

nu-i fac nici o concesie, dar absolut nici una, mi-am luat de grijă – cum se spune – și, continuând să scriu în tăcere poezie originală, proză și... chiar teatru, mi-am îndreptat bună parte din energii spre traducerea poeziei universale. Desigur că nu e ușor să privești cum toate corăbiile pleacă din port și tu rămâi pe chei, dar corabia mea aștepta în cer, dincolo de un nor cumulus, să coboare în radă...

T.D.: Referindu-ne la fenomenul cultural actual, nu credeți că asistăm la o subculturalizare ca fenomen de masă, dirijată aș zice, în care grotescul agresează ființa umană și o dezumanizează, făcând-o insensibilă și instinctuală prin îndepărtarea ei de valorile fundamentale spirituale?

C.D. Zeletin: Indiscutabil că da. Asistăm la un hedonism, la un epicureism dezlănțuit al clipei, însoțit de o indiferență la Timp, la valoarea absolută a lucrurilor și la o lipsă de proiecție în eternitate a lucrării omului pe acest pământ. Există o evidentă năclăire a vieții în materialitate, o disperare de a trăi liber viața tangibil, însoțită de o ignorare a valorilor abstracte și perene. Toate acestea însă, exprimă mai mult compensația unei vieți duse decenii la rând în absolutizarea valorii materiale, concrete, a vieții. De fapt, prin sărăcie, îngâmfare și despotism („avangarda clasei muncitoare” etc.), comunismul nu oferea omului de rând nici măcar libertatea de a jubila în materialitate, fiindcă și libertatea și starea materială erau precare. Era o contradicție ce nu putea să ducă decât la ceea ce lumea trăiește astăzi: nevroza de ridicare a stăvilarelor. Eu sunt

însă încredințat că, odată consumat exercițiul libertății simptomatice, echilibrul dintre trăirea spirituală și trăirea materială se va restabili.

T.D.: Nu vi se pare că astăzi elita intelectuală se confundă cu elitismul, ridicându-se pe un soclu și creând un vid între ea și societate?

C.D.Zeletin: În momentul de față există o separare a noilor clase sociale, suficientă pentru a se vorbi de elitism, în sensul decupării din amestec a clasei de sus, care, dacă este elită socială, nu este și elită intelectuală. Elita intelectuală e risipită în toată structura societății și nu se alege pentru ca să alcătuiască o elită bine conturată, populând o rezervație. Totuși, într-un fel, clasa de sus e și ea o valoare (dacă n-a ajuns acolo prin delicvență), însă e o valoare fără elevația elitei, care se află sus, nu a ajuns sus. Ea se separă în măsura în care se solidarizează intern, fie prin interese, fie prin conștiința vinovăției (mai rar), fie prin suficientă oarbă și trufașă. E o biruință a individului, ridicată pe disprețul semenului. Ceea ce pentru elită e înțelegere a lucrurilor, pentru clasele de sus e acord între lucruri... Curenții mai mult sau mai puțin întâmplători ai Revoluției din 1989 au ridicat multă pleavă pe promontorii.

T.D.: Credeți că în afara religiei, indiferent de confesiunea sa, omul poate fi împlinit?

C.D.Zeletin: Impresia de împlinire e personală și intimă. Cineva din afară poate să te socotească împlinit, dar faptul acesta nu are prea mare însemnătate câtă vreme nu ești tu, cel dintâi, care să fie convins de propria împlinire și să validezi, într-un fel sau altul, impresia celorlalți. Și apoi, mai există o dificultate: împlinirea poate să privească deopotrivă o conștiință limitată, îngustă și mai ales suficientă, și o conștiință, amplă, bogată și neliniștită, în care pulsează intuiția și aprehensiunile metafizicului. Poate să se simtă împlinit și un credincios și un necredincios; lipsit de sensibilitatea mistică, acesta din urmă nu percepe dimensiunea transcendentală a existenței. Fără îndoială, credința îmbogățește omul și conferă sulețe senzației de împlinire, nu rigiditate, ca necredința. Cu această frază am răspuns direct întrebării... Așa stând lucrurile, împlinirea nu trebuie privită ca o noțiune a psihologiei, deci părelnică, ezitantă și subiectivă, ci una filozofică, generoasă și salvatoare.

T.D.: Ați absolvit Colegiul Național „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, liceu renumit, și se înțelege că aveți afinități deosebite pentru acest spațiu geografic. Eminentul cărturar Traian Nicola are despre dumneavoastră numai cuvinte de bine. Nu vi se pare o nedreptate ca un erudit dascăl și scriitor, neobosit scormonitor în adâncul istoric, să nu fie membru al Uniunii Scriitorilor? Dacă am avea în vedere numai faptul că monumentală sa monografie a Moldovei de Jos conturează portretul unui intelectual de o înaltă noblețe morală. Și totuși...

C.D.Zeletin: Nu numai că sunt de părere ca Traian Nicola trebuie să devină membru al Uniunii Scriitorilor, ci l-am și sprijinit, printre altele, scriindu-i o *Recomandare* foarte favorabilă. Și în perfectă cunoștință de cauză... Spuneam în ea, referindu-mă la cele șase masive tomuri de bibliografii *Valori spirituale tutovene*, că ele vibrează sub plinătatea unei erudiții infailibile, către care viitorii cercetători într-o problemă sau alta se vor îndrepta ca spre o Mecca izbăvitoare... O altă dovadă a prețurii mele este și *Cuvântul înainte* pe care l-am scris anul trecut la bibliografia sa, *Valori spirituale tecucene*, care văd că întârzie să apară...

T.D.: V-am pus această întrebare întrucât, impresionat de importanța operei lui Traian Nicola, scriitorul Ionel Necula a făcut demersurile necesare pentru a fi primit în Uniunea Scriitorilor. Numai că președintele Filialei Galați – Brăila refuză să-i pună în discuție dosarul, așa cum este obligat prin statut. Ce credeți că trebuie făcut în acest caz cu totul special pentru a-l scuti pe venerabilul cărturar de umilințe?

C.D. Zeletin: În caz de refuz, trebuie repetat demersul, însoțindu-l de un memoriu.

T.D.: Doamnă C.D. Zeletin, sunteți o coamoară de date istorice în ceea ce privește opoziția peștii comuniste. O astfel de prestație a avut și poetul ION BUZDUGAN (1887-1967), Secretar al Sfatului Țării în momentul Unirii Basarabiei cu România – mamă. Ce mărturii puteți oferi cititorilor noștri despre această personalitate, cu care știu că ați fost în relații apropiate?

C.D.Zeletin: L-am cunoscut în anii studenției, la București. Am fost, într-adevăr, în foarte strânse relații. Pentru ca întâlnirile noastre să nu fie interpretate politic, ceea ce era primejdios pentru amândoi, bătrânul poet a hotărât ca eu să-i spun *Moș Nicu*, iar el să mi se adreseze cu apelativul *Nepoate*. Și în conversație, și în scrisori. Virgil Carianopol era convins că suntem neamuri, și a scris chiar lucrul acesta în amintirile sale literare. În vacanțe, îmi scria la Burdusaci, trimițând tuturor membrilor familiei mele cuvinte afectuoase, ca și cum i-ar fi cunoscut... Îi cunoștea din povestirile mele. Urmare a interesului pe care, într-adevăr, îl avea pentru ai mei.

Despre Ion Buzdugan, care m-a iubit foarte mult și pe care l-am iubit, am scris de multe ori și n-aș vrea să mă repet. Semnez totuși episodul din timpul Primului Război Mondial, Când tânărul ofițer al armatei rusești, Ion Buzdugan, aflat la Iași, a salvat familia regală română de asasinatul pregătit de rușii bolșevizați care luaseră în stăpânire dealul Socolei. Ion Buzdugan a fost primit, în toiu noapții, de regele Ferdinand, împreună cu Ionel Brătianu și Nicolae Iorga, complotul fiind astfel dejucat. La întrebarea Regelui privitoare la felul în care s-ar putea revanșa, poetul l-a rugat să difuzeze în ziua următoare pe front o foaie volantă prin care să promită pământ țăranilor din tranșee. Nimic pentru

el (Cf. C.D. Zeletin, *Taina poetului Ion Buzdugan*, în *Gaură-n cer*, București, Editura Athena, 1997, pp.80-91). Ion Buzdugan a fost și a rămas patriotul perfect. Era un om blând. Dispunea de o înțelepciune entuziastă – lucru rar și oarecum oximoronic! -, de o cinste impecabilă și de o inteligență pe care, în mod voit, nu o lăsa să fie văzută. Cunoștea adânc limbile slavonă și rusă, în multe dintre dialectele lor.

Dintre cei trei conducători ai Sfatului Țării, Ion Inculiț, Pan Halippa și Ion Buzdugan, acesta din urmă a fost cel mai pur. Aserțiunea s-ar cuveni demonstrată, dar nu e locul aici s-o facem și, poate, n-ar trebui să o fac eu... El a redactat *Actul Unirii*. Ca date inedite, vă ofer informația legată de faptul că poetul basarabean nu a fost arestat, ascuns fiind în podul chiliilor călugărești ale Episcopiei din Blaj, de către episcopul Ioan Suciu (1907-1953). Poetul a scăpat, episcopul avea să moară în pușcăriile comuniste... După episcopul Blaj, Ion Buzdugan s-a ascuns în satul Tăuni din județul Târnava Mică, la Târgu Mureș, la Aninoasa, la Bujoreni în județul Râmnicu-Vâlcea și la Polovraci. Din cele șase surori (fuseseră șapte), l-au vizitat – cu discreție supremă! – Mariana și Valentina.

Prin anii 1947-1950, simțindu-se urmărit, a găsit o soluție ingenioasă de a scăpa de arestare. Lăsându-și barba să-i crească, a purces să bată drumurile Transilvaniei și ale Olteniei, purtând țoale și traistă pe băț. Lăsând să de înțeleagă că era un om necăjit – ceea ce, într-un fel, și era! – ori mai degrabă un cerșetor... Într-un târziu s-a întors la căsuța lui de lângă Poșta Vitan din București, de pe strada Vlad Județul 21, locuind împreună cu nonagenara lui mamă, Ecaterina, și cu surorile Valentina și Evdochia („Dusica”), pe care le-am cunoscut foarte bine. Erau toți pâinea caldă. Treptat, bătrânul poet s-a apropiat de Uniunea Scriitorilor care, printr-o tacită solidaritate românească, i-a acordat, prin Fondul Literar, o pensie și sprijin pentru a traduce din rusește două monografii, *Edison* și *Avicenna*, și a le publica. Greu, dar s-a putut... de altfel, chiar în timpul urmăririi, reușise să publice, sub pseudonimele B. Alionu (de la *Buzdugan, Al.Ion*) și Ion Câmpeanu, traduceri din A.S.Pușkin și Maxim Gorki. Târziu, tipărit în Steaua de la Cluj, traducerea poemului *La Ovidiu* de A.S. Pușkin. Versiunea lui Ion Buzdugan, a romanului în versuri *Evgheni Oneghin* al aceluiași Pușkin, ce se afla sub tipar la moartea poetului, rămâne un model al genului.

T.D.: Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România (S.M.S.P.R.), al cărei președinte sunteți, ce obiective și-a propus pentru a nu fi o societate închisă și pentru a crea punți cu publicul larg, făcându-se mai bine cunoscută pe plan național și nu numai?

C.D. Zeletin: Am hotărât ca intrarea în Societate să nu fie prea anevoioasă, pentru a-i sluji de îndemn solicitantului, ajutându-l astfel să se adune mai liniștit și mai bine în ambele îndeletniciri: medicina și literatura. Dubla profesie e de natură să-i disperseze puterea de

concentrare volitivă, precum în tehnică, orice angrenaj cu dublu ax și o singură intrare energetică. Un stimulent venit din afară, cum este acceptarea în Societate, ajută fortificării sinelui creator, elanului artistic și unificării unei vieți împărțite, evident, în două. S.M.S.P.R. oferă în reazem conștiinței de solitar a artistului medic și-l ajută să se odihnească de o muncă prin altă muncă, astfel încât să se afle în flux spiritual continuu.

Care sunt punțile cu publicul larg? Întâi de toate cărțile scriitorilor medici! Abia pe urmă conferințele, simpoziioanele și cenaclurile. Eu socotesc literatura, operă a singurătății artistului.

T.D.: Revenind la zona tecuceană, cum vedeți mișcarea literară locală-istorică și actuală-în contextul culturii naționale și ce personalități credeți că vor fi reținute de memoria posterității?

C.D. Zeletin: Partea întâi a întrebării: mișcarea literară tecuceană, apreciabilă sub multe aspecte, ar fi mai eficientă dacă ar lipsi din ea învrăjbirea. Vrajba coboară din păcatul lui Cain... În privința celei de a doua părți a întrebării, mi-e greu – dacă nu chiar imposibil – să formulez judecăți de valoare în numele vremurilor ce vor veni. Datoria scriitorului e să scrie luându-se în serios, și să lase taxonomia valorică în seama viitorului.

T.D.: Vă rugăm să transmiteți câteva gânduri pentru tecuceni, prin intermediul revistei noastre, care așteaptă noi întâlniri cu dumneavoastră, rodnice spiritual și sentimental.

C.D. Zeletin: M-a bucurat apariția revistei *Tecuțiul literar-artistic*, permanența și calitatea pe care i le asigură doamna Eleonora Stamate și domnul Petru Blaj. Îi rog pe colaboratori să primească mărturisirea sentimentelor mele de fraternitate scriitoricească și dorința de a ne revedea.

Reconfortante sunt gândurile eruditului C.D.Zeletin, care întreaga sa viață a transformat știința în artă și arta în știință, oferite nouă cu atâta generozitate. Ne considerăm vinovați de a-i fura din timpul său atât de prețios, dedicat creației și științei cu o dăruire și o măiestrie rar întâlnite în aceste timpuri haie, în care omul a început să își piardă identitatea. Cunoșcându-i echilibrul temperamental și spiritual profund, nu poți să nu te gândești la adevărul unui aforism care i se potrivește de minune: „Apele liniștite sunt cele mai adânci” (Harriet Elisabeth Becher-Stowe). Și, mai știe marele OM al culturii și al științei, că un talent, oricât de mare ar fi, nu își poate găsi împlinirea dacă nu este acoperit de un lucru cel puțin de aceeași dimensiune-CONȘTIINȚA.

Iar C.D. Zeletin asta este – o CONȘTIINȚĂ, un nume ce merită scris cu majuscule, nume de referință atât pentru prezent, dar mai ales pentru viitor.

Interviu apărut în „*Tecuțiul literar-artistic*”, ianuarie 2008, preluat și în „*SURĂSUL SPIRITULUI*”, Convorbiri electivă, Editura AXIS LIBRI Galați.

RECITIRI

VASILE ANDRU, UN ISIHAST ITINERANT (I)

► Adrian Dinu RACHIERU

Retras din actualitatea literară în ultimii săi ani, „uitat” de Uniunea Scriitorilor, Vasile Andru se considera deja „trecut în postumitate”. Se îngrijea, îndeosebi, de reeditări (ca rescrieri, „cu aripi noi”), preocupat de extinderea celei de-a doua existențe: *practica liniștii*, mizând pe o *viață îmbunătățită*. Atipic, inclasabil, enigmatic, aproape o legendă, stârnind interes, nerăsfățat, însă, de critică / critici, Vasile Andru nu avea „mitul stilului”. Consecvent cu sine, refuza, totuși, fixarea într-o formulă. Se născuse într-un an belicos (1942) și a devenit, interesat de deșteptarea sapiențială și deprinzând „meșteșugul meditației”, un *exportator de liniște*, cum afirmase mitropolitul Antonie Plămădeală. Este definitiv „răstignit” în limba română, privind cu uimire lumea, dobândind cunoașterea revelatorie. Un pelerin, de fapt, cu aspirație holistică, având nostalgia întregului. Cu „bastonul de pelerin” a bătut lumea, articulându-se la Planetă. O „viață-n cutreier”, zicea părintele Th. Damian (ca umblare, colindare), logodind orizontala geografică cu verticala experienței spirituale, vizând *omul îmbunătățit* și practica isihastă; implicit, râvnita conștiință nemărginită. Fiindcă plecatul în lume este o *verificare*, spunea un erou dostoevskian (Zosima). Verificându-se neconținut, V. Andru scria și rescria cu zgârcenie de cuvinte, lansând, economicos, iute recognoscibile, enunțuri științifice. Adică, nota Marin Mincu, *un prozator foarte original*, de rang european, pe care noi nu îl vedem. „Povestit” de confrăți (vezi volumul de la *Accent Print*, 2014), stabilindu-i-se locul în „hoarda literară”, el poate fi – părăsit de ispita de a fi în frunte – „un ghid luminat” (cf. Marian Popa), permeabil la nou, cu deschidere experimentalistă, risipind o

liniște luminată. Chiar un „desantist adevărat”, în ochii lui Gheorghe Crăciun, preocupat de *somatografia livrescului*, străin de răbufniri / cosmetizări disidente sau insolente. Prozator și / sau predicator (ne anunțau cârcotașii), el era o prezență necesară în lumea laică, având nevoie, într-un secol

hiperconsumist, de asceză îndrumată și sacerdoțiu. Vasile Andru, fire iscodelnică, se nevoiește a scrie sufletul, alungând metafora și trezind energetismul arhaic. O proză fără centru, „dezvățată” de convențional, concentrată, crescând sub cupola noetică. Fiindcă, ne reamintea acest „virtuos al discursului contrapunctiv” (cf. M. Mincu), *omul este mai mult decât se vede*. Ca proză a concretului, de un biografism transparent, cu inserturi reflexive și metanarative, el plonja – cu un stil sec, consemnativ, aproape reportericesc – în prezenteism, în relatări nervoase, concise, producând „fișe” și bruscând

cititorul comod (prin impresii-cuante și fulgere mentale); dar *acum*-ul, vizând nuditatea faptelor, narate cu exactitate („S-a petrecut așa. A fost așa” etc.), dezvăluie ochiul antropologului, interesat de „recapitularea lumii”. Opera sa este, observase demult Ion Bogdan Lefter, „un uriaș palimpsest”.

Să ne amintim că proza „de intrare” (*Colindul dificil*, 1967) era găzduită de suplimentul *Suceava*, păstorit de bădia George Sidorovici. Cu funcție vestitoare, anunțând – în vremuri vitrege – soarta colindelor (ocultate, se știe), textul a fost primit „uimitor de bine”, recunoaște prozatorul; și, îmbucurător, fără consecințe oficiale. De regulă, cărțile prime ale unor prozatori închid în embrion (precum ghinda „istoria” viitoare a oricărui stejar) desfășurările lor epice. Citit invers, înspre izvoare, Vasile

Andru e de nerecunoscut. S-a afirmat că, încă de la debut (*Iutlanda posibilă*, 1970), prozatorul aducea în peisajul nostru literar un sunet nou; febrilitatea, hiperinteligența, setea de cunoaștere absorbind realitatea secvențială, debordantă, râvneau o proză „totală”, atât în sensul cuprinderii gamei omnescului, a „trăitului” cerebralizat, transferat într-o suită de notații, cât și a asimilării tehnicilor narative. Toate configurau o poetică personală, zdruncinând, prin șocul formulei, tabieturile lectorale. Parțial adevărat. Abia *O zi spre sfârșitul secolului* (1983) și, mai apăsător, *Turnul* (1985) marcau un viraj epic, o corecție de orbită, o despărțire hotărâtă de vechea formulă, convocând tehnicile proiective. Dacă „scrisul e un jaf pe seama trăitului”, la Vasile Andru – teoretician al propriului demers epic – trăitul nu e transferat pur și simplu în text, ci transformat, transpus în literatură; codificarea realului, recuperarea „textului zilei” în spațiul trăirii, „sub ochii cititorului”, fac din autor centrul textului și din adevărul individului – scopul demonstrației epice. E drept, cititorul e provocat, invitat să participe în numele „efectului de identificare”. Individul absoarbe lumea, lumea devine text, relația biografică se nuanțează, supravegheată de ochiul vigilant al prozatorului.

În noua sa etapă, Vasile Andru arunca în aer convențiile genului romanesc, dorea – programatic – să pulverizeze logica lineară, să obțină *un maxim de real social prin progresie psihică*; să treacă, așadar, pragul metafizic, intrând în realul psihologic. „Lecția” sa invită la o „dezvățare de convențional”, deși – am putea observa fără efort – subminarea romanului, proza deconstructivă sfârșesc prin a propune o înlocuire de convenții. O inginerie secretă, novatoare, cu efecte calculate prezidează scrisul său „computerizat”, dens, sincopat, cinetic, năvalnic, crescând pe o premisă științifică. Intenția de a înghesui în acest vârtej ideatic, în *Cartea sa*, toată Istoria, de la „marele tunet” (clipa zero) până la rostogolirea în noosferă, pe drumul „tămăduirii sofronice” (transgresând epic nivelele de conștiință, în numele integralismului) surprinde tocmai progresia în dinamica mentală. Vasile Andru propunea un drum; scriitorul nu era doar un partizan al noii proze, ci chiar *un pionier* al ei, teoretizând inspirat și oferind un exemplu contagios. „Încerc să apăr proza scriind proză” – spunea Vasile Andru, cândva. Fragmentarismul, notația telegrafică, despiciând fulgere mentale pe cerul epicii, scurtcircuitând rețelele informaționale, montajul cinetic, holismul etc., converg în a tenta / testa depășirea limitelor.

„Mintea liberă” poate primi semnele universului, terapia prin spirit, slujind *optimizarea umană*, sparge cercul vicios al violenței. Cugetul treaz,

câmpul psi, rețeaua noetică, însumarea emanațiilor mentale înseamnă un „cumul de soartă bună”, grăbind procesul hominizării, protejând o stenică filosofie planetară. Astfel de texte autonome sunt *pași* unei progresii, deși Vasile Andru avertiza asupra scenariului repetitiv al istoriei.

Prozatorul a fost un exponent al promoției '70 (așa-numita generație „sandvici”), aducând în câmpul literaturii noastre un spor de conștiință artistică; o promoție, se recunoaște, cu un ridicat indice cultural, despletindu-și drumurile chiar din start, fără grija de a-și flutura, solidar, revendicările. Dar prin ofensivul program afișat și, bineînțeles, prin reușitele lui, prozatorul pare mai aproape de crezul optzeciștilor, experimentând realul, transferându-l în text, facilitând trăirea, nu „spunerea”. Acel „enunț în primă instanță” înseamnă, după Al. Piru, *ex-punerea existenței*; cum *omul-care-scrie* condensează problemele existențiale, nudismul epic, dezinteresându-se de podoabele stilistice, scurtează distanța autor-cititor (acesta, prin substituție, „rescriind” textul).

Și *Progresia Diana* (1987) avea o desfășurare secvențială (*pași*), sumarul desfoliind analitic acest „roman” divagant, ezoteric, împănător cu citate, purtând masca jurnalului, un „documentar”, cum l-ar fi vrut însuși autorul. Acel Andrucovici (devenit Andru), pornind în lume dintr-un sat netipic este un *globe-trotter*, călătorind spre sine, privind în sinele adânc. Culegând „anecdote reale”, *Progresia Diana* poate părea un roman fără ficțiune. Eroul-narator (autorul propunându-se ca protagonist), „un releu al materiei” își dezvăluie / analizează cifrul sufletesc, dar și marele mental colectiv (coplanetarii), știind că scrisul schimbă viața omului. Mistica vieții, efortul de înțelegere a existenței, scenariul inițiativ cheamă în sprijin *sonda erotică*. Încât, *Progresia Diana* este, de fapt, un fermecător roman de dragoste, bântuit de „vifornițe afective”, crize de necredință, zile haotice în viața cuplului, plutind într-un halou mitic. Suntem într-o „eternitate experimentală”, Diana – înzestrată cu puteri paranormale, deșteptând ochiul lăuntric, sublimându-se – devine Dhyana, întreținând un „zbucium mistic”.

Cei doi, un *epitom* al cuplului străvechi, se caută (se aude aici un ecou rebreanian), își oferă ani isihastici. Ca „ucenici ai speranței”, râvnind optimizarea, *întărirea omului*, străpungerea limitelor, urcușul spre „vârful Omega”, naratorul (dedat experiențelor karmice) și Diana (translatoare, pictând diagrame cosmice) sunt cumva *personaje eliadești*, ținând cunoașterea profundă, îndepărtând coaja fenomenalului, atingând înțelepciunea (sophrosyne). Dorințele celor doi Andru (autorul și naratorul)

coincid: distrugerea automatismelor, despuierea de însușiri, captând marele stimul mental, eliberând „focul sufletesc”. Un prag de moarte poate fi o *iluminare*, pregătind saltul noesic.

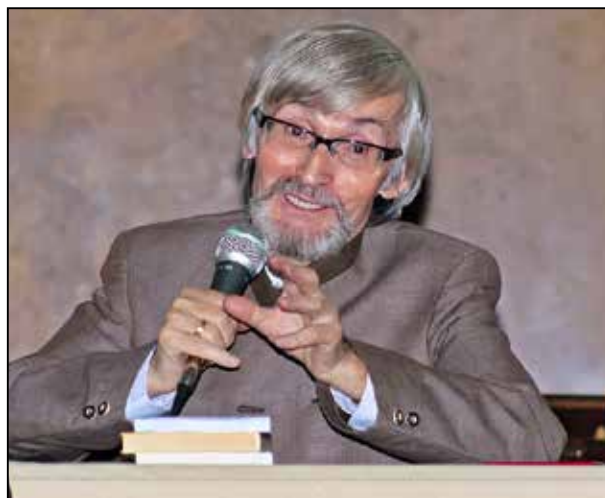
Prins în hățișurile muncii redacționale, pornit în căutarea „clarității mentale”, protagonistul romanului (un antropolog, am putea zice) vrea schimbarea; este un domn „progresist”, care practică înțelepciunea simțind amenințarea iraționalului, dorind a afla cifrul energetic personal. Culegând înțelepciunea lumii, admiră omul *mutant*, nu cel *stagnant* (dormitând în „armura opacității”); în fine, iubește progresia, respingând asfixia mentală, sufocarea psihică (cazul orașului Rahabal). *Sălbatica Diana* – o posesie fictivă – reprezintă, în acest câmp problematic, ceva statornic, umplând singurătatea; ochiul pineal al „potrivitei” iubite (descâlcind ițele unei afaceri cu o mină de aur – himera unchiului Pompei), puterea psi fac din ființa „slabă” o „ființă vie” într-o lume tânără, mișcându-se sub cupola fluidurilor cerebrale.

În emisie continuă, în priza freneziei cerebrale, Vasile Andru desfășura un larg evantai problematic: „pactul cu reptila”, spațiul zen, autocontrolul, dialogul cu rinencefalul, vizita la Djuna, ș.a. Cu mână sigură, cu un admirabil economism al mijloacelor, el portretizează în fugă: Lara și stresul de ineficiență, doctorul Sorin Gupta cu al său curs de automodelare, Moxa, un „expert” în dinamica pieței etc. Vasile Andru era un declarat adept al fragmentarismului; citim chiar în *Progresia Diana*: „numai fragmentul salvează ceva din întregul care explodează mereu”. Dacă „universul povestit nu este universul adevărat”, atunci, credincios devisei, Vasile Andru, spiritualizat, evoluează înspre extrema livrescă a vieții. Dar, din fericire, romancierul știa foarte bine că viața la extreme nu este cea adevărată; încât, profitabil pentru prozator, eseistul – sedus de experiența contemplativă – va teoretiza distrugerea extremelor, turnând substanța epică în ramă romanescă, depopulând-o de abstracțiuni, vehicule fantomatice ale Ideii.

Mustind de concret pe alocuri (sunt „părțile” scilpitoare ale montajului), înneecat – câteodată – în ceața unui vâlmășag ideatic, risipind ipoteze, romanul se vrea „scurt și scăpărător”. Așa și este, așa gândea Vasile Andru proza viitorului. Propozițiile sale alcătuiesc un program, închipuie un edificiu; romancierul era un vector al epicii noastre, în pofida bruiajului ideologic al epocii, dorind o Carte despre ferovare și înțelepciune, despre misterul individului și al istoriei, despre eros și „calvarul căutării”, dezlegând *textul omului*, „resturile sale mezocefale”, discutând despre imposibilitatea fixării câștigurilor

spirituale în „cuie genetice”. *Progresia Diana* rămâne o interogație continuă, un „roman fără centru”, cum s-a observat.

Spirit fin, practicând incizii ironice, Vasile Andru era atras de latura isihastă a existenței, refuzând carnavalescul; totuși, știind că literatura trebuie „să alunge răul”, nu va respinge povestirea. Literatura sa nu este o „casă fără povești”. Dar o va face în numele ingineriei psiho-somatice, febril, fugind parcă de propria-i idee în clocot, devenind protagonistul unui scenariu romanesc sincopat, învârtindu-se într-o constelație de nume, practicând intertextualitatea. Credincios unui program (lim-

pezit din mers), refractar la immobilism, persiflând tirania clișeului, Vasile Andru a trecut de la o proză „constatativă”, oarecum neutră, trenantă (dialogurile curgând paralel, brodând ipoteze; de unde și variantele propuse de protagoniștii din *Lutlanda posibilă*, de pildă, dorind a descifra adevărul, animați de misiuni recuperatoare) la cea frisonată de neliniști existențiale, tensionată de interogație, de un fragmentarism bine ritmat. Deslușim un sunet original, motive obsesive, ciudățenia unghiului („ferestre”) prin care scriitorul cercetează lumea. Oricum, Vasile Andru intrigă și convinge; acel „altfel de a gândi proza” (Valentin F. Mihăescu) nu înseamnă doar o sincronizare la ritmurile veacului. Elaborat, tinzând a reflecta întregul prin „bucățelele” lumii, Vasile Andru, elaborând un soi de *satyricon*, face din cercetarea propriei ființe („un releu trecător”) prilejul de a investiga toată gama omenescului, urcând spre *partitura speței*. Drumul spre sine este anevoios iar cerebralul Vasile Andru (1942-2016), un voluptuos al analizei, deșirându-ne „povestea” cuplului, ridică o mulțime de baraje tocmai pentru a le învinge, provocând, cu bucuria lucrului, un cititor complice. Scrisul a fost, mărturisirea, „o rație de bucurie zilnică”, un chin dulce, un canon care „te înviază”, neispitit, însă, de grija competiției.

MAIORESCU 180

JUNIMEA, O MAGNIFICĂ ZIDIRE MAIORESCIANĂ

► Doru SCĂRLĂTESCU

Nu e tocmai gratuită gluma consemnată de Iacob Negruzzi în *Amintirile...* sale, cu care se deschideau obligatoriu aniversările societății ieșene că „originea *Junimii* se pierde în noaptea timpurilor”. Specialiștii, fără să se decidă asupra unei date exacte, oscilează între toamna lui 1863 și primăvara lui 1864 (vezi, pe larg despre această „noapte a timpurilor”, cu piese noi la dosar, contribuția lui I. Cremer, *Despre începuturile Junimii*, „Familia” nr. 7, 1969, reluată și valorificată din plin de Z. Ornea, în monografia *Viața lui Titu Maiorescu*, ediția a doua „revăzută și corectată”, apărută la Du Style, în 1997). Apelând la secvențe ale *Jurnalului* început la 15 ani de Maiorescu, care pun în evidență marea ambiție și vocația didactic-organizatorică autentică, timpurie, a acestuia, unii cercetători detectează „gena” proliferantă a *Junimii*, cu un deceniu mai înainte, în „școala” instituită de bursierul „valah”, în ipostaza de premiant, mișcându-se fără complexe între fiii de baroni și de conți austrieci, la *Theresianum*-ul vienez. Astfel, însemnările din iunie 1857 confirmă existența și „mărirea” treptată a așa-numitei „școli filosofice” unde „mentorul” de 17 ani, câteodată incomod de sever, al unui grup fluctuant de adepți (cu unii dintre ei, deveniți oameni politici sau de cultură importanți în Österreich, a rămas până târziu în relații prietenești), le dădea bibliografie (filosofie, limbi străine, științele naturii, literatură, artă...), îi convoca în ședințe de „dizertațiuni”, le urmărea parcursul școlar curent, îi îndruma strâns în activitatea extrașcolară, fie oral, fie pe cale epistolară. Până și prima dragoste, destul de complicată, pentru „eleva” sa la desen, contesa Olga Coronini-Cronberg, se naște și evoluează sub semnul mentoratului filosofic, dezvoltat în scrisori cu judecăți, definiții, rezumate și trimiteri la Descartes, Kant, Leibnitz...

Cu studii finalizate în Austrie, Franța și Germania, întors în țară și stabilit, după un scurt episod bucureștean, la Iași, tânărul profesor și decan al facultății de Filosofie, viitor rector al Universității, începe aici un ciclu de conferințe în sala Băncii Moldovei. Una din trăsăturile definitorii ale *Junimii* este, s-a spus, „spiritul oratoric” și el se hrănește,

evident, din modelul maiorescian. Vocația oratorică a mentorului junimist se manifestă de timpuriu, în timpul studiilor secundare și universitare, debutul în această direcție reprezentându-l conferința ținută cu puțin timp după concursul pentru obținerea bursei de studiu (Drept și Litere) la Sorbona, în 20 septembrie 1859 (oratorul avea abia 19 ani!) la București, *Socialismul și comunismul*, de un real succes, consemnat de poetul și gazetarul Alexandru Pelimon, peste patru zile în „Reforma”: „Vocea sa plină de armonie făcu plăcere ascultătorilor; ideile sale luminate fură conduse de cea mai profundă erudițiune...”, și înregistrat cu orgoliu juvenil de Maiorescu însuși în scrisori către frații Kremnitz: „Aplauze, cronici în ziare”... Ea rămâne o constantă a personalității acestuia, de-a lungul carierei sale universitare și, nu mai puțin, a celei politice. O dovedesc cu prisosință cele cinci volume de discursuri parlamentare, tipărite între 1897 și 1915. Unul din cei mai mari tribuni ai României, Barbu Șt. Delavrancea, ne-a lăsat un memorabil portret al oratorului politic Maiorescu. Un fost student ni-1 înfățișează și el pe inegalabilul profesor; acesta este P.P. Negulescu. „Era un om robust și energic, care părea hotărât, serios și chiar aspru, un om care, desigur, nu se juca cu lucrurile de care se apuca și nu glumea cu datorile vieții. Ținuta lui pe catedră avea ceva încordat și stăpânit, ceva rigid și hieratic, ceva aproape solemn. Nu fără dreptate s-a zis că părea, câteodată, un preot care celebra un cult. Vocea lui era gravă și oarecum apăsată; cuvintele lui erau rare și parcă sacadate. Fraza lui curgea totuși plină, corectă, de o izbitoare structură literară. Iar gesturile lui plastice desemnau parcă și pentru ochii celor ce-l ascultau, conturile ideilor pe care le expunea. Am înțeles atunci, mai întâi, ce însemna darul, marele dar al vorbirii”.

Dar să revenim la începuturile ieșene ale conferențiarului Maiorescu. Cu idei reluate din conferințele de la Berlin și Paris (*Vechea tragedie franceză și muzica lui Wagner*), apoi din nou, din scurtul popas în vara-toamna lui 1862, în capitala Principatelor române (ciclul *Despre educația în familie fundată pe psihologie și estetică*), de succes

se bucură conferințele („cursul meu public”) din sala Băncii Moldovei, strada Goliei, primăvara lui 1863, înregistrat prompt de tânărul universitar foarte sensibil la elogi, în *Jurnal și Epistolarium*: public empatic („Au fost încântați, m-au proclamat geniu”), în general lume bună, protipendadă („aristocrația de aici”), dar și studenți și elevi, multe dame („cam 35”, între care „Madame Mavrocordat cu toată familia”). Ele devin repede, zice Z. Ornea, „evenimentul dumincal monden” al capitalei moldave. Pe lângă teme circumscrise preocupărilor strict profesionale (în noiembrie 1862, Maiorescu fusese numit director la Școala centrală de fete) precum *Familia în stat și în societate, educația în familie, Temperamentele, Viața de zi și viața de noapte a sufletului, vis, viziuni, stihii, Memoria și fantezia*, sunt abordate și subiecte trădând interesul constant pentru concepte și doctrine de ordin filosofic: *Principii estetice. Frumosul și plăcutul. Aplicări la muzică (opera clasică și opera italiană) și la literatură (clasică și romantică)*, dar și pentru probleme de estetică aplicată *Importanța esteticii pentru educațiune...* (ce altceva era *Cercetarea critică de la 1867* publicată în primele numere ale „Convorbirilor literare” ?)

Cu intuiția și cu spiritul său organizatoric, impecabile, tânărul Maiorescu pregătește așadar terenul, inaugurând, încă din primăvara lui 1863, respectivele „prelecțiuni”, cu larg ecou în atmosfera culturală a capitalei moldave, în medii și generații diverse. Din cele „vechi”, un Costache Negruzzi le elogiază în epistole expediate fiului său Iacob, la Berlin: „Tatăl meu îmi scrisese că Maiorescu, venit în Iași ca director al Liceului Național, se deosebește foarte mult prin conferințele sale publice, și că mai ales acele care aveau de obiect estetica el le asculta cu un viu interes”. Un viitor înverșunat adversar al „Junimii”, B. P. Hasdeu, le va recenza în „Lumina”, nr. 10, 1863, cam în doi peri, cu săgeți spre „profesorul damelor”. Totuși laude: „Amicul și colegul nostru, D. Maiorescu e unul din acei doi-trei juni Români, cari n-au adus din străinătate numai câte un lustru de studiu, o știință jumetățită. Noi am avut plăcerea de a sta la câte-va din prelegerile d-sale de istorie universală la facultatea de Litere și dacă nu ne-am putut învoi cu toate ideile tânărului profesor, încăi am ramas încântați de elocința și limpeditatea de espunere, cu ajutorul căror d-lui știe a se furișa, așa zicînd, în inimile ascultătorilor. Înzestrat fiind cu unele atari daruri, D. Maiorescu e chiar merit a fi profesorul damelor!” (vezi pe larg, Constantin Ostap, *Maiorescu, Hasdeu și prelețiunile din 1863*, în „Revista română”, Iași, nr. 3, 2009).

Aceleași conferințe îi captivează pe tinerii studioși, dintre care unul, devenit junimist temporar, G. Panu, își va aminti în volumul memorialistic

publicat în 1910: „...în fiecare duminică la orele 2 eram în sala Băncii, într-un colțisor. Mi-aduc aminte de domnul Maiorescu: același de astăzi, se înțelege tânăr, aceeași dicțiune elegantă și rece: aceeași maniere corecte; aceeași sobrietate de gest. Cele două sau trei preiecțiuni n-au făcut impresii asupra mea: era vorba de familia în stat și în societate, educație pe baze științifice etc., lucruri care nu-mi vorbeau prea mult. Când însă domnul Maiorescu a început a trata chestiuni de estetică, frumosul, sublimul și plăcutul, literatura clasică și romantică, talent și gemu etc., aceste lucruri mi-a deșteptat un mare interes, iar publicul, ca și mine, a început a umple sala”.

În *Jurnalul* maiorescian sunt amintiți noii săi prieteni ieșeni, entuziasmați, „vor să mă angajeze să facă o societate literară de lectură, discursuri și publicări!”

O scrisoare către vechiul și constantul confident al lui Maiorescu, sora sa Emilia, din 26 martie 1864, vorbește deja de o Junime în spe. Nu i se găsisse numele, cel propus inițial, de Ulpia Traiană, n-a fost, din fericire adoptat. Ba chiar îmtâmpinat cu hohoe de râs. Z. Ornea cosemnează situația incomodă, chiar ridicolă, în care s-ar fi aflat, acceptându-l, Societatea ieșeană, angajată în luptă cu retorica pompoasă a latinizanților. Dar tot un cuvânt de origine latină (*juvenis*), nume fără pretenție, propus, zice Iacob Negruzzi, de Theodor Rosetti, se dovedește providențial: Junimea. Un substantiv învechit și regional aproape ieșit din uz astăzi, își datorează perenitatea, cu un spor de prestigiu, Societății ieșene și Editurii cu același nume, una dintre cele mai longevive și prestigioase în peisajul cultural național. Acțiunea de cooptare de prozeliti, bazată pe calitatea intelectuală a acestora, prefigurată la Viena, fără de care Maiorescu nu putea trăi, se manifestă acuma plinar: „am izbutit în fine, zice acesta, să adun în jurul meu, într-o unitate, cele mai viabile elemente din Iași: Rosetti, Carp, Pogor, acum și Negruzzi, în curând Boian ș. a. m. d. alcătuim o societate bazată pe principii de încetățenit împreună. În legătură cu ea, am intenții de largă perspectivă. Deocamdată ținem conferințe și vrem să luăm totodată sub banniere-a noastră lucrări echilibrate”. Pentru început, proiectul editorial cuprinde, deocamdată, producțiile sale și ale lui P. P. Carp. („o bună traducere a lui Machbeth”) _ Acestea urmau să apară ca Publicațiune a Societății N. N). De altfel, noua societate cu obiectiv strict literar a preexistat, se pare, în cercul de lectură ad hoc, unde, prin toamna lui 1863, Carp citise unui grup de amici (Jack Negruzzi, T. Maiorescu, Th. Rosetti, N. Burghel) traducerea tragediei shakespeariene.

În 1864, prelecțiunile se țin cu un număr sporit de conferențieri. Noua societate era de-acum deplin constituită. Prin saloanele lui Maiorescu, lângă Trei Ierarhi, sau la casa Pogor, în pieptul Copoului, se perindă destui ieșeni preocupați de cultură, dar și „caracudă”, după porecla găsită de A. Naum, interesată mai mult de cafele, ceai și gustări. Deviza, importată de francofilul Pogor, este: *Entre qui veut, reste qui peut!* Inițial, desigur, numărul membrilor de nădejde e destul de redus. În agitațiile politice din junii detronării lui Cuza, din primăvara „fierbinte” a lui 1866, Maiorescu, direct implicat, crede că se poate sprijini doar pe șase comiloni: „Trebuie să punem totul în lucru și să arătăm că noi, șapte ieșeni, suntem maturi”, îi scrie el lui Carp. Încă de pe acum „apolitică” societate literară capătă și o „dublură” politică, cum rezultă din aceste rânduri expediate, în aceeași epocă, lui Rosetti: „Ultimul cuvânt va trebui să-l aibă, firește, organizarea. Eu i-am poftit pe colegii mei de la Junimea să acționeze în acest sens și să se pună pe treabă”. Întorcându-ne la literatură, care sunt circumstanțele desfășurării *Junimii* ieșene? Un răspuns autorizat îl vom găsi în *Epistolarum-ul* maiorescian. Răspunzând unor propuneri de colaborare ale lui Dimitrie Sturza, „bărbat politic”, viitor adversar liberal, care în acea vreme „locuia în Iași și până la o vreme venise de câteva ori în adunările *Junimii*” (Iacob Negruzzi), liderul societății se plânge de „celebra indolență a concetățenilor de pe malul Bahiuului”, dar întrevăde și semnele unui reviriment: „Societatea Junimea ia din zi în zi o dezvoltare mai însemnată”. Tipărirea scrierilor propuse de Sturza „ar fi o nouă și importantă afirmare a direcțiunii salutare ce caracterizează mica noastră întrunire”. În aceeași epistolă din noiembrie 1866, criticul enumeră, cu abia disimulată mândrie, ambițiosul program al „micii întruniri”: manuale, disertații despre poezie, poezii originale, comedii... „În fine, fiecare suflă după calibrul foilor cu care l-a înzestrat natura în scânteia mai înaltă ce se află în capul și în inima sa. Întrunind toate scânteile la un loc, te miri ce foc va mai ieși”. Scrisorile de familie ale lui Maiorescu dau, de asemenea, informații privind circumstanțele, generale sau intime, în care se dezvoltă noua asociație: „în mijlocul acestui naufragiu bizantin, eu unul mi-am făcut la Iași o mică oază, unde trăiesc liniștit. Continui a fi profesor la Universitate și încep a fi avocat căutat și împreună cu un cerc de amici, din care e formată societatea Junimea, ne ocupăm de cercetări științifice fără a îngreuna bugetul statului, după cum altfel e obiceiul pe la noi” (Scrisoare către I. Popazu, din 18/30 aug. 1868). După încă doi ani, odată cu avântul „Convorbirilor...”, dominantă literară prevalează asupra celei științifice, cum se vede dintr-o altă misivă către

aceiași destinatar: „Societatea Junimea, o întrunire liberă de amici ai literaturii, fără prezident, statute sau alt formalism, are o tipografie care stă la dispoziția autorilor români”.

Deși tineri între 22 (I. Negruzzi) și 31 de ani (V. Pogor), aceștia dovedesc, măcar în intenție, o bună orientare în politica de carte, prin deschiderea „stabilimentului” numit Tipografia Societății Junimea”, în 1865. „Optimismul merse așa de departe, zice Iacob Negruzzi în „suvvenirurile” sale târzii, încât unii din noi înființară și o librărie, numită Librăria Societății Junimea, împreună cu un cabinet de lectură. „Și aici, consemnează mai departe Negruzzi, se făcu comerți, nu cu scop de câștig, ci cu scopuri superioare de a da societății române o mai bună hrană intelectuală”. Lipsiți cu totul de spirit pragmatic, tinerii noștri vor băga repede întreprinderea în faliment. Reușita lor va fi însă deplină în plan revuistic. Alături de întruniri literare, prelecțiuni, broșuri și volume, revista „Convorbiri literare”, înființată la 1 martie 1867, va reprezenta o altă formă de materializare a acțiunii „Junimii”, care va lua, treptat,

proportii „crescânde” și „solide”, cum putem constata în cele câteva șiruri introductive elaborate de Maiorescu și semnate de I. Negruzzi, în calitate de redactor-responsabil al noii reviste: „Aceste elemente reclamă înființarea unei reviste care să aibă scopul de a reproduce și răspândi tot ce intră în cercul ocupațiilor literare și științifice; de a supune unei critice serioase operele care apar din orice ramură a științei; de a da samă despre activitatea și producerea societăților literare, în special a celei din Iași și de a servi ca punct de întâlnire și înfrățire pentru autorii naționali”. Ecouri din programul „Daciei literare” a lui Kogălniceanu pot fi lesne detectate aici, ele venind oarecum în contradicție cu atacurile tot mai virulente ale lui Maiorescu la adresa „anteluptătorilor” de la o mie opt sute patuzeci și opt. Dintre aceștia, nu fusese menajat nici recunoscutul de toată lumea „bard național”, Vasile Alecsandri. Un adversar declarat și constant al Junimii, V. A. Urechia, va scrie mai târziu că în Prelecțiunile din 1863, Maiorescu „a început prin arderea a toate încercărilor noastre literare fără deosebire de V. Alecsandri”, pe care apoi l-a „iertat”. („Revista contemporană”, nr. 6, 1 aug. 1873). Într-adevăr, în lunga dezbatere privind prima carte urmând să deschidă edițiile Junimii, o antologie de poezii pentru școlari dar și pentru publicul larg, are loc o adevărată „bătălie pentru Alecsandri”, cu combatanți aprinși pro și contra, în care s-au impus exigențele estetice, nu întodeauna favorabile acestuia, ale tânărului Maiorescu. Dar „iertarea” lui Alecsandri nu reprezintă un act de oportunism, cum va scrie Nicolae Iorga, nu tocmai unul din fanii acestuia (*O viață de om*), ci o dovadă de luciditate critică. Asupra acestui aspect, merită să ne oprim mai stăruitor.

Având modelul marilor culturi europene (în primul rând germană și franceză), Maiorescu și comilonii săi, resping graba și amatorismul în literatură, cerând așezarea ei pe solide baze estetice. Ei militează în același timp pentru eliberarea de servitutea și complexe imitației, fără a fi într-aceast cu totul originali („traducțiile nu fac o literatură”, avertizase Kogălniceanu). Junimea se înscrie în „avangardă” (folosim termenul cu sensul lui generic), mai întâi printr-o acțiune de *negare* a tradiției imediat precedente, vinovată de câteva „păcate capitale”, unele reale, altele, să recunoaștem, din motive strategice, exagerate: imixtiunea politicului în literatură și artă, stricarea limbii (mai ales de către ardeleni), introducerea „formelor goale” în multiple domenii ale culturii. Dar, dincolo de *opozitie* și *ruptură* (termenii sunt ai lui Eugen Ionescu), note ce definesc în fond orice „insurecție” artistică, *Junimea* vine și cu o *soluție de continuitate*, apelând la tradiția specifică națională (vezi articolul lui Maiorescu

Asupra poeziei noastre populare) și la reprezentanții de prestigiu ai generației trecute (înscrierea lui Alecsandri „în fruntea noii mișcări” prin studiul aceluiași Maiorescu *Direcția nouă în poezia și proza română*). Eugen Lovinescu a înțeles perfect marea importanță, pentru noua societate aflată la un început de drum destul de accidentat, a „recuperării” autorului *Doinelor și Lăcrămioarelor*: „element de tranziție între vechea literatură și cea nouă... V. Alecsandri a fost cel mai prețios câștig al Junimii, reprezentând și prestigiul trecutului, al unei autorități recunoscute de toți, fiind și patronul noii generații poetice, care avea nevoie... și de acoperirea morală a bardului național” (*Titu Maiorescu și contemporanii lui*, 1943). Pe de altă parte, nu credem că exagerăm dacă spunem că noul și autenticul Alecsandri este un produs al Junimii și al „Convorbirilor literare”. Primul care intuiește acest lucru este poetul însuși. Primind revista de la directorul ei, fiul bunului său prieten, Costache Negruzi, autoexilatul de la Mircești, îi răspunde la 2 sept. 1867, recunoscând în ea „sora” propriei publicații scoasă cu un deceniu mai înainte „România literară” și totodată „calitățile necesare unei foi ce țintește a dezvolta gustul frumosului din rătăcirile politice”. „Sunt gata a vă da mâna cu toată inima”, scrie Alecsandri, ceea ce și face o dată cu numărul din 15 oct. 1867. Nemulțumit la început de critica maioresciană, acesta a avut tăria să-și depășească propriile-i susceptibilități, pentru a se angaja într-un demers de autoperfecționare poetică; piese de rezistență ale „bardului național” sunt datoare întâlnirii acestuia cu *Junimea* ieșeană și publicate în „Convorbiri...”, *Pastelurile*, *Dumbrava Roșie*, *Dan*, *căpitan de plai*, *Odă ostașilor români*, *Peneș Curcanul*, *Fântâna Blanduziei*, *Ovidiu*... Departe de a fi o pledoarie *pro domo*, afirmația lui Iacob Negruzzi din *Amintiri*... este perfect valabilă: „Apariția *Convorbirilor* a fost o fericire pentru Alecsandri”. Trecând la o nouă etapă, rândurile pe care Maiorescu i le dedică în *Direcția nouă*... se constituie în certificatul de naștere al *Poetului* Eminescu. Deși consideră gândirea politică eminesciană dificil de încadrat în ideologia junimistă, problema fiind lăsată deschisă, în grija viitorului, Lovinescu, în cartea citată, îl înscrie fără ezitare pe poetul nostru în școala literară fondată de autorul *Criticilor*: „după cum T. Maiorescu e cea mai înaltă expresie a întregii ideologii junimiste, M. Eminescu este expresia ei literară cea mai înaltă”. Este platforma de pe care criticul îl va proiecta, prin articolul-prefață din 1889, *Eminescu și poeziile lui*, în universalitate. Acesta este, s-a spus cu temei, și „punctul de mișcare”, generic, al *eminescianismului*.

ESEU

MARIN SORESCU ȘI CRIZA COMUNICĂRII SAU VOX CLAMANTIS IN DESERTO

► Petre ISACHI

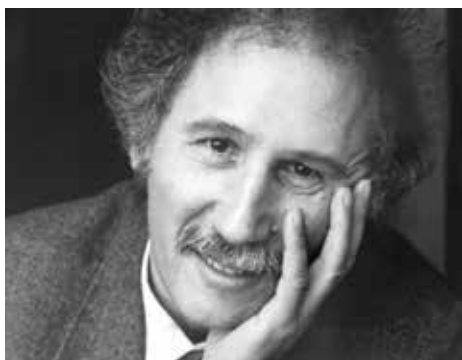
Recitindu-i „în diagonală” Opera – eminentamente subiectivă, scrisă după principiul: câtă subiectivitate, atâta obiectivitate – de la vol. de debut *Singur printre poeți*, la *Moartea ceasului*, *Tineretea lui Don Quijote*, *Teoria sferelor de influență*, *Tușiți*, *Insomnii*, *Suflete bun la toate*, *La Lilieci*, *Norii*, *Descintoteca*, *Trei dinți din față*, *Ușor cu pianul pe scări* etc. am (re)descoperit arta originală a lui Marin Sorescu, de a-și face din el însuși, un „subiect ontologic” comico-tragic, cu deosebire programatic, în cunoscutele Trilogii: *Iona*, *Paraclisierul*, *Matca* – teatru expresionist metaforic, tragic-absurd cu nuanțe lirice sublime; *Pluta Meduzei*, *Lupoica mea*, *Există nervi* – sunt admirabil folosite mijloacele comicului absurd, cunoscute din *Cântăreața cheală*, de Eugen Ionescu; *Răceala*, *A treia țepă*, *Vărul Shakespeare* – modul structurant e de speța teatrului epic brechtian. Autentic, genial aș îndrăzni să spun, este Marin Sorescu în aceste uitate Trilogii - după unii critici, *Antiteatru/Pseudoteatru*; scrise fără dialog piesele lui ar putea fi cărți de filosofie, cred, poate pe bună dreptate, alți exegeți. Cu certitudine, scriitorul gorjean „ucide” teatrul clasic – din punctul de vedere al poeziei tradiționale – spre a face posibilă supraviețuirea lui, în forme atipice ce interferează simfonic, epicul, liricul și dramaticul, dar și categorii estetice aparent incompatibile: sublimul, comicul, tragicul, absurdul, poeticul, urâtul etc.

Personalitatea dramaturgului craiovean nu este cu nimic mai prejos decât a predecesorilor, I. L. Caragiale, Camil Petrescu, Lucian Blaga, G. Călinescu, Becket, Ionescu etc. În primul rând, pentru că refuză să gândească și să scrie cu ceea ce a mai fost scris. Își impune de la debut, voința să scrie altfel decât predecesorii și congenerii, cu „sufletul și inima sa”, cum le cerea romanticul Hugo, contemporanilor. Va fi fost, cu siguranță, influențat în acest nonconformism estetic-poetic/ poetic, nu doar de „vărul” Shakespeare, ci și

de un Flaubert autoexigent, care simțind disoluția artei, declara: „Literatura mă imbecilizează în cel mai înalt grad” sau poate – de ce nu - de moineșteanul Tristan Tzara, dadaistul convins că „literatura este dosarul imbecilității umane”, desigur, în numele eternului principiu: „Litera ucide, spiritul dă viață”. Dar cu siguranță, scriitorul craiovean ce parodiază cu dezinvoltură și fără complexe, doctrine literare, stiluri, prejudecăți estetice, mituri fundamentale ale existenței se desolidarizează de ideea de literatură tradițională – epică, lirică, dramatică – asemenea lui A. Gide: „Înainte de literatură există un obiect care mă interesează în primul rând: eu însumi”. Probabil, nu i-au fost străine nici opiniile „aventurierului nemișcat”, Cioran: „e greu de conceput un univers mai fals

de cât cel literar și un om mai lipsit de adevăr decât literatul”! S-a imaginat oare Marin Sorescu un scriitor „lipsit de adevăr”? Mă îndoiesc...

În *Extemporal despre mine*, un eseu spiritual și substanțial despre sine însuși, „scriitorul total”, intuit încă de la apariția vol. *Singur printre...*, de G. Călinescu, ne atenționează că s-a autoproiecat nu doar în Iona sau în Paraclisier, ci și în personajele sale istorice, din *A treia țepă*, *Răceala*, *Vărul Shakespeare*. Pretinde (pentru a nu fi interpretat aiurea, de urmași) că și-a mutat în „crisparea unei epoci din secolul al XV-lea românesc”, propria-i dramă. Merită citată chiar fraza Autorului care nu încapă în M. Sorescu, așa cum Vocea – aducătorul capului lui Mihai Viteazul, din *Vărul...* - nu încapă în Shakespeare: „dacă Iona și Paraclisierul sunt eu, ca să parafrzez cunoscuta butadă, tot eu sunt și teatrul meu istoric.” Poetul are ceva din orgoliul lui Stendhal: înainte de orice vreau să fiu adevărat, ne sugerează permanent și M. S., deși întorcându-ne la autorul lui Hamlet: niciodată nu știm ce putem fi/ ajunge.

Se înțelege că „danezul Sorescu”, cum se autoproiectează în *Vărul...*, se vrea o expresie nu doar a conștiinței neamului, ci și a întregii umanități. Poetul – autorul *Descântotecii* este poet în tot ceea ce a scris: proză, critică literară, eseistică etc. – nu și-a proiectat în cele 9 (nouă) piese de teatru terminate, eul biografic, temporar, ci eul profund, esențial, numenal, încât ipostaziile în voci/ semne, simboluri, din lumea personajelor sale nu sunt simple gratuități, ci sunt moduri de a lua în stăpânire identitatea originară, „adamică” a întregii omeniri.

Sorescu, fostul student al Facultății de Filologie – Istorie – Pedagogie, a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, a fost/ este în tot ce a scris, un Iona autoexilat în cercul închis/ deschis al (anti)literaturii, cu cuțitul nimicului, tăcerii și al operei imperfecte, în mâna dreaptă, un Ulise ce nu mai credea în fidelitatea Penelopei, un Ahasverus, o voce ce predică în pustiu, asemenea lui Ioan Botezătorul și în același timp un însingurat bântuit de vedenii, ca Ioan din Patmos. Nu întâmplător, și-a definit Opera drept „*bâlbâială în fața lui Dumnezeu*”. Super! Nu?

Bântuit de paradoxul antiliteraturii și de întrebarea pe care evreei i-au pus-o lui Ioan Botezătorul: *cine ești?* devine mult mai tranșant în definirea literaturii care nu este *facere*, nu este *operă*, ci e *solilocviu demențial*, strigare expresionistă argheziano-blagiană, către un Tată ceresc fără identitate/ Marele Anonim - care, cum reitiera Blaise Pascal, trebuie iubit pentru a fi cunoscut -, surd, adormit asemenea celui din lirica populară: *Dumnezeu pare că doarme cu capul pe-o mânăstire și de lume n-are știre*. Solilocviu dramatic pe două voci, *Iona* – Tragedie în patru tablouri – configurează simultan omul metafizic și omul istoric - tragic, comic și absurd. Monologul comico-absurd, poemat, reflexiv, gnomonic e în esență, un strigăt din adâncuri, un *de profundis*, care sugerează captivitatea eternă a omului predestinat să suporte sacrificiul suprem, să (re) descopere că *Totul e invers*, că simultan pescuiește și este pescuit și, mai ales, funcția aparent (in)utilă a „cuțitului”. Avem soarta pe care ne-o asumăm: „– (Scoate cuțitul) Gata, Iona? (Își spintecă burta.) Răzbim noi cumva la lumină.” Sperăm, ne sugerează cu optimismul omului biblic, autorul Trilogiilor.

Condiția artistului Marin Sorescu este cea transfigurată în *Vărul...* Fără precedent până la el sunt proiecțiile nedisimulate ale imaginarului dimensionat când fabulos, când fantastic, când tendențios absurd. Comical de limbaj, ca în toată literatura soresciană, naște umorul negru, specific și inimitabil. Lista de personaje ce include, alături de nume istorice reale (Sorescu, Ben Jonson, Shakespeare) și nume celebre din teatrul Marelui Will (Hamlet, Ariel, Doamna Brună, amanta lui Shakespeare, Anne, soția aceluiaș..., Idele lui Marte) revelă concepția timpului sferic, ideea eternei reînnoțiri, dar și timpul istoric topit în timpul interior al eroilor implicați în acțiune. Desigur, Sorescu, Shakespeare, Hamlet își sunt contemporani

în eternitate. Același arheu în dublă și triplă ipostază sub umbra căruia trăim.

Obligat de prezent să-și rescrie celebra piesă, W. Shakespeare reconfigurază postmodern eterna condiție a scriitorului. Trebuie permanent să suporte realitatea unei agresiuni esențiale: totul îi persecută gândirea poetică și personalitatea artistică. De la cenzură, la alter-egoul Sorescu, la solicitările amantei, suspiciunile soției, la acuzația că-i lipsește talentul, la invidia actorilor și a confrăților scriitori, la inspirația ce se lasă așteptată etc. Scriitorul gorjean tradus în limbile engleză, franceză, germană, spaniolă, italiană, suedeză, greacă, rusă, olandeză, polonă, bulgară, sârbă, maghiară, slovacă, macedoneană, albaneză, chineză, transfigurează în *Vărul Shakespeare* ideea că dramaturgul/ scriitorul este asemenea Demiurgului veșnic, cu precizarea că retorica lui devine în direct, operă. Acțiunea piesei soresciene pare să se petreacă în mintea Marelui poet și dramaturg englez. Hamlet circulă în piesă, ca individ în carne și oase. Apare și Ariel, deși *Furtuna* încă nu fusese scrisă. Vrăjitoarea scoasă din *Macbeth*, de genialul Will, este recuperată după cinci secole, de postmodernul Sorescu.

Eterna condiție a creatorului predestinat să se vadă narcisic în oglinda predecesorilor îl fascinează pe autorul romanului *Viziunea viziunii*. Se știe, în Artă, „morții” poruncesc celor vii. Autorul „*Vărului...*” își caută personajele ca în Teatrul lui Pirandello. La rândul-i este configurat de acestea. Deznodământul este revelator pentru estetica, poetica, poetica scriitorului craiovean. Hamlet și Shakespeare se omoară reciproc. Sorescu sfârșește și el străpuns de propria-i spadă. Sensul: personajul literar – deși autonom - există doar prin autor. Și invers. Cu rafinament este transfigurată de M. S., tirania predecesorilor asupra celor ce vin. Finalul este revelator în acest sens: „Shakespeare, (*frecându-se la ochi*): Nu-i cazul./ Căci mi-a trecut și moartea într-o clipă./ Și ea degrabă, tot ca viața, curge.../ M-am odihnit murind... Acum la lucru.” Mesajul este evident: spiritul creator reînvie la infinit, sub felurite nume și înfățișări, desigur, doar „*în lumina chinurilor facerii*”, cum spunea chiar Sorescu, în *Matca*.

Contează ceea ce este în interiorul/ sufletul nostru, „bun la toate”. Cine ești?, ne întrebă și astăzi autorul vol. *Ușor cu pianul pe scări*, sugerându-ne cu ironie oltenească, că avem dreptul să fim ceea ce vrem noi, ce iubim noi, ar fi spus din Republica Ploiești, Nichita Stănescu. Afirmând că „Iona și Paraclisierul sunt Eu”, Marin Sorescu, orgolios și mintos ca orice oltean din Bulzești, a relaționat identitatea eternă a omului, cu el însuși. Mi se pare de domeniul Descântotecii... Totul pleacă de la iubirea de sine! Din cea de-„A treia teapă”, Vlad Țepeș îl privește pe Marin-Iona Sorescu, cu scepticism și înțelegere voievodală, cum se odihnește „murind” și comunică doar cu sine și cu un Dumnezeu obosit, ce predică în pustiu - vox clamantis in deserto – cine suntem în realitate.

ESEU

ETERNITATEA NINGE IMACULAT PESTE LUNA FEBRUARIE

► Lucia OLARU NENATI

Copleșiți de avalanșa mediatică a evenimentelor actuale bulversate și bulversante până la sufocare de miasma fetidă a mercantilismului grotesc, a corupției încolăcite în rotocoale de caracatiță fără sfârșit, dar și a urii fratricide irespirabile, simțim parcă nevoia de aer proaspăt, de înălțarea către stratul de ozon al idealismului purificator și salvator de suflete.

Astfel că observăm într-un sfârșit că, iată, a mai trecut încă un an din veșnicia lui Grigore Vieru, acel poet eteric și idealist, nefiresc de bun și generos, care nu ura pe nimeni și se oprea să dăruiască un cuvânt bun oricui îi întrepruiea calea. Nu-i ura decât pe cei ce dușmăneau neamul său la a cărui fericire visa cum numai Eminescu o făcuse. De fapt, oricum ne-am apropia de el, nu putem ocoli conexiunile eminesciene sub umbra cărora s-a înscris și sfârșitul său prezis testamentar în versurile cunoscutului său poem: „Știu, cândva, la miez de noapte ori la răsărit de soare/ Stinge-mi-s-or ochii mie/ Tot deasupra cărții sale...”.

Și așa s-a și întâmplat. Căci într-adevăr, năprasnicul avea să-l ajungă, parcă special, în ziua când se întorcea de la o sărbătoare a amintirii lui Eminescu. Și, de fapt, prin toată existența sa el repetă, în altă manifestare, paradigma existenței aceluia. Fiindcă ei doi se aseamănă mult, în primul rând prin acea apropiere, până în preajma suprapunerii, a idealului creației lor de realul existenței lor biografice, deopotrivă ideale în tinderea organică spre perfecțiune. Acest aspect anume face, cred, lesnicioasă tendința spre mitizare a personalității lor, manifestată în adorație (dar și în contestare energică și iritată dinspre veleitarii cei frustrați!) și către nemuire în marmora statuilor.

Această echivalență vorbește despre tipologia exemplară a Poetului autentic și mare, providențial, numit în vechime Poeta Vates, dublat deopotrivă de omul de conștiință mereu trează și înaltă, cel care privește lucrurile în dimensiunea

lor majoră, preocupat de misiunea lui pe pământ, de modul cum existența lui poate potența destinul națiunii sale. Este omul de caracter și de absolută onestitate pentru care binele și interesul acesteia este mai aproape și mai important decât binele și interesul său personal. Astfel acest individ este atât de atipic, de neobișnuit, de neverosimil (mai ales în aceste zile ale prezentului nostru irespirabil!) încât aproape că e de înțeles de ce asemenea persoane ideale nu rezistă să trăiască prea mult în această lume. Și totuși ei sunt *Reperele* de raportare ale societății noastre fără de care mocirla ne-ar înghiți cu totul.

Cei de la obârșia lui Eminescu unde zilele de început și de sfârșit ale existenței sale sunt sărbători aproape hagiografice, am avut șansa să-l avem o câțime de timp aproape și pe Grigore Vieru, despre care unii își mai amintesc că

ne-a fost oaspete în vara lui 89 când, la Teatrul Eminescu, am organizat memorabilul spectacol „Rădăcini de foc”, desfășurat atunci pentru prima dată în Țară, înainte de „Marea Revoluție din Decembrie”. În acele memorabile zile publicul îl înconjura cu venerație ca pe un sfânt și-i arăta o prețuire sinceră și nețărnută. Asta chiar dacă el nu a fost, firește, găsit demn de a fi încununat cu Premiul Eminescu pentru poezie și cu demnitatea de cetățean de onoare al Botoșanilor.

Văzând marea de oameni ce umpleau piața teatrului și setea neostoită de comuniune cu el și cu prietenii săi, artiștii basarabeni, am decis să itinerăm acest spectacol într-un lung și glorios turneu inubliabil, în care s-au cântat pentru prima dată cântecele mitice ale soților Aldea Teodorovici, *Eminescu, Răsai* și altele, compuse special pentru această primă venire în țară.

În acele zile am trăit alături de ființa fragilă a Poetului miracolul transmiterii reciproce a energiei sufletești dintre el și publicul care îl adora. Am înțeles de pe atunci că prietenul-poet se va posta în prezentul etern unde dăinuie Cei Mari.

Am găsit de curând un fragment din filmul aceluia spectacol legendar în care Grigore Vieru își prezintă companiile de scenă, își recită poemele,

vorbind cu publicul și afirmându-și atașamentul sufletesc în cuvinte ce mi se atârnă acum, tardiv, de suflet ca o decorație de argint stelar. Revăzându-l în film, îmi dau seama din nou că lumea e mai săracă fără lumina sa, fără gingășia nobilă a ființei sale, dar și fără vitejia neînfricată a luptei sale altruiste; că orice drum către Chișinău, deși mereu atrăgător, subliniază azi dureros și viu absența lui, a aceluia care a fost o ființă-miracol ce ne-a îmbogățit pe toți cu exemplul său ideal și idealist, iar pe noi, cei ce ne-am bucurat de prietenia lui - sau chiar de frățietatea sa!- cu un tezaur sufletesc pururi regenerativ.

Dar, pe de altă parte, ni se relevă cum, an de an, ziua nașterii sale, 14 februarie, se așează tot mai mult în seria aniversărilor importante, demne de sărbătorit, ca într-o hagiografie sui-generis, iar memoria sa este evocată și reverberată de tot mai mulți creatori, dar și de oameni sensibili și iubitori de valori perene.

Înțelegem astfel că eternitatea sa va ninge mereu imaculat peste luna februarie, prelungind fără hiatus, idealitatea argintiului ianuarie eminescian, ca un simbol al jertfei neîntinate și al tinderii către perfecțiune.

ESEU

CORIDORUL EMINESCOLOGIC ȘTEFANMUNTENESC

► Ion FERCU

Universitarul Ștefan Munteanu și-a făcut intrarea în lumea academică (și) printr-un demers doctoral filosofic de excepție despre creația eminesciană. „Filosofia indiană și creația lui Mihai Eminescu” (București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997) avea să primească aplauzele Academiei Române, care i-a acordat Premiul „Ion Petrovici”. „Fulgurații eminescologice” (Editura *Moldavia*, Bacău, 2000), „O istorie a opiniilor privind filosofia lui Eminescu”, vol. I, București, Editura *Eikon*, 2017) și „O istorie a opiniilor privind filosofia lui Eminescu”, vol. II, Editura *Eikon*, Buc, 2019), „Mihai Eminescu's. Contribution to the Philosophy of Law” (Germania, Editura Lambert Academic Publishing, 2014) și „La filosofía india y la creación literaria de Mihai Eminescu” (Madrid, Editura Niram Art, 2015) sunt alte lucrări care i-au consolidat, în țară și în străinătate, statutul de eminescolog de referință. Discursul filosofului, prezent și în importante reviste cu profil filosofic și literar, la congrese/ reuniuni naționale și internaționale de filosofie, a fost premiat în numeroase rânduri, devenind un reper al celor care nu doresc să se „odihnească în Călinescu”, atunci când se apropie de esențele creației eminesciene.

Pentru Ștefan Munteanu, „Eminescu a înțeles că nu este suficient să fie numai poet, ori numai filosof; că trebuie să conjuge valențele poeziei cu cele ale filosofiei, pentru a se apropia cât mai mult de Absolut. Și, pentru a nu-și dezminți originalitatea, poetul-filosof și-a creat propriul său Absolut, cu mințea, sensibilitatea și imaginația sa, geniale. A înțeles că niciun creator nu poate fi considerat genial, dacă nu-și creează propriul său Absolut”. („O istorie a opiniilor privind filosofia lui Eminescu”, vol. I, București, Editura *Eikon*, 2017, p. 6) Este unul dintre fericitele „portrete” care surprind profunzimea creației eminesciene. Poate cel mai fericit din discursul critic românesc, atunci când îl percepem ca poet-filosof pe Eminescu.

„O istorie a opiniilor privind filosofia lui Eminescu” (vol. I, vol. II) așază accente noi pe discursul lui Ștefan Munteanu, elevata sa trudă de cercetător de excepție aducându-mi aminte de acel

„Iar Negruzzi șterge colbul de pe cronică bătrâne”... „Cronicile” în compania cărora ne invită să reflectăm au când „colbul” secolului al XIX-lea (Alexandru Grama, Grigore D. Pencioiu, Nicolae Petrașcu etc.), când pe cel al incipitului secolului al XX-lea (Panait Cerna, Ciprian Doicescu, Alexandru Zaharia, Vasile Gherasim, Romulus Demetrescu, Ion Sân-Georgiu), savoarea clasicismului (Titu Maiorescu, Ion Petrovici, C. D.- Gherea, Tudor Vianu) sau prospețimea prezentului (Alexandru Boboc, Rosa Del Conte, Sergiu Al-George, Tudor Cățineanu, Vasile Muscă, Elvira Sorohan).

35 de autori care au fost/ sunt preocupați de creația eminesciană sunt aduși în prim-plan critic de către Ștefan Munteanu. De la Alexandru Grama, „principalul detractor al lui Eminescu”, cel pentru care poetul-filosof este „un biet versificator tare de rând, tâmpit pentru lumea asta prin natura sa, prin ocupațiunile și tendințele sale și prin aerul social și literar, în care a trăit” (apud *op. cit.*, vol. II, p. 7), până la Alexandru Boboc, academicianul filosof care aruncă și fericite punți „între creația eminesciană” și filosofii „Leibniz, Kant și Schopenhauer”. (*ibidem*, p. 184)

Îndrăgostit de creația eminesciană, Ștefan Munteanu are rara capacitate de a fi obiectiv chiar și cu detractorii acesteia. Care – vai de ei! –, sunt contraargumentați, așezați academic la colț. „O istorie a opiniilor...” este un regal spiritual rar care va fi continuat și cu alte bucurii editoriale.

Temele discursului critic

„O cultură matură, scrie postfațatorul Christian Crăciun, are nevoie ca de aer de astfel de recapitulări și completări periodice ale marilor teme”. Ștefan Munteanu găsește cel puțin următoarele teme care ar putea defini discursul celor 35 de autori: genialitatea/ lipsa de genialitate; pesimismul; optimismul; cugetarea; kantianismul; filosofia/ deschideri filosofice; non-filosofia; filosofia modernă; cultura germană; influențe filosofice/ lipsa influențelor; indianismul; Absolutul; melancolia; drumul către infinit; factorul metafizic; antinomia; erotismul. „O istorie a opiniilor”?... „I-am zis «o istorie», deși, în fapt, nu poate fi concepută o istorie «cronologică» a opiniilor privind filosofia lui Eminescu. Prin urmare, este vorba, mai curând, despre o «poveste»; despre povestea afecțiunilor mele față de opera eminesciană” (*ibidem*, vol. I, p. 6), mărturisește Ștefan Munteanu.

Introducere la „O istorie a opiniilor detractorilor...?”

Cu Alexandru Grama (1850-1896), cel preocupat de „pesimismul, erotismul și lipsa geniului eminescian”, am putea prefața, dacă ascultăm sugestia discursului ștefanmuntenesc, „O istorie a opiniilor detractorilor eminescieni”. Contemporan cu Eminescu, acesta are o miopie cronică a percepției creației eminesciene. „Cred că este bine să-i cunoaștem faptele comise” (*ibidem*, vol. II, p. 9), scrie Ștefan Munteanu, raportându-se la acesta ca la un... infractor al criticii literare. „Grama născocesc o teorie rudimentară” (*ibidem*, p. 11), „își demască viclenia” (*ibidem*, p. 10), are o manieră critică „dogmatică, arogantă și dușmănoasă”. (*ibidem*, p.13) Colac peste toate pupezele, este și laș, întrucât „Mihail Eminescu. Studiu critic” (1891), lucrarea sa, a apărut ca un studiu... anonim.

Elucubrațiile sale au chipuri dintre cele mai jenante... „Ci adevărul e că Eminescu n-a fost nice geniu, și nice poet. Ci o ceată de oameni, din alte motive, a sedus publicul nostru cu cultul lui Eminescu, în mod care nu se va putea nicecând escuza.” (apud *op. cit.*, p. 62) „Eminescu însă este nu numai carnal și sălbatic în erotismul său, ci trivial și obscen.” (*ibidem*, p. 74) „Pre Eminescu trebuie să-l disprețuim ca pre un filosof care s-a mâniat pre lume fără nice o cauză și fără ca lumea să-i fi făcut ceva rău”. (*ibidem*, p. 94) „Eminescu nu poate

fi nicidecum ca lumea să se ocupe de el, ci să-l uite cât mai curând, odată pentru totdeauna, și din literatura noastră să-l smulgă ca pe o buruiană puturoasă și stricăcioasă, care vatămă simțul trecătorilor și împiedică creșterea plantelor folositoare”. (*ibidem*, p. 213) Contraargumentându-l elevat, cu raționamente filosofice și literare, Ștefan Munteanu conchide că Alexandru Grama este „o pată neagră pe obrazul literaturii române” (*ibidem*, p. 29) și îl ia ca avocat suplimentar al acuzării și pe Nicolae Manolescu: „Ardelean prost! Îți vine să exclami după ce l-ai citit pe canonicul blăjean. Și detractor, în toată puterea cuvântului”. (*România literară*, nr. 10/2003, editorial) Născut la Blaj, teologul Alexandru Grama a studiat și filosofia, la Viena.

Pesimismul

Tema pesimismului eminescian este un leitmotiv al discursului unor autori precum Nicolae Zaharia, C. Dobrogeanu-Gherea, Grigore D. Penciu, Vasile Goldiș și Henrieta Sachelarie. Ștefan Munteanu descriează, cu un rar simț al percepției analitice, varii nuanțe ale pesimismului. „Eminescu a fost un pesimist în toată puterea cuvântului și poate nu atât din cauza multelor adevăruri, care se află în filosofia tristului filosof german [Schopenhauer], cât mai ales pentru că acest fel de a vedea și mai cu seamă de a simți viața, se potriveau cu temperamentul său”, scrie Nicolae Zaharia. („Mihail Eminescu. Pesimismul, nebunia și geniul și personalitatea sa artistică”, apud Ștefan Munteanu, *op. cit.*, vol. II, p. 33) N. Zaharia (1868-1924) ar putea fi inclus și în acea invocată „O istorie a opiniilor detractorilor eminescieni”, dacă-l ascultăm și pe George Călinescu: „Ei bine, acest Zaharia era un incult și maniac, căruia cărțile de la Academia Română, unde era funcționar, îi zdruncinaseră mintea în așa fel, încât, pătruns de ideea lombroziană că geniul e nebunie, s-a apucat să dovedească acest lucru cu Eminescu”. (apud *op. cit.*, p. 33) Ștefan Munteanu nuanțează însă: „Lăsând la o parte asemenea exagerări, în prezentele însemnări îmi propun să scot în evidență felul în care N. Zaharia explică pesimismul lui Eminescu și, în general, cum explică relația poetului cu filosofia”. (*ibidem*, p. 34) Ceea ce și face. Pentru Gherea, cel care spune că pesimismul „ca, filosofie și ca sentiment, străbate toată creațiunea” (*ibidem*, vol. II, p. 25) eminesciană, există și aplauze, dar nu lipsesc varii incriminări, precum ar fi cea care vizează eroarea acestuia de a vorbi despre tendința socială și etică a pesimismului lui Eminescu”. (*ibidem*, p. 35) Gherea spunea: „Eminescu simte toate mizeriile vieții, dar nu simte un lucru, nu simte trebuința de a se lupta cu această corupție, cu această nenorocire [...] Revolta lui Eminescu e pasivă, melancolică, o

revoltă care mai degrabă ar putea să adoarmă puterile vii ale tinereții”. (apud *op. cit.*, p. 35) Autorul lucrării „O istorie a opiniilor...” concluzionează: „Nu credeam să ajung să citesc asemenea judecăți neîntemeiate”. (*op. cit.*, p. 36) Despre Grigore D. Pencioiu este avansat gândul că multe dintre ideile sale nu mai sunt de actualitate, dar ele trebuie evocate „ca moment în devenirea căutărilor eminescologice”. (*ibidem*, p. 44) Vasile Goldiș, cu o abordare „preponderent junimistă, maioreșciană” (*ibidem*, p. 59), este apreciat și pentru unele accente originale, dar contraargumentat, din cauza unor „concluzii discutabile”, în timp ce discursului Henrietei Sachelarie, care are interesante nuanțe, îi este subliniat mai ales accentul trimis pe pesimismul eminescian privit ca o virtute.

Optimismul și genialitatea

Interesant, Ștefan Munteanu descoperă și un cercetător, Vasile Gherasim (1893-1933), care argumentează prezența optimismului eminescian: „Din iubire crește acest arbore al optimismului lui Eminescu”. (apud *op.cit.*, vol. I, p. 70) Vasile Gherasim îi oferă și ocazia de a nota: „Este adevărat că a crescut numărul eminescologilor care reușesc să-l separe pe Eminescu de Schopenhauer, însă eforturile trebuie intensificate. Pentru că, la rigoare, autorul «Lucefărului» trebuie separat de toți ceilalți filosofi și redat cu propria sa filosofie”. (*ibidem*, p. 88)

Respinsă de Alexandru Grama, genialitatea eminesciană este, pentru Titu Maiorescu, „cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi” (apud *op.cit.* vol. I, p. 7) pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești”. (apud *op.cit.* vol. I, p. 7) Ștefan Munteanu nu ezită să noteze nici unele „rezerve” maioreșciene: „Epigonii cuprind o antiteză foarte exagerată”. (apud *op.cit.*, p. 16) Sintetizând, discursul maioreșcian este aplaudat întrucât intuiția sa, cu privire la genialitatea lui Eminescu, „exprimă o dimensiune esențială a mândriei poporului român”. (*ibidem*, p. 22)

Gândirea/ cugetarea

Este cuceritoare și perspectiva pe care o descoperă autorul prin Mircea Florian, cel care ne invită să reflectăm asupra gândirii eminesciene, care ar putea fi percepută ca „dor de viață sub forma setei de iubire fără margini”, „pesimism ca mijloc de a sparge cadrele individualității”, „decepție adâncă și pesimism absolut pentru moment”, „seninătate și resemnare stoică”. E de reflectat și asupra precizării că această percepție „nu reprezintă o nouă tate absolută”, demersul „poate fi criticat”, „dar eminescologia trebuie să valorifice și acest punct de vedere”. (*ibidem*, p. 139) La Nicolae Pătrașcu este

propusă tot achiziția gândire/ cugetare: „...Trebuie să considerăm poeziile și proza lui [Eminescu] ca pe o chintesență, ca un elixir al gândirii sale”, scrie Pătrașcu. (apud *op. cit.*, p. 45) El susține că opera lui Eminescu este rezultatul cunoștințelor „înmagazinate în memoria lui”. Polemic, Ștefan Munteanu argumentează că „mintea, chiar și a poetului, nu prelucrează memoria, ci limbajul. Memoria, pentru a fi pusă în valoare prin gândire, trebuie ordonată de un limbaj”. (*ibidem*, p. 48)

Influențe/ non-influențe

A fost influențat Eminescu în creația sa? Ciprian Doicescu scrie că „la filosofi pot exista numai unele puncte de contact, de asemuire chiar, între concepțiile unor filosofi și ale altora” („Eminescu. Izvoare de inspirație, preocupări de cultură”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1932, p. 15, apud Ștefan Munteanu, *op. cit.*, vol. II, p. 40), o idee filosofică, transpusă în poezie, suferind și o transfigurare, neputând fi „nici izvor de inspirație și nici de gândire, ci unul de cultură, dacă se poate spune”. (*ibidem*, p. 20) Concluzia ștefanmuntenească: „El a încercat să demonstreze că nu numai influența lui Schopenhauer trebuie respinsă, ci trebuie respinsă orice influență asupra unui creator de talia lui Eminescu”. (*ibidem*, p. 50) Lui Tudor Vianu, care ne-a oferit cunoscuta sa argumentare a multiplelor influențe „suportate de Eminescu”, Ștefan Munteanu îi răspunde fără echivoc: „Însumând toate influențele despre care vorbește Vianu, originalitatea lui Eminescu dispare în totalitate. Ceea ce nu poate să constituie un adevăr”. (*ibidem*, p. 308). Un „aliat” în această dispută ar putea fi poetul Panait Cerna, cel care spune că filosofia lui Eminescu „nu era reflexul palid al sistemelor abstracte într-o minte străină și supusă, ci a crescut din viață o dată cu sufletul său”. (apud *op. cit.*, vol. I, p. 101)

Cultura germană

Chemările către cultura germană sunt sintetizate astfel de Ion Sân-Giorgiu: „Din fuziunea spiritului german cu geniul creator al lui Eminescu a luat naștere o operă literară a cărei temeinicie crește cu trecerea timpului”. (apud *op. cit.*, p. 234) Opiniile sale sunt considerate de Ștefan Munteanu „judecăți juste, de care trebuie să ținem seama pentru înțelegerea corectă a creației genialului poet-cugetător”. (*ibidem*, p. 254) Grigore Tăușan nuanțează elevat: „Am dat astfel prin Eminescu al nostru literaturii universale o interpretare a kantianismului, filtrată prin magia artei, meșteră în a găsi adevărurile cele mai ascunse prin calea intuiției directe a frumuseții”. (apud *op. cit.*, p. 254) Tot pe tema kantianismului își dezvoltă discursul și I. A. Rădulescu-Pogoneanu:

„Nu e de mirare dar, că Eminescu soarbe ideile lui Kant, cu pasiunea unui spirit tineresc și, purtat de ele, plutește în voia viselor sale”. (apud *op. cit.*, p. 89) De Elena Sorohan, „cea convinsă că gândirea lui Eminescu a fost provocată puternic de filosofia kantiană” (*op. cit.*, vol. II, p. 261), autorul lucrării „O istorie a opiniilor filosofice...” se delimitează parțial, întrucât „nu are curajul să recunoască faptul că Eminescu aduce o noutate, o notă originală la înțelegerea și soluționarea acestei probleme”. (*op. cit.*, vol. II, p. 273) „De aceea, Eminescu nu s-a mulțumit să fie nici numai filosof, nici numai poet. Eminescu a vrut și a reușit să fie doar Eminescu. De aceea nu s-a lăsat atras de nici unul dintre principiile întemeietoare consacrate de istoria filosofiei, nici măcar de «lucrul în sine» kantian”. (*ibidem*, p. 272)

Gândire creștină și indianism

Subliniind prezența indianismului și a gândirii creștine în creația eminesciană, Demetrio Marin avansează hazardant gândul că „dezechilibrul mental al poetului se datorează contradicției dintre cele două concepții ireconciliabile”. (apud *op. cit.*, p. 51) Cele mai multe dintre afirmațiile acestuia sunt apreciate ca fiind întemeiate „mai mult pe speculații”. (*op. cit.*, p. 68) După lectura studiilor orientalistului Sergiu Al-George, cel care evidențiază și particularități interesante ale melancoliei eminesciene, se conchide că în viziunea acestuia „Eminescu arată altfel; este mai adevărat, mai puțin vulnerabil și mai român”. (*ibidem*, p. 110) Lui Iulian Jura, care încearcă să ne convingă și despre „non-filosofia lui Eminescu”, Ștefan Munteanu îi spune că „slăbiciunile concluziei sale”, „care reduce gândirea lui Eminescu doar la gândirea mitică, pot fi cu ușurință demascate”. (*op. cit.*, vol. I, p. 232)

Discursul filosofic

Lucrarea este foarte generoasă și cu autorii preocupați de prezența discursului filosofic în opera eminesciană. Dacă Sterian C. Dumbravă își centrează reflecția pe filosofia poemului «Luceafărul», apreciind că „el păstrează înțelesul unei adânci gândiri filosofice” (apud *op. cit.*, p. 168), din perspectiva deschiderii orizonturilor „filosofice asupra vieții și societății” crede că Eminescu „poate fi asemănat clasicului Goethe”. (apud *op. cit.*, p. 109) Mircea Djuvara, considerat de autor ca fiind interesant „mai ales prin latura sa intuitivă”, avansează gândul conform căruia „valoarea întregii filosofii poetice a lui Eminescu [...] este una dintre cele mai înalte care s-au arătat”. (apud *op. cit.*, p. 114) Cu Marin Ștefănescu, despre ale cărui idei Ștefan Munteanu crede că „formulate în premieră, sunt încă de actualitate” (*ibidem*, p. 152), putem înțelege de ce „filosofia lui Eminescu

este în cea mai mare parte o icoană a idealismului din filosofia românească”. (apud *op. cit.*, p. 141) Ni se sugerează să fim atenți și la provocarea unui autor aproape uitat, Romulus Demetrescu, istoric și critic literar care argumentează că „o idee filosofică organică, generală [...] dă viață și înțeles” (apud *op. cit.*, p. 153) operei eminesciene. Cezar Papacostea „oferă încă suficiente motive pentru dezbateră eminescologică”. (*ibidem*, p. 211) Universitarul ieșean deschide orizonturi către trei „preocupări de gândire” eminesciene: religia și filosofia indiană; mitologia și filosofia greacă; Schopenhauer și Kant. În cele peste 90 de texte ale lui G. Bogdan-Duică, spirit cu „pornire polemică”, fie și numai un singur gând – „Puțin i-a dat lui Eminescu basmul; mult, aproape tot, i-a dat el basmului” – poate cuceri. (apud *op. cit.*, p. 214) Cu Rosa del Conte, pentru a cărei operă Ștefan Munteanu are o mai veche aplecare, relațiile sunt menținute în același registru al admirației și rezervei critice. Uneori se „desparte prietenește” de cercetătoarea italiană, întrucât „Eminescul meu era îndrăgostit în aceeași măsură de vis și de Absolut, pentru că Absolutul către care înainta eroina era tocmai rezultatul visului său”. (*ibidem*, p. 92)

La Marin Tarangul, mai ales „Intrarea în infinit sau dimensiunea Eminescu” ne este recomandată. Cel care ne spune că „nu știm cum va fi mâine, dar nu cred că astăzi suntem vrednici de Eminescu” opinează că „poezia lui face infinitul ca făptură și înflorare”. (*op. cit.*, apud Ștefan Munteanu, vol. II, p. 111) Infinitul poetico-filosofic eminescian este vedeta discursului. Octavian Vuia este propus de autor ca un existențialist care ne invită să înțelegem că orice cercetare eminescologică trebuie „să pornească de la opera poetului-cugetător și nu de la presupuneri fanteziste”. (*ibidem*, p. 146) Credința sa este lipsită de echivoc: „Prin Eminescu am devenit «demiurgii» unei culturi ce poate aspira la un grad de universalitate intrinsecă fondului nostru autohton multimilenar”. (apud *op. cit.*, p. 135) Constantin Amărieuței, filosof, scriitor, cel care ne spune că „Eminescu este creatorul unei estetici noi”, ar trebui întâmpinat (și) cu grijă, întrucât ideile sale cuprind „și afirmații mai puțin argumentate și, uneori, prezentate într-o manieră sofistică”. (*ibidem*, p. 149) Concepția lui Vasile Muscă, filosof, despre filosofia lui Eminescu se bucură în volum de mare atenție. Privirea critică aruncată de Ștefan Munteanu asupra celui care crede că „Eminescu n-a fost un gânditor nici original și nici sistemic” stă sub semnul unui brainstorming elevat. Între altele, citim: „Nu este suficient să pornești cu racla cuvintelor din dicționare și să vezi dacă Eminescu poate fi cuprins, ori nu, în categoria gânditorilor originali, sau dacă se încadrează, ori nu, în categoria gânditorilor sistematici.

Altfel spus, trebuie să ne apropiem de felul propriu în care Eminescu înțelegea să fie creator original, precum și felul propriu în care el înțelegea să fie gânditor sistematic”. (*ibidem*, p. 257) În aceeași notă sunt și reflecțiile provocate de lectura volumului filosofului literat Tudor Cățineanu „Echilibru și dezagregare” (București, Editura *Sinapsa*, 2002), care are ca leitmotiv problematica antinomiei eminesciene: „Cartea [...] mi-a satisfăcut așteptările doar pe jumătate. Vreau să spun că am întâlnit pagini de analiză autentică, riguros concepute, care conțin demonstrații coerente și plăcut argumentate. Am întâlnit însă, cel puțin în aceeași măsură, construcții sofisticate, conexiuni întâmplătoare și aserțiuni foarte discutabile. Recomand totuși cartea, mai ales celor care au experiență în critica literară și filosofică, întrucât aceștia știu să se ferească de ispite”. (*ibidem*, p. 220) Ion Petrovici, pentru care Ștefan Munteanu are o prețuire specială, ne invită să pricepem că „o înțelegere unitară și armonioasă a realității se bazează pe elemente flexibile, care nu pot fi exprimate nici numai cu mijloacele poeziei, nici cu cele ale filosofiei. Așa putem înțelege de ce Eminescu nu s-a mulțumit nici cu perspectiva de a fi doar poet, nici cu cea de a fi numai filosof”. (*ibidem*, p. 272)

Filosofia modernă. Reperul Alexandru Boboc

Academicianul filosof Alexandru Boboc are, cu siguranță, cele mai seducătoare și profunde studii despre felul în care s-a raportat Eminescu la filosofia modernă, cu deosebire la filosofi precum Leibniz, Kant și Schopenhauer. Mai ales virtuțile studiilor sale privind aceste perspective sunt valorificate de Ștefan Munteanu în această lucrare. „O caracteristică generală a operei clădite de Alexandru Boboc rezultă din vocația unui comparatist convins, hotărât să transfere hotărârile acestei proceduri, de la domeniul literaturii la cel al filosofiei” (*ibidem*, p. 184), scrie autorul. Să ascultăm vocea academicianului Alexandru Boboc: „Incontestabil, influența lui Kant și cea a lui Schopenhauer constituie o prezență majoră în manuscrisele eminesciene și acționează frecvent în creația sa. Studiul atent al modalităților de configurare a spațiului eminescian, precum și de redistribuirea timpului (și cauzalității) prin creație trimite, credem, dincolo de Kant: la monadologia și «lumile posibile» ale lui Leibniz. În funcție de acțiunea acestora în configurarea spațiului poetic eminescian, chiar și influența lui Schopenhauer – atât de mult solicitată în istoria eminescologiei – se înfățișează într-o altă lumină”. („Filosofie românească. Studii istorico-filosofice”, București, Editura Academiei Române, 2011, p.38)

Aplauze

Studiile de eminescologie ale lui Ștefan Munteanu mă trimit cu gândul la celebra alegorie a „coridorului” propusă de Giovanni Papini, atunci când evidențiază esența pragmatismului, ca orientare filosofică: „Pragmatismul ocupă în mijlocul teoriilor noastre poziția unui coridor dintr-un hotel. Numeroase camere dau în acest coridor. Într-una poate fi găsit un om lucrând la un tratat în favoarea ateismului, în cea de alături o persoană rugându-se în genunchi pentru a obține credința și curajul, în cea de a treia un chimist, în cea următoare un filosof elaborând un sistem de filosofie idealistă; în timp ce în a cincea, unul este pe cale de a demonstra imposibilitatea metafizicii. Toți acești oameni utilizează în orice caz coridorul. Toți trebuie să treacă prin el pentru a se întoarce fiecare acasă, pe urmă pentru a ieși”. (apud Alexandru Boboc, „Filosofia contemporană”, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980, p. 164) Parafrazând, universul eminescologiei universitarului băcăuan ocupă în dezbaterile despre poetul-filosof poziția unui coridor dintr-un hotel. Firească, opțiunile estetice, filosofice, etice, politice, religioase, literare ale celor care valorizează creația lui Eminescu sunt diverse. Lucrând fiecare în „camere” diferite, aceștia utilizează însă, în cele din urmă, „coridorul” ștefanmuntenesc, pentru că nu pot evita să treacă prin el...

Ștefan Munteanu este un reper fundamental chiar și pentru cei care exersează cele mai rafinate exerciții de critică literară pentru a-l minimaliza pe Eminescu. Dezmoțind cu discursul său critic sobru și argumentat opinii critice uitate, lecuindu-le de utopii sau de boli cronice, de vrăjmășii preapătimașe sau idolatrii care se revarsă peste țărături, aplică același tratament și opiniilor critice contemporane, invocând și competențe ale unor filosofi și critici literari de excepție, care nu sunt otrăviți de patima discursului denigrator sau minimalizator. Discursul său critic este unic în universul eminescologiei de la noi și din străinătate și pentru că a angajat resurse cognitive și afective capabile de o cugetare asupra unei bibliografii care, dacă avem în vedere și viitorul activității sale de cercetare, schițat într-un proiect de amploare, va cocheta fericit cu exhaustivitatea. Mesajul lui Ștefan Munteanu, mare îndrăgostit de Eminescu, dar obiectiv cu Opera sa, este de excepție: reflectând asupra universului eminescian, nu trebuie să ne odihnim în *nimeni* și în *nimic*. Opera poetului-filosof, aidoma bobului inocent de rouă, este mereu proaspătă și tulburătoare. Rămâne ca sufletul nostru să redescopere etern acest tezaur al cugetării.

ESEU

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU - ARTA ANALITICĂ (continuare)

► Petruș ANDREI

„În romanul clasic personajul literar este unic și în același timp semnificativ pentru categoria umană, el are o individualitate, trăsături fizice și morale se conturează într-o anumită atmosferă, într-un cadru social. Scriitorul (omniscient) îl dezvăluie prin descriere sau implicându-l în acțiuni relevante.”¹

„În romanul modern are loc, alături de numeroase alte modificări de structură, un proces de pulverizare a personajului... Purtător al unor stări de conștiință contradictorii, personajul se dizolvă. Întrucât omul se recrează pe sine însuși în fiecare moment, prin fiecare nouă asociație de idei, personajul este surprins în devenire, iar reacțiile lui au un caracter imprevizibil.”²

Raportată la aceste formule, modalitatea de realizare a personajului în scrisul Hortensiei Papadat-Bengescu suferă o evoluție vizibilă de la tehnica modernă spre cea clasică. Formula clasică cere prezentarea unei singure trăsături a personajului, considerată dominantă, sau oricum, mai iubitoare din punct de vedere fizic sau moral. Romancierul modern prezintă personajul exhaustiv, monografic. Este formula de lucru adoptată de scriitoare în primele volume, de unde cităm unul din portretele în care scriitoarea, dând dovadă de o pătrunzătoare sensibilitate, îi relevă întreaga sa măiestrie artistică: „Sephora e o fată, o picătură închegată în forme frumoase din sângele nostru ebraic, neamestecat. Ea are ochi rotunzi și limpezi, care nu spun nimic, decât că sunt oglinzi în care să se poată străvedea vanitatea bărbătească. Deasupra ochilor fără umbre, cu luciu de suprafață ca apele fără adâncime, arcu sprâncenelor care abia umbră de pielea arcadei amintește un portret celebru. Fruntea e largă și netedă, cu culori proaspete; înapoia ei de-abia se adăpostește un mic gând îndărâtnic; fruntea fără gânduri a albei Sephora e odihnită. Ovalul e mai perfect decât la madonele nemișcate de pe ușile de biserică. Nasul e pus acolo pentru armonia figurii, nu alterează nimic frumos al întregului, și gura care râde mereu, are ceva din enigma rezultatelor celebre, zâmbetelor care poate nu ascund nimic, decât intenția de a înșela sute de ani eterna prostie

omenească, care își caută răspuns unor întrebări inexistente, pe închegatele buze ale morților, din pietrele mute ale Egiptului și din surzimea Nirvanei... Ce face Sephora? Ea nu poate trece mută, cu ochii rotunzi, cu obrazul alb și neted, cu fruntea lină, cu gura rătăitoare, printre oameni, grăbiți, fiindcă Sephora în tumultul destinului e o forță a răului, înveșmântată cu amăgitoare formă a frumosului, și îi trebuie un mijloc de a-și desăvârși menirea... Ce glas are Sephora și cum cântă? Nu știe nimeni, fiindcă glasul e al Sephorei, și nu-l poți închipui singur, ci numai ieșit din ea, din trupul ei tânăr de ingenuă perversă; vocea ei nu are sunet în sine, fiindcă are ochii, carnea, părul și râsul tânăr al Sephorei... Sephora nu are încă puterea ei totală; de-abia încearcă; de-abia începe. Ea are nouăsprezece ani, mărturisește șaisprezece, și cel ce ascultă mărturisește însă că minte și nu are decât paisprezece... Dar părul Sephorei cum e? E tocmai de culoarea coajei de castană bine coaptă, cu lustru de oliu de migdală de Ierusalim curată și lung cât să se poată ascunde în pădurea lui bogată rușinea multor fete... Cum vorbește Sephora? Ea nu are nevoie să-și măsoare vorbele... e o copilă nevinovată și aruncă fără sfială lațul. Se oferă cu naivă sfruntare, se promite cu nerușinată inconștiență, împrăștie perversele ispite de poamă crudă, cu neobrăzarea inocenței... ca și cum inocența e vreodată impudică! Ca și cum nu poartă dintru început simțirea de a se învăli și ascunde în pânza curăției albe! Ca și cum precugetata cutezanță poate purta veșmântul pudic al instinctului feciorelnic, care, dintr-o pornire de apărare instinctivă, roșește chiar de cuvinte neînțelese, Sephora, copilă neștiutoare, cheamă din fundul abiselor unde dorm în om instinctele, josnicia, gusturile, și cu mâinile ei mici ce se joacă, cu glasul ei dulce și tărăgănit ce se alintă răspândește împrejurii parfum de luxură...”³

Această tehnică „biografică” în prezentarea personajelor va fi treptat părăsită, ajungându-se până la personajul monocord, liniar, reductibil la o singură formulă. Doctorița Lina, până când printr-o „grozavă surpare de valori” va deveni rea, este întruchiparea

bunătații: „Forma ei de pământ simpatice, gâtul scurt și gras, bustul scurt și gras pântecul rotunjor, fața urâtă, desigur, cu ochi mici și miopi, fără culoare, cu tenul stricat, nasul bun, turtit puțin la vârf și gura lată pe dinți ce nu se arătau, deși țepeni la spart alune, acest tot nu era de fel impunător.”⁴

Dar personajul romancierului modern este un om complex. „Buna Lina” își permite să fie rea, chiar „peste cât” are dreptate să fie.”⁵ Însă, „cine a fost bun și se schimbă din răutatea oamenilor e tot bun.”⁶

Întâlnim, desigur în romanele scriitoarei și alte personaje bine individualizate, convergând spre o singură trăsătură morală caracterologică. Maxențiu, de pildă, este întruchiparea degenerescenței, Lică este, într-o anumită epocă și-ntru anume mediu, tipul aventurierului parvenit, Walter, arivistul organic, întruchiparea dictonului machiavelic, Elena, tipul snobului arivist sau dr. Rim, tipul intelectualului scelerat.

Maniera clasică nu este singura în care scriitoarea își concepe personajele; nici maniera romantică nu-i este străină. „Eroul romantic – spunea G. Călinescu – este maladiu, infirm, tuberculos, nebun, cocoșat, orb, șchiop etc. sau în fine niciodată normal” frumos, ci de o frumusețe stranie, de o delicatețe maladiuă.”⁷

Autorul romantic încearcă să demonstreze că în mlaștina urât mirositoare, întâlnim uneori cel mai frumos nufăr, sub monstruoșitatea unui Quasimodo întrezărim un suflet nobil – antiteza fiind unul dintre cele mai utilizate procedee romantice de creație. Frumusețea stranie a lui Walter „un tânăr zvelt, cu o bărbăță castanie în jurul unui obraz de clorist de ivoriu, cu ochi albaștri, deschiși exotic și prelung spre tâmpelile transparente, cu buze roșii ca de vopsea și cu părul castamiu-roșiatic, ondulat ușor în jurul unei frunți mate” ascunde un monstru moral. Exemplele se pot înmulți. Lenora, Coca-Aimée fac parte din aceeași familie.

Din fuziunea acestor trei modalități de creare a personajului Hortensia Papadat-Bengescu obține în romane o a patra modalitate care-i este specifică.

Se spune că Goya, celebrul pictor spaniol, nevoit să înfățișeze o seamă din mărimile și onorabilitățile timpului său, dădea de fiecare dată până într-atât chipul făcut nota morală caracteristică în acel moment (infatuarea, șiretenia, cruzimea)

încât, dacă ele ar fi filmate, expresia feței acesteia ar părea mobilă.

Tehnica aceasta a portretului în mișcare este inovația pe care o aduce în literatura română privitoare la construcția personajului Hortensia Papadat-Bengescu. Pentru a ilustra această idee vom lua un exemplu. Mika-Lé, de pildă. Din primele pagini ale romanului Fecioarele despletite facem, printre altele, cunoștință cu familia moșierului Hallipa, aflată la Prundeni, localitate fictivă, cale de numai două ore și jumătate de București.

Suntem însoțiți, sau mai bine zis o însoțim pe Mini care, binevoitoare, ne informează despre tot ceea ce vede, ceea ce simte și, mai ales, ceea ce crede despre oameni, lucruri și locuri. Aflăm astfel că mai înainte totul era într-o perfectă armonie. Acum, însă, stăpâna casei, „frumoasa doamnă Hallipa”⁸ are ochii plânși, iar mâinile ei „albe și catifelate” mototolesc cu nervozitate un ziar. Doctorița Lina Rim stă lângă ea și o invită să bea apa zaharată dintr-un pahar în care turnase o lingură de valeriană. „Lenora e bolnavă”⁹ de nervi, Mini, presupunând „o scenă de familie în stil mare”¹⁰ se duce și se culcă. În vis îi apare „capul de faun”¹¹ a lui Mika-Lé”¹².

Vedenia, prin faptul că lipsise de la dejun, o duce la „convingerea că Mika-Lé era pricina necazurilor”¹³ pentru că „era punctul negru al vieții pașnice de acolo, limba de foc care ațâța mâniile mărunte pe locul domol! Era făptura pădureață care diferea total de loc, lucruri și oameni, cu chipul acela ciudat de faun. Cornițele răufăcătoare puteau apare din vâlvoiul sălbatic și creț ca al negrilor, al părului ei care sta drept în sus. Ciudată perucă, mai înaltă decât fața mică, pală, cu trăsături șterse, o față care era numai pretextul de a adăposti la umbra stufului negru, prăfuit parcă, fără lustru, doi ochi ciudați prin fixitate și prin lipsa de expresie, dar galbeni, de un galben mat ca chihlimbarul vechi, care surprindeau. În ordonanțarea perfectă a gospodăriei Hallipa, fata cea mică reprezenta o dezordine prin fizicul acesta fără rost în rosturile regulate ale aleilor, odăilor, deprinderilor și oamenilor.”¹⁴ Portretul a prins contururi. Întocmai ca un pictor îndrăgostit de arta sa, scriitoarea, fără un model anume în față, se depărtează de șevalet, își contemplă schița, apoi se apropie și-i mai adaugă câteva detalii. Mika-Lé, „cea de obicei cu totul neînsemnată”¹⁵ aduce în familie prin porțile larg deschise ale domeniului Hallipa un

„oaspe nou: necazul.”¹⁶ La cină Lenora „nu plângea, nu scâncea, dar Mini auzea perfect cum țipă, cum bocește.”¹⁷ Când vine Doru Hallipa, ea „leșină, provocând o mică panică.”¹⁸ De sub penel se ivesc trăsăturile unui mic monstru, care prinde viață și face, virtual, o primă „victimă”. Se petrece un „lucru urât... cu păcătoasa ceea mică... A dat-o gata pe biata verișoară... Pocitanial!”¹⁹ Pe oriunde va rece această Mika-Lé „cu capul ei de țăntar negru, cu ochii immobili, acele două ovale de lichid galben, cu corpul slăbănog de copil rahitic, îmbrăcată cu o rochie verde eponj, reamintind în adevăr de lăcustă”²⁰ va presăra victime. Liniile portretului ei vor fi accentuate tot mai mult. „În acea modestie aparentă, Mika-Lé medita fapte extravagante. Cam oropsită, dospea ura, și ambițiile nenumărate... Avea în înfățișare ceva exotic, discordând cu mediul, dar și ceva vulgar. N-ar fi putut lămuri ce. Fizic și moral. Vocea ei vulgară, stinsă, mată,... dinții lați pe maxila lată... o lipsă totală de mobilitate, uneori pătrați... lemnoși. Ceva rudimentar. Aspectul unei păpuși de lemn de la țară... dar, desigur, din altă țară... Din Egipt poate... o păpușă.. felohină... Mai ales nici o asemănare cu surorile și părinții...”²¹ Celelalte personaje „autorizate” de scriitoare îi acordă calificative, care îi hidoșesc portretul: „spurcăciune mică”, „descreierată”, „gânganie”, „lăcustă”, „venetică”, „iarbă-rea”, „străină creatură”, „mică adulterină”, „moacă-mică” etc. „Drama castelului”, al cărui „meșter” preocupă atât de mult pe Mini, îi găsește explicații în păcatul nelegiuit al frumoasei Lenora cu zidarul italian, Mika-Lé care „inventase în ultimă instanță să fie tandră ca tatăl său” este „păcatul mic, sculat împotriva mamei pasionate, exemplu bizar de adulter moral.”²² După aventura de la Notre-Dame, Lenora „a călcat-o în picioare” dar Mika-Lé „are și ea suflet de pisică. O azvârli, o tăvălești și se scoală.”²³ Fecioară despletită, având chiar un „mort-né trimate „nobilului Hallipa” o scrisoare izvorâtă de-a dreptul din perversitatea ei firească.”²⁴ În finalul romanului Fecioarele despletite, ca o urmare firească a eforturilor continuu încununată de succes ale Mikăi-Lé, familia Hallipa se va destrăma. Lenora, ca să scape de obsesie mărturisește secretul „nașterii lui Mika-Lé, indicându-i (soțului-n.n.) ce are de făcut”²⁵ în privința divorțului. Așa cum ne apare în aceste ultime pagini, Lenora dovedește a fi vrednica mamă a micului monstru. Până la urmă, „tot ea a dat-o gata pe Mika-Lé, dar ce naște din pisică...”²⁶ Punctele de suspensie sunt completate în celelalte romane; Mika-Lé își va urma evoluția sa firească. În ultimul roman al ciclului (Rădăcini – 1938) o vom reîntâlni ca soția prezumtivă a unui bărbat în jurul a cincizeci și trei de ani pe care îl cheamă Lică, o veche cunoștință de-a noastră și care îi este unchi.

Imaginea geometrică pe care ne-o sugerează modalitatea de construcție a acestui portret este cea a unei spirale pe verticală cu baza în sus. Punctul de pornire („capul de faun”) descrie un arc ascendent întregit de noi segmente („gânganie”, „lăcustă”...) cu ultima spirală, și cea mai lungă dându-ni-se imaginea completă, monografică a personajului.

În crearea acestor feluri de portrete, scriitoarea dă dovadă de o măiestrie artistică rar întâlnită. Portretul interior și exterior al doctorului Rim sau al prințului Maxențiu, al Mikăi-Lé sau al Cocăi-Aimée merită să stea la loc de frunte în galeriile de artă ale literaturii universale.

Hortensia Papadat-Bengescu nu este un pictor de peisaje sau mai exact, tablourile sale, nu multe la număr, amintesc de o pictură naivă, apropiindu-se de acele desene schematice pictate pe pereții peșterilor. Un exemplu: „Înnopta albastru, transparent, frumos, și răspântia îi era străină, dar plăcută. Un scuar mic, acoperit în zăpada neatinsă, și în jur case scunde, dar curate, cu grilaj, frumos de lemn și pomi în dreptul porților. Un plop înalt la una din porți și o bancă mică... În fund, umbra mare, arămie în albastrul-indigo al înnoptatului a unui edificiu public din cărămidă a perentă.”²⁷

Note:

1. Dicționar de terminologie literară, Ed. Șt., Buc., 1970, p. 244
2. Idem.
3. Ape adânci, Ed. Alcaloy, Buc., 1918, p.112, 113, 114.
4. Fecioarele despletite, E.P.L., 1966, p.3.
5. Concert din muzică de Bach, E.P.L., 1966, p. 385.
6. Op. cit., p. 418.
7. G. Călinescu, Principii de estetică, E.P.L., 1968, p. 347.
8. Fecioarele despletite, E.P.L., Buc., 1966, p. 5.
9. Op. cit., p.7.
10. Op. cit., p.4.
11. Op. cit., p. 13.
12. Op. cit., p.13
13. Op. cit., p.13.
14. Op. cit., p.14.
15. Op. cit., p.14.
16. Op. cit., p. 15.
17. Op. cit., p.17.
18. Op. cit., p.21.
19. Op. cit., p. 23.
20. Op. cit., p.35.
21. Op. cit., p. 36.
22. Op. cit., p. 39.
23. Op. cit., p. 75.
24. Op. cit., p.135.
25. Op. cit., p. 183.
26. Op. cit., p.184.
27. Fecioarele despletite, E.P.L., Buc., 1966, p. 72.

GHEORGHE PETRAȘCU

► Ștefan ANDRONACHE

Gheorghe Petrașcu este nu numai cea mai prominentă personalitate pe care a dat-o vreodată Tecuciul ci și unul din primii cinci pictori români de valoare, dacă nu cumva chiar unicul în ceea ce privește trăinicia și originalitatea operei sale. Iată într-un fel motivul ce ne determină ca, la șapte decenii de la dispariția sa, să-l evocăm în rândurile ce urmează, având credința că, și printr-un astfel de gest, vom face ca numele său să dăinuie în conștiința și inima iubitorilor de frumos din România.

Născut la Tecuci în ziua de 1 decembrie 1872, din părinții Costache Petrovici și Elena Bițu-Dimitriu, Gheorghe Petrașcu a încercat în funcție de disponibilitățile vârstei sale fragede să pătrundă tainele universului în care îi fusese hărăzit să se miște. În urbea natală, el urmează cursurile Școlii Primare nr. 1 de băieți și ale Gimnaziului Real (1883-1888) unde fusese remarcat de profesorul său de desen T. Ulinescu. Își continuă studiile la Liceul Real din Brăila. Cum profesorul de botanică de aici îi apreciasse planșele desenate, Gheorghe Petrașcu se gândește să se facă profesor de științele naturii.

Deși, inițial, s-a înscris la Facultatea de Științe din București, după numai un an, dându-și seama că avea mai mari înclinații spre pictură, el începe să frecventeze Școala de Arte Frumoase (avându-l ca profesor pe G.D. Mirea) pe care avea să o absolve în anul 1888. Cele mai multe lucruri avea să le învețe, în acea perioadă, de la Nicolae Grigorescu, maestru pe care îl admira într-atât de mult încât ajunsese să facă și copii după lucrările sale.

La recomandarea marelui pictor, Ministrul Instrucțiunii, Spiru Haret, îi acordă o bursă și alte ajutoare bănești ce aveau să-i permită frecventarea, între anii 1898-1902, a cursurilor Academiei „Julian” din Paris. Educația artistică și-a făcut-o însă mai mult prin sălile Muzeului Luvru

Gheorghe Petrașcu la 55 de ani

unde a studiat cu atenție tehnica marilor maeștri și a încercat să se familiarizeze cu diversele stiluri în pictură pentru a-și identifica, mai apoi, drumul pe care avea să meargă.

Împreună cu alți români (Ștefan Popescu, Kimon Loghi și Ipolit Strâmbu, care se pregăteau în capitala Franței) el pune bazele Societății „Tinerimea artistică”. Solidar fiind cu tinerii artiști din epocă va încerca să fie alături de ei atât la toate evenimentele acestora cât și la edițiile anuale ale Salonului Oficial din București.

Câteva din reușitele sale plastice aveau să marcheze întâia etapă a unui drum mereu ascendent: prima expoziție personală (1900)

elogiată de Ștefan Luchian, Ion Mincu și de poetul Ștefan Petică, expoziția din anul 1903 de la Ateneul Român, Premiul al II-lea la Salonul Oficial din anul 1909. Totodată menționăm și marele succes al celei de a 5-a expoziții de autor, din anul 1915, de la Ateneu, care a constituit un adevărat moment de cotitură în cariera sa. Atunci, doar într-o singură zi, spre stupefacția criticilor de artă, i s-au achiziționat de către diverși colecționari, chiar și de către înaltele oficialități, mai bine de jumătate dintre lucrările expuse pe simeze. Banii câștigați cu acest prilej i-au permis pictorului să-și cumpere casa din strada Cometei nr. 1 din București.

După ce își încheie stagiul de pregătire la Paris, el întreprinde mai multe călătorii de studii prin Europa pentru a vizita muzeele de artă celebre din Londra, Amsterdam, München, Viena, Veneția și Florența. Participă, în 1906, la o expoziție internațională de pictură de la München, cronicile elogioase de acolo influențând opinia publicului iubitor de artă de la noi.

Trebuie să precizăm faptul că multe dintre vacanțele de vară, de pe timpul studenției, dar și alte perioade din anii următori, Gheorghe Petrașcu obișnuia să și le petreacă pe meleagurile natale.

Scriitorul Al. Lascarov-Moldovanu l-a văzut în câteva rânduri jucând cu prietenii săi popice la hotelul „Bulevard” din centrul Tecuciului, acesta reușind să-l impresioneze prin ținuta sa: „cioc pictoresc, pantaloni bufanți, păr mare, lavalieră

Casa din Tecuci în care s-a născut în anul 1872
Gh. Petrașcu

în vânt, vorbire fără stânjenire”. („Amintiri dintr-un oraș moldovenesc”).

Mama sa, Elena, care avea la rândul ei vădite înclinații de ordin artistic, deși rămăsese văduvă la vârsta de 36 de ani și își risipise bruma de avere pentru întreținerea și plata studiilor celor trei copii ai săi (Nicolae, viitor diplomat și scriitor, Vasile ajuns medic și Gheorghe devenit pictor) n-a ezitat să mai rupă din veniturile sale modeste încă 1500 lei pentru a-i amenaja fiului favorit, în anul 1905, un atelier pe lângă casa ce o avea în mijlocul viei din partea de răsărit a satului Coasta Lupei situat nu departe de târgul Nicoreștilor. Aici, în natura autentică dar aspră din sudul Moldovei, „moldoveanul de pe platoul Furcenilor”, cum avea să-l numească V.I. Popa, s-a simțit cu adevărat liber alegându-și, mai întâi, detaliile semnificative din peisajele care-l înconjurau, adică ceea ce încăpea în câmpul vizual al privirii sale iscoditoare, după care se lăsa, mai apoi, purtat de aripile benefice ale inspirației.

Cu prilejul deselor popasuri în împrejurimile pitorești ale Tecuciului, el a avut grijă să le immortalizeze pe acestea în pânze precum: „Pe

Gheorghe Petrașcu - Autoportret

moșia de la Nicorești“, „Țăran cu plugul în vie“, „La vie toamna“, „O casă în Coasta Lupei“, „Întoarcerea de la muncă“, „În amurg pe Siret“, „Biserica Cenușa din Fântâni“, „Cramă la Nicorești“, „Moara lui Stamate“, „Biserica Banu din Nicorești“ sau „Seara pe malul Siretului“, majoritatea lucrărilor menționate vânzându-se cu prilejul expoziției din anul 1915.

Din nefericire, descinderile sale regulate la Coasta Lupei aveau să se curme brusc în vara fierbinte a anului 1917 când, din cauza tirurilor întinse ale artileriei germane îndreptate împotriva dispozitivului de apărare al armatei române, modestul său atelier a fost complet distrus de un obuz. Cu acel prilej s-au pierdut mai multe dintre lucrările pe care le crease și păstrase acolo. În anul următor a mai intervenit și decesul mamei după care legăturile sale cu Tecuciul s-au întrerupt definitiv.

Ulterior, drumurile vieții l-au purtat prin mai multe zone pitorești ale țării (Sighișoara, Viforita, Câmpulung, Mangalia, Turtucaia, Balcic, Silistra etc.) singurul loc de refugiu stabil oferindu-i-l însă liniștitul și patriarhalul oraș Târgoviște unde, în cursul anului 1920, și-a ridicat o casă - atelier devenită din 1970 casă memorială. Aici, el se afla în preajma munților și avea impresia că respira același aer curat ca în zona Nicoreștilor.

Dacă și-a făcut debutul sub semnul impresionismului care puna accentul pe spontaneitate și culoare, promotorii mișcării de sorginte franceză arătându-se vrăjiți de lumină și schimbările ei permanente, pe parcurs, Gheorghe Petrașcu avea să se desprindă complet de influența acesteia, creațiile sale ulterioare, mai puțin conforme cu curentele la modă, dezvăluind mai mult sentimentele și ideile proprii ce aveau să-l inspire. Vădit fiind de realitatea în care se trăiește, el încearcă s-o redea întotdeauna prin culori dense și suculente asigurându-i astfel tabloului o frumusețe stranie și un plus de durabilitate.

Gheorghe Petrașcu a călătorit în mai multe rânduri prin Europa Occidentală fiind atras de ținuturile pitorești ale Franței, Spaniei sau Italiei, care aveau să-i inspire nenumărate peisaje („Catedrala din Senlis“, „Toledo - Puente Alcantara“, „Veneția - Ponte Rialto“, „Ca d'Oro“, „Peisaj la Chioggia“ etc.). Lucrările de excepție sunt, desigur, peisajele surprinse la Veneția, adevărate capodopere care reușesc să-i evidențieze specificul și culoarea locală, demersul său inspirat neputând fi egalat de niciunul dintre pictorii europeni ce fuseseră atrași de frumusețile acestui oraș unic. Practic, artistul

Gimnaziul Real de băieți din Tecuci în care a învățat Gh. Petrașcu

Clădirea Liceului Nicolae Bălcescu din Brăila unde a studiat Gh. Petrașcu

Fiii pictorului pe locul în care s-a aflat atelierul de la Coasta Lupei - Nicorești

Fiii pictorului Gh. Petrașcu împreună cu Ion Frunzetti la vernisajul retrospectivei din 10 mai 1969

„și-a construit un alt oraș, fermecător desigur, însă ceva mai material, mai solid, cântărind mai greu, cu ceruri mai puțin transparente, cu palate mai întunecate, mai severe, cu ziduri de un roșu însângerat, adevărate cuiburi de crime“.(George Oprescu)

Cu prilejul pelerinajele sale europene, Gheorghe Petrașcu a frecventat cu prioritate muzeele de artă fiind atras de predecesorii de geniu din cadrul Școlii Venețiene (Tizian, Tintoretto, Veronese), de olandezul Rembrandt, de spaniolii El Greco, Velásquez și Goya, de francezii Delacroix sau Daumier pe care i-a admirat întotdeauna pentru compozițiile, atmosfera creată și expresia psihologică a personajelor imortalizate.

Ultimii douăzeci și cinci de ani au însemnat pentru pictor nu numai o acumulare de noi experiențe în domeniul creației („*Autoportret cu bereta roșie*“, „*Femeie pe malul mării*“, „*Natură moartă cu căldări*“, „*Femeie în atelier*“, „*Nud*“, „*Interior de atelier*“ etc.) ci și o confirmare firească a meritelor sale de mare colorist. Iată doar câteva: invitația de a reprezenta România la Bienala de la Veneția (1924), **Ordinul „Coroana României“ în grad de ofițer** (1923), **Premiul Național pentru Pictură** (1925) acordat în unanimitate de către conclavul artiștilor, **Legiunea de Onoare a Republicii Franceze** (1932), **primirea în rândurile membrilor activi ai Academiei Române** (1936) și **Marele Premiu al Expoziției Universale de la Paris** (1937).

Expoziția retrospectivă de mari dimensiuni de la Sala „Dalles“ din București, din anul 1933, prilejuită de aniversarea a 60 de ani de viață ai artistului, a adunat laolaltă circa 400 de creații (picturi, acuarele și desene). Cea mai vastă expoziție personală de până atunci a reușit să rețină atenția mai multor critici. Astfel, George Oprescu îi sesizase „factura rafinată“ a lucrărilor expuse „bazată pe calitatea pastei și prețiozitatea materiei“, Oscar Han aprecia „alcătuirea unui tablou aproape exclusiv pe tehnica culorilor“, în timp ce Nichifor Crainic a avut numai cuvinte de laudă la adresa sa: „Arta acestui pictor care nu seamănă cu nimeni între pictori e un fel de magie ciudată și enigmatică a culorilor ce se acordă între ele“.

Merită amintit și faptul că în cadrul discursului pe care Gheorghe Petrașcu l-a rostit, pe 22 mai 1937, cu prilejul primirii solemne în rândul membrilor Academiei Române, pictorul - care era „considerat ca unul din cei mai de seamă creatori din arta românească contemporană“ (Ionel

Jianu) – a ținut să aducă un elogiu înaintașului și modelului său Nicolae Grigorescu care, în timpul vieții, s-a bucurat de toată „stima publicului“, opera lui continuând să ocupe „un loc de frunte“ în „pictura noastră modernă, prin întindere, prin calitate, prin idealul urmărit“. Tot atunci, el a oferit în dar și tabloul „*Interior de atelier la țară*“, lucrare care se află și astăzi în posesia prestigioasei instituții.

De câte ori s-a avut în vedere organizarea unor expoziții reprezentative de artă românească peste hotare, Ministerul Culturii Naționale a apelat de fiecare dată și la Gheorghe Petrașcu, lucrările sale putând fi astfel admirate la Paris, Barcelona, Amsterdam, Bruxelles sau Veneția, presa din Franța sau Italia elogiindu-i originalitatea și calitățile de mare colorist.

Se cuvine a mai menționa și faptul că, între anii 1929 și 1941, pictorul a îndeplinit și funcția de director al Pinacotecii statului (astăzi Muzeul Național de Artă din București) contribuind la îmbogățirea și organizarea acesteia.

Anul 1942 marchează diminuarea bruscă a procesului de creație. Din cauza unei boli degenerative care se agravează, el mai reușește să picteze cu mâna-i tremurândă doar o duzină de tablouri. De acum înainte, avea să participe la diverse manifestări artistice din București sau străinătate doar creații mai vechi.

Artistul de o mare probitate profesională și cu o conștiință morală exemplară, care a plâsmuit o lume fabuloasă de vis ce ascunde taine încă nedescifrate, s-a stins din viață, la București, la 1 mai 1949.

Pildă de muncă tenace și de continuă desăvârșire artistică, Gheorghe Petrașcu s-a

Fotografie de grup de la vernisajul expoziției din 10 mai 1969 de la Tecuci (În stânga Marianei se afla fratele sau Gheorghe, iar în dreapta criticul Ion Frunzetti)

afirmat ca cel mai mare pictor modern român din prima jumătate a secolului al XX-lea și nu credem că vom exagera dacă vom adăuga și ca unul din cei mai autentici maeștri ai picturii naționale din toate timpurile, creația sa de mari dimensiuni și foarte originală constituindu-se într-o sursă inepuizabilă de conotații și sugestii pentru creatorul sau iubitorul de artă.

Natura moartă reprezintă elementul forte al creației lui Gheorghe Petrașcu. Aceste opere originale datorită pastei îmbelșugate, așezată după o tehnică ce-i este proprie, alchimiei și magiei culorilor utilizate, dar și stării sufletești transmise, au reușit să-i seducă pe marii colecționari din epocă.

Binecunoscutul critic italian de artă Lionello Venturi evidențiază câteva din calitățile picturii lui Gheorghe Petrașcu: „absența oricărei retorici, excluderea culorilor prea vii, pentru nevoia de a le simți mai intime în penumbră, limitarea elementelor din care orice compoziție este constituită”.

Pictorul a redat specificul nostru național nu prin scene pitorești sau clișee eminentamente etnofolclorice, așa cum procedaseră unii dintre înaintași, ci și prin acordurile de culoare, prin echilibrul suprafetelor, prin simțul măsurii și, mai ales, prin bun gust.

Deși aparent pare a se fi cantonat într-o tematică restrânsă, dominată mai mult de peisaje, de scene de interior sau naturi moarte, Gheorghe Petrașcu a slujit ca nimeni altul pictura, impunând-o atât contemporanilor săi, cât și posterității, grație liniilor sigure și reliefate, culorii îmbelșugate și de mare efect în care negrul, albastrul și griul, tonalități preponderent reci, dialoghează întotdeauna în mod inspirat cu ocurile și cobalturile strălucitoare.

Iată într-un fel câteva dintre argumentele care ne determină să vedem în Gheorghe Petrașcu un autentic clasic al picturii românești, un artist al esențelor concrete ce nu poate fi raportat deocamdată la nimeni, dar și o întruchipare fericită a geniului tecucean.

Trebuie să amintim faptul că, în timpul vieții marelui pictor, singurul concitadin care l-a stimat și i-a intuit adevărata valoare a fost doctorul Ion Capotă, directorul Spitalului „Anton Cincu” din Tecuci, un binecunoscut colecționar de artă care i-a achiziționat mai multe tablouri cu naturi statice.

La 20 de ani de la dispariția artistului, pe 10 mai 1969, Muzeul Mixt din localitate cu sprijinul Muzeului Național de Artă din București a organizat o retrospectivă la Galeria care, la puțin timp, i-a și preluat numele pe frontispiciu, expoziția

fiind prezentată de criticul de artă Ion Frunzetti. Tot atunci au ținut să fie prezenți la evenimentul memorabil și cei doi fii ai pictorului: Mariana Petrașcu, pictoriță și graficiană, și Gheorghe Petrașcu, profesor universitar la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din Capitală, care și-au expus cu multă generozitate prețioasele tablouri moștenite (aflate astăzi în casa-atelier de la Târgoviște) și au ținut cu tot să meargă neapărat pe urmele părintelui lor atât în orașul Tecuci cât mai ales la Nicorești unde-și avusese atelierul.

În semn de prețuire pentru ilustrul lor înaintaș, tecucenii au dezvelit, pe 5 decembrie 1972, o placă memorială la casa părintească (de pe str. Costache Negri, nr. 15, imobilul aflându-se astăzi într-o avansată stare de degradare) în care s-au născut Gheorghe Petrașcu și Nicolae Petrașcu, i-au ridicat, în anul 1995, în fața Galeriei de Artă a Muzeului de Istorie, un bust din bronz (sculptor Dumitru Pasima, inițiator și donator doctor Constantin Teodorescu). Totodată, ei au ținut să-i atribuie numele Școlii Gimnaziale nr. 2, precum și celei de a doua străzi importante din municipiu.

Bibliografie:

- „Expoziția G. Petrașcu”, catalog de Rosetta Niculescu, București, 1977;
- Vasile Florea, „Gheorghe Petrașcu”, Editura Meridiane, București, 1989;
- „Gheorghe Petrașcu” (Maeștrii artei românești), text de acad. George Oprescu, Editura Meridiane, București, 1963;
- „Gheorghe Petrașcu” (Mica bibliotecă de artă), Editura Meridiane, București, 1982;
- G. Oprescu, „Scrieri despre artă”, Editura Meridiane, București, 1968;
- Eugen Schileru, „Scrisoare de dragoste”, Editura Meridiane, București, 1971;
- Zambaccian, „Pagini de artă”, Editura Meridiane, București, 1965;
- Ștefan Andronache, „Tecuciul și împrejurimile sale”, Grapho Press, Tecuci, 2018.

Casa - atelier Gh. Petrașcu din Târgoviște

GHEORGHE PETRAȘCU

VĂZUT DE CĂTRE COLEGII SĂI DE BREASLĂ

„D. Petrașcu e cel mai înverșunat partizan al facturii în pastă. Cu culoare abundentă, cu pensule late ampatează peste tot locul. «Casă la Sulina» e toată zidită cu mistria - cuțitul de paletă – încărcată de culoare din belșug. Planuri largi, îndrăznețe, puse însă cu meșteșug, trădează un temperament sanguin, robust.

Sunt câteva tablouri care ar îndreptăți pe artist să le intituleze tot așa cum o face Whistler. Sunt pânze în care partea subiectivă, elementul gândirii e atât de predominant că, privindu-le, nu te mai preocupi de imaginea materială, de tablou. La astfel de tablouri le-ar șede mai bine titluri ca: o simfonie, un sonet, o armonie [...]

«În preajma casei», «Biserica Cenușa», «O casă în Coasta Lupei» și altele, toate ne îndreptățesc a vedea în d.

Petrașcu un talentat și harnic artist, pornit spre inovațiuni; e, cum am zice, un revoluționar în artă merit să marcheze o epocă în istoria picturii românești.“

Abgar Bathazar,
Expoziția Petrașcu, în
„Voința națională“, 20 decembrie 1903.

„D-l Petrașcu se prezintă deși masiv, dintr-odată și impulsiv. Cu gesturi largi, pensula d-sale «prinde» lucrurile din natură și le așează pe pânză cu pasiune, cu elan tehnic superb și într-un colorit potențat spre fantastic. [...]

Oricum, ca supremă laudă o spunem, ritmul tehnic unitar și susținut până la urmă face ca un tablou de d-l Petrașcu, dacă ni l-am putea închipui fără subiect, nu și-ar pierde interesul și valoarea pur picturală care ar

rămâne intactă din cauza chiagului pictural care e admirabil: toate culorile se țin, se leagă. Din cerul de un albastru sumbu se lasă o atmosferă întunecată în culori închise, opace și într-o gamă sonoră.

Ca rezumat, vom mai spune că atitudinea d-sale față de natură e cea de luptător și-i constituie meritul cel mai de preț.“

Francisc Șirato, *Expoziția Societății «Tinerimea artistică»,* în „Sburătorul“, 5 iulie 1919.

„Dacă împrejurările l-ar fi silit pe Petrașcu să-și cheltuiască sensibilitatea și energia nu în pictură, ci pe alt tărâm de activitate omenească, fără îndoială am fi avut în mijlocul nostru și spre marea noastră faimă, un neîntrecut orfevru, ori un năzdrăvan cizelator de pietre nestemate.

Petrașcu are – cum foarte puțini au avut la alte neamuri, și nimeni încă la noi – cultul materiei prețioase. E, din punctul acesta de vedere, un fenomen. [...]

Opera pictorului acestuia cuvine-se a fi cercetată de aproape, cu toată amănunțirea atentă a văzului nostru, cu neștirbita înfrigurare a retinei noastre larg dilatată, așa cum cercetăm claviatura de alburi a unei petale de crizantemă sau albastra irizare mozaicată din ochiul drag al iubitei.

Vom descoperi astfel frumuseți neașteptate, bineînțelele dacă simțul nostru vizual va fi îndestul de treaz și dacă pasiunea noastră pentru culoare ne va ajuta în această delicată explorare.

La Petrașcu, în fiecare lovitură de cuțit, în fiecare urmă de penel e o nesfârșit de variată lume cromatică, trăind aparte și totuși legându-se cu o surprinzător de logică încuscire, pentru nunta feerică a întregului.

Petrașcu are acest dar înalt de a ști să păstreze și să răsfrângă, în orice pastă așternută pe pânză, toată prospețimea, tot tumultul, toată furnicarea luminoasă, toată suculenta

întreșătură de sevă pe care o înfățișează natura însăși în toate exemplarele ei vii. [...]"

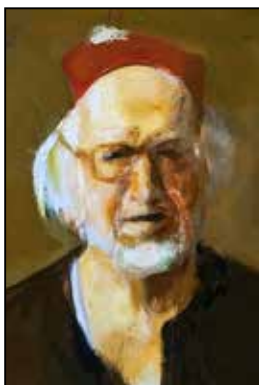
Nicolae Tonitza, *Studiu în raccourci*, în „Universul literar“, 25 aprilie 1926.

„Pe Petrașcu nu-l interesează retorica sau caracterul ilustrativ. Instinctul său de pictor îl ajută să născocască din orice spectacole picturale, să dea o mare strălucire materiei colorate, să transforme banalitatea într-o sursă de visare, într-o somptuoasă magie cromatică.

Nepăsător la ceea ce e în jur, n-aude, nu-l interesează larma căutărilor de formule, de teorii. Are prea mult de lucru. E preocupat să reverse pe pânză tumultul paletelor așa cum simte că o poate face, temperamental, să adune cristale de lumină cu reverberațiile cele mai neașteptate, să

le fărâme, să le refacă, să abstractizeze realitate din fața sa pe fiecare centimetru de pânză și să o redea în imaginea unei realități noi. [...]"

Corneliu Baba, *Gheorghe Petrașcu. 100 de ani de la nașterea sa*, în „Catalogul Expoziției de la Muzeul de Artă al R.S.R.“, 1972.

Operele sale au ceva solemn, acel fior grav și profund al fericirii de a picta, cum Bach făcea muzică, așa cum numai el l-a simțit și înțeles, arătând ce este arta, și acesta rămâne secretul său. Există un desen liniar de început, simplu și clar – o definire a formei. Apoi îi modifică expresia, sensul și plasticitatea prin așezarea culorilor peste el, ca o mantie de preț, din purpură și argint, ocuri cantabile, colabturi siderei, nobile și siderale.

Lumina ne călăuzește în iatacurile tablourilor sale și clarobscurul nu este întuneric, doar umbre colorate. Petrașcu a surprins și înțeles unul dintre marile adevăruri – eterna expresie picturală a naturii. A văzut imaginând și a imaginat văzând, privind natura din care a făcut o nouă natură unde sclipesc lumini și umbre colorate, forme și valori, ritmuri și pauze – tăceri – ca într-o noapte înstelată unde, pe un colț infinit de cer, ochii noștri deslușesc amețiti de înălțimi, adunată într-un sistem cosmic, o lume de stele care se aprinde și se stinge, apare și dispare.

Vasile Grigore, *Noblețea materiei cromatice*, în „România literară“, 26 septembrie 1985.

(Selecție de **Vasile Florea**)

„De fiecare dată văd pictura lui Gheorghe Petrașcu altfel și de fiecare dată ea rămâne aceeași – misterioasă și solemnă, înțeleaptă și gravă. [...]"

Pictorul atinge inefabilul în materia-culoare, în pastă modelată nu știu cum – născând acele smalturi din lavă de vulcan ce trezesc în noi fiorul satisfacției spirituale. Cum picta? ... Că nu există semn de poticnire și chin, decât superbul dialog, ca la marii artiști, între el și tainele artei. Obiectele naturilor moarte stau în tablourile sale neclintite ca pe o masă de muzeu unde timpul le-a oprit mișcarea, iar materia se odihnește. Și ce caracter pictural le dă, ce dilatare expresivă face din orice formă și raport valoric cromatic.

Cu cât trec anii, pictura lui ne-nvăluie în mister, și contemplarea operei amplifică spiritualul. Picturalitatea extraordinară, forța demiurgică de a transforma materia-culoare într-o lume de lumini și umbre care naște forma din duhul emoției strunite și avântate până în pragul imposibilului pictural. [...]"

Gh. Petrașcu, *Peisaj cu casă*.

POESIS

OVIDIU GENARU

Profesorul

Supt de păduchi și ploșnițe întins pe un pat de scânduri
profesorul piele și os
agoniza.

Degeaba primise de-acasă un pachet cu slănină.

Aveam dreptul o dată pe an la un pachet cu slănină.

Noaptea trecută ne recitase Doina plângând.

Acum atinsese hotarul.

Acum vegheam muribundul să-și dea duhul hiene flămânde.

Noi nu mai jeleam

noi îi pândeam slănina cu diamante ca să trăim.

Văduvă

Anul trecut am vorbit cu o doamnă al cărei soț a fost exilat la canal.

Ea a rămas firesc văduvă.

Ea este acum foarte foarte bătrână.

Micul ei burghez săpa acolo șanțuri adânci pentru mormintele
celor căzuți. Pământul era puțin

asa că săpa în morții îngropați peste morți.

Nici măcar n-au avut gloanțe pentru el
micul burghez a murit de la sine.

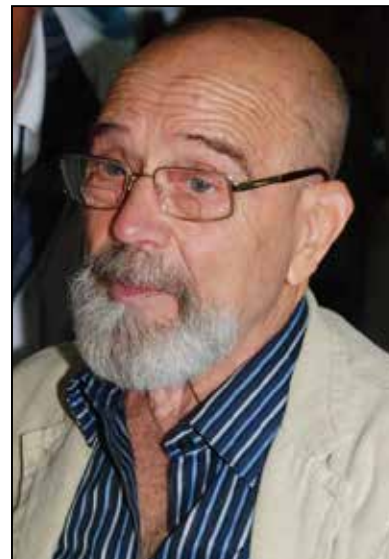
Nici măcar nu i-au trimis decesul prin poștă.

Doamna l-ar fi așteptat să se întoarcă acasă și astăzi

dacă n-ar fi aflat de moartea soțului ei

din lucrarea lui Stalin despre lingvistică.

O carte în care toate cuvintele fuseseră și ele executate.

Ovidiu Genaru a obținut
Premiul Național de Poezie
„Mihai Eminescu” - OPERA
OMNIA, în cadrul Zilelor „Mihai
Eminescu” organizate la
Botoșani, 15 ianuarie 2020.

Canibal

Aga fusese chiaburul unor turme de oi.

Oile erau decretate drept mijloc de producție.

Oile ar fi menținut exploatarea.

Exploatarea fusese abolită.

Aga mirosea al naibii a copite și zer.

Într-o zi Aga și-a tăiat din greșală un deget cu târnăcopul

degetul abia se ținea într-o pelliță

degetul se bălăbănea.

Aga l-a smuls l-a șters de mizerie și l-a băgat în buzunar.

O fi bun la ceva era degetul lui.

Aga și-a bandajat ciotul cu pământ și pietriș.

Seara la masă l-a scos și l-a aruncat în gamelă să-i

dea o temperatură umană fiindcă se răcise.

L-a pescuit cu lingura a închis ochii

și l-a înghițit pe nemestecate

devenind mormântul lui însuși.

Aga a fost un canibal din Dobrogea.

POESIS

ANGELA BACIU

Angela Baci s-a născut pe 14 martie 1970 în Brăila. Este poetă, prozatoare, publicistă, trainer. Membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași. Membră PEN CLUB România.

A publicat 18 cărți, printre care: *Maci în noiembrie*(1997), *Trei zile din acel septembrie* (2003), *Tinerete cu o singură ieșire* (2004), *De mâine pînă mai ieri alaltăieri* (2007), *Mărturii dintre milenii* (2012), *Despre cum nu am ratat o literatură grozavă* (2015), *4 zile cu nora* (2015), *mai drăguț decît dostoevski* (2017) – carte scrisă împreună cu Nora Iuga, *Hotel Camberi* (2017), *Charli. Rue Sainte – Catherine 34* (2017).

A primit numeroase premii la secțiunile poezie și publicistică din partea Uniunii Scriitorilor din România, Filialele Iași, Alba, Bacău și Reprezentanța Galați.

Poezia sa a fost tradusă în limbile: franceză, engleză, maghiară, slovacă, cehă, spaniolă ș.a.

A publicat interviuri cu personalități ca Laurențiu Ulici, Radu G. Țeposu, Eugen Simion, Mircea Sântimbreanu, Mircea Zăciu, Cornel Regman, Mircea Horia Simionescu, Nora Iuga, Ana Blandiana, Nicolae Breban, Barbu Cioculescu, Alexandru George, Cezar Ivănescu, Emil Manu, Nina Cassian, Fănuș Neagu, Leo Butnaru, Adrian Alui Gheorghe, Liviu Ioan Stoiciu, Constantin Abăluță ș.a.

În ultimii 10 ani s-a implicat în numeroase campanii umanitare și sociale pentru bătrâni, copii și persoane cu dizabilități.

ora 14.00
nu știu de ce mă gândesc acum la regele meu.
când am dat mâna cu el m-am fâstâcit
ca un copil.
mâna grea mi-a strâns degetele a zâmbit ușor
mi-am dus un picior la spate
și mi-am îndoit genunchiul
voiam să mă fac mică
așa ca alice în țara minunilor
să fie vreo douăzeci și ceva de ani de atunci
îmi plăcea să îl privesc
stătea drept în fața aparatului de fotografiat
eu în rândul 2 cu sacou roșu
și cămașă cu dungi albe
fotografia asta o port cu mine peste tot.
și mă năpădește mirosul
de pâine proaspăt scoasă din cuptor.
regele meu e blând
și bun.

ora 14.05
în mijlocul străzii Rue Sainte-Catherine
plouă torențial oamenii se grăbesc

m-aș ascunde în brațele mamei
sau într-o imagine.
litere mari jucăușe
atârnă
de o franzelă.
c-h-ar-l-i
am găsit locul potrivit.
aici nu mă cunoaște nimeni.

ora 14.20
în toate poveștile o aud pe bunica sofia.
nu am cunoscut-o.
dar o văd
cum intră pe ușă la charli.
câinele ei bătrân și șchiop cunoaște drumul
88 de riduri duc toate la casa ei.
în fiecare zi cere
baghete tradiționale cu cereale. nimic altceva.
nu se grăbește. desface sacoșa albastră
de rafie și înghesuie pâinea. deasupra așază
poșeta cu margine metalică. la modă în timpul
războiului.
mâinile îi tremură ușor.

la charli e cald
vin unii. ies alții.
numără restul. aceleași gesturi
în fiecare zi. nu se teme de ploaie
câinele șchiop o păzește.

***

nu-mi găsesc ochelarii
tot uit unde îi pun
știi că o să-mi spuneți
că îi am pe cap.
peste drum
mușii ăia gesticulează întruna.
ei au ochelarii la ochi.

ora 14.50

prin ușa de sticlă se văd cuptoarele de pâine
din boulangeria belgiană.
patiserul, în halat alb și mânecile suflecate
pare că știe ce are de făcut. e atât de serios
de parcă s-ar pregăti de o operație grea.
așază tăvile pe rafturi
le face loc altora.
își pune mănușile,
scoate pâinea fierbinte
din cuptor. aburii,
ei, aburii mă duc acasă
la vatra din pământ de țară.
închid ochii. pâinile
sar de colo colo înghesuite fiecare
își caută locul. unde vor ajunge azi
o rafală de vânt deschide ușa
aerul rece intră nepoftit și geamurile se aburesc
nu mai văd nimic prin lentilele ochelarilor.
pe vârful pantofului o gârgăriță.

ora 15.35

se oprește în fața boulangeriei.
numără banii și îi dă
taximetristului.
la radio se aud acorduri de muzică reggae.
se vede mai întâi piciorul stâng
într-un pantof roșu cu toc înalt
coboară calm.
„bonjour” se aude vocea misterioasă
femeia ridică privirea de sub pălăria mare
privește în jur caută ceva
nu mai sunt locuri libere
pe scaunul din fața mea stau cărțile
și geanta. dau să le strâng
dă din mână discret,
nu stă.
nici nu apucă să spună ceva
cutia cu tort și punga cu baghete

sunt deja pregătite.
zâmbește ca pe scenă
și iese pe ușă
trage cu urechea. nimeni nu aplaudă
e actriță la Hollywood
cred că am văzut-o în „dansul cu lupii”
îi spune monsieur de Burje
doamnei cu breton: ...am uitat cum o cheamă.

ora 17.00

înmoi degetul mare în fundul
ceștii de cafea
cică îți citești soarta
nu mă pot abține
și mai comand un croissant cu unt
pe ușă intră
taximetristul negru
care m-a dus astăzi la
Galeriile Regale Saint-Hubert.
îl cheamă Gatien
îi place să fie șofer de taxi
cunoaște oameni îi plac
femeile cu părul lung
și gura mare
2 batoane cu cereale și covrigi vanilați
își caută în buzunarele rupte mărunțișul.

Gh. Petrașcu, *Case la Morlaix*, 1923.

POESIS

VICTOR MUNTEANU

NU MAI E TIMP

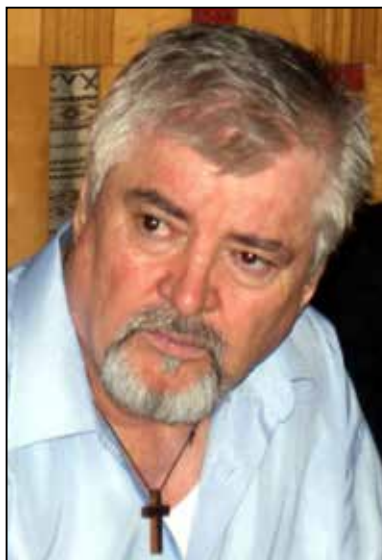
A venit vremea să intru în glasul acesta
 să-l scol din strămoși cu tot cu istorie
 să-l trag din uitare în bătaie de clopot –
 din răbdarea lui
 să-și dea doctoratul președinții de state.
 Nu mai semnez nici un tratat cu orânduirea de azi.
 Fără cai și merinde, fără steag și ostași,
 a venit vremea să iau singur cu-asalt
 Crucea Golgotei.

PELERINAJ PRIN FIINȚĂ

1954 de lucruri te înconjoară cu întrebările lor –
 lucruri care există doar fiindcă au fost trăite de tine.
 Uneori, din lipsă de cuvânt, mâncai din durata lor
 pieritoare,
 alteori, te mâncau ele pe tine.
 1954 de lucruri te așteaptă cu diferite decizii în
 mână
 să dai socoteală pentru cât le-ai trăit.
 Pe unele le-ai suferit în ascuns,
 pe altele le-ai vândut pentru un surâs prefăcut.
 Dar toate au fost durerea
 ce-a-ncăput în numele tău.
 1954 de lucruri trăiesc
 doar fiindcă au fost spuse de mâinile tale.
 Unele te-au dezarmat de orice speranță,
 altele ți-au făcut zilele țăndări.
 Dar toate au fost măsurate cu chibritul de tine,
 și toate, absolut toate au căzut la examen.

PREA TÂRZIU

Nu mai e timp să ne luăm rămas bun
 nici să ne cerem iertare.
 Răbdarea a atins cota de avarie
 și fiecare rămâne cu ce a făcut.
 Nu mai e nimic de gândit,
 de murit
 și de izbit cu pumnul în geam.
 Stăpânul urmării semnează cu ultimul țipăt
 tăcerea rămasă-ntre noi.

LA GRANIȚA ATENȚIEI

Am uitat cuvântul în care stăteai
 și hrăneai tăcerile serii –
 cuvântul din care băteai la ușa sinelui tău
 și-ți deschidea cineva cu chipul ascuns.
 Am uitat duminica ce te rostea în fața pădurii
 și te trăia și te murea pe toate cărările.
 Am uitat vârsta din care, târziu, m-ai strigat
 și-n locul meu au răspuns depărtările...

PUTEREA EVIDENȚEI

Din 55 de cuvinte pe care le-am rostit azi
 nu mi-a fost de folos decât unul
 și nici acela nu mi-a adus un prea mare câștig.
 M-am uitat și eu la cele ce vorbesc de la sine
 într-o limbă netradusă de nimeni:
 cireșul din parc, trandafirul, roiul de-albine –
 toate-s cuvinte pe care ziua le poartă cu ea.
 Chiar dacă unele rămân în ploaie, precum caii și
 iarba,
 altele se-adună în cuibarele din crăpăturile
 sufletului,

iar altele te lasă în pace
 așa cum drumul se duce singur la deal.
 Din 55 de cuvinte pe care le-am rostit azi
 unul singur era cât pe ce să spună ceva;
 dar nici acela nu s-a putut ridica
 până la tăcerea celor ce vorbesc de la sine!

RĂNIREA TRUFIEI

Trece un om cu timpul după el,
 clipele se grăbesc să-l ajungă din urmă:
 – Omule, omule – strigă timpul în spatele lui,
 așteaptă-mă și pe mine!
 Dar omul nici măcar nu-l bagă în seamă.
 Trece un om cu vremea alături de el,
 trece în toată puterea cuvântului,
 drept ca un fag izbucnit din gura prăpastiei:
 – Omule, omule – spune timpul din amiaza
 fierbinte,
 ridică-te din acest adevăr
 și nu te opri!

Dar omul își vede încet de-ale sale.

.....
 Trece timpul cu un om după el,
 îl trage cu greu de ultimile zile la deal –
 de parcă toamna i-a intrat în buletin
 și i-a îngreunat numele cu o piatră de moară:
 – Hei, timpule, șoptește omul abia auzit,
 așteaptă-mă și pe mine!
 Dar acele ceasornicului bat mai departe
 fără să scoat-un cuvânt.

OARE PÂNĂ UNDE-AM AJUNS?

Cât de tare am depășit limita
 și de la câți trebuie să-mi cer de urgență iertare
 acum, când nu mai am de la cine?
 Cât de departe m-au împins depărtările
 și privirea ce s-a hrănit cu ce nu este al ei
 și cum se numește sfârșitul ce m-a luat prin
 surprindere –
 prăpastia ce ține loc de răspuns?

Gh. Petrașcu, *Natură moartă*, 1933.

POESIS / IN MEMORIAM

RODIAN DRĂGOI

► Marilena APOSTU

S-a născut la 1 februarie 1951 și a plecat la ceruri la 9 noiembrie 2018. A trecut un an de când în această culoare Poetul Rodian Drăgoi-cel lipsit de moarte s-a întors în lemnul de scortîșoară. Acum adună tăcerile prietenilor ce nu-l pot trezi. Poezia lui acum se odihnește în căință când ploile se usucă pe mâini. „Din lună rup un cântec și mă bucur /că morții își învață mormintele să zboare” (Rodian Drăgoi). A plecat să scrie cu îngerii un poem nesfârșit...poemul absenței sale.

A văzut lumina vieții la Segarcea Vale, în Teleorman. A debutat literar în revista Ateneu, în martie 1967. A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România. **A colaborat** la (selective): *România literară*, *Luceafărul*, *Contemporanul*, *Flacăra*, *Amfiteatru*, *Săptămâna*, *Familia*, *Argeș*, *Convorbiri literare*, *Cronica*, *Opinia studentescă*, *TVR 1*, *TVR 2*, *TVR Cultural*, *Antena 1*, *Radio România Actualități*, *Radio România Cultural*, *Radio România Tineret*, *Radio Iași*. **A obținut mai multe Premii** (selectiv): Premiul I la Concursul național de poezie „Nicolae Labiș”, Premiul Asociației Scriitorilor din București, Premiul revistei „Luceafărul”, Premiul I la Concursul de literatură „Eminescu la Oravița”, Premiul TVR la emisiunea – concurs „Duelul poezilor”, Premiul Editurii Albatros. **Cărți publicate:** *Tulbure Ninsoare*, versuri, Editura Albatros, 1981; *Către iarnă*, versuri, Editura Albatros, 1984; *Fotografia absenței mele*, versuri, Editura Amurg sentimental, 2001; *Poeme de trecere*, Editura Deliana, 2006, 2017; **mireasă**, Editura Muzeul Literaturii Române, colecția ins-Urgent, 2007, **Către iarnă**, *Lumină de Editia II*, Editura RAFET, 2017; *Tata, Minodora și Trandafirul*, antologie lirică, Editura eLiteratura, 2017

Prezent în **antologiile literare:** *Glasurele câmpiei*, 1969; *Idealuri*, 1972; *Catarge*, 1978; *Cântecul Patriei*, 1986; *Nepoții lui Moromete*, 13 scriitori din Teleorman, 2003; *Cinegetica*, 2003; *Regina nopții*, 2004; *Grădina*, 2006; *Poemele lașilor*, 2008; *Antologie lirică*, 2009; *Balcanica*, 2010, *Maratonul de Poezie, Blues și Jazz*, 2012.

Autori care au scris despre poezia lui Rodian Drăgoi, printre alții: Ana Blandiana, Nicolae Manolescu, Eugen Barbu, Laurențiu Ulici, Alexandru

Condeescu, Dan Cristea, Cezar Ivănescu, Horia Gârbea, Constantin Stan, George Alboiu, Nicolae Georgescu, Aureliu Goci, Florentin Popescu.

Din vraja poeziei lui Rodian Drăgoi: „Absenței tale i-a albit părul și are riduri/ se-aud cum înfloresc sălciile pictate pe ziduri/de mii de ani te aștept în zadar pentru tine păstrez atâtea duminici într-un sertar/ peste mine se dărâmă greșelile tale/ în loc de cuvinte îți vorbesc cu petale/ dar nu mai aduceți întuneric mi s-au lipit buzunarele/ singurătatea stă în fotoliu și citește ziarele/ drumuri aspre dorm într-un călător nevăzut/ pe unde-o fi trupul ce l-am purtat anul trecut?! cu pleoapele sting ultimile lumânări/ și lacrimile mamei îmbătrânesc prin gări.” (*Singurătatea stă în fotoliu și citește ziarele*); **„Scrisoare către iubită”**: „Stau la marginea unei frunze și mă gândesc la tristețea drumului pe care

niciodată n-am umblat împreună. Acum mă visează o ploaie de toamnă și vântul nu mai obosește să-mi îndoiaie cuvintele. Cele câteva nopți în care ne-am iubit îmi zornăie și acum prin buzunare. Acum iarba dansează pe clapele părului tău și-mi simt viața mototolită de trup. Să ne ascundem iubito: iarba e pe urmele noastre! Un călător se oprește lângă însetata fântână. Lumina vine desculță prin măcăciuni. Eu am văzut un drum biciuit, am văzut o mireasă înhămată la o căruță de greieri, am văzut un trandafir arzând în părul iubitei și nu m-am oprit. Cine poate să meargă cu mine!"

Fie-ți blândă veșnicia Rodian Drăgoi, noi ne-am fi bucurat să te avem aici pe pământ ca un dar de preț, ca o metaforă a vieții. Orice plecare așteptată

sau neașteptată a oricărei persoane, și cu atât mai mult a unui Poet, lasă în cei rămași un gol. Un abis care atrage în sine gânduri, amintiri plăcute, regrete și multă dragoste. O profunzime a existenței care condensează timpul și spațiul. În această situație se vede cel mai bine nevoia de credință în înviere și realitatea răspunsului pe care Iisus Hristos, Dumnezeu creștinilor îl oferă. Dacă nu aș crede și aștepta „învierea morților și viața veacului ce va să fie” - nu știu cum mi-aș explica sensul vieții mele. Până atunci rămâne firul dragostei transpus în rugăciunea pentru cei plecați, prin care ne revărsăm în eternitate și așteptăm întoarcerea Dumnezeului nostru. O veșnicie în Ceruri, **Rodian Drăgoi!**

De nicăieri vin păsări lipsite de culoare

les cai aprinși din fiecă perete
s-a-mbolnăvit și aerul de-atâta așteptare

pe umeri cade noaptea ca o cămașă udă
de nicăieri vin păsări lipsite de culoare

și-ncepe vânătoarea copacii prind să fugă
se-nvolburează câinii pe valea de sub vale

cât m-ai rugat iubito să nu împușc zăpada
stau ochii mei la pândă ca două animale

Plânsul își face loc cu coatele prin lume

Și-n păsările oarbe se face tot mai frig
n-a mai venit nici mama să mă vadă

plânsul își face loc cu coatele prin lume
și o femeie naște pe zăpadă

pe sub pământ tu pleci la vânătoare
și somnul râde când se face seară

în casă-i cald dar eu sunt trist de parcă
m-ar fi uitat cuvintele afară

Dinspre pădure vin femei de răcoare

Iar simt întunericul umblându-mi pe trup
râul acesta curge dintr-o fotografie

mama își duce cântecul pe umăr și plânge
tata e un drum prin nesfârșita câmpie

ca niște câini la pândă stau simțurile-n mine
dinspre pădure vin femei de răcoare

mâine voi acoperi casa cu aripi de fluture
tata mi-a lăsat moștenire o zi gânditoare

Singurătatea stă în fotoliu și citește ziarele

Absenței tale i-a albit părul și are riduri
se-aud cum înfloresc sălciile pictate pe ziduri

de mii de ani te aștept în zadar
pentru tine păstrez atâtea duminici într-un sertar

peste mine se dărmă greșelile tale
în loc de cuvinte îți vorbesc cu petale

dar nu mai aduceți întuneric mi s-au rupt buzunarele
singurătatea stă în fotoliu și citește ziarele

drumuri aspre dorm într-un călător nevăzut
pe unde o fi trupul ce l-am purtat anul trecut ?

cu pleoapele sting ultimele lumânări
și lacrimile mamei mele îmbătrânesc prin gări

Eu continui să scriu biografia unei pete de sânge

Iar mi-am vărsat peste degete o clipă fierbinte
și aud cum în pământ licăresc oseminte

la abator foamea ascute cuțite
și iarna de afară poate e pe sfârșite

tu îmi povestești despre niște plopi călători
hai mai bine să fotografiem melancolia acestei
ninsori

eu continui să scriu biografia unei pete de sânge
tu îți încă în brațe o carte care plânge

O fereastră oarbă mereu îmi dă târcoale

Îmi reazim iarăși pleoapele de ziduri
prin sânge îmi umblă o fată de grâu

ninge-n pământ și afară e cald
o flacăra bea apă din râu

fântâni secate încep să mă cheme
să mă preling în frunze aș vrea dar nu se poate

o fereastră oarbă mereu îmi dă târcoale
și umblă o umbră prin frunze uscate

când toți adorm eu ies tiptil din mine
și-mi picură pe frunte aceeași lună nouă

tăcerea suflă să mă stingă-n zori
și plânsul se preface-n rouă

de mii de ani mă nasc prin mine
și-n carne-mi încolțesc mereu izvoare

din lună rup un cântec și mă bucur
că morții își învață mormintele să zboare

Îmi trimit sângele să caute soarele

Nimeni nu mai gustă iarba cu tălpile goale
câmpia se-ndreaptă spre iarnă și plânge

îmi trimit sângele să caute soarele
și cântecul se-ndoaie spre mine se stinge

sângele nopții acum e mai tulbure
aerul ruginește în aceste odăi

jarul poveștilor se stinge în sobă
câinii de aramă sunt parcă mai răi

de nicăieri vin păsări fără trup
eu un mormânt albastru în mine aș purta

de tine rezemată mai stai fără să știi
că bruma ruginește încet pe umbra ta

ierburile sunt păscute de ceață
blestemele își lasă zăpada în noi

chiul tău iubit ar sta într-o icoană
de nu aș fi privit o clipă înapoi

Cad pene de înger pe umerii mei

În mine-acum se face seară
și-ncepe să ningă sălbatec în miei

tu iartă-mă că am rămas aceeași greșeală
cad pene de înger pe umerii mei

cu ochii respir moartea unei ape
cămașa mea refuză să-mbrace o părere

prin părul nimănui ard păsări despletite
și jarul din mirese neîncetat mă cere

luna îneacă fântânile în iarbă
încă un cuțit singurătatea-și ascute

pe limba mea pădurea acum o să se culce
o piatră fierbe-n sine și-mi face semne mute

Prăpastia dintre noi

Stau în genunchi pe buza ei crăpată
ninge cu fulgi enormi dintr-un perete

visului meu i-a mai căzut o roată
iar ție-ți mor cuvintele de sete

de când te-ai dus eu doar pe mine mă mai am
nici umbra ta nu-ncearcă să vină înapoi

numai miresmele grădinii îmi bat cu pumnii-n geam
cu genele-am să mătur zăpada dintre noi

Toată noaptea mi-am plimbat suferința cu tine

Cerul miroase a greiere tăiat cu coasa
aud cum frigul îmi înconjoară casa

tu ești îmbrăcată într-o lacrimă subțire
întunericul curge pe drum în neștire

în jurul vocii tale se-ngrămădesc lumine
toată noaptea mi-am plimbat suferința cu tine

melancolia e o țară care nu figurează pe hartă
dacă rup o floare miresmele mă ceartă

pădurea trece prin lacrima ta ca printr-o ușă
pe masa mea de scris crește prea multă cenușă

POESIS

MARILENA APOSTU

Viața mea abia încape printre viețile altora

Vântul a prins rădăcini sub talpa casei. Plouă și un copil cu pumnii în ceruri bate, timpul se umple de frunze. Ce lungă e noaptea în care m-ai lăsat! Acum își astâmpără setea în ferestrele deschise, iarba te caută, chiar ieri am văzut o viață în care nimeni nu locuiește doar fotografia zâmbetului tău mi-a rămas de la tine și acest poem ce se zbate ca o pasăre în cântec rupt, mireasma aceasta nimeni nu o poate opri. Se aude cum curge liniștea peste cuvinte...strigătul mă strânge. Somnul acum e închiriat de fluturi, pe masă cuvintele stau sparte, drumul e pietruit cu șoapte de mireasă și un surâs ce promite grădinii trandafiri roz. Dunărea se visează fântână degetele mele te așteaptă, viața mea de abia încape printre viețile altora, oare ce simte toamna când culoarea și-o pierde?

Astăzi voi dezlega păsări triste

În această dimineață neîmpăcată îți scriu strada se umple de oameni, doar nevăzuți trecători. Am desenat un copac verde ca o pedeapsă, ceasuri bătute-n cuie desenează flori. În nopți uitate de viață un strigăt a obosit, întunericul umple cu pași grăbiți o iarnă. Sunt o oarecare ce se târăște! A rămas doar uitarea să respire aceeași oră, acum învelește cu sete un plâns. Ca vâscul mucegăit se așterne zăpada, din toate rădăcinile timpul strecoară liniști. Azi nu mă mai grăbesc, pupila mea verde-albăstruie pictează o suferință. Lanțul e tot mai greu, nopți nedormite se clatină ca o lecție de răbdare, albul mi-a promis găzduire. Ai zidit un cântec în șoldul Anei cu miros de pere târzii, ai ales să fie femeie doar toamna ce-a cuibărită într-un plâns. În această dimineață neîmpăcată secunde încap perfect în albastru. Astăzi nu mai am unde pleca, oasele mele sunt pătate de prea multe ziduri. Astăzi voi dezlega păsări triste.

Timpul vinde picturi așteptării

Lanțul e greu, nu-mi dă voie să te ridic gândurilor. Greșeli îmbătrânite au dispărut din calendare. Strâng tăceri în sertarul cu lame, amintiri lipite pe bocanc trăiesc până mâine cu ceața înfășurată pe degete, mă îmbătrânește cu o zi. Neliniștea se ridică pe ziduri, se zbate pe pielea ce-a învățat disperarea pe de rost. Pupila mea verde-albăstruie stă prinsă într-o capcană de șoareci frica își croiește drum spre tălpile tale. Cu pași vinovați întunericul așteaptă o sâmbătă smulsă cu sete. Timpul vinde picturi așteptării, pleoapele stau agățate de pata unsă. Miroase a ploaie răsturnată din găleți, felinarul putred atârnă nesăbuit, doar moartea o las pe scaun să se prăfuiască.

Singurătatea e gri ca blana unui șoarece

O pedeapsă adăpostește ceasuri bătute-n cuie,
singurătatea e gri ca blana unui șoarece.
În fiecare noapte îmi pune întrebări, de ce între
mine și gară se odihnește nimicul?
Ca într-un blestem căzut într-o femeie cu numărul
de la pantofi ce nu-i se potrivește cu numărul de
gânduri,
gleznele rostogolite peste scaunul trist așteaptă.

Încerc să ies din pielea care tot mai tare mă strânge

Cad frunze,
străzile rătăcesc fără sfârșit, e toamnă promisă
pietrelor trezite din coajă,
ierburi de sticlă respiră galbenul cu nimicuri ferecate.
Acest potop de frunze nu e altceva decât povestea
unei femei cu buze mușcate de lacrimi,
târziul se lasă peste trotuarul umed,
o duminică îmbătrânită pe litere umple nevinovatele
absențe cu uitare. Întunericul e o pasăre îngrămădită
într-o scorbură. N-am să tulbur somnul orașului,
nu mai știu să-ți spun cuvinte frumoase, tăcerea
acoperă ploaia agățată de fereastră.
Oprește-te și ascultă setea lemnului crud înfrunzit
într-un cumpăt,
nu-i nimeni cu grabă sub tălpi,
astăzi voi înălța cărămizi pe un perete umplut cu
cer.
Depărtarea bate-n geam cu sânii de lapte, încă o
noapte îmi mângâie sângele. Un gând se așterne
nerostit, tipare rătăcesc prin arterele înnodate.
Încerc să ies din pielea care tot mai tare mă strânge!
Tăcut și departe te-ai ascuns în vapoare de hârtie
și pictezi pe lemn de plută o rugăciune doar pe
jumătate.

Târziul învește cu sete un plâns

Încă mai tresar în somn,
liniștea a șubrezit așteptându-te, insomniile îmi cres-
tează pielea...am uitat să exist,
picioarele au obosit.
Acum frigul amestecă măduva viselor mele cu ru-
găciunea neîmblânzită din cuvinte. Târziul învește
cu sete un plâns.
Doar poemele tale miros a înflorire, mâinile caută
răspuns peste tot.
Trecutul a ruginit. Încă mai desenez așteptarea,

în singurătăți și în culori cresc cuvinte risipite. Vântul
curge în copaci, secunde triste uită să respire. Mă
învelesc cu povești de la Dunăre,
în fiecare noapte mă caută, îmi pun întrebări. Vieți
potrivite se îmbată cu tăceri învățate,
amăgirea visează pescăruși uitați în gleznele ce
tresar la cuvintele plecate în grabă.
Aerul zdrobit mă ține de mână.
Un fir de ploaie găsit în cutia poștală așteaptă o
după-amiază grăbită să se bucure.

Un înger poartă-n lesă o femeie plină de răni

Un înger poartă-n lesă o femeie plină de răni
nu e pasăre, nici șoaptă.
Pașii albiți de așteptare încurcă păianjenul grăbit să
țeară în tihnă.
O mână de ace i-a atins obrazul și plânsul acum o
descoase până la încheieturi,
respirații grăbite se hrănesc cu întrebări. Potrivesc
ora exactă după pofta de amintiri, urmează o moar-
te în cele mai ascunse locuri.
Iarba strigă tot mai rar, liniștea rătăcește.
Pe-o pereche de cizme plecate la plimbare s-a
așezat tremurătorul pas.

Nu ai ce căuta aici!

La ora 5 Picasso se hrănește cu îndoiele, aștepta-
rea e de lemn.
De când mi-au asfințit fricile târziul a plecat pe șine.
E cald în fiecare șoaptă a ta, liniștea picură din
surâsul blând,
gleznele neîmblânzite refuză să învelesc uitarea.
Azi am primit foarfece pentru aripi, inventez uitări
simple
ca să pot rupe o bucată din trup.
Îmi vine să strig: - nu ai ce căuta aici când nimeni
nu ți-a mângâiat sufletul!
Când fotografiile respiră doar a mirare.

Viața și moartea stau de vorbă ca două vecine

Diminețile sunt încă târzii, vântul începe pe piatră
să fiarbă,
iluziile noastre poartă haine ciudate. Azinoapte le-
am găsit într-o baltă de sânge
timpul se rușinează de noi,
întunericul s-a scurs pe drumuri și duce în spinare
o față săracă
frigul știe unde e femeia cu picioare de pește ce-și
plimbă în ploaie arsurile,
viața și moartea stau de vorbă ca două vecine.

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

DEEA STATE

Cuget nocturn

În tăcerea oarbă,
 Nimeni nu m-aude,
 Nimeni nu mă vede.
 Eu cu mine în singurătatea nopții,
 Sunt prizonieră...
 A propriei mele minți
 Și nicidecum a sorții!
 O stea-mi veghează visul,
 Dorința e înflăcărată,
 Ambiția mă domină,
 Plutesc pe aripi de vis,
 Iubesc necondiționat,
 Pentru că e omenesc.
 Mă bucur intens de un dar,
 - de cel mai prețios -
 De VIAȚĂ,
 Trăiesc intensitatea clipei prezente,
 Mă-ncred în mine!
 Speranță e,
 A fost...
 Și va fi mereu!

Glasul inimii

Somnul nu tace...
 Mă simt ca o lacrimă
 Întârziată, ce caută odihnă.
 O să vorbim...
 O să vorbim mult,
 Dar în liniște,
 Uitându-ne muți unul la altul,
 Ascultând glasul inimii,
 Care e făcută să iubească,
 Nu să tacă...

Pensée nocturne

Dans un silence aveugle,
 Personne ne m'entend
 Personne ne me voit.
 Avec moi-même dans la solitude de la nuit,
 Je suis prisonnière...
 De mon esprit
 Et pas du destin!
 Une étoile regarde mon rêve,
 Le désir est fort,
 L'ambition me domine,
 Je flotte sur les ailes de rêves,
 J'aime inconditionnellement,
 Parce que c'est humain.
 Je suis très content d'un cadeau,
 - le plus précieux -
 LA VIE,
 Je vis l'intensité du moment présent,
 J'ai confiance en moi!
 L'espoir est,
 C'était...
 Et sera toujours!

La voix du coeur

Le sommeil n'est pas silencieux...
 Je me sens comme une larme
 Retardé, cherchant du repos.
 Nous parlerons...
 Nous parlerons beaucoup,
 Mais tranquillement,
 Pendant que nous regardons muets les uns
 les autres
 En écoutant la voix du coeur,
 Qui est fait pour aimer,
 Et non pour garder le silence...

Jocul sorții

Un fior sălbatic mă-ncearcă
 La gândul că toate sunt trecătoare.
 Clipele se scurg,
 Totul rămâne în urmă.
 Visuri... eșecuri... tot!
 Ultima filă a vieții
 E inevitabilă.
 Moartea, cu acul ei înțepător,
 Apare ca un monstru nemilos,
 Care-l gonește
 Pe spectatorul atent
 La spectacolul vieții,
 Anunțându-l că piesa a luat sfârșit,
 Iar el, supus,
 Pășește firesc... pe scena vieții!

Aș vrea...

Aș vrea să fiu o pasăre,
 Să pot zbura...
 Aș vrea să fiu o carte deschisă...
 Un izvor neîntrerupt de taine.
 Aș vrea să pot strivi
 Răutatea care dăinuie în noi,
 Când timpul e prea scurt
 Pentru egoism...
 Aș vrea... tu ce ai vrea?
 Dar știm ce vrem?!
 Știm ce suntem?!
 Măcar am putea descoperi,
 Înainte ca ceilalți
 Să afle cine suntem!
 ... și dacă știm,
 Știm ce putem deveni?!

Maturitate

Ieri, surâsului tău
 Nu cred că i-aș fi răspuns.
 Azi îi răspund cu un zâmbet.
 Vorbelor tale flămânde
 Le-aș fi răspuns poate la fel.
 Azi, însă, blând
 Le voi răspunde.
 Indiferenței tale
 Nu-i mai răspund deloc,
 Căci rostul nu-l găsesc.
 Eu nu mă voi răzbuna,
 Nu vreau să fiu datoare nimănui,
 Nici mie însămi...
 Ieri a fost timp de răutăți,
 Azi timpul nu mai are timp
 ...e vremea maturității!

Jeu du destin

Un frisson sauvage me tente
 À la pensée que tout est transitoire.
 Les moments s'enfuient,
 Tout reste derrière.
 Rêves... échecs... tout!
 Ladernière page de la vie
 C'est inévitable.
 La mort avec son aiguille pointue,
 Apparaît comme un monstre impitoyable,
 Qui éloigne
 Le spectateur attentif
 Au spectacle de la vie,
 Annonçant que la pièce est terminée,
 Et lui, soumis,
 Passe... sur la scène de la vie!

Je voudrais...

Je voudrais être un oiseau,
 Pouvoir voler...
 Je voudrais être un livre ouvert...
 Une source incessante de mystères.
 Je voudrais pouvoir écraser
 La méchanceté qui habite en nous,
 Quand le temps est trop court
 Pour l'égoïsme...
 Je voudrais... qu'est-ce que vous voulez?
 Mais savons-nous ce que nous voulons?!
 Savons-nous ce que nous sommes?!
 Au moins on pourrait découvrir,
 Avant que les autres
 Découvrent qui nous sommes!
 ... et si nous savons,
 Est-ce que nous savons ce que nous
 pouvons devenir?!

Maturité

Hier, à ton sourire
 Je ne pense pas que je lui aurais répondu.
 Aujourd'hui, je lui réponds avec un sourire.
 Tes mots affamés
 J'aurais pu leur répondre de la même manière.
 Aujourd'hui, cependant, douce
 J'y répondrai.
 A ton indifférence
 Je ne réponds pas du tout,
 Parce que je ne trouve pas le sens.
 Je ne me vengerai pas,
 Je ne veux être redevable à personne,
 A moi non plus...
 Hier c'était le moment de la méchanceté,
 Aujourd'hui le temps n'a pas de temps
 ... c'est l'âge de la maturité!

POESIS

CARMEN SECERE

marile zăpezi

când mă trezesc
am diminețile în ochi

visele nu dispar cu apă
se lipesc de creier
și-mi prăjesc mințile

nu pot să sting toată arderea asta
și rog o ninsoare peste umbra
care a rămas

mereu îmi e frică să am nevoie
de ceea ce nu am

așteptând marile zăpezi
văruiesc lumina

alarmă

trezirea se face brusc
înaintea alarmei inima
deja mă numără

cotidianul este un bulgăre
de pământ care îngroapă emoții
și dezvoltă automatisme

supraviețuirea înseamnă hapuri
înghițite la ore exacte când
barometrul oboselii înroșește
indiferența

nu există orașe pentru oameni
regulamentele sunt incomplete

răsturnări
lovituri sub centură
alte lovituri

pentru viață e nevoie
de echipament

torța

m-am retras în munți
într-o izolare albă

proviziile s-au terminat
rucsacul a rămas mic
pentru îndoielile
din îndoieli

la răscruce nefericiții
se opresc
îmi fac cu mâna

oriunde merg
totul e invers

cobor pe sforile nopții
s-aprind o torță

prin mine rătăcesc turiști
de zăpadă
nici sănii nu mai sunt

alunecari de teren

într-un cerc întrerupt
mă întorc să-mi răsucesc
urmele

totul se complică
alunecările de teren
dezrădăcinează concluzii

nicio lumină nu vorbește
despre lumină
întunericul are candela stinsă

pe drumul ăsta forestier
nimeni nu scapă
în poarta raiului miroase a lemn ud

și brazii cad

echilibristică

prea mulți negustori de vinuri
într-un strugure

nimeni nu negociază toamna
șansele se vând la tarabă
prin târguri oxidate

ultima dată am găsit biletul norocos
în pungă cu stafide

viața este o beție
și o cruntă nevoie de timp

fac echilibristică
pe corzi elastice

lilieci

împușcătura din noapte
și mașina furată

în portbagaj am înghesuit întunericul
cu lilieci cu tot

ce am avut
ce am lăsat
împachetate într-un portocaliu
ca o lumină contrafăcută

liniile sunt șterse
direcția e marcată de cărucioare

cu dizabilități

părăsesc povestea
și accesoriile

pe marginea străzii altă femeie
își alăptează copilul

mă doare urma
de glonț

fluturi de noapte

păsările au plecat din oraș
e liniște se-aude sângele
gâlgâind în braț

chiuveta picură
somnia s-a rupt
la colțuri

între baie și dormitor
crește câmpul de luptă
al unei înfrângerii

în insectar plâng
fluturi de noapte

cel mai fericit om din oraș

sărbătorile sunt un bun prilej
să sparg lacăte deghizată
în moș crăciun
dar nu mă pot ascunde

plasticul zgârie uite
nici măcar nu mai ninge

șterg de praf vitrinele goale
care păstrează amintirea
cadourilor cu amprente false

cel mai fericit om din oraș
trăiește într-o casă de carton
și strânge la piept
un câine

n-am auzit pe nimeni
să râdă ca el

POESIS

GEORGE TEI

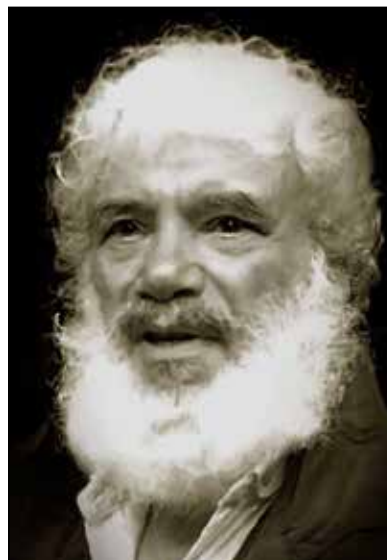
RONDEL DE ÎNCEPUT

Opritu-m-am să las, ca semn, o carte
Inelul ce deschide o grenadă –
Deși n-am fost la școli de Belle-Arte,
Dar nici n-am stat ascuns precum o spadă

Rămas-au porți deschise să mă vadă
Un ochi de Argus, însă, ne desparte;
Opritu-m-am să las, ca semn, o carte
Inelul ce deschide o grenadă –

E prea aproape, poate prea departe,
Dar, astăzi, nemurirea nu mă pradă.
Voi survola, cândva, planeta Marte!
Ca un vapor încarcerat în radă

Opritu-m-am să las, ca semn, o carte...

RONDELUL ÎNSINGURĂRII

Să vină iarăși toamna, frate
Să rătăcim printre butuci
De viță nobilă, o noapte
Să spargem liniștea din nuci

Să mă oprești dacă se poate
Să-ntreb: **iubire unde duci?**
Să vină iarăși toamna, frate!
Să rătăcim printre butuci,

Să cumpărăm moartea în rate
La târgul primilor uituci
Apoi, nemulțumiți de toate
Însingurările din cucii,

Să vină iarăși toamna, frate!...

RONDELUL PATIMILOR

Un singur nor – în rest, iubire
Plutea în liniștea de ceară;
Cărări din ieri, cărări spre iară
Îngenuncheate în privire

Dar patimile, -n noi, coboară –
Pentru o altă rătăcire
Un singur nor – în rest, iubire
Plutea în liniștea de ceară

Scăpată din încercuire
Pădurea pribegea spre vară
Și iar – pentru a câta oară?,
Tăia un cer de nemurire

Un singur nor... În rest, iubire...

RONDEL EXPLICIT

Mă lasă să-ți explic, of, Doamne
Că nu mai sunt de azi, de ieri,
Că nu am vrut să-ți dărui toamne
Și nici să plâng printre plăceri!

Mă trece vara cu tăceri
Fără ecou să mă condamne;
Mă lasă să-ți explic, of, Doamne
Că nu mai sunt de azi, de ieri...

Uită blestemul să se-ntoamne
Pe unde trec armurieri,

Că nu mai vreau să mă însamne;
Că nu mai sunt de nicăieri

Mă lasă să-ți explic, of, Doamne!...

RONDEL COTIDIAN

Mai târziu decât ieri, mai aproape de mâine
Visul meu te-a chemat să-ți ofer adăpost,
Să uităm de trădări și de prețuri, de cost
Doar iubirea să-ți fie bucata de pâine –

Și nu știi de-ai să vii, ce durere te ține
Sau gândești că-i păcat în acest tainic post?
Mai târziu decât ieri, mai aproape de mâine
Visul meu te-a chemat să-ți ofer adăpost...

Ne retragem învinși... Doar un semn mai revine
Și încerc un blestem în prezentul anost,
Mai plătesc nostalgii pentru clipe senine
Când tăcerea păgână nu are vreun rost,

Mai târziu decât ieri, mai aproape de mâine...

RONDEL ALB

Ningea bătut și iarna țesea troiene-n mine
Și ultimele clipe creșteau din înserare
Și dănțuiau neliniști din ce în ce mai fine
Și cartea sta deschisă la prima-mbrățișare

Ședeai pe brațul lunii, dar nu credeai că vine
Același demon mândru intrând în casa-n care
Ningea bătut și iarna țesea troiene-n mine.
Și ultimele clipe creșteau din înserare

Și întrebări rostite de nu se știe cine
Și ochii tăi noptatici spuneau că nu te doare
Și nu știai ninsorea aceasta cât va ține
Și tot atât de sigur părea că o eroare

Ningea bătut... Și iarna țesea troiene-n mine...

RONDELUL LUCRĂTORILOR DE PE VAGONUL DE POȘTĂ

Spre nord aleargă trenul... Zidim cărbuni în sobă
O noapte risipită printre ninsori, colete –
Iar soba înroșită aproape pân' la plete
Arată ca un diavol în vișinie robă

Ziarele frivole de plumbul greu sunt bete,
Reture plicuri poartă stigmatul „**se aprobă**”,
Spre nord aleargă trenul, zidim cărbuni în sobă
O noapte risipită printre ninsori, colete –

Pereți bătuți în cuie țin loc de garderobă,
Bem râuri de cuvinte când ni se face sete
Și trecem conștienți prin viață doar de probă,
Dureri cotidiene le punem în cuplete,

Spre nord aleargă trenul... Zidim cărbuni în sobă...

RONDEL MIORITIC

Se gudură-nserarea spre ultimele sate
Și tremură cămașa pe mine ca o apă,
La stâna lor ciobanii țin stelele sub pleoapă
Când ugerul luminii e gol pe jumătate

Și totuși împăcarea doar pe la colțuri sapă
Vulcanul unor gânduri în tâmplă mi se zbate,
Se gudură-nserarea spre ultimele sate
Și tremură cămașa pe mine ca o apă

Pădurile nebune se-ntorc la mine, toate
Și-n fiecare piatră singurătatea crapă
Iar visele trecute în vară-s încrustate.
Când printre nori apatici deschisă-i câte-o trapă

Se gudură-nserarea spre ultimele sate...

RONDEL DE CAUZALITATE

Dorind să-l scazi pe **A** din **a**
Raport de cauzalitate
Vei mai vedea în vers aldina
Ce se ridică dintr-o noapte?

Negându-i, poeziei, dina
Fiind trădat și de erate,
Dorind să-l scazi pe **A** din **a**
Raport de cauzalitate –

Că ai pierdut, a cui e vina?
Spre câte legi neabrogate
Ți-ai reorientat retina,
Un alt articol să-ți arate,

Dorind să-l scazi pe **A** din **a**?...

POESIS

ADRIAN RACARU

Nu sunt eu

Nu sunt eu poetul
 Eu sunt celălalt
 Purtătorul lui
 De dragoste ispititoare
 Umil pot să vă spun
 Cu toată iubirea mea
 Neasemuită
 Pentru poezie
 Nu sunt eu poetul
 Eu sunt celălalt
 Poetul este cel
 Care mă tăinuiește

Ivirea mea

Ivirea mea din anarhii începe să se zvânte
 Lut ulceros al zării însăilate de îngerii cărunți
 Care-n urări au plugărit în veacul dinainte
 Cu-o traistă de colaci și-o pungă de bănuți

Pornirile de dor cu dor m-au privegheat
 Și trepte mincinoase mi-au provocat arsuri
 M-au fermecat cuprinderi și tot am fost plecat
 Când ne-au arat și hatul am îngropat trăsuri

Pe unde-am plugărit urările în veacul dinainte
 Cu-o traistă de colaci și-o pungă de bănuți
 Ivirea mea din anarhii începe să se zvânte
 Lut ulceros al zării înstelate de îngerii cărunți

Vecia sub ropotul...

Vecia sub ropotul flămânelor dihanii
 M-a treierat și amintirii i-am lăsat uium
 Mă văd copil înscăunat pe tălpile de sâanii
 Și-n lunecări zăpada cum se face scrum

Înflăcărat profund de pătimiri bogate
 Topeam ninsoarea cât să umfle-un râu
 Mocneam și te pândeam cu tânguire-n toate
 Pripit să te revolt cu mâna mea pe brâu

Vecia sub ropotul flămânelor dihanii
 M-a ars la măciniș iubirii i-am rămas uium
 Căci văd descălecând dorințele la denii
 Și inimi din cădelniță unindu-se în fum

Închinări

Suflete așezate bănuim
 Între lumesc și sfințenie
 Se presimte
 Înfrigurată
 Iminența
 Pogorării
 Străbunici și bunici
 Unchi mătuși și părinți
 Frați și surori
 Toți cei care aparent
 Printre noi nu mai sânt
 Sunt acum citați
 Prin ordin de zi
 Al iertărilor victorioase
 Onor și laudă
 Slavă Ție Creatorule
 Pe un câmp

De încă verticale ogoare
În numele Tatălui
Crucile
Sunt semădate

Poeții

Toamna poezii întrupează neliniștea frunzei
din melancolia desprinderii
se contaminează de sindromul
păsării migratoare
profeți ai căderilor în pustiu
poeții se adună pe cumpăna privirii
pentru practici de levitație
ciudat pentru o împăcare lumească
poeții poartă în sufletul lor colivii
colivii mereu întredeschise
din care îndrăgostitele intonații
n-au zburat încă
dar foarte tulburate sunt
de pasiunea eliberării
poeții sunt mereu imprevizibili
efemerului idilic
incendiați de vise
se înfășură în iubiri
și se întorc drăgăstoși
pentru a popula coliviile
cu viforul iernii
poeții întrupează neliniștea frunzei
tânguiesc subtil incredibila trecere
pentru care roiesc în cuvinte
după adorata regină
ca mierea în faguri
căpăcesc în cărțile lor poezia

La maraton cu Helix

Poetului Dan Movileanu

*Autorul volumelor : „Mitologica arhitectură a frigului” și
„Alfabetul disperării”.*

Pe Nab Reș **Ler Oiv** l-am cunoscut
în peștera cărților dincolo de caverna
crisalidelor-manuscris care se făloșeau
ca niște poloboace doldora de esențe
l-am cunoscut deci pe Nab Reș **Ler Oiv** țin minte
bine
în galeria aceea mirifică
unde cărțile formează o gradație uluitoare
de formațiuni *stalactitice* și *stalagmitice*
Aici ! Apropie-te ...
Aici, mi-a spus el , ascult cuvintele

cum picură și cum se formează
Mitologica arhitectură a frigului
Stătea într-o topliță până la brâu
lângă malul înalt al hornului vertical
și în adâncul lăptos al unei foi albe
sau a unui ghețar în derivă
zgâria cu o **pană de piatră** sau cu un harponul
cuvinte ciudat încifrate
folosindu-se de : **Alfabetul disperării**
aveam să află asta târziu
într-o realitate imaginată
de un **prieten imaginar**
care îi aștepta **scrisorile** netrimise
și care mi-a mărturisit că
Prietenul nostru comun în realitate nu există
și a înfierat ironic
Vezi dumneata prietenia nu-i o boală incurabilă
Nu cred i-am răspuns
Prietenia poate fi și chiar este mortală
Așa că de Nab Reș **Ler Oiv**
am întrebat și-n sus și mai pe jos
și în cele patru epoci cardinale dar
nimeni nu mai știa nimic
când din senin furtunos
poetul Dan Movileanu
cu aura lui **de tuberoză**
și-a amintit că are niște **eboșe recuperate**
prin care i se arată împresurate
cu cenușă și contradicții spumoase
că am putea să-l găsim pe Nab Reș **Ler Oiv**
la **vânătoarea de fluturi**
ca **fluture vânător**
dar noi nu și nu
Noi, vom rămâne cu Helix
la maratonul melcilor
au spus însoțitorii mei

Dis-de-diminează duzii din oraș
au început să danseze și să cânte
Bombyx Mori Bombyx Mori

În Gara de Sud la Tecuci
Estimp ne așteptau **șapte** vagoane
încărcate **cu aripi de fluturi**
Bombyx Mori Bombyx Mori
delirau duzii în devălmășie
dar noi nu și nu
Noi n-o să mergem la descărcat vagoane
noi, vom rămâne cu Helix
la maratonul melcilor
prin **albia** secată a **Zăbrăuților**
până la ploile de artificii

POESIS

VIOLETA DANIELA MÎNDRU

Și dacă...

Și dacă poți să dăruiești fără a primi ceva în schimb
și fără să aștepti să crească pe fruntea ta un mare nimb...
Și dacă poți să te trezești în fiecare zi mulțumind
pentru că înc-o dată-n viață vezi zorii limpezi răsărind...
Și dacă ai adesea-n suflet o bunătate ce nu știi
de unde vine și cum poți să nu dai curs unor zavistii...
Și dacă slobozind un zâmbet știi cel dintâi că poți schimba
ziua cea neagră-a unui suflet ce-a apărut în calea ta..
Dacă ești singur și-n tristețe simți cum se frânge râsul tău
Dacă te frângi cum smulge vântul un tânăr brad din locul său
De-ți vine uneori să urli cum marea în adâncul ei
Ridică valuri pân' la ceruri și-nghite-a malurilor chei
Și dac-apoi, din nou poți râde și poți iubi tot ce e-n jur
Si dacă poți vedea în ceruri lumina chiar și-n norul sur...
Dacă poți priveghea o noapte la căpătâi unui străin
și dimineața pleci știind că n-ai dat răului hain
nici acel suflet ce-n durere pusese-n mâna ta viața
toata speranța sa, tot trupul și sufletul pierdut în ceața
din care viața lui întreagă n-a reușit să se mai smulgă
dar ți-a lăsat ție tot greul, să îl păzești, să nu se ducă...
Si de-ți dorești ca nici o zi din viața ta să nu se scurgă
Fără a face-atâta bine să umple-un suflet, să ajungă
Să șteargă lacrimi sau să facă să curgă iar, de bucurie
și fericirea asta scurtă, să ți-o dorești zilnic să fie
Nu pentru alții, pentru tine, un nou izvor de bucurie ...
Dacă plecând genunchii, fruntea, la Dumnezeu găsim tot leacul
Atunci să nu ne lăsăm singuri, pierduți în neguri, câtu-i veacul
Ci să găsim la El scăparea, să ne rugăm că-i blând și bun
Să apere El omenirea de pe acest pământ străbun.
Acum când suntem tot mai singuri, tot mai bolnavi și mai avizi
Să ne aline, ne-ntărească, să devenim tot mai lucizi
Să știm că-n noi este schimbarea și fericirea tot în noi
Dacă primim în suflet Cerul plecându-ne genunchii goi.

POESIS

LIVIU IOAN STOICIU

și lebăda coborî

„și lebăda coborî în lanul de grâu”, povesti ea, cu încetinitorul,
dezbrăcând portocala (una,
ca mine, copil), să miroasă frumos în cămară o zi... după care,
nu? va aduna coajă
cu coajă și o va pune la sticlă, în țuică, la muzeu,
cu zahăr... că mai acuma o
să mă strige iar ăla, taică-tău: un licheur, fă!
revenind acasă de la bucată,
obosit, de la prășit... că pe bucată la noi a coborât lebăda asta? și

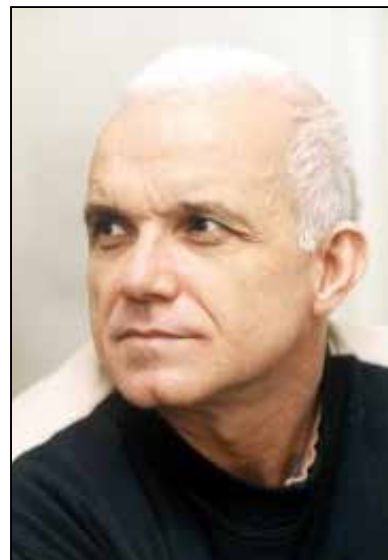
povesti ea mai departe și desenă capul bunicului
milea ca pe un cap de lebădă,
cu un cerculeț
deasupra, cu mustață și mă puse și pe mine să bat în lemn: fugi, bre,
că faci farmece

dar venea în continuare la canton, în vizită, o
persoană „din 1954”,
purtătoare de mască vopsită, cu insignă pe piept, pe partea
dreaptă, „evidențiat în agricultură” și
cu mantie de iarbă: unde
e actul, o întreba persoana asta răstit pe mama (actul că a dat la stat pământul)...
și ea, făcând cruce după cruce, îi arăta

mortului, călcat de tren, o cartelă... și-i întindea să bea...
așa... până ce (tata era de o lună în
deplasare, ăhă, nu știa) nu a mai putut rezista și a chemat miliția... „și a împușcat
miliția lebăda”... nu, numai după ce a sfințit, chiuind, preotul
linia ferată, a scăpat de stafie mama

În altă viață

ascuns sub un șal, corpul
tău astral, cu
o coadă încolăcită în jurul capului, corp invizibil pentru
orice alți ochi în afară de ai
mei, oprit să
mă învăluie, fierbinte, plăcut, senzual, corpul tău

orbitor în pulberea
iernii, gata să-mi înăbușe orice voință... De unde ai
reapărut? Din care strat
sedimentat? Îți

amintești de ziua când ai cules pentru mine
o prună de pe prima creangă
ieșită în cale? Ne plimbam prin grădină, grădină devenită azi
patinoar. De pe prima creangă... O creangă
a gândului contradictoriu:
astă toamnă, când dragostea noastră... Ai uitat. Astă
toamnă? Buzele, cu
colțurile adâncite și umbrite simetric, îți
păstrează un început de zâmbet. Dar au trecut 15
ani... Ani? Secole, iubire, au trecut, nu
ani, 15 secole...

Îți amintești, era cald, o vară
întârziată: pe
când acum... Mai pun un lemn în soba de teracotă,
lemn de prun.
Lemn de prun, lemn de prun... Cânt. Draga mea, acum
alerg după tine prin casă, alerg,
deodată alunec pe
pardoseală, mă agăț în ultima clipă de scrin, să
mă echilibrez, și vărs un
sertar. În fiecare zi, de la o vreme, pățesc la fel, vărs,
ieri am vărsat un sertar cu făină, alaltăieri
unul cu cafea, mâine voi
vărsa sigur un sertar cu ceai, răspoimăine unul cu zahăr... Îți
simt așa prezența în casă. Deși
sunt atât de singur...
Vino înapoi, dragostea mea. De ce nu mai apari în carne și
oase? Alerg de la masa de scris la
geam, poate m-ai chemat? Ai bătut în geam? Nu
am auzit bine... Mă uit în gol. Ah,
luminițele caselor amestecate cu luminițele ochilor
tăi, mănunchiuri de steluțe, deasupra
gheții patinoarului din
grădină. Și
tot felul de materii
rupte, împrăștiate, din corpul tău astral... Ai fost azi
pe aici? Parcă te revăd: purtând
resturi animale
și spori,
dispărând în abis, visătoare...

POESIS

Pr. IONEL RUSU

Rugă pentru soție

O, Doamne al puterilor,
 Să mi-o preschimbi,
 Într-o viță-de-vie cu struguri,
 Din care să bea mustul vieții,
 Într-un măslin roditor,
 Din care să storc untdelemnul,
 Pentru candela sufletului meu,
 Fă-o o mână a Maicii Domnului,
 Cu flori de alint,
 Până la ivirea primilor fulgi de nea,
 Pe sprâncene,
 O zână a tuturor anotimpurilor,
 Din viața mea,
 Și prin aminurile din rugi,
 O nouă auroră boreală,
 Pe cerul amândurora...

Balada părinților

Înainte noastră-au fost,
 Tată și mamă cu rost,
 Ne-au născut și ne-au ferit,
 De ape, de foc, de vânt,
 Ne-au crescut mari pe pământ.
 Au trecut prin foc și ceață,
 Ca să ne croiască soartă,
 Cu lacrimi porumb aratu',
 Cu nădejdi grâu semănatu',
 Cu bucurii mari seceratu'.
 Că ogorul l-au sfințit,
 Cu mâinile l-au trudit,
 Până ce s-a isprăvit,
 Cel de pe urmă oftat,
 Când veneau pe înserat.
 -Doamne, Doamne, pentru noi,
 Ei au fost scumpi iconomi,
 Adu-ni-i, Tu, înapoi,
 Ca o umbră printre văi,
 C-au plecat tineri de-aici,
 Spre ceruri multe cu lumini,
 Datu-ne-au mereu povață,

Să mergem pe calea dreaptă,
 Chiar de-i țesută cu spini,
 Ca să ne iubim ca frați,
 De suntem îndepărtați,
 Cu prea grelele probleme,
 De orgolii prea mizere,
 Și de vitregia vremii.
 -Doamne, suntem mulțumiți,
 Că ne-ai dat cei doi părinți,
 Și n-am fost o zi orfani,
 Fără pâine, fără bani.
 Grâul, vinul, untdelemnul,
 Le-ai trimis de pe ogoare,
 Prin părinți bătuți de soare,
 Cât ai vrut ni i-ai ținut,
 În sobor cu noi la masă,
 Dorul după ei ne-apasă,
 C-au plecat grăbiți din viață,
 De-ar mai sta cu noi la masă,
 O seară și-o dimineață...
 Doar la slujba din altar,
 Tainic ne privesc prin har,
 Cu Hristosul cel Jertfelnic,
 Ce se frânge din pistolnic.
 Ne-au lăsat un nume bun,

Casa albă, flori la drum,
Astfel le plăcea să aibă,
Om de cuvânt în ogradă,
Și flămând cu ei la masă.
Precum umbra în zăvoi,
Nu se mai întorc la noi,
Ține-i Doamne, fericiți,
Până-n vecii nesfârșiți!
Ne-au hrănit și ne-au crescut,
Și de rele ne-au ferit.
Viața lor li s-a sfințit,
Prin necaz și chinuit,
Boala i-a îngenucheat,
Și la ceruri i-a mutat,
Că s-au și adăugat,
La ai lor înaintași...

Rugă pentru Țară

Doamne, Tu ești veșnic bun,
În pământul meu străbun,
Că trimiți mereu la timp,
Ploi și soare, vântul lin.

Țara mea azi e-n derivă,
Ca o barcă prinsă-n valuri,
Stai la cârmă și condu-o,
Spre a nu se zdrobi de stâncă.

Oamenii care știu să-nghită,
Umilinte-n șir, pe rând,
Mângâiați sunt azi pe creștet,
De-al harului veșmânt.

- Doamne, fă din țara mea grădină,
Cu flori dalbe, flori de măr,
Dă-i la vreme biruință,
Pe-a strămoșilor ei cruci,
Dă-i nădejdea cea mai bună,
Și credința-n învieri.

Lumi paralele

Dumnezeu a făcut o singură Lume,
Nevăzută și văzută de noi,
Dar fiecare om este o lume aparte...
Marea și frumoasa Lume,
E formată din îngeri, specii și oameni,
Pe care mereu îi cheamă să rămână între ei,
În armonia de la-nceput, de dintotdeauna,
Asemenea unei orchestre cu dirijorul ei prin Duhul.

Dar unii se închid în propria carapace,
Precum broaștele țestoase,
Sau își pun țepi ca aricii,
Și nu-i mai interesează de nimeni,
De absolut nimeni, decât de ei înșiși,
Asemenea bogatului nemilostiv,
Îmbrăcat în porfiră și vison...

Duminica în familie

Mama nu prea este acasă,
Tata e plecat pe-afară,
Copii sunt pe maidan,
Bunicii prin cimitir,
Hristos e singur la masă,
Nu este în mijlocul lor...

Casa pare părăsită,
Grozava țipenie-ntrânsa,
Colbul prin casă oftează,
Gândacii și păianjenii horesc,
Ușa se-ncăpăținează ca să se deschidă,
Doar chipul Maicii e retras ca un schivnic,
În pustietatea zilelor,
Așteptându-i pe toți, acasă, mereu,
Și numai în lumină...

Plouă

Plouă cu flori, cu sori, cu flori,
Cu buchete de rugi,
Întruna plouă...
Plouă cu fluturi, cu îngeri, cu ierburi,
Cu sfinți,
Întruna plouă...
Plouă cu frunze, cu grâne, cu stâne,
Cu case,
Întruna plouă...
Plouă cu albine, cu galbeni, cu cuvinte,
Cu povești,
Întruna plouă...
Plouă cu vânturi, cu boabe de rouă,
Plouă cu oameni buni,
Plouă...
Din când în când,
Plouă...
Din loc în loc,
Plouă...
Da,
Mai plouă...

POESIS

VASILE DAN MARCHIȘ

SINGURA AMINTIRE NEARSĂ A SOARELUI

1

Iar se prefigurează o secetă cumplită
 și Proorocul Ilie nu-i de găsit
 S-a întrebat de el și pe la
 Institutul Național de Meteorologie și Hidrologie
 însă nimic...
 „Cum așa?” se adresează regele meteorologilor
 „Singura amintire nearsă a soarelui –
 acest mare prooroc de care au ascultat
 în adevăratul sens al cuvântului toate fenomenele
 cerești
 nu figurează în rândul meteorologilor?
 Dacă Ilie s-ar crede unul dintre voi, ar fi vai de
 lume!”

2

Proorocul Ilie străbătând câmpia pustiită de secetă,
 dar de această dată ca turist
 și scriindu-și memoriile,
 se văzu oprit, dar nu din cauza arșiței,
 ci de intensitatea muzei
 „Incredibil – tresări regele –
 Ilie străbate câmpia fără statut oficial!
 Văd doar perspectiva de a-l convinge
 să-și schimbe atitudinea!
 Destinul îl presează să-și scrie neprețuitele-i
 memorii!
 Proorocul va accepta să întoarcă vremurile în
 favoarea noastră
 dacă îi vom aranja să facă schimb de experiență cu
 Shakespeare, Eminescu, Heine, Esenin...!”

SINGURA COPIE

Pe perioada stagiului de înger
 n-am învățat nici măcar
 procedeul de simulare a modestiei
 (singura copie nelegalizată a sentimentelor
 acceptată de Dumnezeu)
 Luându-mi aripile
 Domnul m-a retrogradat
 la statutul de om.

ÎNCERCAREA CEA MAI GREA

Arde în mine
 arhiva de rugăciuni nerostite
 Scriu parcă
 mă debarasez de materiale inflamabile
 Scriu parcă
 mă dezbrac de haine cuprinse de foc.
 Prin cuvintele de foc
 sau prin focul de cuvinte
 inima este mai mult decât un pompier.
 N-au stins
 nici nu sting pompierii cu apă
 câte cuvinte a stins
 și stinge inima cu sânge...
 Toate cuvintele ard!
 Cum să mai scriu astfel...?
 Văd gramatica destinului
 ca pe un foc cu ardere completă
 Prin arderea completă a cuvintelor
 nu mi-a rămas cenușă,
 nu mi-a rămas fum.
 Cum să mai scriu la modul elementar.
 Arde în mine
 arhiva de rugăciuni nerostite.
 Sunt ca un preot lipsit de cuvinte
 care săvârșește slujba prin semne

MEDITAȚIE EXTREMĂ

variantă

Într-o vreme pe când îmi controlam cu pixul
 poziția și fizionomia
 adică
 scriam convins că doar scrierea mea continuă
 este virgula credibilă între mine
 și lucrurile neînsuflețite,
 muza mea mă aborda astfel:
 ”Zăbovești și nu te înfățișezi la Dumnezeu
 pentru a da seamă cu faptele tale?”
 Am motivat cum că
 dacă Dumnezeu nu mă cheamă la el
 în calitate de medic
 sau avocat
 ori cleric,
 cu sau fără mine
 în fața Tatălui Ceresc
 poeziile mele au aceeași trecere...

TRISTEȚEA CEA MAI MARE

variantă

Tristețea cea mai mare
 este a acelei păsări
 condamnată pe viață
 să zboare doar cu avionul...
 Suspectă părea pasărea aceea
 uitându-se la mine ,
 de parcă
 dorea să își dea aripile
 în schimbul mâinilor mele
 pentru ca eu să pot zbura în locul ei
 iar ea să poată scrie în locul meu...
 Dar pentru cine...?
 Iar eu în taină o priveam să nu par descurajat
 prin faptul că prin mâini nu mă simt altceva
 înafară de om...
 Însă nu-i pasăre care
 prin măreția aripilor sale
 să se joace de-a mâinile...
 Nu-ți dă nimeni o aripă adevărată
 pentru tot cerul...
 nici pentru toate mâinile...
 Doar aripile adevărate
 au crescut și cresc de la sine...
 Mâinile goale, dacă nu intră în contact cu ceva
 pot face doar semne
 fie de încurajare
 sau de disperare
 Aripile chiar dacă nu intră în contact cu nimic,

NORMĂ

Urcând Golgota
 am căzut a treia oară
 ducând crucea țării,
 în timp ce la dreapta mea
 Mântuitorul nostru Iisus Hristos
 urcând și el
 dar de această dată ca turist
 și scriind versuri despre
 istoria acestui deal
 a căzut lângă mine,
 nu silit de povara drumului
 ci a metaforelor...
 Atunci Domnul Iisus Hristos
 a făcut cu mine schimb de experiență...
 A luat el crucea...
 Iar eu îi continui poezia...

NĂZUINȚĂ

Dacă inima ar putea prelua la nevoie
 și funcțiile creierului
 ai putea gândi cu două organe odată
 ca astfel să-ți poți însuși iubirea
 ca pe un premiu sau recompensă
 nu ca pe un element obișnuit
 în funcție de cine
 și ce ești
 spre a nu o încadra fără temei și fără rînd
 în geografie sau în istorie.

ÎNTÂLNIRE EXTREMĂ II

Atunci mai neobișnuită ca ori când
 muza m-a vizitat deghizată în ”Moș Crăciun”
 Pe când nici nu apuc bine s-o abordez,
 mă ia tare:
 „Ce te „înholbi” așa la mine?
 Nu știi cine sunt...?
 Doar nu crezi că ți-am adus bomboane
 sau știi eu ce „zăhărel” care
 să te sustragă de la scris
 Am venit în această postură deoarece
 până acum n-ai scris poezii despre „Moș Crăciun”
 Ce puteam face decât
 să scriu în neștire deoarece
 atunci simțeam în adevăratul sens al cuvântului
 „Crăciunul” în poezie
 pot să zboare...

IN MEMORIAM

IOAN PURDELEA

SÎNT FIUL UNUI SAT

Sînt fiul unui sat
rătăcit în oceanul cimpiei
al unui tată aproape romantic
și-al unei mame
cu ochi de culoarea ierbii.

Pe cînd o seară
la cina cea de taină
a celor cu chipul nimbant
de mitul țarinii?

Pe cînd un poem
apropiat de mireasma
celui sorbit într-o noapte
de august din brazdele fînului?

NOSTALGIE

Aștept pe cineva ce nu mai vine,
Am prins și rădăcini de cînd aștept.
Îmi umblă prin auz un plîns de flaut
Și mi se tolaneste nostalgia-n piept.

Trec trenuri încărcate cu noroc
(În halta noastră fac mai rar oprire),
Mai toate fetele ce se-ntrevad la geamuri
Duc undeva un dram de fericire.

Aștept o veste ce se tot amîină,
Mă strigă cineva din depărtare.
La prima ploaie cu miros de vara
M-aș vrea trăsniț de-o bucurie mare.

Aștept ceva ce uită să se-ntîmple,
De multe ori nici nu mai știu ce-aștept.
Îmi umblă prin auz un plîns de flaut
Și mi se tolaneste nostalgia-n piept.

PORTRET

Ai fost cîndva
o Gioconda
din carne și zîmbet:
îmi rasplateai
privirea
din toate unghiurile posibile...

Acum,
ori dorul meu
nu mai păstrează
destulă vigoare în strigăt,
ori ochii tăi
au obosit galopînd
prin lumină.

Oricum,
prea multe toamne
de cînd eziți în cadră
privind un punct fix!

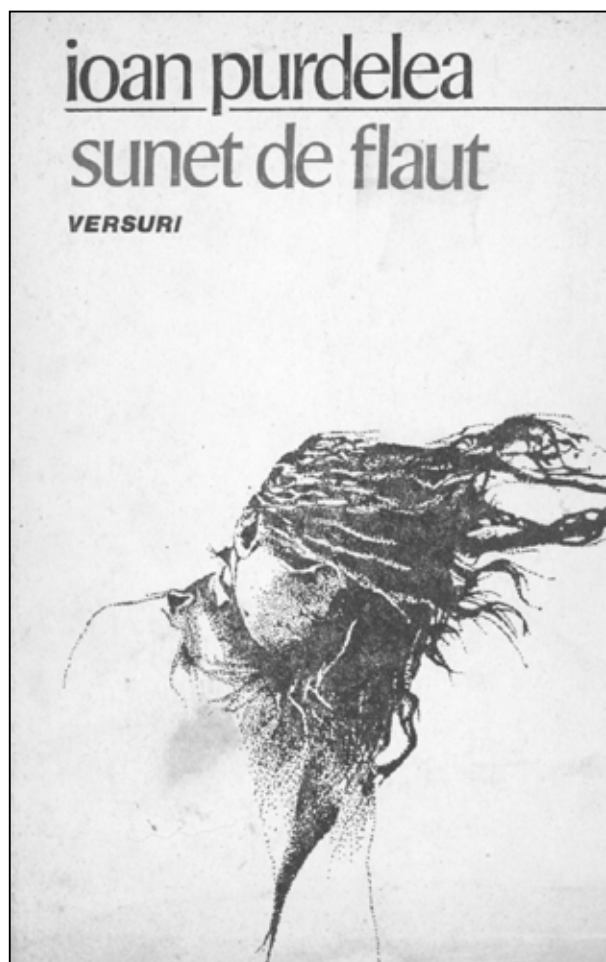
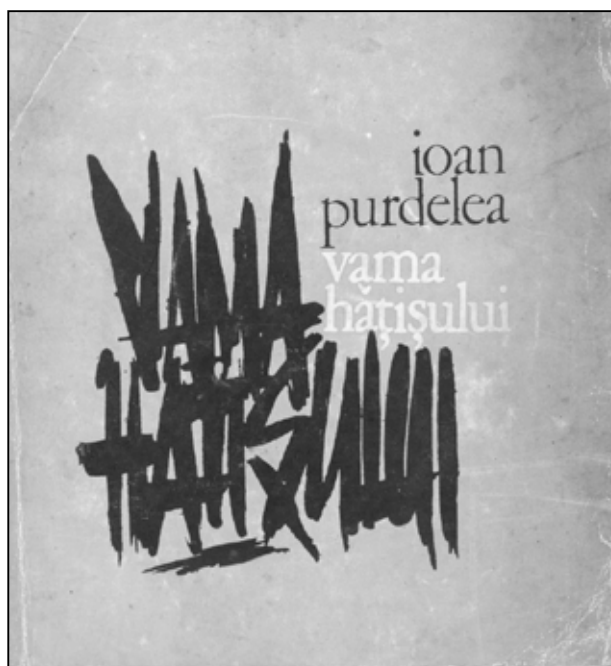
ASEDIIND FRIGUL

Îmi calci pe umbră în grabă mare,
Doar o privire brumată, și nici un cuvânt.
Tilhăreste ne fură vremea la vale,
Curînd vom gîrbovi, ca mîine pămînt.

Aș vrea să-ți șoptesc ceva la ureche,
Un fel de magie, un fel de descîntec.
Primește-mă-n cerul privirilor tale,
A sosit toamna: mi-e frig pe pămînt.

Măcar prin vise umblă-mi agale,
Prea multă grabă, prea mult avînt!
Aș vrea să-ți șoptesc ceva la ureche,
Un fel de magie, un fel de descînt.

Tilhăreste ne fură vremea la vale,
Se-anunță iarnă - mișună ace prin vînt.
Primește-mă-n vara privirilor tale,
Curînd vom fi girbovi, ca mîine pămînt.

ȘARM POETIC JUVENIL

CRISTINA LUCA-PARAPIRU

Grivei

Familia din poezie
Îl crescuse pe Grivei
Care nu era, se știe,
Cam ca toți cățelii, dei!

Într-o zi, Grivei, drăguțul,
A pornit-o la plimbare,
Dar văzuse el, micuțul,
O mișcare drept în zare.

Copiii erau la joacă
Să-i fi auzit cum toacă,
Îngrijindu-se de Mi,
Cel mai mic dintre copii

Deodată o iau la fugă
Dup'-un om cu o vâcucă
Și uite-așa-l uită pe Mi,
Cel mai mic dintre copii.

Când văzu el așa fapte,
Hop! Grivei sare prin noapte
Și țup-țup! cu Mi în spate
O pornește la galop

Și se tot îndepărtează
De-abia-l vezi prin telescop.

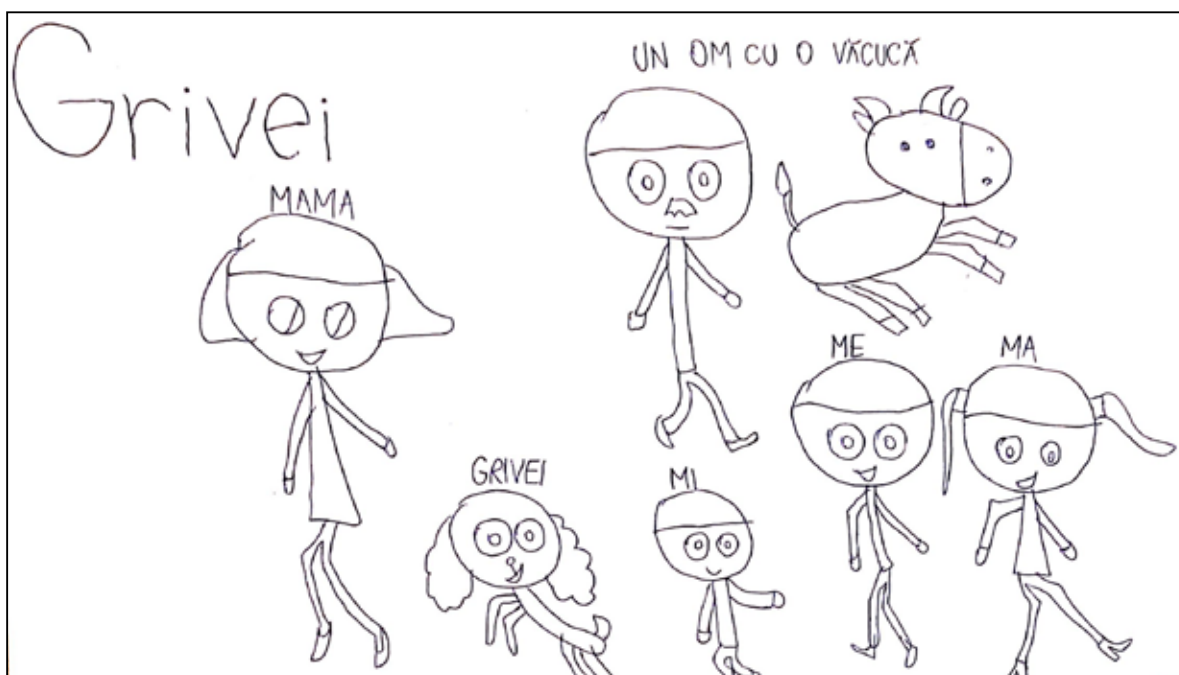
Când ajunge el acasă.
Me și Ma erau la masă
Certați de mămica lor,
Să le plângi de milă vor.

Cum să-l lăsați pe Mi în luncă
Dup'-un om cu o vâcucă,
Fără hrană, fără cărți,
Pe el cine-l mai educă?

„Ham-ham” latră atunci Grivei,
„Hi! Hi” gângurește Mi,
Cel mai mic dintre copii.

Sare mama,
Sare Me,
Sare Ma.

-Ce minune! Vai, Mi! Și Grivei!
Ați scăpat nevătămați!
Intraserăm toți la idei
C-ați fost răpiți de pirați!

► Eleonora STAMATE

AFORISME

1. Ai ascultat vreodată
geamătul fluturilor năpădiți de gândurile
meschine
ale atâtor fobii lumești, piramidale?

2. Din împletiri de aburi,
înflorea departele cu sănii
ce miros a mirare!

3. Câte conștiințe scorojite,
atâtea scrâșnete între oglinzi arogante,
orgolii vanitoase, atâtea suflete amăgite

4. Zeii s-au născut în oceanul răbdării,
vă mai așteaptă
să aflați dimensiunea cerească,
harul divin!

5. Dintr-un trecut tenebros,
încep a înflori riduri abrupte
precum tranșeele memoriei
sleite de neîmplinirile spiritului.

6. Tinerețea va pleca
în căutarea armoniei sufletelor
care se doreau gemene.

7. Din existența mea transcendentală,
se coboară fiorul ochilor far de păcat,
fără remușcări,
ochi născuți din lumina genezei...

8. Aliniați în tripleți, în colonii,
purificați în lumina,
melcii își poartă casele cu iz de catedrale.

9. Oamenii își trăiesc istoria în lucrurile vechi de
o viață,
uneori scâncesc în somn
precum pruncii flamanzi de libertate!

10. Și gutuile iubesc sistemul solar,
își întorc genele după parfumul livezilor;

11. Fuioare de fluturi adulmecă împerecherea cu
aerul!

12. Degete pereche
Ochi pereche,
Doar sufletul unul singur...

13. Că un ecou prelung,
degetele se-mpreună
a Rugăciune...

14. Și noi am fost frunze,
Lumea noastră se confundă
Cu pădurea
Iar liniștea se unea cu veșnicia!

15. În teoria lor, stâncile,
De-atâta tărie,
și-au pierdut gustul furtunilor, de altădată...

16. Ce-i sufletul decât un ocean
de bogăție amară?!

17. Moartea? Un scurtcircuit între două vieți!

18. Mă-mpiedic de un vers neterminat
Că de un gând de stepă și cucută

19. Literele triunghiulare miros
A var și sare.
Când ochii tăi miros a vânt,
doar ridurile cerului le ascund...

20. Atât de încâlcite mi-s cărările eului,
Că simt fiecare anotimp
Cum îmi cade pe cap,
Precum privirile grăbite...

21. Trăim aieva, trăim la infinitiv
Doar aşteptarea se prelungeşte la infinit!

22. după fiecare noapte caut, pe cărări,
Urmele cuvintelor.

23. Umbre de-o zi, şoapte de-o vara
Prin câte orizonturi să treacă
Să redevină îngerii?

24. Câte insomnii, tot atâtea cuvinte rotunde
Precum cuibul rândunelelor de sub clopotul
Păpădiilor cu gene efemere...

25. Spaţiul, cu fiecare moleculă a perfuziei,
Trece printr-un ac de seringă astrală...

26. Infinitivul lui „a gândi” se pierde în târziul
sinelui.

27. Dacă n-aş scrie o zi un cuvânt, un vers,
Ar fi că şi când mi-aş şterge umbră urmelor cu
fruntea uitării.

28. ne suntem hoinari, de prea multă visare,
calctiele noastre s-au sudat şi ne arcuim,
ca-ntr-un respiro în doi.

29. Degetele mele logodite cu genele florii
soarelui
Sub cerul genezei...mirare

30. Ziua-i ovală precum ochiul lui Dali
Ce duhneşte a clorofilă în bulgărele de ţărână.

31. Şi te întrebi de ce stâncă e mai abruptă
Decât o inima în picaj şi uneori
De ce marea izbucneşte în lacrimi...

32. E-atâta linişte că mi-ai născut lumina
Din dorurile multe.

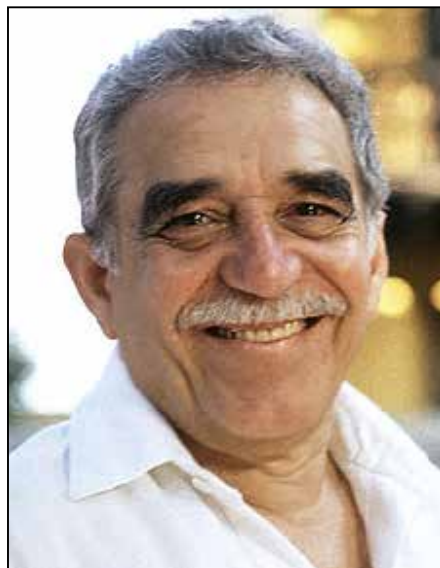

Gh. Petraşcu, *Femei la promenadă*, 1910.

IN MEMORIAM

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Poemul „Păpușa” a fost compus de Marquez atunci când a fost diagnosticat cu cancer. El a trimis aceste cuvinte celor mai apropiați prieteni ai săi, ca un semn de rămas-bun, ca o radiografie a unei vieți frumos trăite.

„Dacă Dumnezeu ar uita pentru o clipă că sunt o păpușă de cârpă și mi-ar dăruia o fărâmbă de viață, probabil nu aș spune tot ce gândesc, dar cu siguranță aș gândi tot ce spun.

Aș aprecia lucrurile nu prin ceea ce valorează, ci prin ceea ce semnifică.

Aș dormi puțin și aș visa mult, deoarece cu fiecare minut în care închidem ochii pierdem 60 de secunde de lumină.

Aș merge când alții se opresc, m-aș trezi când alții dorm.

Aș asculta când ceilalți vorbesc și cum aș mai savura o înghețată cu ciocolată!

Dacă Dumnezeu mi-ar dăruia puțină viață, mi-aș pune haine simple, m-aș întinde la soare pe burtă, dezvelindu-mi nu numai corpul, ci și sufletul.

Doamne, dacă aș avea o inimă, Ți-aș scrie toată ura pe o bucată de gheață și aș aștepta să iasă soarele.

Aș picta pe stele un poem de-al lui Benedetti, cu un vis al lui Van Gogh; și un cântec al lui Serrat ar fi serenadă pe care aș oferi-o lunii.

Aș uda trandafirii cu lacrimile mele ca să simt înțepătura dureroasă a spinilor și sărutul vindecător al petalelor.

Doamne, dacă aș avea un crâmpei de viață nu aș lăsa să treacă o zi fără să le spun oamenilor pe care îi iubesc, că îi iubesc.

Aș convinge fiecare femeie și fiecare bărbat că el îmi este cel mai drag și aș trăi îndrăgostit de iubire.

Le-aș arăta oamenilor cât de mult greșesc dacă cred că nu se mai îndrăgostesc când încep să îmbătrânească, neștiind că, de fapt, îmbătrânesc atunci când nu se mai îndrăgostesc.

Unui copil i-aș da aripi, dar l-aș lăsa să învețe singur să zboare.

Pe cei în vârstă i-aș învăța că moartea nu vine o dată cu bătrânețea, ci o dată cu uitarea.

Am învățat atâtea lucruri de la voi, oamenii.

Am învățat că toată lumea vrea să trăiască pe culmea muntelui neștiind că adevărata fericire este să urci panta.

Am învățat că, atunci când un nou-născut strânge în pumn pentru prima dată degetul tatălui său, îl va ține strâns pentru totdeauna.

Am învățat că un om are dreptul să-l privească pe altul de sus numai atunci când îl ajută să se ridice.

Am învățat atâtea lucruri de la voi, dar de fapt nu-mi vor folosi mai deloc, căci din nefericire, când mă vor pune în cutia aceea, o să mor.

Spune întotdeauna ce simți și fă ceea ce gândești.

Dacă aș ști că asta ar fi ultima oară când te voi vedea dormind, te-aș îmbrățișa foarte strâns și l-aș ruga pe Dumnezeu să fiu păzitorul sufletului tău.

Dacă aș ști că asta ar fi ultima oară când te voi vedea ieșind pe ușă, ți-aș da o îmbrățișare, un sărut și te-aș chema înapoi să-ți dau mai multe.

Dacă aș ști că asta ar fi ultima oară când voi auzi vocea ta, aș înregistra fiecare dintre cuvintele tale pentru a le putea asculta o dată și încă o dată până la infinit.

Dacă aș ști că acestea ar fi ultimele minute în care te-aș vedea, aș spune „te iubesc” și nu mi-aș asuma, în mod prostesc, gândul că deja știi. Întotdeauna există ziua de mâine și viața ne dă de fiecare dată altă oportunitate pentru a face lucrurile bine, dar dacă cumva greșesc și ziua de azi este tot ce ne rămâne, mi-ar face plăcere să-ți spun cât te iubesc, că niciodată nu te voi uita.

Ziua de mâine nu-i este asigurată nimănui, tânăr sau bătrân.

Azi poate să fie ultima zi când îi vezi pe cei pe care-i iubești.

De aceea, nu mai aștepta, fă-o azi, căci dacă ziua de mâine nu va ajunge niciodată, în mod sigur vei regreta ziua când nu ți-ai făcut timp pentru un surâs, o îmbrățișare, un sărut și că ai fost prea ocupat ca să le conferi o ultimă dorință.

Să-i menții pe cei pe care-i iubești aproape de tine, spune-le la ureche cât de multă nevoie ai de ei, iubește-i și tratează-i bine, ia-ți timp să le spui „îmi pare rău”, „iartă-mă”, „te rog” și toate cuvintele de dragoste pe care le știi.

Nimeni nu-și va aduce aminte de tine pentru gândurile tale secrete.

Cere-i Domnului tăria și înțelepciunea pentru a le exprima. Demostrează-le prietenilor tăi cât de importanți sunt pentru tine.”.

Gh. Petrașcu, *Flori*, 1940.

GHEORGHE PETRAȘCU, „PICTORUL CARE NU SEAMĂNĂ CU NIMENI DINTRE PICTORI“

Receptarea creației sale de către scriitorii epocii în care a trăit

La Ateneu stă de câteva zile deschisă o expoziție de pictură. E o mică de expoziție de un caracter cu totul deosebit, și poate tocmai aceasta a făcut pe puștii noștri critici de artă să nu-și dea părerea deodată, împiedicați de unele îndrăzneli prea izbitoare ale artistului. [...]

D. Petrașcu e înainte de toate un peisagist impresionist. [...]

Din aceste câteva peisagii, se vede că artistul a izbutit să se facă stăpân pe materia pe care o lucrează, că are sentimentul adânc și nuanțat al naturii și că știe să o dea în linii hotărâte și în culori nimerite. Este însă ceva de zis în privința impresiunii generale pe care o lasă această expozițiune.

Fără îndoială, D. Petrașcu a făcut bine că a lăsat de o parte coloritul convențional academic și că s-a întors la natura adevărată, ca la singura inspiratoare și creatoare de artă.

Ștefan Petică, *Expozițiunea Petrașcu*, în „Epoca“, 16 decembrie 1900, p. 106.

Două surori, 1915

D. Petrașcu a deschis luna aceasta a doua expozițiune a operelor sale. Am văzut pe aceea de acum doi ani, și dacă pânzele de atunci ne-au arătat începutul unui talent puternic, cele de astăzi sunt pentru noi proba unei evoluții sigure și conștientă de ea însăși. [...] Petrașcu are din Eminescu profunzimea, evocarea sobră dar extraordinar de puternică și singurătatea care parcă stăpânește zările și sufletul lui. [...]

Meritul d-lui Petrașcu e și acesta că a îndrăznit să vie în țara noastră să expună în numele niciunei școli, a niciunei îndrumări artistice cunoscută, fără nicio concesie gustului public, ci numai în numele și sinceritatea talentului d-sale personal.

N. Cocea, *Expoziția G. Petrașcu*, în „Conservatorul“, nr. 2, 3 ian. 1903.

Domnia-sa scrie cum pictează, cu pensula mare și disprețuiește detaliile ce ar putea fi luate drept manierism. Domul Petrașcu trebuie căutat subt paletă, acolo e acasă.

Drept să spunem, arta domniei-sale, interesantă, nu se lovește cu ochii și cu gândurile noastre. Ca să privească în lume, domnul Petrașcu își trage pălăria pe sprincene sau așteaptă să se facă noapte. Din negru purced culorile sale toate. Poate că această culoare, cenușie și aspră, iese dintr-o concepție, nu numai din tuburile de vopsele. Nu importă: viziunea picturii sale este și rămâne vânăță; ființele și lucrurile fumurii par a fi fost prealabil tăvălite prin funingine și cerneală. Fie că descrie Italia, fie că Franța, fie că România, paleta domnului Petrașcu pare alăturată în permanență la ustensilele unui depou de antracit și turbă. Casele, zidite din brichete și spoite cu chinoroz, sunt acoperite cu ardezie și grafit. Copacii preparați încă din viață pentru strungărie, par supuși tratamentului acid al ebenistului. Plăci de tuci pardosesc drumurile. Apele sunt de catifea și bumbac, dat cu lac.

Tudor Arghezi, *Expoziția Petrașcu*, în „Facla“, 16 martie 1913.

D-l Petrașcu expune în sălile de sus ale Ateneului.

D-sa a fost și este o personalitate plastică de toată importanța. Temperament liric prin excelență, sincer îndeosebi, aruncă asupra lumii o privire aparte care-l caracterizează. Înfățișarea sobră, severă, de gamă coloristică minoră a operelor sale e un reflex interior. Ca parte pur picturală, meșterul se arată la fiecare pas. Construcția lucrărilor, pasta aceea grasă, deplin armonică, excelentă în calitatea și distribuția ei, dovedesc o știință sănătoasă a tehnicii pe care n-o pot zdruncina anii. Și apoi, d-l Petrașcu dă cu piciorul în atâtea principii care păreau imuabile de când a izbucnit impresionismul ...

De pildă, d-sa e un prieten al negrului, așa de bun prieten încât îl întrebuințează într-o măsură care ar compromite pe altul. Dar d-l Petrașcu îl întrebuințează așa de bine! Și e așa de cald și de frumos negrul acela gras de smoală ...

Apoi d-l Petrașcu păstrează liniatura și în culoare și șade așa de bine coloritului său sumbru, chenarul acela gros și negru, decorativ și surprinzător.

Victor Ion Popa, «*Tinerimea română*» și *Petrașcu*, în „*Facla*“, 9 martie 1922.

Petrașcu e un singuratec. E înrudit cu Cézanne și atitudinea lui în artele plastice românești s-aseamănă, poate, cu aceea a lui Cézanne în arta europeană. Căci unul ca și altul stau la marginea realității pe care amândoi o potențează.

Petrașcu a pășit o viață întreagă pe poteca îngustă ce șerpuiește peste culmile înălțate între realitate și însemnătatea lucrurilor din preajma spiritului absolut. Florile pictate de dânsul nu sunt acelea pe care le vedem în toate zilele. Dar nu sunt, din pricina aceasta, mai puțin flori. Uneori, naturile moarte ale acestui artist neobișnuit sunt esența lucrurilor redade, noțiuni rupte din preajma morții și azvârlite spre domeniul cald al vieții. O deosebită gradare a nuanțelor susține această metamorfoză, înrudește prețioasele valori de culoare.

Petrașcu e unul din artiștii noștri cei mai de seamă și e totodată mai mult decât toți ceilalți pictor și colorist în sensul cel mai curat al cuvântului. [...]

Oscar Walter Cisek, *Expoziția George Petrașcu din gruparea «Tinerimea artistică»*, în „*Gândirea*“, 5 aprilie 1924.

[...] Pătrunzând în expoziția maestrului Petrașcu ai via impresiune a desăvârșirii artistice. O atmosferă calmă și totuși pregnant te prinde de cum îți arunci privirea în jur. Este intimitatea culorii și verismul plastic, care-și crează de îndată însăși imaginea vieții, ca și o acțiune dramatic la teatru. [...]

Ce temeritate, - să crezi că poți în puține cuvinte să exprimi aceea ce este și aceea ce sugerează opera unui artist, cu o viață atât de complexă, atât de fluidă, atât de nelimitată ...

În volbura zilelor de după război, când atâtea cinstite energii au luat drumuri de pierzanie, arta lui Petrașcu rămâne o pildă de un personalism serios și impresionant a ceea ce poate și trebuie să facă o forță creatoare artistică pentru înfățișarea prin culoare a «nobilului» din noi și aceluia din ades prea mizera noastră existență.[...]

Al. Lascarov-Moldovanu, *Expoziția G. Petrașcu*, în „*Viața literară*“, 8 mai 1926.

Natură moartă cu tingire, 1939

E astăzi cunoscut ca unul dintre cei mai mari pictori români și fără îndoială între două-trei alte nume este și acest artist unul dintre puținii ale căror opere vor fi apreciate și mai târziu. [...]

Paleta lui Petrașcu e personală, gama lui de culori pornind de la negrul cărbunelui ce se încinge până la pâlpâirea unui jărat în care străluciri roșii sau verzi se aprind și albul dă impresia metalului.

Naturile moarte au în pictorul Petrașcu unul dintre cei mai desăvârșiți creatori vom pomeni merele bogate în culoare, legătura cărților vechi, pistoalele turcești și fazanii, opere care vor fi prețioase cândva și vor face faima colecționarilor în vremuri luminate. [...]

Adrian Maniu, *Expoziția G. Petrașcu*, în „*Rampa*“, 7 aprilie 1928.

[...] Ne bucură participarea câtorva artiști de seamă ca Petrașcu, a cărei neegalată distincție a tonurilor (analiză și descompunere a unor unități aparent simple) nu împiedică – ci dimpotrivă – <dezvăluie> consecvența compoziției și a atitudinii emoționale. Știutul ideal pictural – convergerea valorilor spre o unitate simfonică organizată nicăieri nu-și află o mai deplină realitate decât aici, la Petrașcu. Iată de ce admirația noastră urmărește arta acestuia fără rezerve și fără teamă. [...]

Eugen Ionescu, *Salonul Oficial*, în „România literară”, 21 mai 1932.

Casă la Nicorești, 1912

[...] G. Petrașcu, cel mai mare pictor în viață al României, a împlinit 60 de ani. Atâtea tablouri adunate în jurul omului care și-a răsfrânt în ele o excepțională putere creatoare nu se pot vedea decât o dată sau de două ori într-o viață întreagă. [...] Dacă înalta seninătate a pânzelor lui Nicolae Grigorescu corespunde cu poezia idilică a lui Coșbuc sau Alecsandri, Gheorghe Petrașcu e un Eminescu al picturii noastre. Geniul poetic al lui Eminescu constă mai ales în misterioasele acorduri sonore ale cuvintelor. [...] Versurile lui sosesc la suprafață pline și grele ca niște ciuturi ridicate din adâncul insondabil al misterului. Ele nu te înalță, ci te adâncesc, te absorb spre abisul de unde vin.

Tot astfel e pictura lui George Petrașcu. Ceea ce la Eminescu sunt cuvintele, la Petrașcu sunt culorile. Culorile lui au ceva din flăcările stranii ale focurilor ce joacă pe comori. Adesea obiectele pe care le pictează Petrașcu nu se mai văd: sunt ca banii care zac în comoară: ceea ce vedem noi sunt flăcările pe care le dogorește încoace ființa misterioasă a lucrurilor. De aceea, arta acestui

pictor, care nu seamănă cu nimeni între pictori, e un fel de magie ciudată și enigmatică a culorilor ce se acordă între ele după aceeași lege misterioasă a creației ca și cuvintele lui Eminescu. Și precum cuvintele marelui poet sosesc ca din adâncuri necunoscute, picturile lui Petrașcu apar încă muiate în bezna enigmelor din imperiul cărora au fost smulse. Arta lui George Petrașcu ne dă sugestia puternică a misterului care înconjoară existența noastră. [...]

Nichifor Crainic, *Pictorul G. Petrașcu*, în „România literară”, 29 mai 1933.

[...] Gheorghe Petrașcu, membru al Academiei Române, face parte dintr-o generație care a moștenit comoara artistică lăsată de cei mai de seamă reprezentanți ai picturii românești din secolul al XIX-lea, Nicolae Grigorescu și Andreescu. [...]

În portretele de un veridic aspru, el nu încearcă a scoate la iveală psihologia, ci surprinde poezia ascunsă în fiecare ființă omenească, îmbinarea însăși, goală goluță, a sufletelor îndurerate. Florile sale nu zâmbesc, după cum nici plajele sale nu scânteiază. Frumoasele femei

Modelul, 1912

văratice pe plajă sunt surprinse în clipele în care nu gândesc la deșărtăciuni. [...]

Nicolae Iorga, „*La Romania alla biennale di Venezia*“, Vălenii de Munte, 1938, p. III.

De câteva zile, ciclul Petrașcu s-a închis. Cele trei fraze care pot închide rostul unei vieți s-au completat. Acum se poate spune: Pictorul Petrașcu s-a născut, a pictat și a murit. Un anunț simplu, sobru a amintit trecerea lui din viață. [...] Opera lui de pictor este valabilă prin probitatea ei, prin înțelegerea culorii, prin chinul creației, prin realizarea ei sobră și durabilă. [...] Pictura lui Petrașcu își păstrează originalitatea ei precisă, specificul ei bine conturat, o imagine în culori a lumii și a miezului lucrurilor care i-au aparținut pictorului și care va însemna pentru totdeauna contribuția lui necontestată la plastica românească.

Orice intelectual asociază de sonoritatea «Petrașcu» o anumită tonalitate de culori care a fost aceea a sufletului pictorului: negru, albastru sumbru, gri, alb ...

Lucrurile în sine au pierdut în Petrașcu un cald și bun prieten. [...]

Demostene Botez, *Pictorul Petrașcu*, în „Adevărul“, 9 mai 1949.

(Selecție realizată de A. Ștefan)

Case la Vintre, 1921

În atelier, 1912

GHEORGHE PETRAȘCU

REVERBERAȚII LIRICE

Într-un bazar sentimental

de Ion Minulescu

pictorului Gh. Pătrașcu

Stofe vechi, o mandolină,
Un Cézanne și doi Gauguin,
Patru măști de bronz:
Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin,
O sofa arabă, două vechi icoane bizantine,
Un potir de-argint, mai multe vase vechi de Saxa,
pline
Cu mimoza, tamburine spaniole, lampioane
Japoneze, trei foteluri cu inscripții musulmane,
„*Fleurs du mal*” legate-n piele de Cordova,
Și pe pian:
Charles Baudelaire și-alături *Villiers de l'Isle-Adam*...

Toate sunt ca și-altădată...
O, bazar sentimental!...
Toate sunt ca la plecarea mea - dantelă și cristal...

Și cu toate-acestea, câte tocure nu-și lăsară forma
Pe covoarele-ți bogate de Buhara?
Și-n enorma
Ta colecție de patimi, câte buze nu-ncercară
Să-ți transcrie madrigaluri

Natură moartă, 1933

Interior cu divan albastru, 1942

Pe obrazii tăi de ceară?...
Câte tragice-nceputuri nu sfârșiră-n simfonia
Mută-a lacrimilor?...
Câte nu pieriră-n veșnicia
Inutilului?...
Căci noaptea cea dintâi fu cea din urmă,
Iar dorința ta... *nimicul* - și nimicul nu se curmă!...

Știu că m-așteptai pe mine...
Iată-mă, sosesc și-ți zic:
Te-ntâlnesc întâia oară...
Tot ce-a fost n-a fost nimic,
Minte-mă din nou... Aprinde lampioanele... Coboară
Transparentele... Dă-mi calmul și culorile de
seară...
Dă-mi și buzele, și ochii, și...
„*Les fleurs du mal*” la fila
Trei sute treizeci și nouă: „*La mort des amants*”...

Dar mila
De amănții tăi ce-așteaptă pe trotuar plecarea mea
Mă-ntrupează-n cel de-alt'dată și...
Pe-araba ta sofa:
Cântece-n surdină,
Gesturi,
Umbre,
Flori,
Et caetera!...

(Ion Minulescu, *Versuri*, Editura pentru Literatură,
București, 1964, pp. 138-140)

Petrașcu

de Radu Boureanu

Paletă viguroasă cu sunet de culoare;
Zidit e peisagiul-n intensități de pastă,
Palatele venete cu dublu-n răsturnare
Pe verzile canale. Ariditatea vastă

Sub calcinări iberice. Arcuri toledane
De poduri încordate – tragism de închiziții;
Greu, valul dat de pensulă-n margini de oceane,
Medievale case-n Vitre: mari audiții

De lirice adâncuri. Faianțe strălucinde-n
Uleiul stors din tuburi la focuri austere
Când exploziv, carminul o pată vie-aprinde-n
Viziunea prinsă-n tonuri adânci de grea tăcere.

Veneția, 1938

Și cântecul din țară, în pastă, dur și clar
Cu poezia pusă în sobra lui măsură
Pe tușa largă-n zidul cu fuga lui de var
Ce-nconjoară casa-n brâu moale de căldură.

Paleta viguroasă cu sunet în culoare
De mere, mari rubine de carne vegetală,
Și sculpturale forme moi din interioare
Cu jocul mat de albul, de griuri, de cerneală.

O largă simfonie cromatică ce pune
Pecetii vii de pensule-n adevăr muiate;
Orchestre-adânci de tonuri cu-nvăluiri pe strune,
Concerte de culoare, văzute, neuitate.

(Radu Boureanu, **Versuri**, Editura Tineretului,
1961, pp. 168-169)

Absența

de Maria Mănucă

La un tablou de Gh. Petrașcu

Într-un interior
A intrat sărbătoarea
În aerul electricizat
Scapără material
Somptuoasă, senzualitatea
Învăluie, dezvăluie
Divanul împacă npostalgia absentei
Cu alb și cu negru,
Într-un tumult țesut în culori
Fotoliul își leagă brațele
Amețind între roșu și verde.

Cu sărbătoarea,
Între alb și negru
Trăiesc.

(Maria Mănucă, **Acuarele vulnerabile**,
Universitas XXI, Iași, 2003, p. 128)

Natură moartă, 1919.

Smațuri

de Rodica Ciocârdel –Teodorescu

Pictorului Gh. Petrașcu

În peștera de taină-a unui demiurg
Se svârcolesc ale comorilor mistere;
Sclipiri de juvaer cad, rodii în amurg,
Desghiocându-se din vraja altor ere.

Veneții sângerează sub smarald
Iar marea-și poartă umbrele-n gondole;
Magia secolelor își revarsă cald
Crepusulul pe auritele cupole

Un strigăt de rubin în adormite colțuri
Cheamă în replica de paloș a luminii,
Tăcuta spovedanie în smațuri
A verdelui și arama în cântecul ruginii.

Când pe sub pleoape, culorile șuvoi
Îmi poartă visul iar spre vechile gondola

Îl văd pe demiurge cum făurește noi
Crepuscule pe auritele cupole.

(Rodica Ciocârdel-Teodorescu, *Privind semenii*,
Ed. Maiko, 2000)

Unde sunt griurile de altădată?!...

de Eleonora Stamate

Ce șevalet, ce umbră, ce mister
Te cheamă să devii părtaș?!
La câte nebunii dansante, carmin ori violet și bleul
desuet
Își torc cu grijă poezia culorilor carnale?
Unde sunt griurile de altădată
Unde sunt magicele adâncuri, când pata de culoare
se răsfrânge?
Ce tonuri triste, ce tăcere, rubinele de altădată,
faianțele așteaptă,
Uleiuri explozive, când simfonia culorilor mă
răsfață?

Puntea cu trei arcuri, 1934

► Firiță CARP

PROZĂ SCURTĂ

INSTANTANEE

Acuarelă

Dacă ai norocul să-i fii oaspete acolo, cum mulți se întâmplă să-i fie deseori în spațiul acela micuț dar nemărginit în ospitalitate, adică dacă ai privilegiul să fii de față în atelierul cochet, pavoazat artistic cu creații anterioare, vei observa că, înainte de a se avânta în transfigurarea ce va urma, studiază cu o disimulată detașare, de parcă i-ar face curte, albul întins de așteptare, poate și de o anume curiozitate pe care unele lucruri o au, uneori, vizavi de viitorul lor, apoi analizează patruleterul imaculat ce se supune timid, cooperant sunt tentat să spun dacă nu aș fi sigur că e vorba doar despre o bucată de mucava lipsită de viață, în această vreme parcă se iscă un dialog între lumina ochilor și lumina tăcută a viitorului tablou, am văzut în mai multe rânduri cum așterne pe pânze de prezent sintagme de speranță, încrengături de imagini care se însuflețesc din mers, și mi se pare de fiecare dată că atmosfera ce precede pictatul, ca act creator, găzduiește un veritabil ritual, o fi șoptind ceva culorilor, îți zici nedumerit, poate încearcă să le vrăjească pentru aventura ce va învălui totul curând, deja e aventură ce se întâmplă fiindcă utilizarea ustensilelor de îmbrăcare a albului în căldura altor culori e în sine o aventură, o tentativă de a orna evidența cu floricele de sublim, ei bine, vârful pensulei se sprijină într-un punct de parcă s-ar concentra pentru startul într-o importantă competiție athletică, e o mică iluzie optică deoarece, în realitate, el alunecă lăsând în urmă un cer de Voroneț, coboară aproape imperceptibil în lanurile unui Bărăgan vălurit de rodnicie, ca un tiv de liniște se prelinge Dunărea prin timp unind adâncurile ființării noastre, ce de departe vine și cât de departe merge bătrânul fluviu, din șerpuirea lui țâșnesc creste carpatine, dar de privești mai atent vei desluși biserici ale veșniciei credinței strămoșești, cum se transformă totul în iubire,

cât de puternică este dragostea culorilor pentru oameni, așa ceva numai o dragoste neasemuită poate zămisli, o pasiune mistuitoare este regina miracolului, e ca un vis din care te trezești la urmă, la urmă de tot, când albul acela de început a devenit felie de viață și când, privindu-l succesiv din mai multe unghiuri, îl mai îmbracă în lumina ochilor încă o dată, poate încă o dată și iar, ca pe o asigurare în plus că nu-i mai poate adăuga nimic definitoriu și atunci, abia atunci, își trece discret numele, Corina Perianu, nu ca pe o semnătură, nu ca pe un certificat de garanție a inefabilului, ci doar așa, ca un adaos de gingășie, ca un semn de recunoaștere a faptului că, deși tangențiază perfecțiunea îmbinării culorilor cu sentimentele, aceasta, perfecțiunea, nu stă în puterea oamenilor, ci aparține doar divinității...

Aventura anului

Vine peste tine, simplu și curios cititor, ca o lumină care își caută locul împingând întunericul la o parte, ca o vrajă ce împletește clipele în metafore proaspete. Și te găsește, te află de fapt lăsându-te găsit, nu doar de bună voie ci și cu o anume bucurie, de parcă ar urma să fii îmbogățit cu o uimire așteptată îndelung. Te găsește asemenea timpului care găsește totul fără a căuta vreodată ceva. Te găsește puțin câte puțin, clipă după clipă, frumusețe după frumusețe, de parcă te-ar învălui un alai al anotimpurilor urmându-se și urmărindu-se unul pe altul, nu cu altă menire în afara aceleia de a se afla împreună în inefabila urzeală a sublimului. Căci așa mi se pare mie a fi, recitind după ce am citit și recitit, volumul de poeme ANOTIMPURI TANTRICE - o inefabilă urzeală a sublimului, o țesătură de cuvinte atât de iscusită de parcă ar fi croită numai din lumină.

► Livia CIUPERCĂ

ESEU

PENEL ÎNFLĂCĂRAT

Avem sau nu, în juru-ne, o clepsidră care să ne măsoare „destrămarea”?

Doar posterității îi revine această delicată misie.

Fericiți cei care au cine să le aprindă făclie întru amintire!

La 20 de ani de la moartea tatălui, Mariana Petrașcu va evoca figura marelui artist Gheorghe Petrașcu (1872-1949), dar cu o sensibilitate obiectivă. Frazele, în evoluția lor crescândă, sunt credibile, pentru că izvorăsc din iubire și recunoștință. În urma lecturii acestei evocări, publicate în revista „Contemporanul” (București, nr. 18/vineri, 2 mai 1969, p. 7), mi-a venit ideea unui imaginar care îmbrățișează, în fapt, mai multe faze din existența artistului Gheorghe Petrașcu.

Casa copilăriei din Tecuci

Vizualizând imaginea casei părintești a soților Costache și Elena Petrovici, înțeleg cât de modestă le-a fost existența, împreună cu cei trei fii ai lor, Nicolae, Vasile și Gheorghe – care preferă un pseudonim, Petrașcu.

Și cum tatăl, Costache Petrovici s-a prăpădit când Nicolae era în primul an de liceu, misiunea de a-i ocroti pe cei trei minori, va reveni unchiului

Constantin Petrașcu, un om cu suflet de aur care și-a întrerupt cariera universitară de medic, doar pentru a fi în slujba alor săi. La maturitate, va veni rândul lui Nicolae să proteje pe frații săi mai mici, la o diferență de 13 ani față de mezinul familiei. Între timp, a izbucnit războiul. Și cuibul armoniei părintești va fi distrus în urma bombardamentelor, bineștiind că frontul a deschis cale liberă prin inima Moldovei. O Țară a Moldovei care s-a vrut măcelărită, dar, din voința Domnului, ea nu va fi și înfrântă.

Și cum mama rămăsese singură și supusă primejdiilor de tot felul, cel mai mare dintre fii, diplomatul Nicolae Petrașcu, o va lua la București, îngrijind-o cu religiozitate, până-n ultima clipă. Pentru sufletul ei blând și coborât în neputință, Nicolae nu va părăsi Bucureștiul în fața cuceritorilor vremelnici, atunci, la 1916, când toată suflarea se retrăgea în Moldova. Ba dimpotrivă, va avea ce scrie despre trădările și jafurile întreprinse asupra Capitalei noastre!

*

După strălucite studii de specialitate, după prima expoziție personală și primele cronici favorabile, tânărul artist Gheorghe Petrașcu „vibrează în toată frumusețea” tinereții. Impune prin statură, „voce frumoasă baritonală”, „dinamism” și „exuberanță”. Așa recompune fiica portretul tatălui în anii înflăcărați de succes.

Și totuși, reflectând puțin, firească întrebarea: Cine poate să caracterizeze mai subtil pe un pictor decât un mare colecționar, un om care, înconjurându-se de opere de artă autentice, are priceperea să pătrundă în subtilitatea pânzelor achiziționate – devenind, mai apoi, copiii săi de suflet. El, numai el, colecționarul, inspiră și respiră în imediata lor apropiere, încercând să le descifreze tainele! Și-atunci?

Și în ceea ce-l privește, strict, pe Gheorghe Petrașcu, artistul, cum să nu avem toată încrederea în judecata și în cuvântul colecționarului-filantrop

Krikor H. Zambaccian (1889-1962)? El, marele iubitor de artă, nu va uita niciodată că primul tablou pictat de Gheorghe Petrașcu, un peisaj marin (Balci), l-a cucerit deplin, cu toate că nu va intra niciodată în colecția sa.

Însă prietenia cu pictorul va fi trainică. Înțelegem din fraza următoare: „Cu Petrașcu (...) m-am împrietenit și timp de 25 de ani, până la sfârșitul zilelor sale [1 mai 1949], îl vizitam în fiecare duminică și de sărbători cu regularitatea unui discipol”. Și, cu o completare, de-a dreptul, duioasă, adaugă: „Uneori, când întârziam, soția pictorului îmi telefona: <Iorgu te așteaptă>!” (K.H.Zambaccian – *Însemnările unui amator de artă*, ESPLA, 1957, p.49-50).

*

Și-n anii de glorie, Gheorghe Petrașcu rămâne un copil mare. Chiar și-n plin război, își amintește și fiica. Era în 1916. Bucureștiul trăia clipele lui de negură cumplită. Artistul pare rupt de lume. Când inspirația-i dă ghes, nimeni și nimic nu vede în juru-i. După clipe sau ore de concentrare, cu pensula strânsă-ntr-un dinți, artistul se extiază: „Taci, că parcă l-am nimerit!” Abia, într-un târziu, dorește și confirmarea: „Lucreția, ce zici?” Dar soția nu-i în preajmă. E plecată după ale gurii... Când simte tăcerea apăsătoare din jur, înțelege drama momentului: „Săraca, iar s-a dus după grâu!”

*

Admiratorii săi fideli îi înțeleg frământarea. De aceea și găsesc, mereu, cuvinte de dulce încurajare. Printre aceștia, Barbu Delavrancea, Alexandru Vlahuță, Apcar Baltazar, B. Brănișteanu, Tudor Arghezi etc. Câtă subtilitate și-n aprecierile lui K.H.Zambaccian, „admirabil acuarelist”. Câtă dreptate are prietenul!

Toată măiestria artistului stă în ochiul vigilent care surprinde „noblețea de tonuri, pe care le exaltă prin temperament și le valorifică în armonii”. Pictura lui este „halucinantă” prin „contrast” (K.H.Zambaccian – *Pagini despre artă*, Ed. Meridiane, 1965, p. 71-93).

*

Gheorghe Petrașcu s-a bucurat de prețuirea familiei, a copiilor, a fraților, dar în primul rând a mamei. Câtă armonie în privirile celor doi! Din fotografia alăturată. Ochii pictorului întrezăresc în adâncul pupilelor mamei sale întregul univers

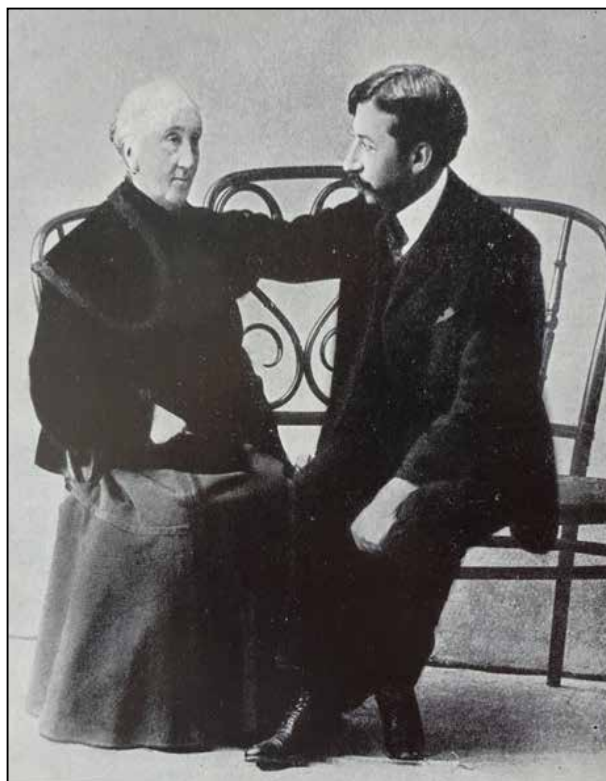
de liniște și candoare, ce se va transfera, duios și tandru, în toate pânzele sale.

A fost iubit, sincer și necondiționat, de mama, frații, devotata sa soție, Lucreția, de cei doi copii ai săi, Mariana și Gheorghe. De toate rudele. Și-i plăceau cuvintele mângâietoare. Numai dacă veneau de la cei dragi.

Iată ce-și amintește Mariana. Era în vara anului 1928. La Bienala de la Veneția. Relevantă exemplificare. Arătând spre o pânză, proaspăt pictată: „Lilă, ce spui de asta?” Și Lila, cumnata, ca un adevărat expert, răspunde: „Cine mai face pictură ca Iorgu?”

*

Da, Iorgu a cunoscut îmbrățișarea, la propriu, așa după cum o merita. Însă nu oricine poate înțelege extazierile artistului. Revenim în întunecatul moment, când Bucureștiul era sub ocupație. Promițându-și o nouă variantă de autoportret (pentru că era extrem de exigent cu sine însuși), pleacă de-acasă, pentru plimbarea obișnuită, recreativă, poate, inspiratoare. Și fără să vadă nimic în juru-i, străbate străduțele – aproape pustii – fluierând fericit: „Măine să-ncerc o nouă variantă, poate o fac mai bine!” Dar nici nu-și sfârși gândul când s-auzi aspru apostrofat: „Bravo, domnule, au intrat nemții în București și d-ta fluieri?!”

Mama și Gheorghe Petrașcu, mezinul

*

În adevăr, fratele Nicolae știuse el prea bine de ce a luat decizia de a-și avea frații în preajmă. Pentru a-i ocroti, pentru a-i încuraja, pentru a nu uita că ei rămân copiii acelei familii simple și armonioase de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Doamne, și numele lor de botez (Nicolae, Vasile, Gheorghe) dovedesc adâncimea respectului pentru credința și tradițiile strămoșești!

Cumpără teren în centrul Capitalei. Și după mult zbcium și cheltuială, vor ieși trei case lipite una de alta. Casa lui Nicolae în centru; în dreapta, cea a lui Vasile, reputat medic; în partea stângă, cea a lui Gheorghe, pictorul.

Și ceea ce este emoționant, diplomatul Nicolae Petrașcu își împodobește casa din București cu picturile fratelui. Un gest de o delicatețe regală!

În zilele noastre trecătorul citește o placă. Da, derutant înscris!

Placa de pe zidul masivei construcții are înscris numele „Gheorghe Petrașcu”, nu pentru că el este proprietarul celor trei corpuri alăturate de clădiri, ci pentru că pictorul Gheorghe Petrașcu este supraviețuitorul fraților săi, adică, moștenitorul de drept. Așadar, când citim cuvintele de pe sus-amintita placă, să nu uităm că Nicolae Petrașcu (m. 24 mai 1944) este acela care a luat

inițiativa, pe propria cheltuială, la început, pentru a construi trei corpuri de case, alăturate, gest de iubire între cei trei frați!

*

Gheorghe Petrașcu a supraviețuit, ce e drept, fratelui său mai mare. Așa cum era și firesc. Dar perioada ce a urmat lui 1944, au fost ani de durere și de mari încercări. Pictorul s-a îmbolnăvit, iar fiica rememorează momentul 1948:

„Numai camera de culcare a pictorului era martora suferinței lui. Atelierul a rămas o legendă. De mult nu a mai pus piciorul în atelier. Întins în pat, bolnav fiind, artistul nu mai poate face nimic altăceva decât să sufere și să privească (...). Fruntea înaltă, palidă ca sideful, înconjurată de un nimb de păr alb, subțire cum e mătasea, se sprijină de perne”. Privește pe fereastră. Natura îl îmbie, dar puterile s-au împuținat. Pare că șoptește: „Cum să pleci și să le lași?!”

Acesta-i ciclul vieții!

În liniștea tainică a încăperii, s-aude un glas stins. Răspunde asistenta care-l veghează:

„Madam’?”

„Ce-i domnule?”

„O foarfecă, adu-mi o foarfecă!”

„La ce vă trebuie o foarfecă?”

„Să tai tăcerea asta!”

*

Și-avem a reține că marii artiști (pictori, sculptori, graficieni etc.) s-au dăruit cu toată pasiunea artei lor. Asemenea și pictorul cu origini tecucene, Gheorghe Petrașcu, pe numele real, Petrovici. Gândind la atelierile sale de lucru, din Nicorești-Târgoviște-București, putem să ne imaginăm cam care erau frământările și dansul culorilor mânuite cu măiestrie ce urmau să creioneze pe pânzele sale portrete, interioare, peisaje, adică natura în toată plinătatea ei? Astăzi, la o distanță de șapte decenii de tăcere, avem nevoie de un penel înmuiat în culorile curcubeului, pentru a renaște portretul unui pictor. Fără timiditate, să încercăm!

Cele trei corpuri de case: I. 1907, Piața Romană, nr. 1, colț cu Primăverii, arhitect Ion Mincu; II. O clădire mai mică, la nr. 1 Bis; III. 1913: Bd. Lascăr Catargiu, nr. 2; arhitect Spiridon Cegăneanu (1880-1973), elev al lui Ion Mincu. Cea de a treia casă – va deveni sediul revistei „Literatura și arta română” (până în 1910).

CORESPONDENȚĂ

O SCRISOARE INEDITĂ A LUI COSTACHE CONACHI CE DEZĂLUIE ALTE PREOCUPĂRI GOSPODĂREȘTI DE-ALE ACESTUIA

► Ștefan ANDRONACHE

Costache Conachi, în cea de a doua parte a anului 1814 îndeplinea, pentru a treia oară, funcția de ispravnic al ținutului Tecuci, după ce, anterior, fusese și agă. Datorită pregătirii sale în domeniul topografiei, el mai era solicitat să realizeze câte o mărturie hotarnică vreunei moșii fie din același ținut, fie altora din situate în afara hotarelor acestuia. Așa se face că, spre sfârșitul lunii noiembrie, el se afla în satul Borăști din ținutul Vasluiului, unde încerca, probabil, să măsoare pământul cuiva. Cum pe acolo s-a întâmplat să treacă niște prisăcari care se retrăgeau pe la casele lor, aceștia i-au dat câteva vești despre situația stupilor săi pe care îi avea, probabil, în propria-i pădure Cernica din apropierea satului Țepu de Sus.

Revolat de neglijența unuia dintre stuparii angajați care l-a păgubit, dar fiind preocupat și de rezolvarea altor probleme stringente, Costache Conachi nu ezită să-și aștearnă gândurile pe hârtie chiar la Borăști, scrisoarea, datată pe 29 noiembrie 1814, trimițând-o vechilului său de la Țigănești, Toader Obreja, care provenea din satul Țepu. (BAR-Buc., col. Documente istorice, CXCI/172, 18 iunie 1806)

După ce îi înștiințează pe acesta că a aflat cât de vrednic fusese prisăcarul Ion Bărbian care reușise, până în toamnă, aproape să-i dubleze numărul de mătci încredințate, îi cere să se debaraseze de Ștefan Ciobotaru care băgase în temnic (adăpost), „din 40 mătci ce au avut“, numai 65.

Supărat pe vechilul său Obreja care trebuia să-l supravegheze pe acesta din urmă și să-l informeze de delăsarea sa, autorul scrisorii îl face „măgar“ și „dobitoc di esli“ și chiar îl amenință cu o corecție „ți-oi da o bătaie di ți-oi strica ciolanile“,

cerându-i imperios să-l pună pe Ciobotaru „să plătească prețul pâinii“ și chiar să-l dea afară din prisacă. În baza experienței sale de agă, Conachi are grijă să mai adauge: „Vroiu însă să cercetezi <dacă> nu cumva, tâlhariul, au vândut sau au mistuit din roi și să mi-l descoși numaidecât“.

Din conținutul misivei mai aflăm că se pripășiseră pe la moșia sa „trii lingurari din acei fugiți“, motiv pentru care îi poruncește lui Toader Obreja să le dea „câte două dimirlii de popușoi că poate n-or fi având ce mânca“, cerându-i, totodată, să le spună „să stee acole(a) că le-oi scuti eu și femeile, și copii, și pe ceilanți“. Atitudinea plină de umanitate a lui Costache Conachi față de membrii

acestei etnii este demnă de reținut ea anulând verdictul unora dintre contemporanii săi carenuză ezitase să-l acuze de zgârcenie.

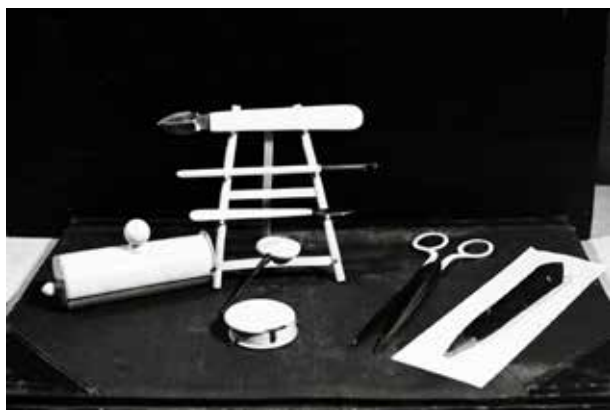
Dar Conachi se dovedește a fi preocupat nu numai de creșterea albinelor, ci și de procurarea unei specii de lemn numit gladis (arțar tătăresc) de care avea nevoie pentru diverse întrebunțări în gospodărie. Îi poruncește, așadar, vechilului său să convoace pădurarii și să le ceară să caute „pren păduri, 60 gladisi, cari vor fi mai groși, mai curați și mai drepti”, pe care, mai apoi, „oamenii din sat să-i taie”, „tocmai din fața pământului iar nu mai de sus”, dar să nu-i cioplească, ci „să-i scurteze numai de la locu(l) de undi or fi suptiri și cu crângi”. Inclusiv, îi mai indică acestuia cum să conserve arborii tăiați, fapt ce dovedește cunoașterea de către Conachi și a unora din atribuțiile specifice unui pădurar.

Prezentăm conținutul integral al scrisorii în speranța că și aceasta, alături de celelalte misive ce sunt deja cunoscute, va contribui la o mai bună cunoaștere a vieții celui ce avea să devină marele logofăt și poet Costache Conachi.

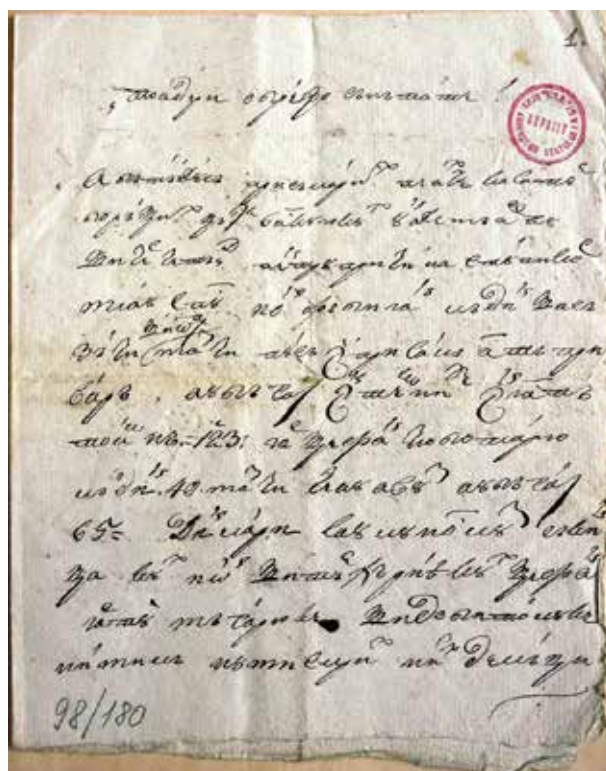
Toadere Obreja, sănătate!

Abătându-se prisăcarii pe aice la satul Borăștii, tăn(utu)l Vasluiului, unde mă aflu și, cercetând pentru pricina stupilor, mi-au spus <că> Ion Brăbian că din șasăzeci și opt mătci pusă în prisacă, astă primăvară, au băgat în temnic, în iastă toamnă, 123, iar Ștefan Ciobotariu că, din 40 mătci ce au avut, au băgat 65, din cari s-au cunoscut sălința lui Ion și tâlhăria lui Ștefan.

Iar tu, măgariule și dobitocule, nimică nu-mi scrii, nici de căți // ai scos din temnici primăvara, nici de căți roi au roit, nici în ce stari s-au pus

Masa de lucru a lui Costache Conachi - Muzeul Literaturii din Iași

Pagina 1 a scrisorii

stupii, nici căți s-au pus în temnici, înțelegându-se (în)viderat că ești un dobitoc di esli. Și îți deschide ochii că ți-oi da o bătaie di ți-oi strica ciolanile.

Deci pe Ion Brăbian să-l socotești și hacul [simbrie, n.n.] ce i să va mai faci să ei, să i-l dai, și dacă o avea trebuință să ei și din hacul pe anul viitoriu să-i dai, iar pe tâlhariul celălalt, Ștefan, să-l apuci numaidecât să plătească banii pânii // și socotindu-l ce i să faci hacul pân' acum la Sfeti Dimitrii, peșin să-i dai, și să-l dai afară din prisacă căci am îndatorit pe Ion Brăbian să cauti alt prisăcar <ca> să puneți în loc. Vroiu însă să cercetezi <dacă> nu cumva, tâlhariul, au vândut sau au mistuit din roi și să mi-l descoși numaidecât.

Pentru perjii, ce-ți scrii Ștefănachii, să cauti să-i pui numaidecât pe la locurile pe unde lipsesc din livadă.

Mi-au spus prisăcarii că au venit trii lingurari de acei fugiți. Deci să le dai câte două dimirlii de popușoi că poate n-or fi având ce mânca. Și să le spui să stee acole(a) că le-oi scuti eu și femeile, și copiii, și pe ceilanți [adăugat, ulterior, de altcineva: la 4 țăgani megieși s-au dat câte două dimir(lii)]. //

Osebit este un lemnu cari să cheamă gladis de cari să găsească ca, cofa, poati și mai groși. Deci să chemi pădurarii și să le spui că esti poronca me(a) ca să-mi cauti, pren păduri, 60 gladisi,

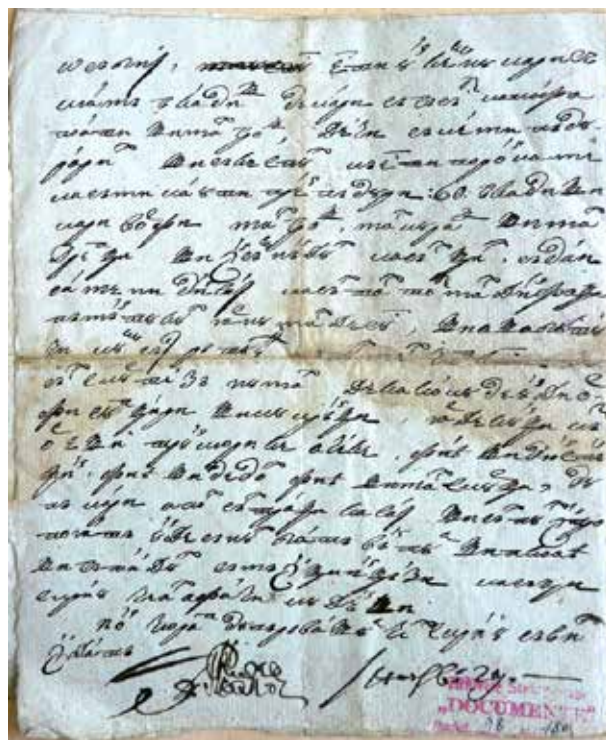

cari vor fi mai groși, mai curați și mai drepți. Și, însemnându-i ca să-i știe, să dai oameni din sat ca să-i tai tocmai din fața pământului iar nu mai de sus. Și așa butuci cum sânt rotunzi să nu mi-cioplească, ci să-i scurteze numai de la locu(l) de undi or fi suptiri și cu crângi, iar de lungi, cât or <i>eși trunchiurile acele(a), fiă și de-un stânjîn, fiă și de doi stânjîni, fiă și mai scurți, după cari, apoi, să-i tragi la sat și să-i pui într-o poiată unde să nu-i bată vântul și ploaia. Și gătindu-i să mă înștiințezi ca să-ți scriu ce ai a face cu dănșii.

Ion Ciorap după răvașul ce-i scriu, să vii îndată.

Costache Conachi Noemv(rie) 29 <1814>

(Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Iași, fd. Documente, P.XCVIII/180, original.)

Pagina 4 a scrisorii

Gh. Petrașcu, Vase și cărți, cca. 1939.

EXPRESII CELEBRE

„INVAZIA MARȚIENILOR”

„L'invasion des Martiens”

„The Martian Invasion”

► Theodor PARAPIRU

În competiția acerbă pentru câștigarea audienței și a sponsorilor puternici, Orson Welles, regizor și actor la CBS, aflat în fruntea trupei de la Teatrul Radiofonic Mercury, pregătește un spectacol fără precedent în America și în lume. Scenariul dramatic după romanul științifico-fantastic „Războiul lumilor” de H.G.Wells este conceput în așa fel, încât devine o reprezentare *horror* în universul real.

După muncă epuizantă timp de o săptămână, în condiții de păstrare a secretului și de modificări succesive pentru atingerea efectelor vizate, dramatizarea este transmisă duminică, 30 octombrie 1938, imediat după ora 20,00. Ascultătorii intră în atmosfera terifiantă a relatării, uitând de convenția artistică, mai ales că unii nu dau atenție începutului emisiunii și alții nu așteaptă finalul întâmplărilor, iar trucurile regizorale (acorduri muzicale, zgomote, țipete, împruscături etc.) contribuie din plin în sensul creării de autenticitate și de prezentare a desfășurării faptelor în timp real.

America află consternată că a devenit *teatru* de război și că este ținta agresiunii extraterestre, a unor ființe strănii și înspăimântătoare de pe planeta Marte, care extermină feroce pe pământeni întâlniți în cale. După momente de stupefacție, urmează reacții de isterie și de panică apocaliptică. Se găsesc martori exaltați care declară că i-au văzut pe invadatori și oferă detalii fantasmagorice: făpturi bizare, având capete uriașe cu tentacule, asexuate, insensibile, neobosite, care se hrănesc cu sângele ființelor vii, arme cu teribile raze mortale, gaze letale etc. În New Jersey (capul de pod al debarcării marțienilor) începe o evacuare-migrație spontană spre zonele muntoase.

Pretutindeni, domnește stare de haos, de groază frenetică: „Zvonul se răspândește cu viteză. Soldații din Marina Militară Americană au fost mobilizați pe vapoarele ancorate în portul

New York, pregătiți să-și apere patria de atacul marțienilor. Din Los Angeles și până în Boston se succedau comunicatele privind prezența marțienilor. Câteva persoane publice afirmă cu convingere că văzuseră marțieni. Rezerviștii s-au grăbit să se prezinte, pentru a se înrola voluntari pentru apărarea Pământului. În statele din sud, femeile plâneau în hohote pe străzi și se rugau. Pe tot cuprinsul țării, oamenii s-au îndreptat către biserici, pentru a anunța vestea în timpul slujbei de vecernie...” (XXX, *Erori cu consecințe grave în istoria omenirii*).

Când lucrurile se lămuresc, este căutată morală. *Invasia marțienilor* consacră geniul artistic al lui Orson Welles, dar este discutat cu fervoare evenimentul dramatizării sub aspectele pe care le-a dezvoltat. Inițial, spectacolul este reclamat, considerat iresponsabil, de risc mare pentru public, condamnat din punct de vedere moral etc., apoi autorul lui este absolvit de vină, dar sunt prevăzute reglementări și încadrări juridice pentru evitarea unor situații similare.

„*Invasia marțienilor*” este metaforă pentru un act artistic original și performant, în măsură să dezvolte o adevărată psihoză unui public neatent, credul și spontan în reacții cu urmări grave în plan individual și colectiv.

„INVIDIA LUI SAUL”

„La jalousie de Saul”
„Saul's Envy”

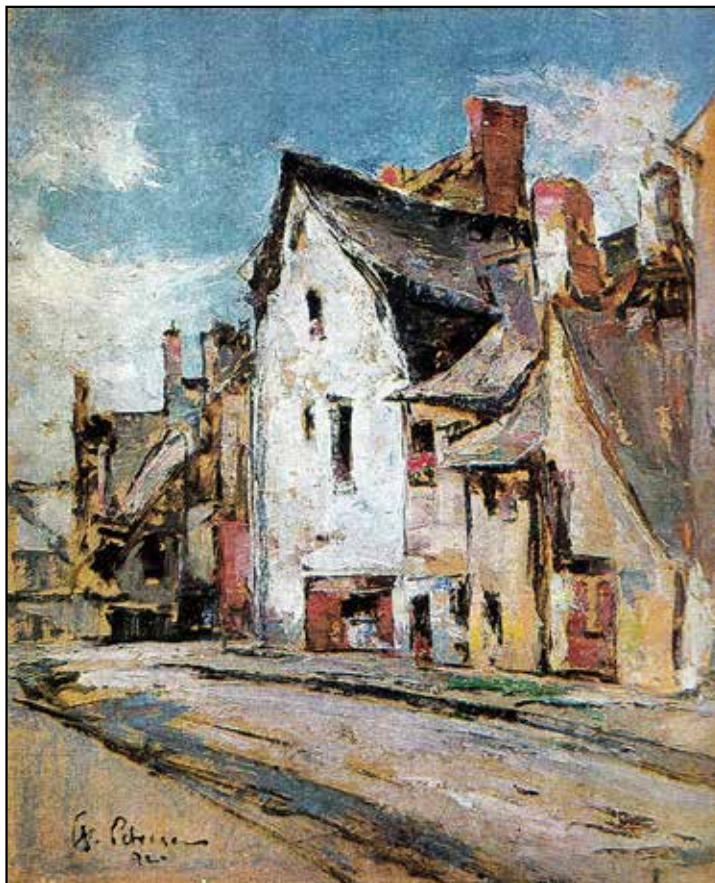
După victoria asupra lui Goliat (v. *Praștia lui David*), regele Saul încredințează lui David conducerea unui grup important de luptători. În fruntea acestora, viteazul tânăr învinge de multe ori pe filistenii, gloria numelui său întrecând-o pe a suveranului în cântecele de triumf ale oamenilor: „Saul a bătut pre miile sale, iar David miriadele sale.” Sufletul regelui este adânc răscolit de invidie neagră pentru renumele de conducător al lui David. Îl bânuie chiar suspiciunea că acesta vrea să-l detroneze: „Și Saul se aprinse de mânie foarte, și acest cuvânt îi plăcu, și el zise: Lui David îi dau miriade, și mie îmi dau mii; numai regatul îi mai lipsește. Și Saul privi spre David cu ochi pismași din ziua aceea încolo.” (*I Samuel*).

În scurt timp, frustrarea și aversiunea regelui iau forme malade și criminale: De două ori încearcă să-l omoare aruncând cu lancea în el, dar David se ferește inspirat de Dumnezeu; îi promite de soție pe Merab, fiica sa mai mare, dar apoi nu-și respectă cuvântul și, după ezitări și încercări, îl însoțește cu Mical, fiica mai mică; îl trimite în expediții militare primejdioase ca să-l piardă, însă rezultatele măresc prestigiul tânărului general; prevenit de Ionatan, fiul lui Saul cu care este bun prieten, și de Mical, evită alte capcane de moarte. La un moment dat, Saul se preface că regretă acțiunile sale, dar foarte repede ordonă ca David să fie ucis. Ura lui se abate fatal asupra celor ce îl ajută pe David: este gata să-și omoare fiul țintindu-l cu lancea, o amenință pe Mical, măcelărește preoții din orașul Nob, în frunte cu faimosul Ahimelec, fiindcă se arătaseră binevoitori fugarului...

Alte încercări asatine, zădărnice de protecția lui Dumnezeu, îl determină pe David să se refugieze în

teritoriul ocupat de filistenii, la frontierele Israelului. Deși are prilejul să-l elimine pe Saul, David îl cruță de două ori, fără a reuși să îndrepte sentimentele acestuia, care continuă să-și terorizeze supușii bănuindu-l că îl sprijină. Zvonul că, înainte de moarte, profetul Samuel l-ar fi uns rege peste Israel pe David îl împinge pe Saul în abisul singurătății despotice și al nebuliei. După apelul disperat la întâlnirea cu spiritul lui Samuel (v. *Vrăjitoarea din Endor*), pentru sfaturi și pentru îndrumare divină, regele Saul înțelege că sfârșitul îi este hotărât, drept pedeapsă pentru săvârșirea numeroaselor sale abateri de la căile credinței și pentru rățacirea sufletului. După lupta în care își pierde fiii, regele se sinucide, străpungându-se cu sabia.

Expresia „Invidia lui Saul” este metaforă pentru o formă posesivă, paroxistică, a sentimentului trăit de cineva, care depășește contestarea, aversiunea, atingând dimensiunea nebuliei asatine, având ca sursă și pretext meritele superlative ale unei persoane și presupuse pretenții (politice, administrative, financiare etc.) ale acesteia.

Gh. Petrașcu, *Casa la Vitre*, 1921.

DE SPIRITUS

ESENȚA COMUNISMULUI CARICATURA IDEOLOGICĂ A OMULUI

► Daniel MAZILU

„Ce este, în definitiv, comunismul? În esența lui e tot o controversă în care e implicat creștinismul până la o tăgăduire deschisă și totală, o luptă disperată cu Hristos, de infirmare, de anexare a omului, de ruinare a lumii, dacă altfel nu se poate scăpa de Hristos[...].”

(Al. Mironescu, *Kairos, Eseu despre teologia istoriei*, p. 110)

O CARICATURĂ IDEOLOGICĂ

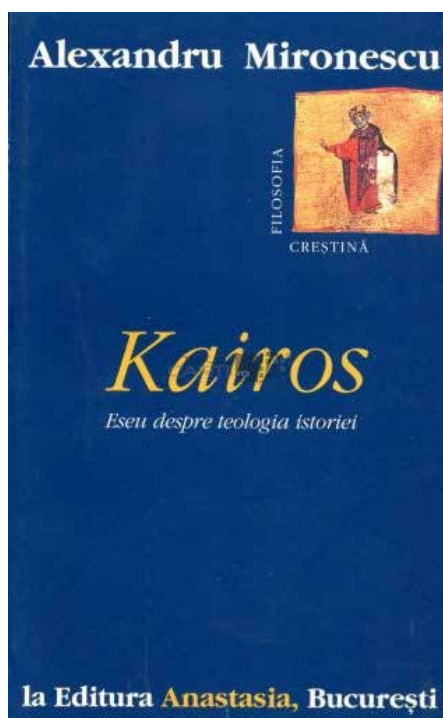
Nu întâmplător scria Ortega că *ismele* și ideologiile sunt “spânzurători cu ștreanguri din mătase”. Istoria veacului trecut ne-a arătat că șansele unei ideologii de a stăpâni popoare întregi cresc direct proporțional cu doza de fantezie a proiectelor revoluționare pe care le propagă. O fantezie întotdeauna “pusă în slujba omenirii și a binelui superior”, gata să strivească orice persoană care i se opune. Gata să demoleze societăți, instituții și tradiții considerate demodate, decadente, anacronice. Fantasmagoria ideologică se răspândește ca o pandemie, dacă găsește un sol prielnic reveriilor, utopiilor și anarhiilor, în primă instanță, și dacă societatea-pe-cale-de-a-fi-năruiată nu reacționează la vreme, în ultimă instanță.

Alexandru Mironescu, la care vom face referire în prima parte a acestui articol, ne oferă câteva explicații cu privire la puterea de seducție a ideologiei comuniste. În eseul său de teologia istoriei, din care am citat mai sus, una dintre cărțile de căpătâi pentru creștinul de astăzi, el mărturisește că: “În tinerețe, ca mulți alții, am crezut că experiența rusească, de uriașe proporții și inițial cu mari elanuri de libertate în toate domeniile, va fi o

reformă etică a societății, fără precedent. Destul de curând însă, mi-am dat seama că m-am înșelat. Eram la Paris când articolele publicate de Panait Istrate în *Les Nouvelles Litteraries* au produs în mine o puternică tresărare. [...] Când am citit cartea lui Gide, *Retour de l'URSS*, atunci am fost pe deplin lămurit”.

Dar ce scria în acele articole prietenul său din Brăila, Panait Istrate? Ne răspunde chiar acesta, cu amară și subtilă ironie, într-un text din 1935, care se cheamă *Între comunism și fascism: testament politic al unui martor al timpului nostru*: “mă silesc din toate puterile, de la 1929, să fac o mare plăcere galeriei sovietice, recunoscându-i că sunt un „vândut”, un „agent al Siguranței”, un „trădător”. Cât privește “trădarea” mea, n-am trădat decât dogma comunistă. [...] Comunismul meu era dreptatea și libertatea conștiinței, adică exact ceea

ce Sovietele au extirpat la ele acasă și vor să extirpe oriunde”(Panait Istrate, *Trei decenii de publicistică*, vol. 3, p. 419). Vedem clar de aici cum interpretarea personală a comunismului (teoretică, așa zice) nu corespundea cu evoluția din teren a acestuia. Istrate reprezintă pentru Mironescu primul semnal de alarmă, care dezvăluise în câteva pagini publicate în limba

franceză esența unui fenomen ideologic bazat pe minciună, fantasmagorie socială, represiune și control până în cele mai ascunse unghere ale sufletelor. Dar tot Istrate îi dezvăluie un aspect fundamental: utopia comunistă se hrănește cu libertatea supușilor săi și se distrează pe seama producției de masă a caricaturilor ideologice. Rușii, avea să scrie Mironescu după calvarul luminos al pușcăriilor, aflându-se sub dominarea unui deșert sufletesc, au căutat la cei supuși ceea ce nu mai aveau înăuntrul lor. Le lipsea, vedem bine astăzi, un sens spiritual al istoriei și o înțelegere creștină a frumuseții umane. Ca o lege nescrisă a totalitarismelor, caricatura ideologică a oamenilor și a vieților lor s-a amplificat direct proporțional cu fiecare cult al personalității conducătorului. Ficțiunea ideologică a fost capabilă, până la un punct, să modifice istoria, să amăgească popoare întregi cu fabula “omului nou”. Cu privire la aceste îmbunătățiri (greu de crezut din Europa), Gide va scrie în cartea lui, *Retour de l'URSS* (Paris, 1936), că motivația călătoriei sale a constat tocmai în această mare curiozitate: “qui m'importe c'est l'homme, les hommes, et ce qu'on peut en faire, et ce qu'on en a fait”. La Moscova, Gide a înțeles că ideologia comunistă se bazează pe intelectualii aserviți propagandei, pe gigantismul proiectelor comuniste administrative, capabile să angajeze zeci de milioane de oameni în eforturi criminale, și că “omul nou” trăiește, de fapt, o dramă care va fi greu de înțeles în Vestul Europei. La cererea Moscovei, după publicarea cărții la Paris, intelectualii comuniști din Franța au încercat să-i demoleze obiectivitatea observațiilor, pe care le-au numit “superficiale și precipitate”. Dar acesta a fost al doilea mare semnal pentru Mironescu și un argument în plus pentru efortul său de a traduce lucrarea lui Gide în limba română. Fără a mai lungi această invitație la lectură a cărților menționate, în partea a doua să ne oprim la un document de sinteză extraordinară a ideologiei comuniste.

O VIAȚĂ ÎN GULAG

Apărută inițial tot în limba franceză, cartea lui Dmitri Vitkovski, a fost socotită pe bună dreptate “a doua mare operă a literaturii ruse despre universul concentraționar sovietic”, după *O zi din viața lui Ivan Denisovici*, de Aleksandr Soljenițin. Personajul principal, un inginer chimist, doctor în chimie, (un fel de Alexandru Mironescu rus) ajunge în pușcărie în urma unui denunț mincinos. Cu unele scurte perioade de “libertate”, va petrece 30 de ani în diferite zone din lagărul sovietic trăind

pe pielea sa toate absurditățile comunismului. Arestat pentru “infracțiuni nefăcute”, va purta toată viața stigmatul vinovăției ideologice plăsmuite de diverși anchetatori. Vitkovski descrie foarte bine modul în care viața omului în comunism putea fi frântă de nenumărate ori, conform fantasmagoriilor statistice ale partidului. Caricatura ideologică la care facem referire în aceste pagini reprezintă schimonosirea biografiei, fragmentarea absurdă a vieții și transformarea omului într-o ruină dependentă total de statul comunist.

Cartea lui Vitkovski șochează prin dezvoltarea finală, în care acesta, după 30 de ani de gulag („spectacol fantastic”), este invitat la Moscova, de un maior amabil, să-și ceară “reabilitarea”. La refuzul lui Vitkovski, maiorul îi spune: “am în față dosarul dumneavoastră...Și nu e absolut nimic în el. De ce v-au condamnat la împușcare?” Întrebarea acestui maior anonim răsună și astăzi în toate țările subjugate de ideologia comunistă: De ce ați fost condamnați de o mașinărie a minciunii? De ce ați fost uciși fără vină? De ce trebuie să vă străduiți cei care ați supraviețuit să vă repovestiți viața? Un posibil răspuns ar fi: pentru a extrage din mormanele de caricaturi ideologice, depozitate în arhivele fostelor state comuniste, câte o fiolă din esența otrăvitoare a comunismului și câte o părticică din frumusețea vieții transfigurate prin suferință.

PRIETENI DIN BASARABIA

ADEVĂRUL E DOAR UNUL !

► Acad. Nicolae DABIJA

Declarația de Independență spune că limba ni-i română.

Curtea Constituțională recunoaște că limba ni-i română.

Cei mai mari savanți ai lumii afirmă că limba ni-i română.

Și doar Dodon, plin de cunoștințe lingvistice ca broasca de păr, declară altceva.

Dacă limba ar trebui să poarte numele țării în care locuiește poporul ce-o vorbește, ar fi trebuit, pe lângă „limba moldovenească”, să mai existe: limba austriacă, limba americană, limba elvețiană, limba groenlandeză, limba australiană, limba belgiană, limba braziliană, limba cipriotă, limba canadiană și încă zeci și sute de limbi.

Prin declarația recentă privind unitatea limbii române, Academia Română spune răspicat că adevărul este unul, nu pot fi adevăruri separate, unul pentru o parte a Prutului și altul – pentru cealaltă.

Rușii, care vor să ne convingă prin purtătorii lor de minciună că există mai multe adevăruri, care s-ar bate cap în cap, au fost dintotdeauna mari inventatori în privința limbilor și popoarelor – Divide et impera! –, de-a lungul ultimelor secole aceștia au tot creat „state”, din contul teritoriilor furate de la alte state, dându-le acestora și „limbi” noi, care s-ar deosebi cel puțin prin nume de limbile vorbite de poporul de la care au fost rupte.

Vă imaginați, dacă și Moldova de dincolo de Prut ar fi fost ocupată de ruși, cum s-ar fi putut afirma și dacă am mai fi putut vorbi azi de Eminescu, Alecsandri, Creangă, Russo, Hasdeu, Stere, Iorga?

V. Alecsandri a avut toate șansele să se nască în Basarabia, tatăl lui fiind, în 1812, vameș la Bender. Ar mai fi putut el scrie vreodată „Hora Unirii” sau „Deșteptarea României”?

„Regele poeziei” ar fi fost cel mult un Alexandru Hâjdeu, care cânta istoria românilor în sonete rusești.

În Basarabia de până la 1918, erai acceptat că ești român și vorbești românește numai dacă îți ziceai - ca marele boier Pavel Crușevan - „adevărat rus” și scriai rusește în revistele rusești, unicele permise.

Ion Creangă ar fi devenit Ivan Vetca, Hasdeu – Ghijdeev și tot așa.

În 1976, când Nicolae Ceaușescu sosise la Chișinău, Ivan Bodiul, primul-secretar de partid, i-a propus un traducător din „limba moldovenească” în limba română, lucru refuzat de Ceaușescu.

Prin anii '60, Mihail Sadoveanu fusese vizitat la București de câțiva scriitori din RSSM, care l-au anunțat că intenționează să-i traducă operele în „limba moldovenească”.

În loc să se bucure, povesteau chiar cei dați pe ușă afară, la auzul acestor fraze obraznice, marele scriitor a înhățat primul obiect care i se nimerise sub mână, pe care l-a aruncat în musafiri, cu fraza:

– leșiți afară! Cum să mă traduceți pe mine din limba în care scriu în limba în care scriu? Să nu vă mai văd! Ticăloșilor!

Nu era prima tentativă de a-l „traduce” pe scriitorul român în „limba moldovenească”. La Chișinău apăruseră „Nicoară Potcoavă” și „Mitrea Cocor”, unde se scria: „Din română”. Numele „traducătorului” nu era menționat, or, acesta nu făcuse altceva decât să translitereze cuvintele în alfabetul chirilic (rusec).

Iată însă că Dodon și camarila vor să ne traducă din nou clasicii literaturii române în „limba moldovenească”.

Se știe că anume moldovenii – I. Neculce, D. Cantemir, M. Eminescu, B.-P. Hasdeu, V. Alecsandri, A. Russo, C. Negruzzi, I. Creangă, M. Sadoveanu etc. – sunt cei care au creat limba română. Niciunul dintre ei nu i-a spus altfel.

Și niște derbedei, ajunși la putere prin fraudă, ar dori să-i izoleze pe marii scriitori moldoveni de scriitorii valahi și ardeleni, cap de listă fiindu-le la Ion Creangă, despre care deputatul socialist Vlad Bătrâncea spune că a scris „numai în limba moldovenească”.

Cu toată fronda sa față de munteni, izvorâtă mai mult din spiritul său critic, Creangă a avut o conștiință românească pronunțată. De la marele humuleștean s-a păstrat un jurământ care începe în felul următor: „**Jur pe onoare și credință / Mă leg pe suflet și pe Dumnezeu / Să lucrez din toată inima pentru ridicarea neamului românesc... Așa să-mi ajute Dumnezeu și Sfânta Cruce**” (descoperit în 2014 în arhiva Muzeului Literaturii Române, care poate fi citit pe portalul gândul.info.)

„Sunt născut la 1 martie 1837 în satul Humulești, județul Neamțului, Plasa de Sus, din părinți români”, mai mărturisea Ion Creangă în „Fragmente din biografie”.

Iar în „Moș Ion Roată și Unirea” spunea despre noi (acest fragment a fost eliminat mereu din nuvelă în RSS Moldovenească de până la 1990), acolo unde ne explica de ce trebuie să se unească Moldova cu Muntenia într-un stat mai mare, România:

*„Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la dureri;
Unde-s mulți, puterea crește,
Și dușmanul nu sporește.*

AȘA ȘI CU UNIREA, oameni buni!

Credeți dumnevoastră că, de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valahia, avem să fim numai atâția? Frații noștri din Transilvania, BUCOVINA, BASARABIA și cei de peste Dunărea, din Macedonia și de prin alte părți ale lumii, numai să ne vadă că trăim bine, și ei se vor bucura și ne vor iubi, de n-or mai îndrăzni dușmanii, în vecii vecilor, a se lega de români” (Ion Creangă, Opere, vol. II, 1990, Chișinău, Ed. „Literatura Artistică”, pag. 30-33).

Acum, cei de la guvernare afirmă că Ion Creangă ne-a dorit veșnic separați, cu o limbă „moldovenească” pe care să n-o înțeleagă nici el, și cu un președinte zălud, care să-și urască neamul și să-i iubească numai pe Ivan Turbincă și pe drăcușorii cu care petrecea acesta prin gangurile iadului.

Pe timpul lui Creangă, poporul român sau părți din el, locuia în toate țările din jurul României. Așa cum a rămas până azi. Unii l-ar vrea adunat într-o singură țară. Alții l-ar dori veșnic ciopârțit,

până părțile lui înstrăinate se vor dizolva de tot în cazanele semințiilor care s-au lățit peste el.

Promotorii ideii de federalizare pun de pe acum la cale modificarea Constituției cu trei limbi de stat – „moldovenească”, rusa și găgăuza. Să fie, argumentează ei, ca în „republica transnistreană”, unde sunt trei limbi de stat – „moldovenească”, rusa și ucraineana, dar numai să încerce să spună cineva ceva altfel decât în limba rusă – și va fi linșat, cum aproape că a pățit-o Ion Iovcev când a încercat să rostească câteva fraze într-o altă limbă de stat decât rusa în prezența lui Smirnov.

Iată ce ne pregătește Dodon, care a câștigat în alegerile parlamentare trecute doar 30% din voturi, dar căruia cei aleși sau votați de noi, în care am avut totală încredere, i-au dăruit și celelalte 70% din voturi – ale proeuropenilor și unioniștilor – pe care socialiștii nu le aveau, cele 30% transformându-se cu concursul politicianilor noștri infantili – în 100%, pentru ca Kremlinul să ne umilească și îngenuncheze definitiv.

Limba română e una dintre limbile oficiale ale Uniunii Europene, fiind vorbită la ora actuală de 0,6% din vorbitorii de pe glob.

A inventa limbi separate, care s-ar deosebi de limba română (și sârbii încearcă să le inventeze românilor din Serbia o limbă aparte – limba valahă cu un alfabet supt din deget), e o diversiune.

Minciuna vrea să ne facă să fim ceea ce crede ea că ar trebui să fim.

Pe când Adevărul ne obligă să fim noi înșine.

Iar noi suntem români și limba ni-i română.

Gh. Petrașcu, *Casă la Târgu Ocna*, 1900.

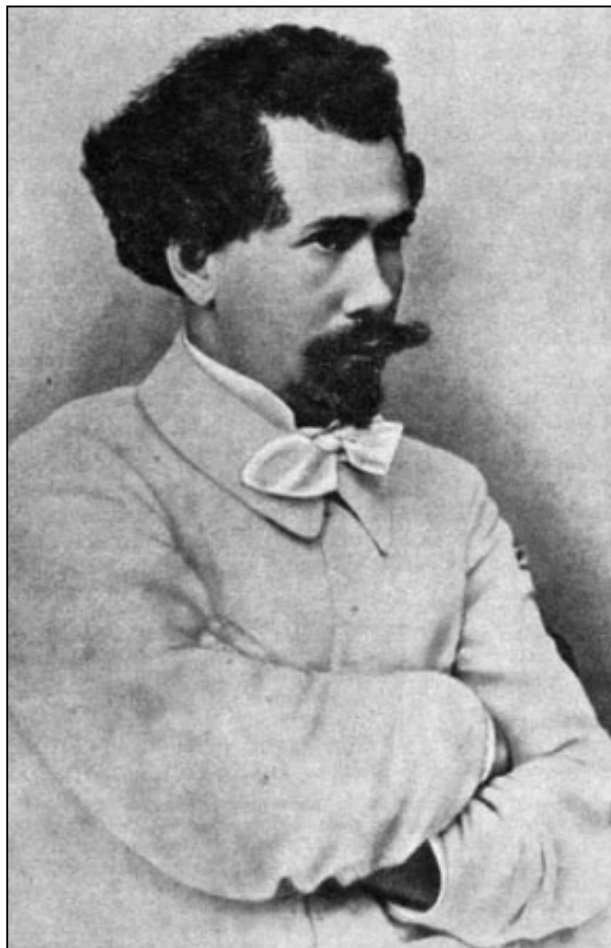
► Livia CIUPERCĂ

ESEU

GENEZA UNUI PATRONIM

În ultimul timp, observ, cu stupefacție, că numele juristului-scriitor BARBU DELAVRANCEA este împodobit, întru înbrățișare, cu artificialul „Ștefănescu”, respins de însuși purtătorul lui – încă din anii școlarității.

Barbu Delavrancea (11 aprilie 1858 – 29 aprilie 1918) a fost un om vertical, deloc lipsit de încorsetări și vâltori nenumărate. Pe toate le-a biruit cu demnitate și credință. În evoluția sa juridică, politică, scriitoricească și publicistică, cuvântul înflorește lacrimă purificatoare în slujba unui nobil crez, mărturisit, de altfel, într-o epistolă către unul dintre prietenii săi, A(dolf) de Herz, în 1912: „Trudindu-te, făurești legătura cu ființa cea mare a neamului”. A fost un entuziast, a ars întru

cunoaștere, adevăr și dreptate. A sporit vâlvătaie în împlinirea în plan profesional, neuitându-și originile, ci dimpotrivă, încununând stirpea sa țărănească ori de câte ori s-a ivit prilejul.

Frumusețea caracterului său i-a mbrățișat ființa până la extaziere, prin mijlocirea verbului, *vivificat* pe treapta sfințeniei, purității și cuminenței biruitoare, spre a deveni, cum singur o mărturisește, „monument filologic”.

Nu-și va ascunde niciodată obârșia, ba, am putea spune că se mândrește, afirmând: „Da, părintele meu a fost clăcaș (...). Sunt din prima generație a unei familii de clăcași care a învățat carte” (*Discurs rostit în Cameră*, la 20 februarie 1896, extras din *Opere*, VIII, Editura Minerva, București, 1971, p. 276).

Memorabilă va rămâne intervenția sa – din Camera Deputaților – în momentul în care aveau loc dezbaterile pentru redactarea Articolului 9, din *Legea Numelui*. La acel moment, parlamentarul Barbu Delavrancea atrage atenția asupra „cererii de schimbare a numelui”, adăugând că „trebuie să existe motive grave pentru ca o persoană să-și schimbe numele de familie”, neuitând – foarte important, că această „legiferare” se dorește „într-o țară în care numele de familie (...) este o excepție”. Vorbitorul se referea la faptul că – „Regula generală a fost lipsa de nume”. În susținerea acestei afirmații, juristul Barbu Delavrancea se gândește la sine însuși și la toate familiile de clăcași din care provenea.

Și ce putea fi mai plin de convingere decât propriul exemplu?

„Famiile, la noi, au fost și sunt desemnate mai mult prin poreclă”.

Și o importantă precizare, pentru a înțelege deosebirea între clasele sociale:

„Nume patronimice vechi și continue au avut numai aceia pe care norocul le-a făcut să aparțină unui număr restrâns de familii, parte istorice și boierești, în bună parte numai boierești”.

Așadar, Barbu, pe numele său de botez, se simte „îndatorat” să explice că, personal, *nu și-a schimbat numele* – „[eu] particip din marea masă a românilor fără nume patronimic”. El era fiul unui „Ștefan”. Om simplu și cinstit. Așadar, Barbu al lui Ștefan!

Firește, s-au făcut glume pe seama pseudonimului ales, „Delavrancea” (inițial, „De la Vrancea”). Adversarii săi politici vor să-i minimalizeze poziția. Și face referire la faptul că Suveranul Țării „a voiajat odată, incognito”, sub numele de „Contele de Vrancea”!

Delavrancea însă va demonstra că există o mare deosebire între „numele unui supus” și „numele unui suveran”, explicând: „Domnilor, DELAVRANCEA nu însemnează nici conte, nici marchiz. Acest <de la> n-a fost niciodată în istoria țării încărcat cu vreun înțeles nobiliar”.

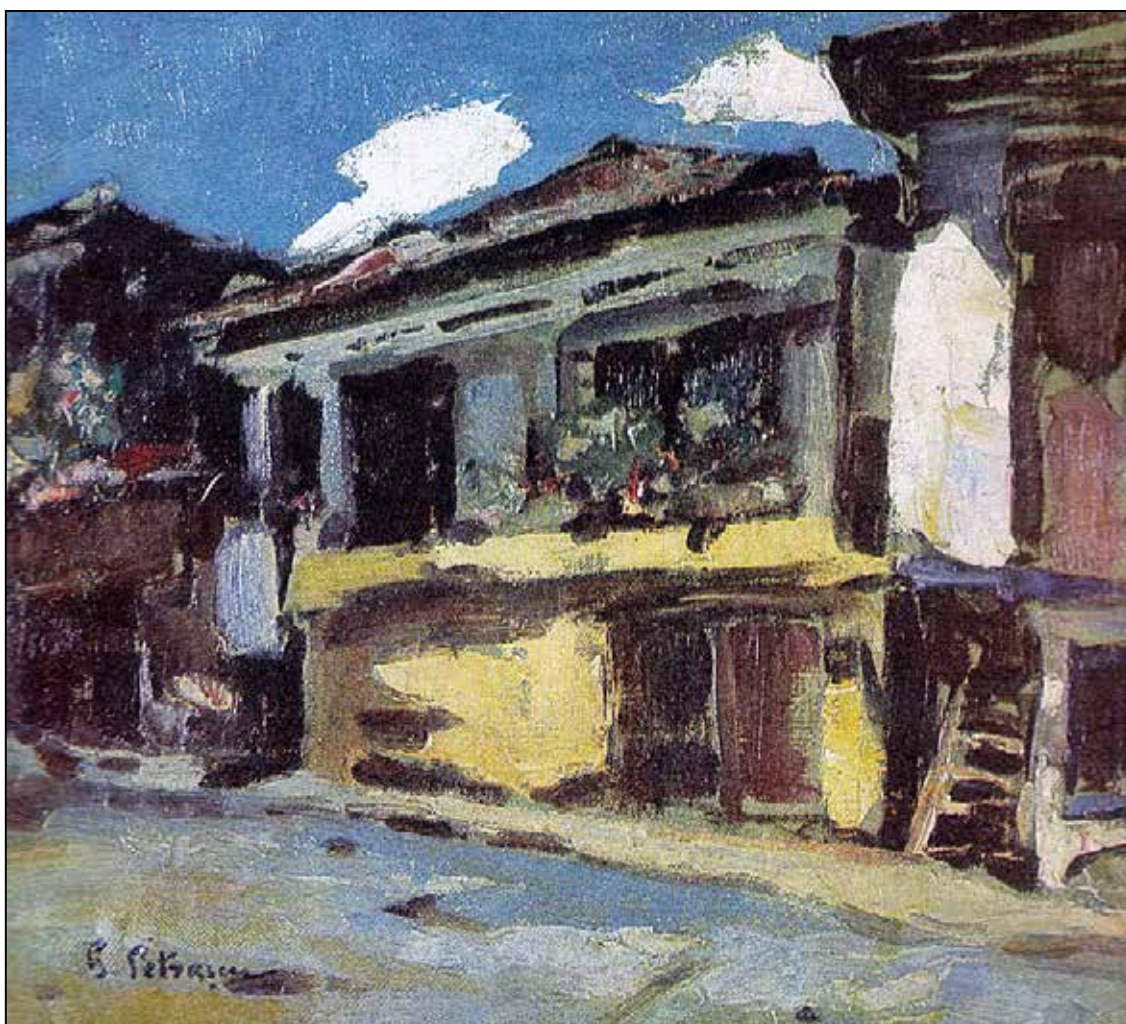
Așadar, când dorim să pronunțăm sau să scriem – corect – numele cunoscutului jurist-parlamentar-scriitor, să ne amintim vorba maestrului:

„[Eu] particip din marea masă a românilor fără nume patronimic”!

Și pentru acei care adaugă cu o așa nonșalanță artificialul „Ștefănescu”, să nu uite cuvintele lui Barbu Delavrancea:

„Am luat acest pseudonim pentru a face o serie de observațiuni și de studii în domeniul moravurilor și al moralității publice, pe care credeam că sunt în drept și dator a le face. Cu un pseudonim mă simțeam mai liber”. „Nu m-am lepădat de nimic, căci nu aveam ce lepăda. Numele de <Ștefănescu> n-a fost numele meu, și nu l-au purtat nici părinții, nici bunii mei”!

Niciun istoric literar (interbelic sau postbelic) nu folosește artificialul „Ștefănescu”. Pentru cei care doresc să afle cum s-a „născut” numele „Ștefănescu”, sunt invitați să consulte *Istoria...* lui George Călinescu sau monografia doamnei Emilia Milicescu, singurul biograf al lui Barbu Delavrancea.

Gh. Petrașcu, *Case în Dobrogea*, 1921.

ESEU

GRIGORE HAGIU – „MARELE VISĂTOR”

► Petruș ANDREI

Făcând parte din generația de aur a literaturii române, de după 1950, alături de marii săi prieteni, Nichita Stănescu și Fănuș Neagu, Grigore Hagiu s-a născut la 27 septembrie 1933 la Târgu Bujor. Studiile liceale le-a făcut la Galați iar cele filologice la Universitatea din București.

Debutază încă de pe băncile școlii (în 1950) în revista „Tânărul scriitor” iar editorial cu volumul „Autoportret în august” (București, Editura pentru literatură, 1962).

Au urmat alte volume:

- *Continentele ascunse* (București, Editura pentru Literatură, 1965);
- *De dragoste de țară* (București, Editura Tineretului, 1967);
- *Sfera gânditoare* (București, Editura pentru Literatură, 1967);
- *Noblețe de stirpe* (București, Editura Tineretului, 1969);
- *Spațiile somnului* (București, Editura pentru Literatură, 1969);
- *Nostalgica triadă* (București, Editura Eminescu, 1970);
- *Cântece de stemă* (Editura Militară, 1971);
- *Miazănoaptea miresmelor* (București, Editura Cartea Românească, 1973);
- *Zenit de anotimpuri* (București, Editura Eminescu, 1974);
- *Sărbătorile anului* (București, Editura Militară, 1975);
- *Descântece de gravitație* (București, Editura Cartea Românească, 1977);
- *Sonete* (București, Editura Eminescu, 1978);
- *Alte sonete* (București, Editura Cartea Românească, 1983).

Am fi putut numi pe Grigore Hagiu poetul tragic sau poetul morții, moartea fiind văzută ca aspirație și premoniție, poetul, având în această privință, confini pe Mihai Eminescu, George Bacovia și Cezar Ivănescu.

Ne-am obișnuit să clamăm seninătatea mioritică în fața morții. Grigore Hagiu face însă o altfel de mărturisire: „mi-e frică mi-e teamă, mi-e spaimă și frica și teama și spaima-s eterne” („Și tu greul pământului greu”).

Și Grigore Hagiu a coborât în iadul existențial, ca Orpheu și Bacovia, dar s-a ridicat asemeni lor în paradisul poeziei prin puterea visului și a harului său.

În numeroasele sale volume de poezii întâlnim o gamă variată de teme și motive: natura, dragostea, moartea, istoria, somnul, sicriul, timpul (zilele, vârstele, anii), grâul, teiul, semințele, clopotul, fluierul de os, sângele, bradul, lebăda...

Ne oprim de această dată asupra visului. L-am numit pe poet „Marele visător” după ciclul de poezii cu același titlu din volumul „Poezii” din 1968. Somnul, „vameș vieții”, este cel care generează visul. Somnul ocupă un sfert din viața noastră, la care se adaugă visul din timpul treziei și reveria diurnă. „Interpretarea viselor, a spus Freud, este calea regală pentru a ajunge la cunoașterea sufletului”. În zilele noastre de interpretarea viselor se ocupă psihanaliza iar de interpretarea viselor versificate se ocupă critica literară. Visul poate fi răzbunarea unei dorințe refulate dar poate fi și un avertisment sau o premoniție. Când conștiința și sufletul intră în simbioză, conform „Dicționarului de simboluri” (Editura „Artemis”, București, 1994) visul devine o formă de creație, fie în procesul vieții personale, fie într-o operă.

„Revelator al eului și al sinelui” visul „se proiectează pe sine în imaginea altei ființe”: Visăm mereu pe cât suntem visați/ sîntem visați mai mult/ cu cât visăm mai mult/ ne-alăturăm în vis/ ne despărțim în vis/ ne sîntem propriile noastre suflete/ și mare visător și vis” („Poezii”, 1968, p.108).

Visul este „un semn de la Dumnezeu manifestat în om și un semn pe care acesta i-l dă lui Dumnezeu”. Între cele două jumătăți ale vieții este mereu deschisă poarta „ca să aibă loc schimburi neconținute între vis și mit, între ficțiunile individuale și constrângerile sociale, ca să pătrundă culturalul în psihic și psihicul să se înscrie în cultural”. „Sînt visat și nu pot spune/ Sînt visat și nu am gură/ Sînt visat fără cuvinte/ Visul însuși mă mănâncă.”

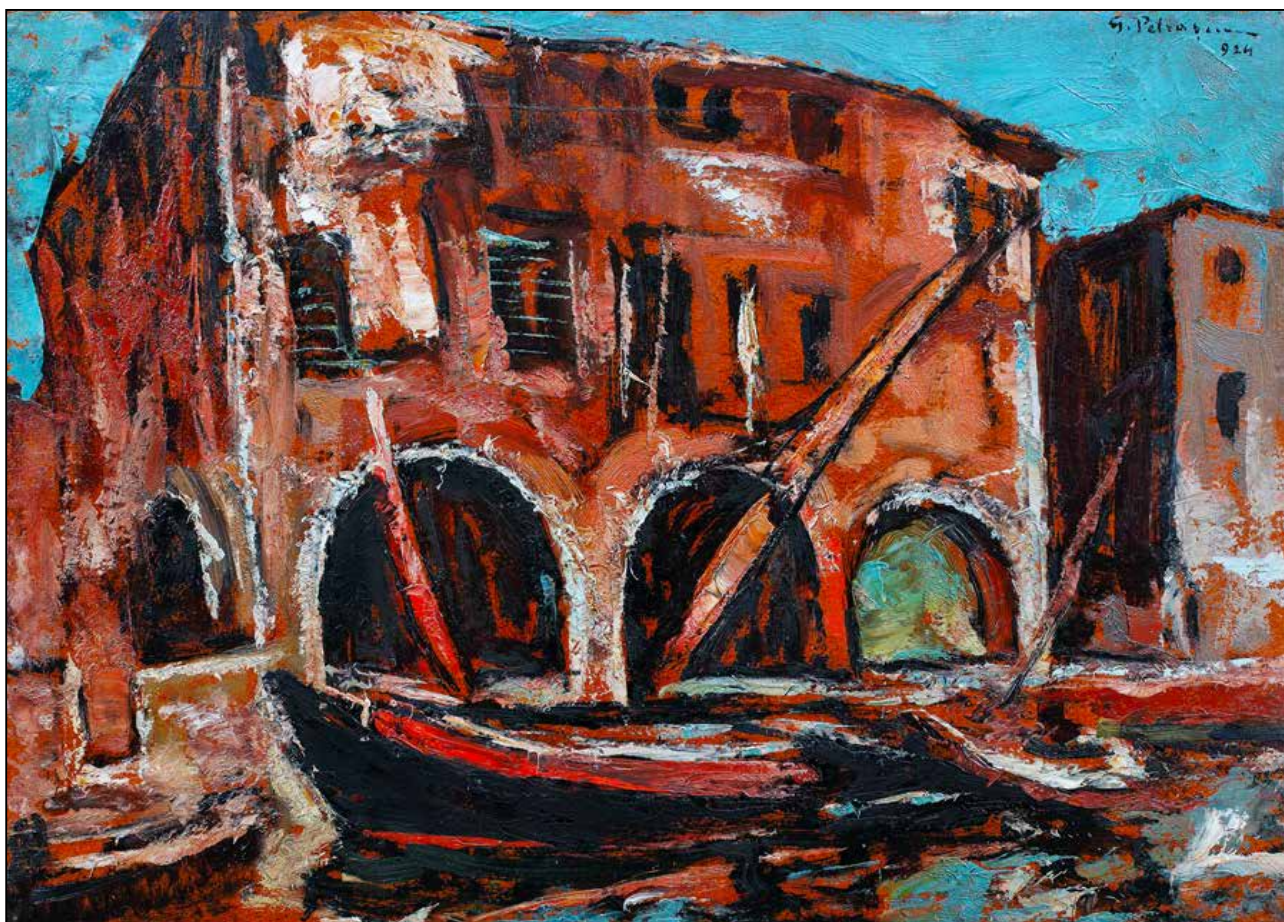
Visul este, prin excelență, un motiv romantic: „Viața-i vis”, „Căci vis al morții eterne e viața lumii-n veci” (Mihai Eminescu). Dar „Nu există curent în stare pură” (George Călinescu). Putem vorbi despre romantismul clasicilor sau despre clasicismul romanticilor. De ce n-am vorbi și despre clasicismul modernului romantic Grigore Hagiu?

Preferința pentru sonet, pentru perfecțiunea formei ni-l recomandă pe Grigore Hagiu drept poet clasic, demn de urmat: „venit pe lume visând/ la hotarele spaimei/ un vis ce-l uitasem/ în pântecul mamei/ negre mâini înmănușate/ lungindu-se din teci/ cotrobăind ușor după mine/ prin ungherele reci/ metalice mâini/ umblând cu o foarte/ periculoasă încetineală/ căutau să mă scoată/ din încăperea fără ferestre și uși/ din odaia oarbă și goală” (din vol. „Poeme”, 1986, p.75).

Romantic și modern deopotrivă, Grigore Hagiu invocă niște „Seri albastre”: „în astfel de seri/ nu se mai poate vorbi/ decât despre nemurire.”

În urbea natală, Târgu Bujor, o stradă îi poartă numele poetului, o școală de asemenea precum și biblioteca și o sală a Muzeului de Istorie și Etnografie.

Un primar tânăr și destoinic, un grup de intelectuali (educatoare, învățători, profesori, preoți, bibliotecari, muzeografi) și elevii școlii „Grigore Hagiu” ne-au dovedit, cu asupra de măsură, în ziua de 26 septembrie 2015, că poetul Grigore Hagiu este într-adevăr nemuritor. Îi felicităm pe toți și le mulțumim din toată inima.

Gh. Petrașcu, *Chioggia*.

PROFIL

ELENA NETCU - O PROZATOARE DE MARE FORȚĂ

► Ion ROȘIORU

Despre scriitoarea tulceană Elena Netcu (n.1950) se poate spune că are deja o operă în urmă: versuri de copii: **Puiul Moț** (2010), **Isprăvile motanului haț** (2011); versuri: **Amforă în Necuprins** (2005), **Ritual**, (2007), **Cavalerul cuvintelor** (2011), **Verde pelin** (2012), **Vânzător de amintiri** (selecție, 2012); romane: **Lenka** (2010), **Umbrele din Valea Rece** (2013), **Povestea unui legionar** (2016), **Legenda emirului Nogai** (2017), **Exilații** (2019) și **Pași spre Infern** (2019), la care se adaugă o bogată serie de eseuri, de comunicări științifice și de articole cu tentă metodologică și pedagogică, autoarea fiind profesoară de limba și literatura română în mai multe școli din Municipiul Tulcea sau din împrejurimile acestuia, îndeosebi din Isaccea unde ea însăși și-a făcut studiile preuniversitare.

Beneficiind de o prefață pe cât de documentată pe atât de pertinentă și de avântată, semnată de Anastasia Dumitru, romanul **Pași spre infern** vede lumina tiparului la Editura PIM (Iași, 2019). Romanciera arată într-o notă introductivă că sursa amplei sale scrieri românești de 250 de pagini o constituie însemnările lui Panait Toader, păstrate cu sfințenie și memorate de Panait Sevastița, fiica ajunsă la venerabila vârstă de 84 de ani și aflate în posesia bibliotecarei Liceului din Isaccea, Mihail Adriana-Dorina, personaj martor în scrierea de față unde au afluț și informațiile, respectiv materialul iconografic de rigoare, furnizate de vârstnicii din Revărsarea: Stamate Gherghina, Stamate Florica și Dobrișan Safta.

Prefațatoarea cărții vorbește, pe bună dreptate, de o tehnică a autenticismului în scierea acestei cărți, tehnică rezidând atât din recurgerea la integrarea documentelor, din referirea la necazurile abătute de-a lungul primei jumătăți a veacului al XX-lea peste satul de veterani, Principele Nicolae, de pe malul Dunării, cât și din stilul oral folosit de cei ce se destăinuiesc către naratoarea ce vrea să smulgă cu orice preț de la uitare trecutul ținutului în care s-a născut. Discursul

romanesco propriu-zis e o împletire de voci narative, de povestiri telescopate cu spaimă, cu durere și nu, rareori, cu umor. Această localitate de veterani ai Războiului de Independență începe pe la 1904, când, din inițiativa benefică a Regelui Carol I, sunt aduși și împroprietăriți aici, în Piatra Călcată, devenită ulterior Principele Nicoale, actualmente Revărsarea, mai mulți moldoveni destoinici din Lungești. Alegerea locului de întemeiere o face un străbunic al Sevastiței, Petrache Aldea, în decizia lui atârând greu apropierea de Dunăre și fertilitatea solului aluvionar. Nu s-a terminat bine cel de al doilea război balcanic (1913) care a devastat Dobrogea că a și început prima mare conflagrație mondială. Unii bărbați erau deja concentrați, iar pe 15 august 1916 se anunță mobilizarea generală căci România intră în război, după 2 ani de neutralitate. Cei din Suhat primesc ordin să se refugieze peste Dunăre și s-o apuce spre nord spre a se aciu pe la rudele din Moldova. Convoiu refugiaților se întoarce însă în satul bântuit de ciori și de cucuvele și unde sunt, cât de cât, apărați de armata rusească și ea pe picior de plecare căci veneau din urmă trupele bulgare și nemțești cu care nu prea era de glumit. Veteranii Războiului de Neatârnamore mor pe capete, deoarece nu mai „vor să vadă și să audă și alte grozăvii” (p.57). Parastasele se țin lanț. Adolescenții nu mai pridideasc că săpatul gropilor prin cimitir. Dar, în plin decembrie, sătenii nemobilizați primesc ordin să pornească iarăși în bejenie. Drumul nu-e deloc lipsit de peripeții: căruțele se înțepenesc în nisip, se fură din bagajele refugiaților și așa bătuți de soartă sau hamurile noi ale cailor, rușii fură vaca și juncanii familiei lui Ioniță Panait etc Există însă și un sentiment de solidaritate al oamenilor din satele unde refugiații cer găzduire și nutreț pentru animalele zogoldite de drum. Autoritățile Galațiului înființează o cantină populară pentru refugiați, dar moara este bombardată. Pentru a se proteja de gerul năpraznic, refugiații devastează gardurile caselor părăsite. Primăvara reactivează toate miasmele și epidemia de tifos exantematic se

declanșează instantaneu. Anul 1918 este unul foarte secetos și pribegii se tem să nu fie din nou foamete ca în 1903. Pe 15 august are loc demobilizarea, iar către Crăciun se primește aprobarea revenirii în Dobrogea de unde nemții, bulgarii și turcii se retrăgeau după ce părăginiseră fără milă satele abandonate de cei plecați în bejemoe cu aproape trei ani în urmă.

Cei din satul Principele Nicolae găsesc un sat demn de toată jalea din lume: case dărăpănate, tranșee care le învrâsează grădinile și vița de vie, garduri de sârmă ghimpată pe care văduvele încearcă s-o strângă. În satul întors pe dos ajung 15 soldați reformati, conduși de sergentul Gheorghe Dobrișan cu misiunea de a ajuta la arat. Doar câțiva se mai întorc pe la casele lor; cei mai mulți se căsătoresc și se stabilesc aici, frumosul și harnicul sergent, râvnit de toate fetele, devenind soțul Aristitei, fiica Păunei Țepeluș. Sătenii îi asimilează, nu fără reticențe, pe venetici și împreună, ajutați de autoritățile locale și naționale, purced la reconstrucția localității. Familia de tip feudal, ca și-n **Moromeții** lui Marin Preda, începe să se clatine, mulți tineri își caută norocul pe la oraș, cum procedează și cei doi băieți mai mici ai lui Ioniță Panait, Nicolae și Vasiliică. Războiul este prezent deopotrivă în amintirile și-n blestemele oamenilor care nu obosesc să-i dezaprobe pe dezertori de tipul lui Tudorache Pârâu care nu-i văzuse în niciun chip rostul celui de al doilea război balcanic și dăduse bir cu fugiții. Cu toate că urâsc războiul, localnicii laudă ca pe o necesitate efectuarea stagiului militar care formează caracterul flăcăilor și-i face oameni de ispravă, chit că fetele cărora recruții le jură iubire veșnică nu-i mai așteaptă de cele mai multe ori și idilele, desprinse parcă din poemele lui George Coșbuc, se termină în chip nefericit, ca-n cazul lui Toader Panait și al Marioarei Balaban. Băiatul se va însura cu fiica lui Panait Leonte, Păuna, care-i va dăruia o droaie de copii, chit că nu toți vor trăi, așa cum se întâmpla frecvent în epoca în care asistența sanitară era destul de precară și acțiunea mai mult legea selecției naturale. Dar peste satul cu nașterile, botezurile, nunțile, bătăile flăcăilor la hore și baluri, plecările la oaste al băieților care se desprindeau de carnea plugului, priveghiurile și înmormântările lui, bucuriile pricinuite de roadele pământului în anii norocoși, se abat norii celui de al doilea cataclism mondial. Și iar plicuri cu chenar negru sosesc în sat, și iar alți și alți veterani de război aduși aici prin împroprietărirea, și iar valuri de fete bătrâne și de văduve chinându-se să-și crească plozii dintre care mulți nici nu-și vor fi cunoscut niciodată tații rămași să-și doarmă somnul de veci în pământ

străin, la Cotul Donului sau în Munții Tatra, după cum i-au purtat interesele și poftele dezlănțuite ale unor puteri absurde și egoiste.

Nu întâmplător cel de al treilea și ultimul capitol al cărții căreia îi adaugă o dimensiune fantastică se numește **Nuntă cu Sânziene**. Ca o ripostă la războiul care a secerat cu nemiluita zeci de bărbați însurați sau nu, natura se erotizează și păcatul împreunării fetelor nelumite cu bărbați ce nu le aparțin în fața lui Dumnezeu este cvasiabsolvit în numele vieții care trebuie să triumfe, pe indiferent ce cale. O femeie poreclită lepuroaica, naște copii pe care-i abandonează apoi, rând pe rând, la ușa bisericii. Scena de dragoste dintre Săftica, fecioară, și Melinte, bărbat însurat, constituie unul dintre cele mai frumoase și mai senzuale poeme în proză din literatura română dintotdeauna. Zvârcolirea sălbatică a celor două trupuri este implicit o exorcizare a spaimei de războiul care i-a marcat pentru totdeauna pe cei doi actanți: „Îngenuncheară amândoi în iarba ca o sârmă ghimpată, mușcându-se într-o beție inconștientă. Li se părea că se târâsc prin tranșee. Mii de schije invadară deodată trupurile din creștet până-n călcâie și se prăbușiră în abis. Cei doi simțiră arsura infernului. Bărbatul era un boț de lavă, topindu-se cu aceeași furie în carnea și sângele fierbinte amestecat cu disperare. Ea aștepta momentul acela suprem de răzbunare, de parcă ar fi aruncat o grenadă în războiul care i-a stricat norocul și care a făcut din ea o floare veștejită la marginea drumului. Își azvârli pletele ca o biciușcă peste trupul spasmodic al bărbatului care gema intermitent, rostogoindu-se în acest amestec de schije împrăștiate în tranșee și nu într-un pat conjugal. În aer pluteau arome de dragoste flămândă, ce se topeau pe buze fierbinți. O lacrimă târzie stăruia pe trup de femeie, într-un scâncet și-un geamăt de lună: „*tu fă-mă femeie într-un țipăt de șarpe*”. Era șuierul de moarte al puștii deșarte și strigătul cucuvelei de noapte: „*războiul să arză, în foc și tăciune!*” Multe fete nu mai rezistă și-și fac seama sau își pierd mințile. Demersul salvării lor de către Catrina lui Andriescu, suspectată de practicarea magiei negre dă greș. Preotul este și el bănuțat că n-a rezistat ispitelor trupești ale demățătelor din ținut și, când gluma se îngroașă, dispăre cu preoteasă cu tot din satul care s-a umplut cu copii din flori.

Elena Netcu este o prozatoare de mare forță, numele ei impunându-se strălucit și reperial pe harta literară a Dobrogei. Anul 2019 se soldează pentru ea cu editarea a două romane de proporții: **Pași spre infern și Exilații**.

ESEU

15 IANUARIE 2020

► Constantin OANCĂ

Îmi amintesc de un fapt tulburător petrecut în lumea condeielor la începutul anului 1998, când într-unul din numerele revistei DILEMA s-a creat o dezbinare în jurul numelui „Eminescu” care, prin efectele produse (noroc însă de de scurtimea ei) a fost resimțită ca un adevărat cutremur, loviturile de târnacop ce loveau în acest soclu se auzeau până departe. Glasuri multe strigau atunci, de nu se înțelegea nimic, fie pro, fie contra, ca și când adevărul ar avea nevoie de apărare. O răstignire nu durează cine știe cât, dar rămâi cu imaginea celor care răstigneau. Sunt destui și încă dintre cei mari.

Și nu e suficient să constatăm o astfel de situație, trebuie mers la cauze. Eu cred că poezia este o taină, iar pentru a avea acces la ea ne trebuie nu numai școala lumii, ci și aceea a harului. Talentul de poet, precum inteligența, este fără îndoială o înzestrare nativă, dar dacă nu îl și cultivi se atrofiază, cultivarea conducând la înțelepciune și bun gust, toate la un loc generând inspirație. Conform definiției poezia/literatura transfigurează/spiritualizează pe cititor, îi schimbă gândirea, iar pentru aceasta poetul trebuie să fie el însuși un profet, cu mesaj și viziune.

Revenind la faimoasa dezbatere din „Dilema” îmi vine să cred că aceasta a fost benefică, se crease un prea-plin, Eminescu devenise un clișeu, dezavantajându-l, cum și numele divinității repetat în neștire devalorizează ideea de Dumnezeu. Dar cum altfel s-a repetat numele lui Eminescu dacă nu fără a-i pătrunde taina operei poetice, s-a mers ca la grădiniță, doar rima și ritmul.

Fără îndoială ideea de nemurire ne pune serios pe gânduri rupând, ca-ntr-o inspirație, pasivitatea, pe care o zână, nu tocmai cea bună (aceea a obișnuințelor) a țesut-o pe lumina ochilor noștri. La Mihai Eminescu întâlnim frecvent sugestii despre ideea nemuririi atunci când lucrează cu timpul: „Iar timpul crește-n urma mea, mă-ntunec!” (*Trecut-au anii*). Și ce dacă? Numai așa ne putem dumeri de cine suntem. Iar Nichita Stănescu face și mai multă lumină aici: „Întunecând întunericul, iată porțile luminii”. Când ești în timp ești însoțit de umbra efemerității tale, dar atunci când „Timpul mort și-ntinde trupul și devine veșnicie” (*Scrisoarea I*) răsare „soarele dreptății”, când umbra-ți dispăre, deoarece tu te situezi chiar în ochiul lui Dumnezeu. Veșnicia este realitatea din spatele timpului, care ne parvine prin revelație: „Anii tăi se par ca clipe,/ Clipe dulci se

par ca veacuri” (*O, rămâi...*). „Gândurile Mele nu sunt gândurile voastre”, sună un verset din Isaia 55, ceea ce ne îndreptățește să credem în adevărul din *La Steaua*: „La steaua care-a răsărit/ E-o cale-atât de lungă,/ Că mii de ani i-au trebuit/ Luminii să ne-ajungă”. Fiind un poet-gânditor Eminescu trăiește nemurirea (care, cum spuneam, vine din gândire): „Numai poetul,/ Ca păsări ce zboară/ Deasupra valurilor,/ Trece peste nemărginirea timpului,/ În ramurile gândului...”.

Tânjirea după absolut naște dorul de moarte (aceea a bobului de grâu aruncat sub brazdă, care, până nu moare mai întâi, nu poate aduce însuțită roadă): „Mai departe, mai departe,/ Mai încet, tot mai încet,/ Sufletu-mi nemângâiet/ Îndulcind cu dor de moarte” (*Peste vârfuri*). Moartea de aici este aceea din *Odă în metru antic*: („Nu credeam să-nvăț a muri vreodată!”), unde descoperirea morții este aceea a descoperirii înțelepciunii, sau din *Mai am un singur dor*, unde lumea cu viața ei sunt văzute ca o mare cu două țarmuri, unul pe pământ și altul în cer, „marginea mării” (pentru care optează poetul) fiind țarmul ei din cer: „Mai am un singur dor:/ În liniștea serii/ Să mă lăsați să mor/ La marginea mării”. Omul este făcut să nu moară: „Numai omu-i schimbător,/ Pe pământ rătăcitor” (*Revedere*).

Și-apoi *Luceafărul*. Hyperion în motologia greacă este un titan, tatăl lui Helios (Soarele), iar după Homer Hyperion este Soarele însuși. Sintetizând, el reprezintă lumina, iar după Biblie „La început a fost Cuvântul”, adică gândirea, lumina minții, căci se leagă cu un alt verset (tot de la începutul Bibliei) „Să fie lumină!”. Prin urmare Hyperion este Cuvântul (Logosul) care coboară pe pământ să-și ia mireasa pentru nuntirea cu ea în cosmos (precum a făcut-o și păstorul cel bun din balada populară *Miorița*), dar ea a optat pentru lumea comună, după care el a plecat de unde venise, lăsând ușa deschisă pentru ceilalți, între care și eu. Aceasta a fost întruparea Cuvântului în istorie, care era la început și care este și acum, de vreme ce azi ne-am adunat în jurul lui ca înaintea unei adevărate Cine de Taină, Cuvântul fiind pâinea poezilor cea de toate zilele.

În duhul celor arătate mai sus și privind grabnic în jur (că „timpul nu mai are răbdare” - Marin Preda) vedem cu ochii minții cum nașterea și moartea sunt adunate într-un punct. Și de aceea poate că nu greșim spunând că Eminescu s-a născut plecând.

ESEU

S-A ÎNTÂMPLAT LA CARRHAE

► Violeta IONESCU

În primele luni de la alegerea împăratului Probus (**anul 276 d. Hr.**), când vremurile erau încă tulburi și armata avea ordin să reprime orice tentativă de rebeliune în teritoriu, pe valea Iordanului s-a petrecut un masacru. De observat că viața liniștită a oamenilor simpli nu numai că nu se poate sustrage vârtoarei evenimentelor politice, dar uneori, involuntar, le mai și provoacă.

Exista un obicei al creștinilor din Palestina, pe care soldații trimiși de Probus în garnizoana de la Carrhae, Țara dintre Fluvii (**Mesopotamia**), ori nu-l cunoșteau, ori nu au vrut să-l recunoască, de a se aduna în procesiune, o dată pe an, pe valea Iordanului. Se strângea acolo mulțime mare, localnici și pelerini creștini din provinciile Asiei Minor, din Egipt, Grecia, Tracia sau de pe țărmurile nordice ale Africii, să celebreze Paștele, o sărbătoare împrumutată de la iudei, dar cu o semnificație cu totul aparte. Evreii celebrează eliberarea din robia Egiptului ca pe o eliberare din robia morții, pe când creștinii comemorează moartea și învierea Învățătorului lor, Iisus Hristos, pe care îl numesc Fiul lui Dumnezeu.

Era impresionant de văzut cum mii de oameni, sfidând interdicția dată de autorități de a se aduna la un loc, au venit acolo de la mari depărtări să postească împreună, să cânte și să se roage în aer liber (ce templu i-ar cuprinde?!), ca pe vremea când strămoșii lor, păstori și nomazi, îl însoțeau pe Învățător în Galillea.

Păstrând tradiția unui vechi ceremonial de purificare, ei au venit la Iordan - un râu repede și turbure, lat de 60-70 de picioare și adânc de 12, cu malurile acoperite de sălcii și vegetație sălbatică - și și-au așezat tabăra lângă Gilgal, un vad mai ușor de trecut, unde iudeii obișnuiesc să-și plaseze corturile înainte de a-l traversa. Acolo au rămas cu toții peste noapte, să se roage la lumina stelelor, în liniștea caldă a nopții orientale. Ca orice curgere de apă al cărei mister e de nepătruns, și Iordanul are legendele sale.

A doua zi, cu două ore mai devreme ca soarele să răsară și arșița zilei să devină

insuportabilă, au fost treziți de sunetul timpanelor (**tobe**). Mii de torțe s-au aprins în câmp, în timp ce ei au trecut prin lăstăriș cu cai, asini, catări, cămile și au intrat în râu.

Primele raze ale soarelui străluceau pe crestele muntelui Moab, când trupa de militari de la Carrhae, care patrula prin zonă a ajuns la locul popasului. Soldații au somat mulțimea să se împrăștie, dar a fost imposibil să se facă ascultați. Atunci s-au înfuriat și au trecut la ceea ce știau ei mai bine să facă: la atac. S-au năpustit cu armele asupra acestor oameni pașnici și dezarmați, iar rezultatul a fost un masacru de nedescris. Se spune că vreo câteva sute au căzut tăiați și restul au fost capturați și mânați cu brutalitate spre Carrhae, ca o turmă spre tăiere. Chiar și pe traseul tristei caravane, alte sute de leșuri au rămas presărate pe câmp.

Nimic nu justifică această execuție barbară. Grea povară pentru comandantul garnizoanei de la Carrhae, deloc încântat de uriașa captură a subordonaților săi. Ca să folosesc o expresie soldățească, și-a pus mâinile în cap. Ce să facă el cu atâtea mii de oameni, nici rebeli, nici prizonieri de război, pe deasupra și creștini, adică o specie nu prea des întâlnită, care a învățat să-și iubească dușmanul!? Cum să se justifice în fața împăratului? Ce măsuri să ia împotriva celor care „au sărit calul”, fără să-și supere prea tare armata? E adevărat că soldații, când se impun cu brutalitate, e greu să-i ponderezi. Dar ce să facă? De unde să ia alții, și așa, recruți se găsesc destul de greu, și cine garantează că vor fi mai buni?

Oricum, un profit tot trebuia scos din asta. A fost chemat Archelaos, episcopul creștin al cetății, singurul interesat să-și elibereze co-religionarii, și s-a fixat un preț al răscumpărării, mult prea mare pentru mica lui asociație creștină. Ar fi putut cere ajutor din afară, dar situația era presantă, străzile orașului gemeau de oameni însângerați, obosiți, flămânzi și bolnavi care nu puteau aștepta.

Atunci s-a întâmplat o minune care i-a salvat pe toți. Un creștin bogat și generos din

oraș, pe nume Marcellus, a venit la Archelaos și s-a oferit să-i pună la dispoziție suma cerută, să acorde tuturor îngrijire și hrană celor în nevoie până vor fi în stare să plece la casele lor (timp de două săptămâni, acest om a oferit peste 700 de mese!) să culeagă răniții căzuți pe drum, iar pe morți să-i îngroape creștinește.

Dacă Marcellus n-ar fi fost creștin, ar fi fost considerat nebun. E adevărat că mulți particulari își sacrifică interesele și ajung până la ruină pentru idei pe care ei le cred bune pentru stat. Dar să răscumperi și apoi să hrănești timp de două săptămâni șapte mii de oameni, asta cert n-a mai făcut-o nimeni!

Măreția acestei mărinimii ieșite din comun a impresionat pe toată lumea. Până și soldații s-au simțit dezarmați. Unii chiar au refuzat să-și mai primească partea și s-au convertit...

Partea a doua a acestei întâmplări se pare că ar fi și mai interesantă, pentru că acum intră în scenă un actor desăvârșit. Vestea despre faptele petrecute la Iordan și la Carrhae s-a răspândit repede, odată cu pelerinii care începeau să se întorcă pe la casele lor, în cele mai îndepărtate colțuri ale Imperiului. Dar nu i-a fost greu să treacă granița și la vecinii din răsărit.

În zilele acelea bântuia prin deșertul care desparte Persia de Mesopotamia un evadat celebru, cunoscut sub numele de Manicheos, inventatorul smintelii fără precedent care a perturbat multe minți necoapte. Era însoțit de discipolii care l-au ajutat să fugă din arestul la care fusese supus în Persia și, probabil, îl mâncau tălpile să se facă din nou remarcat.

Manicheos era un fost sclav (sursele orientale au spus că avea sorginte nobilă, dar grecii știu mai bine, și aceasta e sursa mea), dotat cu o inteligență aparte, ridicat prin stăpâna și amanta lui, pe toate treptele inițierii în științele persane, și nu numai. Cu cât afla mai multe despre lume, cu atât mai mult dorea să ajungă mai sus, ca s-o poată stăpâni. Singura șansă a acestui pui de șarpe ambițios de a ieși din ou a fost să spargă coaja. Și a făcut-o, țintind cu istețime spre zurvanism, credința tradițională a neamului său, și spre reprezentul ei pământean, arhimagul Karter, cel mai puternic om în stat după Regele regilor. A amestecat ca într-o mixtură câte puțin din religiile cunoscute și a scos una, numai a lui, nemaiauzită de nimeni vreodată, în care se regăsesc, dacă vor, toți cei rămași prin scamatoria lui Manicheos fără religie proprie și fără niciun rost pe lumea asta.

Dacă Marele Shapur s-a arătat încântat de noua lui invenție este pentru că voia să scape de Karter. Cu succesul lui Shapur nu i-a mers, căci Bahram I a poruncit să fie întemnițat, iar doctrina lui, interzisă.

Acum, din nou liber și neastâmpărat, a aflat de mărinimia lui Marcellus și a zis că e momentul să-și încerce norocul peste graniță. L-a trimis o scrisoare prin care îi lauda fapta, dar îi reproșa „orbirea”, avertizându-l că este de datoria sa, ca „adevărat purtător de Hristos” și „trimis” să salveze omenirea, de a-i atrage atenția că „merge pe un drum greșit”. În final, își anunța vizita la Carrhae, să-i explice personal cum stau lucrurile.

Scrisoarea a fost adusă de maniheanul Turbon (destul de prost primit în adăpostul pentru străini pus la dispoziție de Marcellus) și citită în fața lui Archelaos. Episcopul a sărit în sus de indignare. A vrut să-l denunțe pe fugar și să ceară condamnarea lui la moarte. Marcellus însă l-a liniștit, spunând că e mai înțelept să accepte o confruntare pe față cu el, într-o dezbatere publică arbitrată de o comisie a înțelepților din cetate. În final, tot poporul avea să decidă cine are dreptate și cine nu.

Archelaos a acceptat. Era un bun prilej de a-i da o lecție „paracletului”. Tot el a desemnat și membrii acestei comisii: un doctor, un filosof, un gramatician și un retor sofist - persoane oficiale, adevărată aristocrație a talentului și științei cu care cetatea se mândrea.

Dezbaterile publice pe diferite teme fac deliciul mulțimii adunate ca la spectacol. De data aceasta, noutatea consta în curajul creștinilor, puțin numeroși în Carrhae, de a se arunca într-o luptă doctrinară, lăsându-se judecați de oameni străini de credința lor, pentru că majoritatea participanților habar n-aveau cine e Hristos, iar dacă deveniseră curioși, este pentru că jocul sofismelor îi atrăgea ca un magnet.

Conta Archelaos pe simpatia recent câștigată? Risca el o confruntare dacă nu era sigur pe sine? Mai curând aș crede că era convins de frumusețea cauzei sale, pe care spera ca forța adevărului să o scoată la lumină. A mizat, și n-a greșit, pe judecata dreaptă a concitadinilor săi.

Apariția lui Manicheos a fost impresionantă. Era precum magii zugrăviți în fresce, cu mantie de culoarea cerului albastru, cu pantaloni jumătate roșii, jumătate verzi și cizme mai mari decât măsura obișnuită. La cei 60 de ani ai săi, avea aer mai mult de comandant de oști decât de apostol. Dar, cu toată pompa afișată, cauza lui a

fost departe de a convinge. Judecătorii s-au văzut nevoiți să intervină adesea în discuție, deranjați de ambiguitatea și ilogicul argumentelor lui.

Archelaos, îmbrăcat modest, în tunica lui albă cu mâneci largi, strânsă cu cingătoare la mijloc și având atârnată la gât o cruce mare, foarte priceput în scrierile sacre și în modul logic de gândire, om credincios fiind, nu s-a temut nicio clipă să-și contrazică adversarul cu argumente imbatabile.

Rezultatul a fost că judecătorii, în unanimitate, au dat dreptate episcopului creștin, iar Marcellus a avut nevoie de toată puterea sa de convingere pentru a salva viața novatorului pe care mulțimea era cât pe ce să-l lapideze. Romanii și grecii din cetate erau șocați de sofismele alambicate ale persanului; creștinii, de blasfemiile proliferate de el.

Maniheii au cerut un recurs la dezbatere, dar și a doua ședință s-a încheiat la fel de

nefericit pentru Manicheos, care și-a reluat viața nomadă și în scurt timp a căzut el singur în mâinile străjilor persane aflate pe urmele lui. A fost dus la Ctesiphon, întemnițat și condamnat la moarte prin jupuire. Groaznic sfârșit pentru unul care pretindea că el este „Hristosul”! Pielea lui a stat multă vreme întinsă pe zidurile orașului.

Nici discipolii lui nu au avut o soartă mai bună. Atâția câți au mai putut fi prinși, au fost îngropați cu capul în jos într-o „grădină plantată cu oameni”. Restul, s-au răspândit în lume, smintind, bineînțeles, pe cei ce se lăsau smintiți. Pentru ei, „paracletul” nu a murit, este pururea reprezentat de un tron gol, în fața căruia se prosternează cu toții - probabil imaginându-și-l tronând acolo, în același costum ridicol. Au, ca și mentorul lor, aceeași dorință de a ieși în față cu orice preț, dar negăsind altceva mai interesant de tăiat cheful de viață al oamenilor, anunță din când în când, patetic, că „sfârșitul se apropie”.

POETULUI DIONISIE DUMA

Poete drag, te-ai rupt de noi
Plecînd în steaua ta departe.
Să-ncânți un univers întreg
Cu versuri minunate!

Un om deosebit ai fost
Dar viața a fost rea, nedreaptă
Și ai trăi îndurerat
Ca orice om bătut de soartă.

Prea multe drame și dureri
Ți-au fost sortite ție
Și ai învins, călcînd semeț
Prin mîndra-ți poezie!

Azi mai săraci cu-un vers și-un sfat
Cuprinși de doruri multe-n șir
Lăsăm o lacrimă să cadă
Pe crucea ta din cimitir!

Stingher, rămîi în galaxii
Plătind tributul morții
Dar după ani, ne vom muta
În steaua ta, cu toții!

Mihai ȘTEFĂNIU

Tecuci, 18 februarie 2020

IN MEMORIAM

DIONISIE DUMA

► Constantin OANĂ

Au trecut doi ani de când confratele nostru Dionisie Duma a plecat definitiv de la noi, în lumea celor o mie de neînțelesuri, după un răstimp de 78 de ani de rătăcire pe pământ. Dar nu oricum a plecat, ci schimbat în „hainele de mire” ale cărților sale de poezie. Poetul, Hyperion, un trimis să-și ia mireasa și s-o ducă în lumea înaltelor înțelesuri!

Lumea în care și-a dus crucea („acest veac”) a fost una a „îmbolnăvirii de urât”, a prigonirii sufletului de poet. Dar în ciuda acestui fapt ființele ca el sunt fericite deoarece „...nu-și doresc decât un bob lumină/ Ce-n diamante sacre îl prefac”, principiu activ ce se regăsește în prima dintre binecunoscutele Fericiri.

Ca o confirmare că adevăratul poet este și un profet stau versurile din poezia „Poeții” (vol. „Lângă liniștea inimii”, 2008): „Se-mbolnăvesc poeții de-acest veac/ Ce-i putrezit complet la rădăcină”. Sună precum în Eminescu: „Iar în lumea cea comună a visa e un pericol”.

Poet al nostalgiilor filonului teluric, al curgerii apelor D. D. este socotit ca fiind unul dintre ultimii barzi de factură strict clasică ai peisajului poetic din Țara-de-Jos. Nu poezia lui a reținut neapărat atenția, ci stofa lui de om care-și dorea din tot sufletul nemurirea, tânjea după pacea eternă pe care lumea, fie ea și aceea a scrisului, nu o poate da. De aici îi venea inspirația. Așa se și explică cum mai toți cei care îl auziseră pentru întâiași dată se strângeau în jurul lui să-l vadă mai îndeaproape.

Dionisie Duma a fost și un creștin practicant, având de duhovnic pe părintele Constantin Velicu de la biserica din Crivițeni. În dese noastre întâlniri, mai ales acasă la el, discutam despre poezie, dar și despre credință, despre criză, despre nevoia de schimbare a mentalității, despre politică etc., unde consoarta lui, doamna Flori, intervenea la cotituri, ca un arbitru, când spiritele tindeau să se supraîncălzească. După plecarea lui a avut parte de toate pomenirile, cu ceremonial, pe care le cere cultul nostru creștin-ortodox, la care au participat atât frați de duh poetic cât și notabilități ale urbei. A plecat definitiv, dar a și rămas definitiv, în sufletul celor apropiați.

Cu dragoste de viață o spunem: Dumnezeu să-l odihnească, iar pe noi să ne lumineze!

POEȚII

Se-mbolnăvesc Poeții de năduf
În țara-n care nu pot să respire
Abandonați în hainele de mire
Ei nu-s crescuți cu miere și în puf !

Se-mbolnăvesc Poeții de-acest veac
Ce-i putrezit, complet, la rădăcină
Ei nu-și doresc decât un bob lumină
Ce-n diamante sacre îl prefac.

Se-bolnăvesc Poeții de urât
Că nu mai au un loc al lor sub soare
Și nu se plâng de-i doare ori nu-i doare
Când trec cu spaima Timpului în gât.

Se-mbolnăvesc Poeții de Infern
În țara asta tristă-comedie
Ei supraviețuiesc prin Poezie
Și stau în sfera gândului etern.

Vă rog atunci: iertați-i pe Poeți
Dar asta nu ca o compătimire
Ei își duc Crucea-n hainele de mire
Și slavă întru Domnul că-i aveți !

Dionisie DUMA

IN MEMORIAM

ȘTEFAN PETICĂ

► Ileana GEORGESCU TULICĂ

Când ruga ta

Când ruga ta divină se-nalță-ncet, spre cer
Și soarele apune, dar razele-i nu pier,
Din înălțimi coboară FECIOARA-n alb, ușor,
Să-ți mângâie privirea de jale și de dor.

Când ruga ta se-nalță-ncet, spre cer, divină,
Privirea ta rămâne calmă și senină.
Nimic n-o rănește, ci, doar, o întristează
Și steaua sa, mereu, de sus, o luminează.

Așteptare

S-așteptăm zorile, să cânte cocorii,
În dimineți învăluite în speranțe.
Să răsunе mereu cântecul viorii
Cu aceleași vechi, nesfârșite romănțe.

S-așteptăm ploaia să limpezească cerul
Și să curgă în ritmuri de dans peste noi,
Să spele pământul ce-i negru ca fierul
Cu lacrimile noastre căzute prin ploi.

Îți cântă cerul

Îți cântă cerul din înalt
Și-albastrul vine din neant.
Jelește vântul spre pământ,
Te-acoperă cu blând veșmânt.

Etern se-ascund, adânc, tăceri
Și vise ce trădau dureri.
Din câte-au fost, câte-au rămas?
Câte s-au dus fără de glas?

Dăruit lumii

Drumețind prin noapte, drumețind prin vis,
Te citesc în carte, te gădesc în scris.
Te aud în șoapte, te aud strigând,
Chiar și din adâncuri, te aud plângând.

Te dăruie lumii, ca pe-un sfânt tezaur
Văzut în toate, plăsmuit în laur –
Cânt de-nserare, cântec de iubire,
Înălțat la cer, tristă amintire.

Ca o lumină-n adânc

Tristă, lumina se răsfrânge-n cuvânt,
Legănată de nori, în albul veșmânt.
Nimic n-o atinge, nici n-o doboară,
E cântec duios pe struni de vioară.

Iubirea, mereu, se adună-n cuvânt,
Ca lumină-n adânc tainic și sfânt.
Nimic nu o schimbă, nici n-o măsoară,
E strigăt înalt din glas de fecioară.

„Apune soarele pe dealuri”

În albe nopți se-aud cocorii
Și-n dimineți lumina plânge.
Răsună coardele viorii
Și-n noi iubirea se răsfrânge.

Și, în miezul zilei se topesc
Aceleași lacrimi din suspine.
Și, în suflute, iar năvălesc
Iubiri de ieri, să le aline.

Se-adună norii și cocorii
„Și-apune soarele pe dealuri”.
Se-aude cântecul viorii
Încet, pe albe-ntinse valuri.

În alb, fecioare despletite
Așteaptă lună să apară
Și-ncet, în noapte, să imite,
Un cântec dulce de vioară.

În pragul serii, luna trece
Prin ramuri negre și stinghere.
Și drumul ei e-atât de rece,
Chiar de-i lumină, e durere!

Cânt nerostit

Un cânt nerostit în suflet se-ascunde
Și dorul își deapănă triste-amintiri.
Rămâne lumina ce tot pătrunde
Să șteargă durerea din blânde priviri.

Iubirea-ți pătrunde în suflet, văpăi,
Pentru o frumoasă în alb fecioară.
Se-așterne lumina pe umerii tăi,
Gându-ți răsună pe corzi de vioară.

► Katia NANU

PASIUNI

ZIUĂ CULTURII NAȚIONALE

Avem cu ce, dar nu știm cum?

Rețelele de socializare au calități și defecte. Sunt făcute de oameni asemenea lor. Lasă vederii doar ceea ce vor, ascund ce nu le place. Totuși, pentru măcar un singur lucru le sunt recunoscătoare, comprimă distanțele și ne aduc aproape oameni pe care altfel cine știe dacă i-am mai revedea vreodată. Așa l-am redescoperit zilele trecute pe Nelu Pascu. Pe Facebook, veghindu-și într-o fotografie, una dintre uriașele sale lucrări de artă plastică, rezemată de peretele atelierului. Dacă nu-l cunoașteți pe Nelu Pascu, un plastician gălățean plecat de ani verzi în Italia, doar dumneavoastră aveți de pierdut. Eu l-am cunoscut cu ocazia unei expoziții pe care a avut-o, la începutul anilor 2000, la Muzeul de Artă Vizuală din Galați. Apoi, în 2009, l-am revăzut în Sardinia,

într-un cadru captivant și aproape miraculos, cel puțin pentru mine, despre care vreau să vă povestesc acum. Să începem cu începutul.

„All inclusive” cu artă plastică

Nelu Pascu este un plastician gălățean, plecat din țară înainte de revoluție. Aventura sa este demnă de un roman. Nu i-a fost ușor nici aici, nici acolo. La Galați a lucrat în combinat, a făcut apoi foame în peninsula și a muncit din greu pentru a se întreține. Însă, în cele din urmă, a reușit. Forța culorii sale și tenacitatea cu care a pus mereu pensula pe pânză l-au recomandat unui galerist renumit în Italia, Renzo Spagnoli, care l-a ajutat să fie un nume cunoscut în multe colțuri ale lumii. Acesta nu ar fi pus ochii pe el dacă nu avea talent și suficientă putere de muncă.

Am avut șansa de a sta câteva zile într-un complex turistic „all inclusive” din Sardinia unde Nelu Pascu, alături de nume sonore ale plasticii italiene, lucra în fața turiștilor. Seara, discutau despre artă și participau, ca spectatori, la licitarea tablourilor lor.

Nelu Pascu

Galeria de artă din hotel

Experiența a fost pe cât de inedită și interesantă, pe atât de utilă pentru a înțelege cum poate deveni cultura în general și pictura în special un punct de atracție, o problemă de interes nu doar de valoare ci și, de ce nu?, o afacere.

La Baia di Conte, un complex turistic dotat până în dinți, un hotel cochet, plajă curată, locuri de joacă pentru copii, atracții multiple pentru adulți (sport, jocuri, excursii) era și un nivel întreg cu galerii de artă. Erau expuși pictorii prezenți în carne și oase, cum se spune, dar și rarități ca Chirico, Chagal, Miro. Aceștia din urmă se licitau în cadru festiv, pe scena din amfiteatrul complexului, dar se și negociau în spatele ușilor închise.

În fiecare zi apăreau în holuri, la coafor, în sala de mese, pe peluza verde din fața complexului sau lângă sala de fitness tablouri noi, spații expoziționale inedite, făcute special pentru a atrage turiștii și a-i pregăti pentru serile când buzunarele lor trebuiau să se deschidă în jocul licitațiilor.

I-am văzut așezați la masa discuțiilor cu criticii, pe scenă, pe Antonio Possenti, Luca Alinari, Fabio Calveti și mulți alții. Își explicau stilul de lucru și motivele din pictură, răspunzând direct unor întrebări venite din partea publicului. Fără false probleme, fără rețineri și cu o decență și o solitudine remarcabile. Iar printre ei, Nelu Pascu, izbucnind mereu ca o flacăra, cu un umor și o replică promptă, fără a uita să puncteze că este român și că se mândrește cu acest lucru. Lucrările lui au urcat la licitație, fără greutate, la câteva mii de euro bucata. Ziilnic, l-am văzut solicitat să mai lucreze, să ofere mereu câte ceva nou turiștilor preocupați de artă.

Cum reușești să ai „cotă”

Știi acum că întreaga acțiune era regizată. Renzo Spagnoli l-a prezentat el însuși pe român, lucru pe care nu l-a făcut cu ceilalți participanți, tocmai pentru a-i ridica cota. Fiica sa, cea care conducea licitația, a tușat mai atent lucrările lui Nelu Pascu. Am asistat la modul în care s-au montat

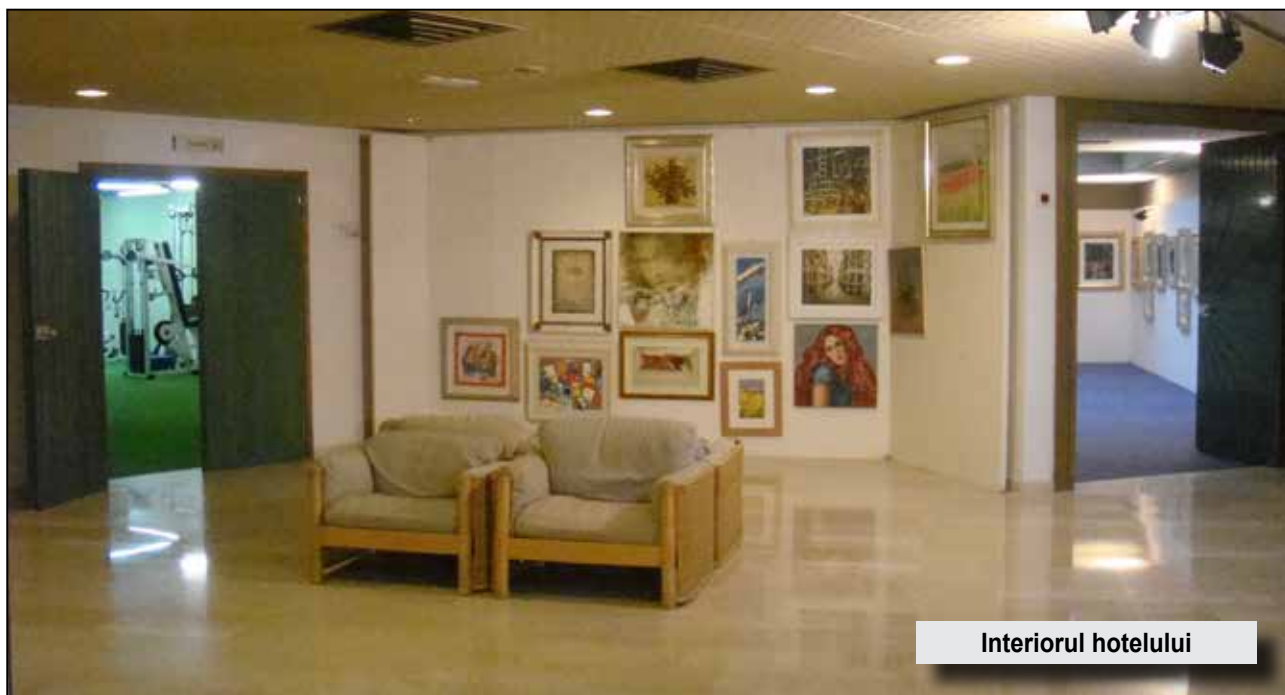

Pregătirea scenei pentru licitație

tablourile pe scenă de-a lungul unei zile, studiindu-se unghiurile din care pot fi văzute într-o lumină mai bună. Am văzut cum s-au regizat muzica și luminile, fumul cu care s-a deschis „spectacolul”, poate că și unii dintre cei care licitau erau puși să o facă. Însă totul părea atât de natural!

La urma urmei, un plastician merită această atenție aproape grandioasă, după cum merită să fie cunoscut exact în momentul în care pune uleiul pe pânză pentru a-i înțelege mesajul. De aceea artiștii lucrau sub ochii noștri, dimineața, pe peluza hotelului.

Știi, de asemenea, că prețul galeristului înseamnă un procent însemnat din cel al tabloului, dar

Interiorul hotelului

Spagnoli și Nelu Pascu în timpul licitației

cine te ajută gratis? Gustul pentru artă se formează și printr-o politică de marketing costisitoare. Iar cine scoate bani din artă merită tot respectul.

Am întâlnit la Baia di Conte italieni care povesteau cum și-au salvat afacerile vânzând o parte dintre tablourile colecționate de-a lungul timpului. Am discutat cu familia în casa căroră Nelu Pascu, de exemplu, avea zece, cincisprezece tablouri și care au mai cumpărat unul. La început dăduseră câteva sute de euro, în 2009 i-am văzut cum dădeau mii. Nu mai știu la cât se ridică, în 2020, cota plasticianului român, dar după satisfacția din fotografiile de la vernisajele sale nu pare să fi scăzut. Dimpotrivă.

„Arta” promovării

„Armata” lui Renzo Spagnoli, pentru că o armată de oameni jongla cu tabăra de pe malul mării, cu galeriile, cu expozițiile în interior sau în aer liber și cu licitațiile din fiecare seară, se muta în timpul verii pe vase de croazieră, unde își promovează de asemenea pictorii. În celelalte

Nelu Pascu și Vincenzo Martini

perioade din an le scoate cataloage, le face expoziții sau se deplasează în colțuri de lume unde publicul poate fi interesat de artă. Galeristul Spagnoli și-a însoțit artistul și la Galați, într-o țară străină, doar pentru a-l promova. Și, dacă îmi aduc bine aminte, Nelu Pascu a vândut și atunci, pentru că, dincolo de explozia de bucurie a pânzelor sale, a fost ajutat de Spagnoli. Galeristul cunoștea prea bine „arta” de a-și promova plasticienii.

Experiența din Sardinia mi-a revenit acum în minte și pentru că mi-e dor de culorile îndrăznețe ale lui Nelu, de optimismul său incurabil, de modul în care își asorta tricoul cu petele de pe pânză în zilele când lucra sub ochii turiștilor din resort, dar și pentru că am văzut recent o expoziție a plasticienilor gălățeni care ar fi meritat să ajungă (măcar unii dintre ei) pe o scenă a licitației de artă, în fața unor cunoscători entuziaști ca italienii. Dar să nu ne pipim. Până la concluzii, vă mai dau un exemplu.

Un italiano vero

Unul dintre italienii „vero” pe care i-am cunoscut prin Nelu Pascu a fost tot un plastician, Vincenzo Martini. L-am îndrăgit imediat și definitiv. Lucrările lui, o îngemănare inteligent construită între inocență și rafinament, sunt povești zburătoare. Călugări în rase cumiști deschid drum de stele, prind razele în palmă printre ziduri de mânăstire, călătoresc în baloane colorate și trezesc în privitor visuri adânci, demult uitate. Am un tablou de-al lui deasupra patului și mi se pare că toată copilăria mea s-a ascuns în el, așteptând cuminte să o chem seară de seară înapoi.

Vicenzo Martini era unul dintre plasticienii lui Renzo Sagnoli. Nu știu dacă mai lucrează și acum pentru acest galerist. Facebook-ul mă face să cred că nu. I-am urmărit anul trecut periplul prin Italia, în magazine despre care spune că îi aparțin, unde expune o gamă incredibilă de obiecte de artă. Sunt miraculoase! Le-aș cumpăra, dacă aș putea, pe toate.

I-am văzut expozițiile din Cortona, în centrul istoric din Via Nazionale, Montefalco, Gubio și cine mai știe de pe unde. Are tablouri, dar și farfurii, globuri, pliante, vederi, cani, chiar o colecție de ceasuri. Toate cu motivele lui inconfundabile, în stilul Martini.

Ce vreau eu să spun? Pentru acest plastician, cred, contractul cu Spagnoli s-a încheiat. Îmi aduc aminte că era destul de nemulțumit de cota de aproape 40 de procente pe care trebuia să o cedeze galeristului... A trecut, probabil, la un alt nivel, însă sigur nu se ocupă singur de afacerile sale. Să lucrezi pentru un galerist nu e comod, înseamnă constrângeri, un procent uneori uriaș din profit, un număr de lucrări obligatoriu de făcut în anumite perioade etc. Însă aduce și beneficii care te pot ajuta să devii un nume. Cu acest nume poți apoi să-ți croiești singur drum în viață.

Vicenzo din fotografiile de pe internet, cu nepoata de patru ani în brațe, pictând sau împachetând daruri de Crăciun, pare să-și fi găsit drumul.

În loc de concluzii

Scriu aceste rânduri de Ziua Culturii noastre. Cultură, în care enclavizarea, provincializarea, par

să fie mult prea evidente. Totul se transformă într-un fel de joc de familie. Ne privim, citim, admirăm între noi, menajându-ne orgoliile, uneori mărunte, și ne mulțumim cu prea puțin.

Chiar dacă au apărut ici, colo, galerii de artă, galeriștii interesați de promovarea plasticienilor din provincie, de exemplu, sunt flori mult prea rare. Așa că toată lumea se poate considera genială, la grămadă, în pătrățica personală. Însă, printre acești plasticieni sunt câțiva extrem de talentați. Și se călătoresc în lumea largă să-și caute norocul. Unii îl și găsesc. Amintiți-vă de Adrian Ghenie.

Continuând, nici o piață adevărată de artă nu prea există. Altfel și cotele plasticienilor noștri ar fi altele. Și toate scuzele legate de nivelul de trai și de inapetența pentru bunurile de prestigiu nu explică fenomenul. Pentru că bani sunt, și oameni care îi investesc, de asemenea. Dar direcția investiției pare mai sigură către patru roți și-o caroserie sau un lingou de aur și mai greu către o pânză de pus pe perete... De ce? Pentru că... experiență, cultură, civilizație.

În trei decenii n-am reușit să naștem o generație de galeriști care să câștige serios din afacerile cu plasticieni. Și nici editori pentru scriitori nu există. Nu rentează, nu se înghesuie nimeni. Și e păcat!

Eu încă mai cred că avem cu ce, dar nu știm cum. Sau nu vrem să știm. Pentru că este mult mai ușor să lăsăm lucrurile să curgă. Până unde? Până când?

Vicenzo Martini la lucru

► Cezarina ADAMESCU

PROZĂ SCURTĂ

APOGEUL FRUMUSEȚII SPIRITUALE

De regulă, frumusețea umană este vizibilă și măsurată între 20 și 50 de ani. După această vârstă, se petrec modificări simțitoare în înfățișarea cuiva, deși trăsăturile rămân aceleași. Nu poți controla întotdeauna felul cum arăți. Sunt perioade când omul arată înfloritor și senin, spiritualizat și aparte. Cât mă privește, după ce am împlinit vârsta de 60 de ani, am început să întineresc. Tenul s-a curățat, ridurile de expresie s-au îmblânzit, ovalul feței și-a revenit la forma pe care o aveam acum 20 de ani, ochii și obraji au căpătat o anume strălucire, rictusurile au dispărut ca prin farmec. Silueta și-a căpătat și ea ceva din grația de odinioară, oblubilată în ultimele decenii de unele dereglări specifice vârstei. Și n-a trebuit să fac nici cel mai mic efort. M-am trezit dintr-o dată așa, schimbată, eu care nu mai voiam să mă privesc în oglindă. La început mi s-a părut suspect că toți oamenii îmi declarau ce bine arăt și ce lumină împrăștii în jur. Ziceam că mă flatează. Uneori chiar mă speriam, negam cu putere acest lucru, mai cu seamă că, până la această vârstă, avusesem perioade în care sănătatea lăsa mult de dorit și asta se citea și pe chip. Revenire, redevenire? Renaștere, biruință... Pasăre izbucnind din cenușă... Interesant, însă, este faptul că, o dată cu aspectul fizic, vădit îmbunătățit, și starea mea psihică și emoțională s-a schimbat în bine, numămaigândesc la boli și la sfârșit, ci sunt dornică de viață. Ceea ce nu am trăit, iese acum la suprafață, în averse, în valuri de tandrețe și iubire de oameni. O gândire pozitivă a pus stăpânire pe mine. Frumusețea, de altfel, e o stare de spirit, se știe prea bine. S-ar putea ca această stare să fie și ea trecătoare. Dar vreau s-o fructific din plin, atât cât se mai poate. De la o vreme însă, am început să mă uit în oglindă mai cu luare aminte și să înțeleg ceea ce alți ochi străini vedeau. E vorba, cu adevărat de o spiritualizare, de o lumină pe care altcineva

a aprins-o și care se reflectă pe fața mea, izvorâtă din inimă și poate, din suflet. În pofida faptului că, parcă toate trădările și mârșăviile „prietenilor” s-au adunat deasupra capului meu. Lumina nu poate veni decât de la Cel care este Lumina Însăși.

Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat...

Eu nu sunt decât o fărâma de lut, spiritualizat de această Lumină neînserată...

8 decembrie 2019

Solemnitatea Neprihănitei Zămisliiri

DRAGOSTE VECHЕ

Era el. Nu, nu era. Ba parcă. Nici nu-mi venea să cred. Trecuseră mai bine de trei decenii. L-am recunoscut după alunița de pe obrazul stâng, pe pomete. Și după ochii, catifeleți și blânzi, ochi de căprior. Orice s-ar spune, ochii nu se schimbă o dată cu vârsta. Poate doar ei rămân neschimbați în degringolada vieții. Orișicât, îl iubisem vreme de zece ani iar apoi o prăpastie de peste treizeci, un imens deșert pe care l-am străbătut, uneori gândindu-mă la el, alteori uitând cu desăvârșire că-mi marcaseră în mod covârșitor existența. Bineînțeles că nu i-am spus niciodată.

Lucram împreună, în aceeași clădire de pe platformă, pe același culcuș, doar la câteva birouri distanță.

Era pe la începutul anilor '70 și eu eram o foarte tânără secretară steno-dactilografă. Bineînțeles că el era șef. Dar nu al meu.

În fiecare zi, dimineața, deschidea ușa biroului meu-anticameră la președinte, și mă saluta zâmbitor și cald. Când nu-l vedeam în câte o zi, eram răvășită, bolnavă de-a dreptul. Îmi spunea: soldățel. Și așa am rămas pentru el. Un soldat necunoscut, căzut pe front, în spațiul dintre

două tabere beligerante. În acel noland, loc de încrucișare a gloanțelor. Locul nimăului.

Nu știusem niciodată până atunci, cum e să fii bolnav de iubire.

Apoi, încheindu-și mandatul, fusese transferat în altă parte.

Atunci, cu adevărat am bolit de așteptare și dor. Nu mai aveam chef de nimic. Și mai ales, nu mai doream să vin la servici. Nu mai puteam suporta această absență. Nimic nu-mi pria, nimic nu-mi plăcea. După un foarte lung timp, m-am ridicat ca din lehuzie. Eram goală pe dinăuntru, dar trăiam, fără poftă de viață. Multă vreme mi-a bântuit sufletul. Ani și ani. Îl căutam în fiecare chip întâlnit ori abia zărit pe stradă, prin toate peregrinările mele.

Ciudat. Toate mi-au venit mult prea târziu în viață. Atunci când nu mai aveam nevoie. Niciodată la timp. Niciodată la loc potrivit. Niciodată cu persoana iubită. Ce folos?

De curând m-am întâlnit cu el pe o bancă, în parc, la Potcoava de Aur.

S-a apropiat încet, cu pas târăgănat. Un om vârstnic. Nimic din alura celui de odinioară.

Nu-mi venea să cred. Timpul făcuse ravagii din frumosul brunet, aproape perfect, înalt, suplu, zvelt, surăzător, cu trăsături delicate. Un vis. Un dor. Multe gânduri. Puține cuvinte. Tăcere – cât marea.

Nici eu nu mai eram la fel. Poate doar sufletul... Am lăsat inefabilul să orbească. Doar el știe limbajul celor care nu prea mai au ce să-și spună.

Am schimbat, vreme de vreo două ceasuri, banalități, lucruri comune.

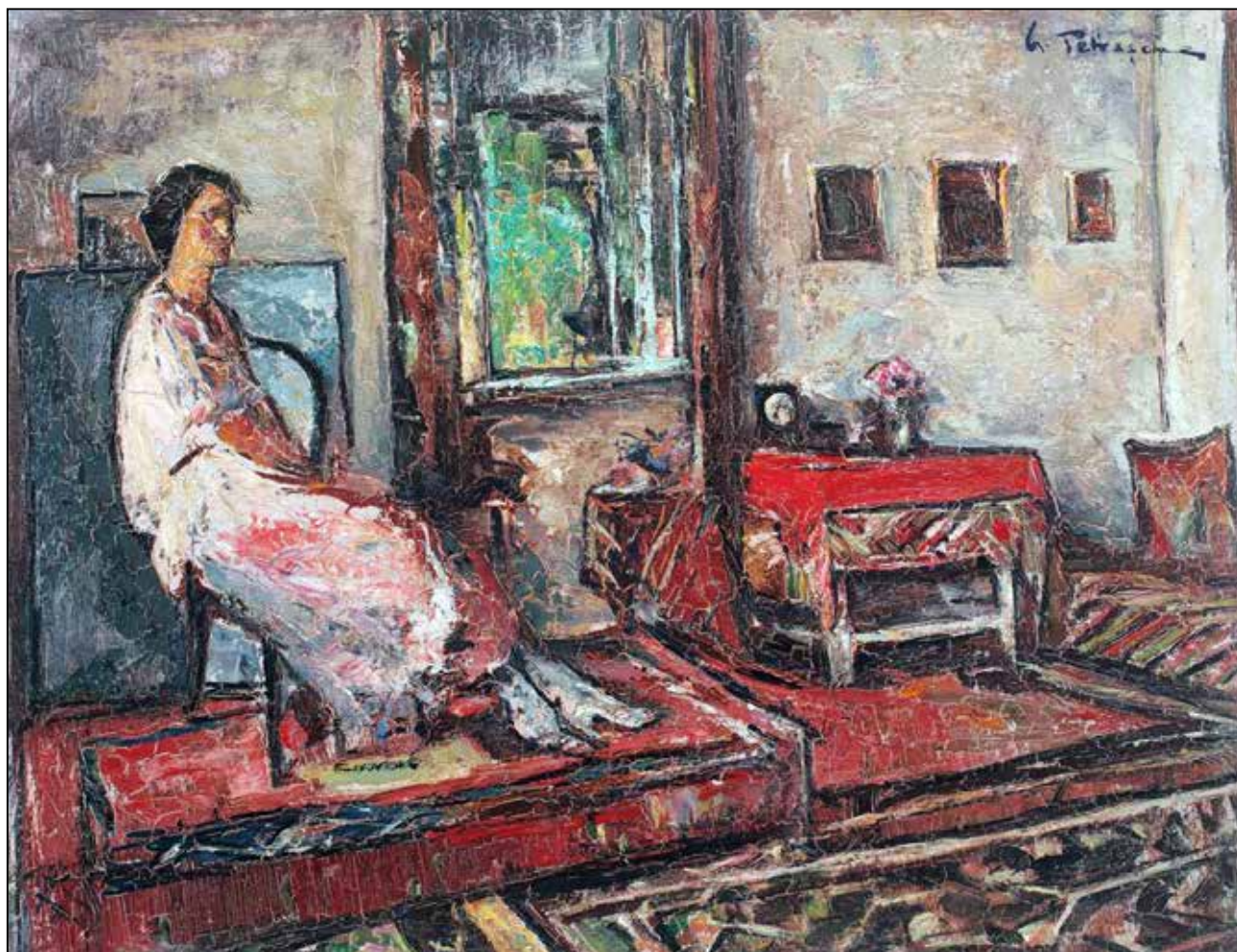
Apoi, fiecare a plecat spre casa lui, mai bătrân cu vreo treizeci de ani, mai îngândurat, mai temător de singurătate. Era prea mult.

Câți ani vor mai trece până ne vom întâlni iarăși?

Toate lucrurile au un timp al lor. Și acesta. Adică iubirea. Dacă nu e atunci când e, nimic nu mai contează. Ce vine prea târziu, mai bine să nu vină. E prea dureros. Și inutil pe deasupra.

26 octombrie 2012

de ziua Sfântului Mare Mucenic Dumitru

Gh. Petrașcu, *Modelul*, 1923.

FRAGMENT DE ROMAN

CÂNTECUL LAVANDEI

► Mihaela GUDANĂ

Oprită în fața librăriei și acum, ca și atunci, când mușise de uimire pentru că Vlad scrisese despre o altă poveste de iubire de-a sa, revăzu din nou cartea lui expusă, cartea în care găsisese răspunsurile la multele întrebări din timpul trecut, timpul iubirii lor. Privea și acum în vitrină cartea ce avea pe ea desenate frumos firele de lavandă ce îi împodobeau coperta și-i parfumau atent povestea, știind că pentru totdeauna ea va iubi în gând tot ce i-a fost dat să trăiască atunci. O dureau iar toate în suflet, stătea tăcând, dar deodată se trezi din visarea molatecă. Observă că se făcuse mai frig afară și că ploaia se întetea. Un vânt ușor prevestea vreme rea și se întunecase din cauza norilor aducători de ploaie. Trebuia să plece spre casă, vremea nu-i mai dădea voie să umble pe străzi, și-i era cam frig. Când se pregătea să deschidă umbrela pe care o scosese din geantă, Ioana privi prin sticla geamului în marea sală a librăriei, unde oamenii dornici de cunoaștere răsfoiau cărți la diverse standuri. Acolo, se puteau bea ceaiuri și cafele, acolo stăteau cu tine, sau cu cine doreai, singur sau însoțit, într-un spațiu intim și deosebit. Și cu toate aceste spații elegante, ferestrele mari îți dădeau sentimentul de libertate.

Sticla geamului era singura opreliște dintre ea și carte, dintre ea și povestea ce domnea cu minte în paginile scrise de Vlad. Aceasta era cartea scrisă cu pseudonimul feminin, bine cunoscut de Ioana, carte ce stătea lângă alte cărți expuse. O cuprinseră deodată toate stările: curiozitatea, dorința și dorul, voia să fure, să ceară, să alerge, să cânte și să plângă. Să facă toate acestea de drag și iubire. Se opri cu ochii dincolo de standul cu cărțile expuse la fereastra librăriei, pe o statuă și un trup. Și apoi ochii ei se îndreptară rapid, căutând ce pierduseră cândva: ochii lui, atât de bine știuți. Se cutremură fără să se poată mișca nici un pas. În același timp, de dincolo de fereastră, lângă un raft din librărie, adăpostit de frig și de ploaie, Vlad, ridicat de pe scaun, o privea cu

ochii mari cât universul cuprins de marea sa libertate. Era Vlad, cel care a avut mereu în el acest sentiment al libertății, într-un anume fel, strâns și înțeles doar pentru sine. Pentru Ioana nu a avut libertate. Nu a alergat, căutând pe drumuri pașii ei. Pentru ei a fost o iubire imposibilă, sau acest imposibil i-a fost pus în față obligatoriu. El a vrut să îi dea Ioanei o șansă la o viață cu o iubire trăită cu adevărat, conștient și profund, dar supusă răbdării și respectului.

Cu greutate în pași, din cauza emoției, Ioana intră în librărie și se apropie de Vlad ca o umbră, mergând cu bătăile inimii în urechi și în piept. Îl privi lung, măsurând cu sufletul tot timpul în care nu-l văzuse, niște ani lăsați în urmă, ani chinuți, chiar dacă nu mai era femeia singură de la început. Credea că putea să acopere zilele goale cu râsul și călătoriile prin lume, dar nu se întâmplase așa ceva. Timpul avea acea culoare ștearsă și o dorință de a trece dimineața mai repede, ca să ajungă la amiază oricum, pentru pregătirea unui asfințit, agățat fin de întunericul nopților surde.

Privi duios bărbatul atât de iubit, ochii i se deschisera mai mult, buzele tremurau fără cuvinte. Se așeză pe scaun, iar Vlad își trase scaunul lângă ea. Îi luă mâna și i-o sărută, se apropie cu buzele de obrazul ei, atingând și sorbind lacrima fierbinte ce curgea fără voie. Parfumul ei, de femeia lui iubită, era același, îl recunoscuse pentru că nu-l uitase niciodată. Îl avea impregnat în toate simțurile lui de bărbat care înțelegea trupul și mintea femeii din fața lui. Se priveau, se sorbeau cu căldura sentimentelor care ardeau mocnit în fiecare de atâția ani. Totuși... cineva trebuia să vorbească! Unde erau cuvintele, alfabetul lor, cel care forma din iubire tăceri și subînțelesuri. Îndrăzni Vlad, timid, stângaci ca un adolescent:

- Ioana! Nu am știut că ești în Iași, de fapt... nu mai știam nimic de tine.

- Dar despre tine cine a știut ceva? De unde să fi știut după atâta tăcere și distanță? Răspunse

Ioana la fel de surprinsă, dar dorind să spună din câteva cuvinte tot.

- De atâta vreme... timpul nostru și-a schimbat forma, nu ne mai cunoaște într-un „împreună”... ori într-un „noi doi”...!”

- Așa este! Suntem tare departe, ori am fost și nu mai suntem acum, ori poate că nu am fost niciodată aproape unul de celălalt... nici nu mai știu cum să spun că am fost, ori că suntem. Ne-am întors de curând în lași pentru un timp, soțul meu are de lucru, scrie un alt roman, și-a dorit să stăm și aici, în liniștea unui oraș mai mic. Și scrie și despre lași într-o parte a cărții sale.

- Mă bucur tare mult că ești aici și mai ales că te văd din nou. Și eu m-am întors pentru un timp aici. Mi-a fost dor de oraș, de strada mea, de casa de aici, de plimbările mele lungi... și mi-a fost dor și de noi. Mă crezi? Tu ce mai faci? Cum ești acum?

- Ce să fac, Vlad? Am învățat, în ultimii ani, că ceea ce îți dorești prea mult nu are cum să vină, că o dorință prea mare se transformă în pierdere. Și am mai învățat cum să nu mai am speranțe, ci doar să aștept trecerea timpului de la o zi la alta. Asta fac. Am obosit iubind de una singură.

- Nu ai încetat să gândești în locul meu, se pare. Lasă-mă pe mine să simt ce simt și să spun ce trebuie să spun, să fac așa cum e bine pentru amândoi. O parte din mine nu te-a părăsit niciodată, Ioana! O parte a sufletului meu te-a avut mereu aproape, te-a vrut acolo... te-a simțit tot timpul, zi și noapte.

- Tu n-ai înțeles lupta mea niciodată, Vlad! Dorințele unei femei, știu că nu trebuie să fie legi pentru un bărbat, dar mereu ignorate, ele provoacă atâta durere încât coșul pieptului devine neîn-căpător de lipsa aerului, nu de prea plin. Dorințele mele s-au rostogolit mereu pe lângă tine, curgând prin albia neputinței.

- De ce nu poți să vezi războiul meu dus cu mine, cu alții... Tu erai o femeie singură când te-am cunoscut și era firesc să te ancorezi aproape în totalitate, și de ce nu, definitiv în poveste. Reținerile tale au fost legate doar de familia mea, dar tu, care ai fost mereu pacea mea, știi bine asta, unde-am fi ajuns?

După cele spuse, Vlad se rezemă de spătarul scaunului, abandonându-se lui și stării de bucurie, pentru că Ioana era în fața lui. Și în același timp se gândi la dorința Ninei de a avea control la tot ce se întâmpla zi de zi, de a pătrunde până și în inima lui, unde ar fi dorit să comande.

- Sufletul meu n-a uitat sentimentele pentru tine, spuse Ioana. S-au adâncit, s-au întărit în timp, devenind ceea ce nu am putut să îndepărtăm. Gândesc zilnic la cum de am putut să trăiesc așa ceva, atât de măreț în sufletul meu, precum un poem religios scris în genunchi, nu doar în rugăciune. Dar... dacă și pierderile fac parte din viață, voit sau nu, le acceptăm. Și eu am acceptat ceea ce mi-ai dăruit: pierderea. Eu am pierdut zâmbetul pentru dorul de tine.

Se gândi că oamenii se pierd unii de alții pentru că nu au fost adunați destul. Nu s-au atins în nimic, pentru că acest nimic a simțit aproape doar neliniștile. Pe ei dezveliți de idei și întregi nu s-au îndurat să se strângă, ci au visat la castele, pe care nu le-au clădit cu adevărat niciodată. Dar fiecare speranță poartă ușa unei superbe construcții în sufletul tău, ce merită a fi deschisă oricând. Odată intrat în vis... poți trăi.

- Te privesc și acum și îmi dau seama că tu ești atât de frumoasă, Ioana! Tu ești frumoasă în toate felurile, ești frumoasă și azi, la fel ca ieri, ai o lumină aparte, ai ceva ce nu au multe femei.

- Mulțumesc! Sunt omul simplu și complex, cel pe care l-ai apreciat cândva, femeia de care te-ai îndepărtat ca de o boală incurabilă, ori contagioasă. Am plecat și eu din oraș în primăvara următoare. Nu mai puteam să simt venirea primăverii fără tine și parfumul liliacului nu ar fi fost la fel fără buchetele dăruite de mâinile sufletului tău. A rămas atunci aici, pentru tine, doar un gând neștiut, ori poate bânuit. Povestea era la fel de bolnavă precum zăpezile cuprinse de un dezgheț forțat dat de soarele prea puternic venit fără veste.

- Ioana! Draga mea dragă! Poveștile însălate rapid, cele care par a fi marile povești de dragoste se topesc sub greutatea dorinței trupești și a pasiunii imediate. Rămâne necunoașterea celuiălalt și trecerea marelui val dus de vântul nerăbdării. Dragostea adevărată este cea dată de timp, nu de trup, este cea construită de apropiere, dar și de depărtare, de cuvânt, dar și de o tăcere vorbitoare. Iubita mea femeie! Tu ești cea care înțelegi totul, din toate!

- Am sorbit din iubiri diferite, Vlad, în timp ce o mulțime de lucruri despre iubire le-am înțeles mai târziu. Aș fi vrut să nu le înțeleg deloc, să fi putut trăi maxim atunci amândoi aceste momente unice, date de întâmplare sau destin. Să fi trăit o iubire nebună, fără opreliști. Dar... câte se pot întoarce din atâtea lucruri plecate, risipite?

Ioana își lăsase capul privindu-și genunchiul drept, strâns a tristețe peste cel stâng. Și-i adunase protector, simțind că se strânge și în ea.

- La fel îți strângi genunchii și după atâția ani, observă Vlad, zâmbind unei amintiri vechi, păstrate cu drag în ochi și memorie.

O privea duios, cu un mare dor de îmbrățișare și de aceea simți nevoia să o descrie pe Ioana puțin, cu glas tare.

- Umerii tăi par ai unei femei aristocrate, Ioana. Umeri mici, de femeie frumoasă, delicată nu doar fizic, ci și sufletește. Ceea ce e mare lucru, să știi! Eu așa te știu și te-am învățat câte puțin de când te-am primit în sufletul meu. Ioana, tu ai fost misterul, dragostea și nebunia mea. Poți să crezi asta?

- Pe mine nu mă pot consola, doar pe alții îi pot mângâia, pentru mine nu am rezolvări. Aș vrea să îți pot mângâia sufletul, care pare chinuit.

- O faci fără să îți dai seama! Simpla prezență lângă mine cu gândul tău bun e destul, de foarte multe ori. Simt, tu știi asta!

- Și eu simt, Vlad totul. Am plecat la București, gândind că distanța mai mare ne va rupe legătura asta nevăzută. Am vrut să stau în umbra lumii și am stat! Am pierdut lașul odată cu tine. Tu ai fost acel care l-a înfrumusețat atâția ani, ultimii trăiți așa cum nu am trăit niciodată singură sau alături de un om. Dar se pare că am trăit alături de vise. Tu ai gândit și ai hotărât pentru toți, Vlad!

- Am gândit bine sau rău... atunci bine, acum realizez că am gândit la un fel de chin fără nume. Am crezut că ești puternică, și ești foarte puternică. Din înțelepciunea și bunătatea ta vin toate așezate. Ești așa cum trebuie să fii!

Cât de frumos o alinta în cuvinte simple, prin care avea de spus atât de multe. Avea acum momentul lui de bine, de ieșire din sine, cum foarte rar se întâmplase înainte. Ioana îl privea cu ochii minții, ai sufletului, cu toate simțurile ascuțite și-l simțea la fel de mult al ei! Îi trecu prin minte plecarea din Iași, momentul când cheia încuiase doar ușa casei, nu și pe cea a sufletului. Mutarea din Iași a fost atât de hotărâtă, o voia ca pe o salvare, de parcă putea să rupă viața în două și să lase o parte acolo, să umble de izbeliște pe străzi, ori să o închidă în casa cu obloanele trase. Dar ceea ce luase Vlad cu el, Ioana nu pusese la socoteală, aceea fiind partea cea mai importantă a ființei sale. Plecaseră din Iași amândoi, lăsând case și amintiri, încercând să își regăsească sufletele

pierdute din dragostea care le marcase destinele. Oriunde ajunși suferința lor era aceeași.

- Cine a făcut să ne întâlnim astăzi, Vlad, oare? Iar aceleași coincidențe pe care le aveam și atunci?

- Ne-am obișnuit cu ele, eu nu mă mai tem, ci încep să mă bucur acum de ele.

- Cât stai în Iași? Tu cum ești acolo, la țară?

- Muncesc, muncesc! Măinile mele nu mai caută pensula și culorile, decât rar, ci grebla, sapa și pământul. Uneori caută pomii și florile pe care le îngrijesc cu mare plăcere. Este foarte mult de muncă. Mereu.

- Asta ai vrut, asta ai! Nina... ? Îndrăzni Ioana să întrebe și de ea.

- Nina ... pleacă și vine, are de lucru și prin țară, procese, judecăți. M-am obișnuit și cu singurătatea. Cu ea și cu dorul de tine.

- Știam că pentru tine eu sunt clipa, doar momentul, iar ea este toată viața, dar m-am mulțumit așa, să îți fiu firul de nisip curs printre degetele timpului tău. Îmi era destul tot ce-mi acordai pentru că eu nu aveam cum să fiu mai mult. Angrenajul tău era pornit pentru un fel de drum, aveai creat un singur model de drum, care se mai abătea uneori pe câte o potecă străină, în câte un popas de-o poveste. Am fost un drum bun, am simțit asta mereu, Vlad!

- Drumul tău mi-a fost foarte drag, a fost cel mai încântător dintre toate câte au fost: puține, dar de calitate, pentru că, așa cum ți-am mai spus și altădată, m-a interesat calitatea și nu cantitatea. Vreau drumul tău înapoi, Ioana, vreau să-l redeschizi, să-l luminezi pentru noi. De fapt, în sinea mea, eu nu am putut să plec niciodată de pe el, te-am urmat, am simțit că m-ai purtat în sufletul tău peste tot.

- Oriunde ai fost cu mine, Vlad! și de multe ori ți-am simțit prezența acolo unde eram. De ce mi spui tocmai acum toate acestea? Îmi fac rău, mă răvășești, știi bine! Cred că trebuie să plec, Vlad! Ar fi mai bine să plec, să știi!

- Pleci, dar... nu pleci Ioana, abia ai revenit. Povestea e a noastră și e fără sfârșit. Chinul nostru nu a fost zadarnic, te asigur.

- Eu încercam să te uit, Vlad... să te las mai în urmă. Dacă te luam cu mine peste tot, în toate gândurile mele, acum ai fi fost obosit. Uneori te pierdeam voit, ca să nu o iau razna cu mintea. Trebuia! Nu știam că te vei gândi vreodată, după atâția ani, la întoarcere.

- Mă simt străin în mine, Ioana! Doar cu tine am fost complet, atunci demult. Dacă ai ști

câte gânduri am învăluit și am strâns pentru tine! Dacă le-aș fi lăsat libere ar fi căutat căi către tine, ar fi trebuit să plec să te caut și să te iau de lângă bărbatul tău.

- Din omul dur și rece, pe care l-am cunoscut în timp, ce ai devenit? Nu pot să cred asta. Nu te gândești că ar putea fi prea târziu? Când am strigat după tine, unde erai?

- În sufletul tău eram! Târziul tău e și al meu, acum avem aceleași situații și reguli. Dar mă simt tare liber acum, Ioana! Vrei libertatea mea?

Îl privi cu toată duioșia posibilă, cu toată dragostea ei și deodată nu se mai simți singură, nu mai era a nimănui, chiar dacă avea un soț care îi era alături. Era tot a lui Vlad, pentru că ea era neschimbată în tot ce simțea pentru el. Sigur că îl voia, cu toată libertatea despre care el spunea și cu toată închiderea din trecut. Cu tot ce fusese, și-i lăsase definitiv în suflet și-n minte, se întorcea de

parcă nu trecuseră niște ani, ci doar câteva zile. Așa era Vlad! Și așa cum era, era al ei și acum.

Mergea singură spre casă, gândindu-se la ce ar putea face ea cu libertatea pe care Vlad i-o dăruia acum. Ochii se umpleau și înghițeau lacrimile pe rând, în timp ce ploaia se scurgea pe umbrela care o acoperea. Plecase din librărie pe ploaie. Între ea și plânsul cerului avea ca protecție doar o bucată subțire de pânză, prinsă de un schelet metalic: umbrela. Mergea privind în jos, călcând atent printre băltoacele străzii. O frunză, plină de gânduri existențiale, căzuse cu fruntea de caldarâm, chiar în fața ei. Și câte altele pățiseră la fel! Atâtea minți sparte, îndurerate se topeau galben în apa căzută din cer. Numai mintea ei era bântuită de un amestec de întoarcere și dorință.

- Te-ai întors? Pe unde ai fost? a întrebat-o Alex când a intrat în casă.

„Am fost să-mi aud inima bătând!” s-a auzit o adiere nouă în sufletul ei.

Gh. Petrașcu, *Anemone*.

FRAGMENT DE ROMAN

CAPITOLUL X

MĂRȚIȘOR ÎN ȚARA LUI SOARE-ÎMPĂRAT. CUM AJUNGE ÎN GRĂDINA FERICIRII VEȘNICE

► Marin NĂSTASE

Mărțișor își dădu seama că nu mai poate zbura printre norii albi. Trebuia să coboare și să aștepte unde o poate găsi pe prințesa Primăvara. Zise:

- Pană, penișoară, în zbor lin coboară!

Uriașa pană ateriză, printre copaci, la marginea unei localități. Dacă din văzduh casele și copacii li se păreau strălucitori, aici, de aproape, li se păreau deosebite, uluitoare. Străzile erau asfaltate cu pietre nestemate, trotuarele acoperite cu plăci de gresie albăstrie, aurii, cu încrustații de safire, rubine și smaralde, de-ți era teamă să pășești. Casele din marmură albă, liliachie, azurie, verzuie, cu încrustații de sidif pe la uși și ferestre, înconjurate de palmieri, cu revărsări de flori la balcoane și pe alei, în mii de nuanțe și culori, de-ți luau ochii cu sclipirile lor.

Oamenii erau îmbrăcați în veșminte vaporoză din țesături de mătase aurie, argintie sau azurie, cu bogate decorațiuni cu fir de aur și nestemate. Mărțișor și Norocel au rămas cu gura căscată, muți de admirație. Rămăseseră în drum ca proștii, neștiind ce să mai facă. Apoi, cămășile lor înflorate, pantalonii strânși pe picior, cizmele și opincile colbuite atraseră atenția trecătorilor care îi înconjură:

- De unde veniți, măi străinilor?

- Din Țara Zăpezilor, unde domnește cumplita Iarnă! răspunse Mărțișor.

Auziseră ceva localnicii despre îndepărtata țară a zăpezilor și erau curioși să aștepte amănunte. Când le povesti Mărțișor ce nelegiuiri au făcut slujitorii Iernii, ce-au pățit și ce pățesc bieții supuși ai Împărăției, au rămas cu toții uluiți.

- Și noi am aflat, continuă Mărțișor, că numai prințesa Primăvara, fiica lui Soare-Împărat, ne poate izbăvi de urgia Împărătesei Iarna. Așadar, puteți să ne spuneți unde o găsim noi pe această frumoasă prințesă?

Auzind asta, unii localnici plecară, alții începură să se uite chiorâș la străini:

- Mai întâi, zise unul, Soare-Împărat n-o să fie de acord să vă dea fata, pe care o ține închisă în Grădina Fericii Veșnice. Și, apoi, n-o să vrea să vină cu voi chiar prințesa.

- Ba o să plece cu ei, că sunt frumoși! spuse unul, mucalit, în hohotele de râs ale celor din jur. Mărțișor se simți umilit. Totuși îi întrebă:

- Unde este grădina asta a fericii veșnice?

- Drept înainte, într-o vale așezată între coline. Dar te sfătuim să-ți vezi de treabă, că această grădină este împrejmuțată de ziduri înalte, păzită de căpcăuni fioroși care aruncă flăcări pe gură și cu bolovani fierbinți în cei care vor să sară zidul.

Mărțișor se uită descurajat la cei din jur:

- Dacă-i așa, nu mai merg în Grădina Fericii Veșnice! Dar fiți buni, dați-ne și nouă un loc pe aici, pe la voi, să ne facem și noi o casă ca ale voastre, să trăim și noi ca voi.

- Nu se poate! săriră toți în cor. Ce este al nostru este numai al nostru. Nu împărțim cu nimeni!

- Voi să vă întoarceți de unde ați venit! sări unul mai colțos.

- Dar nu v-am spus cum este pe la noi?

- Și ce ne interesează? Asta este împărăția noastră și aia este împărăția voastră. Așa că... plecați, plecați! Și începură să-i îmbrâncească. Unul sări:

- Aștia, chiar dacă-i gonim, tot nu vor pleca. Ne vor fura bunurile, vor ucide pe careva dintre noi și tot vor rămâne în împărăția noastră. Mai bine să-i ucidem!

- Nu se poate! zise altul. Mai bine să-i legăm și să anunțăm pe împăratul nostru de sosirea lor. Să-i ucidă el.

Astfel că Mărțișor și Norocel se pomeniră legați fedeleș, aruncați într-un țarc unde erau depozitate gunoaiile.

După ce plecară oamenii, Mărțișor îi spuse lui Norocel:

- Trebuie să scăpăm urgent până nu vin nemernicii ăștia cu oamenii lui Soare-Împărat! Ai vreo idee?

- Ce idee să am?

- Cum scăpăm de aici!

- N-am!

- Păi, nu ești tu Norocul meu?

- Sunt, dar nu văd cum putem scăpa! Ia... mai gândește-te și tu! Norocul și iar Norocul! Mătăluță nu ai minte?

- Așa este! Își zise Mărțișor. Ia să mă gândesc! Se uită împrejur, se uită la frânghia care îi lega mâinile... și la picioare... Încercă să se ridice... să-și miște mâinile... Se ridică, făcu pași mici ca un cal împiedicat, dar țarcul era încuiat.

Măi, să fie!

Și trebuia să scape cât mai repede. Observă o muchie tăioasă la un container cu gunoi, sări ca vrabia până acolo și începu să frece legătura de la mâini. Își dădu seama că va dura mult până s-o rupă. Dar... minune! Într-un anume loc al țarcului cu o curbură mare, tabla lucioasă concentra razele puternice. Simțise o arsură puternică în ceafă când trecu prin acel loc. Asta era! Întinse mâinile cu legătura, simți cum îl arde la mâini, dar răbdă până frânghia luă foc și reuși să rupă legătura. Se dezlegă și la picioare. Îl aduse și pe Norocel, cu care repetă figura, dar asta începu să țipe când simți arsura, așa că fu nevoit să-i astupe gura ca să nu facă zarvă nătărăul. După ce se dezlegară, Mărțișor își aminti că cizmele îi sunt fermecate, așa că îl luă în cârcă pe Norocel, făcu o bătaie cu cizma ca la săritura în înălțime și sări vreo trei metri în sus peste gardul de tablă. Dincolo, de la înălțime, căzu cu toată greutatea peste omul pus să-i păzească. Acesta se lovi rău de tot și căzu lat. Mărțișor nu mai avu timp de paznic. O luă la fugă către locul unde era pana, făcând pași uriași. Cizmele fermecate, săracele! Mai ales că gardienii lui Soare-Împărat, călări pe cai înaripați, îi văzură și alergau în mare viteză spre ei, aruncând cu săgeți de raze fierbinți pe care începură să le simtă, vâjâind pe la urechi.

- Aoleu, țipa Norocel, mai repede că-mi ia scăfârlia foc!

- Taci, nărodule! zise Mărțișor, făcând salturi prin aer ca să-i deruteze pe urmăritori.

Când se apropiară de locul unde era pana salvatoare, de departe strigă gâfâind:

- Pană, penișoară! lute... și-n viteză... zboară!

Pana începu să se învârtă ca un titirez și țâșni săgeată spre înaltul cerului. Mărțișor se agăță de ea din mers. Gardienii după ei, cu caii înaripați, zvrârlind cu săgeți de raze. Însă caii lor, după puțin timp de alergat prin văzduh, obosiră și se depărtară

de uriașa pană. Gardienii renunțară și se întoarseră, zicând:

- Cred că am scăpat de ei!

Acolo sus, dincolo de nori, Mărțișor și Norocel începură să tremure de frig de le clănțăneau dinții.

- Am scăpat, măi Norocel! Hai înapoi să luăm Primăvara!

- Nu-mi mai trebuie nici o Primăvară! Hai acasă! Aoleu, dar acolo e jelanie! Mai bine hai la împăratul Nisipurilor Fierbinți! Acolo am dus-o bine! Dacă ne dă un palat și fete... și grădini... nu mai alergăm brambura pe aici.

- Hei, trezește-te, nătăfleață! îl zgâlțâi Mărțișor. Crezi că am uitat de ce am plecat de-acasă?

Și zise:

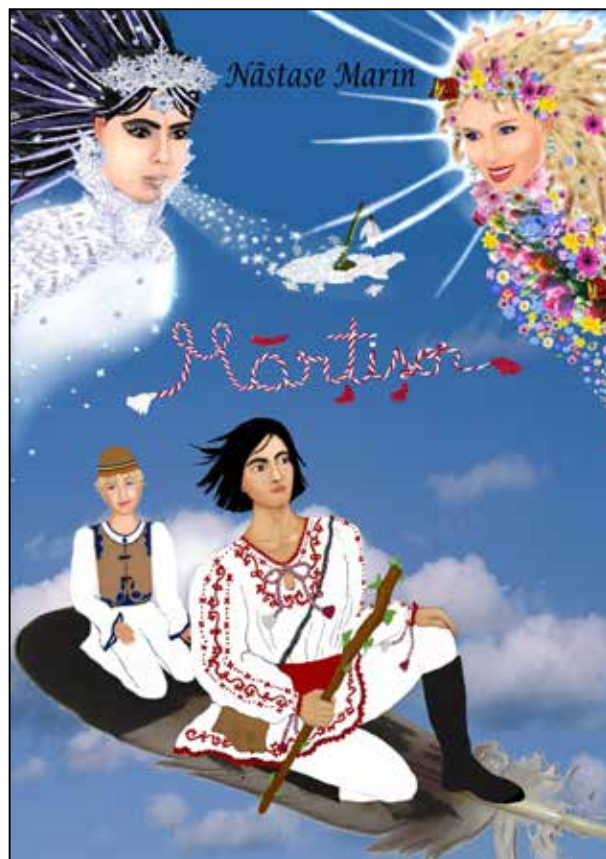
- Pană, penișoară, înapoi, repede zboară!

Norocel începu să scâncească, smiorcăindu-se:

- N-auziși că e păzită de căpcăuni firoși?

Dar pana zbura ca o rachetă spre Grădina Fericirii Veșnice.

În zborul lor la mare înălțime, cohortele de nori treceau pe lângă ei în mare viteză plutind ca niște corăbii cu pânze multicolore, cu margini zimțate, tivite de lumina Soarelui, cu irizații și dantelării fanteziste, cu mii de nuanțe și forme fantastice de cetății, castele, balauri, flori uriașe, forme care se schimbau în funcție de unghiul din care erau privite. Oceanul de fantasme multicolore ale norilor îi saluta și îi încuraja cu urale. În sfârșit, observară în zare

zidurile înalte ale grădinii și paznicii căpcăuni, care, în lipsă de dușmani, se plictiseau, hârjonind-se, aruncând pe nări jeturi de vapori luminoși, multicolori, ca niște artificii, întrecându-se care aruncă mai sus.

- Uite, Norocel, nu sunt atât de fioroși acești căpcăuni! Să coborâm direct în Grădina Fericii Veșnice.

Și-ncepură să plutească lin, deasupra unei minunate poieni, unde valuri uriașe de culori dansau într-un ritm ciudat. De-acolo, de sus, nu deslușiră formele acestor jocuri de culori. Ce putea să fie? Revărsare de flori și fluturi în cascade de nuanțe? Pomi înfloriți într-un vârtej dansant? Sau un joc miraculos de raze?... Și, din acest ocean de culori, răsări un palat sclipitor de aur și argint cu scări de jad verzui și gălbui, coloane de smaralde și safire, iar trandafiri în mii de nuanțe se revărsau în cascade de pe acoperișul cu turnulețe argintii pe zidurile palatului, pe pardoseală și pe trepte, curgând în valuri pe alei, până hăt departe de palat.

Mărțișor și Norocel rămaseră muți de admirație. Când se mai apropiară, observară că toți pomii erau inundați de flori în mii de nuanțe, iar pajiștea de un verde mătășos era smălțuită cu flori prin care fluturi multicolori zburau într-un dans ciudat. Văzduhul răsuna de cântecul păsărelelor, iar de departe se auzea muzica suavă a unei orchestre nevăzute de viori. În fața palatului, în revărsarea de flori, fluturi și păsări, dansau pomii în floare, dansau izvoarele cu sălcii, dansau căprioare cu iepuri, veverițe cu urși, dansau flăcăi cu fete ale căror picioare nici nu atingeau covorul smălțuit.

Cum era năuc de-atâta uimire, Mărțișor îngăimă: "Pană, penișoară, în zbor lin coboară!"

Cufundați în fermecata reverie, ei nici nu observară mișcările căpcăunilor de la zidurile grădinii, alergările bezmetice și semnalele lor:

- Căpcă șapte, zbor inamic în sectorul tău, dreapta sus trei sute de metri!

- Observat! Căpcă cinci, iau măsuri de atac! Transmit la Căpcă opt!

- Căpcă opt, zbor inamic, stânga sus, trei sute de metri!

Și așa din Căpcă-n Căpcă, toți căpcă(unii) fură alertați și agitați. Toți începură să-și umfle foalele fălcilor și să arunce cu flăcări și bolovani fierbinți.

- Văleleu! Aoleu! Începu să se văicărească Norocel, tupilându-se, mai ales că, în unele părți, pana luase foc.

Mărțișor zise repede: "Pană, penișoară, în slava cerului zboară!" Și pana se înălță ca o săgeată în haurile văzduhului.

- Ura, ura, am învins! Urlau căpcăunii paznici. Și erau acești căpcăuni niște arătări fălcoase, cu un singur ochi în frunte, mare, bulbuc, cu labe și

picioare păroase, îmbrăcați în cămeșoale cenușii-murdare. Pasă-mi-te, ei se hrăneau cu cărbuni încinși și beau smoală topită. Pe la ora prânzului, Soare-Împărat trimitea un alt căpcăun cu un cuptor cu cărbuni încinși și un cazan cu smoală topită. Tainul fiecărui căpcăun era un fâraș de cărbuni și un polonic de smoală topită. Bucuria lor era să opărească și să transforme în scrum pe oricine se apropia de grădină.

- Aoleu, zise Norocel, era să fim pârliti și opăriți! Hai acasă, las-o încolo de grădină! Nu vreau prințesa Primăvară! Asta este soarta noastră.

- Tacă-ți fleanca, smiorcăitule! zise îngândurat Mărțișor. Trebuie să găsim noi un mijloc de a pătrunde în grădină!

Și cum treceau ei prin oceanul de norișori albi, aceștia îi întrebară: "Ei, de ce v-ați întors din drum? Care vă este necazul?" Pasă-mi-te, norișorii îi îndrăgiseră pe Mărțișor și Norocel.

Și Mărțișor le spuse pățania cu căpcăunii.

- Asta vă e supărarea? Lasă că-i păcălim noi!

Norișorii se-nțeleseră să se întoarcă în grădină, învăluindu-i pe cei doi cu vata lor vapoasă. Acum pana uriașă de vultur plutea și cobora deasupra grădinii foarte încet, învăluită în pânza alburie a norilor. Când ajunse deasupra grădinii, un nătăfleață de căpcăun, rezemat de zid, cu ochiul închis și sforăind nevoie mare, începu să bolborosească pițigăiat:

- Mie!... îmi... mi... a-nghiroasă a inamic!

Ceialți căpcăuni începură să rădă în hohote:

- la uite la Căpcă 22! S-a încins jăratecul în el.

- A băut cam multă smoală!

Dar Căpcă 22 o ținea într-una: a-nghiroase-a inamic! a-nghiroase-a inamic!

Și-n hohotele lor de râs, ceialți căpcăuni începură să-l maimuțărească pe Căpcă 22:

- A-nghiroase a inamic, a-nghiroase a inamic!

Bietul Mărțișor! I se făcuse inima cât un purice, dar nu sufla o vorbuliță. Norocel, de frică, amortise de-a binelea. Pana plutea din ce în ce mai încet, iar norișorii albi o învăluiau tot mai mult și o purtau spre mijlocul grădinii

- Vă mulțumesc din inimă, norișorii mei! șopti Mărțișor după ce aterizară încet. Mai stați puțin să-mi strâng pana și să ne ascundem în tufișuri.

- Prefă-te, pană, într-un fulg! zise apoi Mărțișor.

Uriașa pană de vultur, cu tot calabalâcul de pe ea, se transformă într-un mic fulg, delicat, pe care Mărțișor îl înveli cu grijă într-o batistă, îl puse într-o cutioară la cingătoare și se ascunse cu Norocel într-o tufă.

- Rămâneți cu bine și mult succes! le șoptiră norișorii care-și luară zborul spre înaltul cerului.

- Mulțumim de ajutor, norișorii mei! le zise Mărțișor.

- Bine ați venit în Grădina Fericirii Veșnice! se auzi un glas și un clipocit.

Mărțișor și Norocel se speriară și se uitară unul la altul.

- Cine a vorbit, Norocele? întrebă mirat Mărțișor.

- Eu, Izvorul de Viață Senină! se auzi încă o dată. Sunt aici, sub salcie! Mărțișor se uită uimit sub salcie.

- Veniți la mine și spălați-vă în undele mele ca să uitați toate grijile și necazurile!

Norocel chihoti bucuros și se aruncă în pârau sorbind cu nesaț și spălându-și fața cu apa sa limpede. Mărțișor strigă la el:

- Stai, Noroace, că noi nu trebuie să uităm grijile și necazurile!

Dar Norocel începu să alerge, să facă tumbe și să cânte:

- Tra lai la, la lai la!

Văzând Mărțișor că Norocel a căpiat de atâta fericire, alergă după el disperat și începu să-l pălmuiască. Dar acesta:

- Tra lai la, la lai la!

Atunci începu să-i dea câțiva pumni zdraveni în cap, să-l pocnească în față, să-l bușească de un copac, încât până la urmă îl aduse la realitate.

- Aoleu, frățioare, bine făcuși ce făcuși! Că-mi zbură memoria din floare în floare și nu mai știui ce e cu mine!

Până să se dezmeticească Norocel, Mărțișor își aranjă cămașa înflorată, își pieptănă pletele, își lustrui cizmele, îl luă de mână pe băiat și porniră împreună spre palatul fermecat. Ajunseră în fața palatului, unde, pe treptele de marmură azurie, se revărsau continuu din văzduh uriașe coșuri cu flori în mii de nuanțe. Păsări, fluturi și albine zburau în

stoluri agitate. Cântecul se întetiră, băieții și fetițele făceau tumbe și alergau printre pomii înfloriți, care începură să spulbere în jur petale, astfel că, în jur, se așternu un covor uriaș de petale multicolore. Deodată, apărură din palat berze, rândunele, cocori și mii de alte păsări care umplură văzduhul cu țipetele lor. Apoi, apărură o trăsură de argint trasă de 12 porumbei albi, iar în trăsură un înger de fecioară îmbrăcată în rochie lungă, albastră, străvezie, având părul de aur-mătășos, revărsat în plete lungi fluturând departe în urma trăsorii. Pe frunte purta o diademă de trandafiri și albăstrele. Era prințesa Primăvara... Cu ochii albaștri și cu obrajii îmbujorați, râdea cu hohote și arunca flori din brațele ei peste cei din jur, care o salutau, chiuind de bucurie.

- Trăiască Primăvara! strigau cu toții în urale.

Trăsura Primăverii era escortată de voinici în armuri aurii, călări pe cai albi înaripați din sulitele cărora țâșneau raze orbitoare. Garda era condusă de căpitanul Zefir, care purta o mantie albastră, cu stele aurii pe piept și poale, iar la cingătoare o sabie de foc, ca o flacără albăstrui-violetă.

La trecerea prințesei Primăvara, toți dansau, cântau, chiuiau și, în beția generală de fericire, Primăvara le zâmbea și spulbera petale și flori deasupra lor.

Deodată, zâmbitoarea prințesă se încruntă și ridică mâna strigând: "Stați!" Mulțimea și suita sa amuțiră. În Grădina Fericirii Veșnice beția veseliei nu a fost întreruptă niciodată, așa cum s-a întâmplat acum. Care să fi fost cauza? Primăvara observase că cei doi flăcăi cu cămăși înflorate nu participau la veselia generală. Ba cel mai voinic se uita la ea încruntat cu un aer sfidător.

- Străjeri, aduceți "fețele triste"! zise Primăvara, arătând către Mărțișor. Căpitanul Zefir se repezi cu doi străjeri și aduse în fața prințesei pe flăcăi. Norocel începu să tremure de frică.

Gh. Petrașcu, *Veneția, Ca-d'Oro*, 1924.

PRINȚESA PROZEI JUVENILE

POVEȘTEA LUI IUBITA MAMEI

► Cristina LUCA PARAPIRU

Iubita Mamei era un bebeluș. Iubita Mamei avea un frate, Iubitul Mamei.

Într-o zi, în țara lor izbucni un război mare.

-Iubitul Mamei, fugi cu Iubita Mamei repede, la adăpost! zise tata.

Cei doi alergară de le scăpărau călcăiele. Deodată se auzi:

-Miau, copii! Sunt Miau, veniți să mâncați cu mine!

Iubitul Mamei și Iubita Mamei văzură o pisică roz, uriașă, cu mustăți din fulgere și curcubeie. Cei mai mare pisică din Istoria Pisicilor; de trei ori mai mare decât un dulap.

-Ce mâncăm? întrebă Iubitul Mamei.

-Faguri de miere, condimente, parmezan! răspunse pisica. Și Colossus!

-Colo... ce?! se miră Iubitul Mamei.

-Este un produs care îți spune ce ești și te transformă în acel „lucru” sau „ființă”, veni răspunsul.

Auzind acestea, Iubitul Mamei și sora lui vrură să fugă, dar pisica aruncă în ei cu acel Colossus.

-Vaaaaai!

Iubitul Mamei se făcuse o bătrână. Da – bătrână. B-ĂT-R-Â-N-Ă. O femeie BĂTRÂNĂ.

Iar Iubita Mamei s-a făcut... eu. Eu la opt ani! Eu...

Iubitul Mamei a devenit... Bunica.

Iar eu mă zăpăcisem.

-MIAU! răcni pisica. V-AM PRINS ÎN CAPCANĂ!

Eu m-am cocoțat pe Bunica și am început să ne deplasăm... ca un melc. Din senin, apare o fată.

-Sunt Mami, să fugim de MIAUCELRĂU!

Am sărit pe ceva și am ajuns într-o peșteră. Pe ce ne-am urcat noi – eu, Mami și Bunica? Pe MIAUCELRĂU!

-Hei, m-ai confundat, eu sunt frate'-său, MIAUCELBUN, zise făptura pe care am sărit.

La atâtea teribile aventuri, parcă mai conta?!...

► Elena NETCU

PROZĂ REALIST-MAGICĂ

SARI SALTUK BABA

(fragment)

Spre seară Șerif se rezemă de stâncă de la Ulmul Sultanului, așa se numea locul unde stabilise să se întâlnească cu Melek. Avea de gând ca în seara aceea s-o uimească pe fiica lui Haci Bektaş pentru că știa că zvărluga asta de fată, cum sunt cam toate fetele, n-o să-și țină gura și va răspândi printre ceilalți discipoli toate minunile lui și toți îl vor respecta, se vor uita la el ca la un Mohammed.

Șerif era înarmat cu tot arsenalul. Avea o traistă în care ținea un șirag de mătănie, o piatră vorbitoare cu mai multe colțuri, un cuțit din lemn, o carpetă care ținea loc de față de masă pentru rugăciune, iar el se îmbrăcase cu o cămașă albă, încins la mijloc cu un brâu pe care Seravil îl făcuse așa pentru a-l pregăti de a deveni derviş, erau un fel de haine pregătitoare pe care Șerif n-ar fi îndrăznit să le poarte în fața lui Haci Bektaş. Demonstrația pe care avea de gând s-o facă în seara asta în fața lui Melek era mai degrabă un fel de exercițiu ca s-o impresioneze. Îi plăcea s-o facă pe viteazul, tot visa la o carieră militară, dar în același timp nu se putea desprinde de rugăciunile lui, de învățăturile Coranului. Toate îi intrară în sânge ca o miere dulce. Nu putea uita epopeea istorică și legendară Dede Korkut. Își spuse în gândul lui: *“Întâi îi povestesc legenda, o să încep cu uciderea balaurului, chiar o să fac o vrajă să-i apară balaurul în față pe care o să-l omor dintr-o lovitură, apoi, dacă nu leșină o să ne urcăm amândoi pe munte. Acolo eu voi spune rugăciunea, se va deschide cerul și Melek îl va vedea pe Profetul Mohammed.”*

Soarele asfințise. Se vedea doar orizontul învăpăiat, singurul semn al unui apus de mai, cu flori de soc înmiresmate și ici colo câte o stea rătăcită pe boltă, în timp ce luna se ivi străvezie într-un veștmânt argintiu.

Șerif începu să dea semen de neliniște, pentru că nu se mai distingeau prea bine conturul copacilor, iar luna parcă nu avea putere să lumineze destul ca să se poată desluși drumul. Melek își făcu apariție gâfâind și scuzându-se că abia a reușit să se strecoare din cameră, căci tatăl ei întârzie parcă înadins și a tot chemat-o s-o întrebe despre tot felul de lucruri inutile.

—Of, Șerif, era cât pe ce să nu mă mai pot ține de promisiune. Oare dacă află tatăl meu de plimbarea asta pe vreme de noapte, nu ne pune pe amândoi la grea pedeapsă?

—Dar tu ce-ți imaginezi, copilă neștiitoare, că această plimbare a noastră va fi un păcat? Ea face parte din cunoaștere, eu voi fi acela care te va ajuta să înțelegi învățăturile lui Mohammed, și să afli ce înseamnă pentru noi, șamanii, știința naturii. Melek, tot ce mișcă în jurul nostru are un rost pe lumea asta. Dumnezeu este unul și este al tuturor. El este Creatorul și Făuritorul. Eu îi voi urma calea atât cât ține viața mea. Căci eu voi trăi mult, să știi! Asta nu pentru că eu îmi doresc asta neapărat, ci pentru că am o misiune grea pe pământ. Voi umbla prin lume, purtând în suflet învățăturile lui Mohammed. Acum, rămâi în urma mea, căci eu îmi voi croi drum să ajungem până sus ca să fim cât mai aproape de cer.

Șerif grăbea pasul neținând seama că Melek e doar o mână de om, firavă și subțire cât un vrej. Se mai întorcea din când în când spre ea, respiră ușurat văzând-o că nu se vaită, apoi spuse ca pentru sine o rugăciune, mai mult murmurând ca să nu audă Melek. Deodată Șerif o înșfăcă pe fată de subsuori și se desprinse de pământ plutind pe deasupra pădurii până au ajuns pe cel mai înalt vârf golaș, acoperit doar cu o pătură ușoară de mușchi verde catifelat. O așeză ușor pe Melek pe mușchiul mătăsoș, în timp ce el se opri lângă cel mai apropiat copac, îl cuprinse cu mâinile într-o îmbrățișare, lipindu-și capul de trunchiul bătrân, murmurând de asemenea o rugăciune. Melek îl privi uimită apoi capul îi căzu pe iarbă și o cuprinse un somn adânc. *“Așa, frumoaso, acum vei afla cine este Șerif! Privi spre cer și făcu semne numai de el știute, trăgând cu ochiul la Melek. Aceasta se tot răsucea în somn bolborosind vorbe fără înțeles, chiar scoase un geamăt, apoi fața i se luminează, învăluită în argintiul lunii. Părea poleită cu lumina binecuvântată de sus, părul căpătă reflexe sclipitoare. Șerif se bucura. Știa că în visul fetei se vor derula toată știința șamanică, tot aici în acest vis, Melek va înțelege cine este Șerif și care este rostul învățăturilor lui primite de la Haci Bektaş. Deși își făcuse alt scenariu în care el, Șerif, să apară ca un războinic, renunțase pentru*

că se gândea că fata asta fragilă și gingașă încă nu este pregătită să trăiască o asemenea experiență. Apoi se gândea că întunericul îi va amplifica frica și s-ar putea petrece vreo nenorocire, mai ales când o vedea așa de frumoasă. „ *Acum trebuie să opresc visul, căci este prea obositor pentru biata Melek. Of, Doamne, oprește-mi ispita de a o atinge! Sunt slujitorul tău nelumit, sunt Șerif fără de prihană!*” Apoi se așeză în capul oaselor și privi această minune de față, făptură feciorelnică care nicicând nu-i va fi hărăzită. Melek deschise ochi se ridică și-l privi pe Șerif ca pe o minune.

—Șerif, te-am visat și mă simt fericită, viteazul meu! Te-ai luptat cu balaurul pentru mine,. M-ai salvat stigând într-una: *Melek este a mea, Melek este femeia mea, este bucuria mea lumească!*” Așa este Șerif? Așa gândești? Doamne ce fericită sunt!

—Îa să-ți iasă ție gărgăunii din cap! Asta a fost în visul tău de față, dar niciodată eu nu voi fi al tău! Noi nu avem voie, Melek dragă, să avem astfel de gânduri păcătoase! Scoate-ți asta din cap pentru totdeauna! Suntem hărăziți lui Mohammed!

Melek se înroși, simțea cum îi ard obrajii de rușine. Cum să fie ea certată pentru gândurile ei nerușinate? Înțelese că acest loc nu era unul de întâlnire cu Șerif pentru ca inimile lor să ce întâlnească pe cel mai înalt loc din cetate, cât mai aproape de cer. Înțelese asta cu durere. Tatăl ei nu i-a spus niciodată care este menirea ei. Îi veni un gând apăsător: *dar dacă tatăl meu știe de această întâlnire? Poate chiar el i-a dat misiunea lui Șerif să-mi taie aripile, să nu-mi fie îngăduit să iubesc vreodată?* O podidi plânsul.

—Hai, gata! Gata! Acum cred c-ai înțeles misiunea mea. Noua nu ne este permis dorul facerii, Melek! Știi cum îmi voi începe eu predica în fața oamenilor?

—Nu știu, Șerif, nici nu vreau să știu! Destul m-am făcut eu nu visez decât la tine. De doi ani nu mi iau ochii de la tine. Am așteptat să cresc, am visat la tine nopți la rândul și, acum, ce-mi spui tu? că eu n-am dreptul la iubire?

—Nu, n-ai dreptul! Tu vei fi mireasa Domnului! Eu voi fi misionarul islamului și trebuie să fiu fără de prihană!

—Dacă tu ai atâtea puteri, Șerif, atunci, te rog, fă-mă stană de piatră aici pe cel mai înal loc din orașul Kara Oyuk, să vadă toată lumea că eu sunt Mireasa Domnului, să se închine la mine ca la o cetate necucerită. Fă-mă ofrandă lui Mohamed! Voi fi ninsă în fiecare iarnă și înverzită în fiecare primăvară, voi fi bătută de ploii și de vânturi aspre, acesta va fi sacrificial meu pentru ca tu, Șerif al meu, să umbli prin lume ca să răspândești învățăturile lui Mohammed!

—Dacă tu vei rămâne pentru toți mireasă ca să duci mai departe învățătura Bektași, atunci eu voi

fi Arborele lumii! Hai să facem acum în fața cerului acest legământ, **Hatum Ana**, cea fără de prihană!

—Dacă tu te-ai botezat întru pomenire Arborele lumii, atunci eu îți voi spune de acum încolo **Șerif Saltuk**. Îi voi povesti tatălui meu și-l voi ruga să-ți spună de acum încolo Șerif Saltuk.

Șerif Saltuk începu să râdă pentru că nu se aștepta la un final atât de fericit. Nu credea că Hatun Ana își va înțelege atât de ușor menirea. Spera să fie apreciat de Hacı Bektaş pentru măiestria lui de a face din fata lui o continuatoare înfocată ale învățăturilor lui.

Luna ajunsese în mijlocul cerului și învăluia de acolo de sus cu generozitate pădurea în pulbere argintie. Bolta căpătase un albastru intens, iar umbrele copacilor se micșorau vizibil, lăsând să se vadă pe alocuri iarba lucid sub lumina ireală a nopții de mai.

—Hai acasă, diafano! Tu ești luna de pe cer. Ia, privește-o mai bine să vezi că seamănă cu tine. E subțire ca tine și face plecăciune, parcă se roagă, nu vezi?

Hatun Ana o privi și chiar i se păru că se vede pe sine în oglindă. Zâmbi ca pentru sine: “ *seamănă, dar nu ră sare!*” Se ridică resemnată și cuprinse cu privirea împrejurimile.

—Șerif Saltuk, în seara asta am fost stăpâniul lumii grației vrăjilor tale! Ce vrăji mai ai de gând să faci?

—Vreau să te duc acasă pe aripile unui vultur imens, însoțitorul meu în toate călătoriile mele.

Hatun Ana tresări. Își aminti de viziunea pe care a văzut-o în camera ei cu vulturul care a intrat pe jumătate pe fereastră și se liniști. “ *Aha, tot el a fost și atunci! și eu care credeam că e ceva în neregulă cu mine! Face vrăji, ce mai! O să-i povestesc totul tatălui meu!*”

—Șerif Saltuk, simt că am îmbătrânit cu zece ani! Viața mea se va schimba de acum încolo. Eu nu mai am vise, voi avea numai porunci de la Mohammed!

Șerif Saltuk n-o mai asculta pe față, el murmura în legea lui o vrajă și deodată Hatun Ana se trezi pe spatele unui imens vultur plutind deasupra pădurii până în fața casei. Înțelese că vulturul nu era altul decât Șerif Saltuk. Întrase parcă într-o altă vârstă. S-a dus în pădure ca o neștiutoare, cu inima tremurând de iubire și s-a întors ca o călugăriță înfășurată în mantia credinței islamice. Crescuse și se maturizase într-o seară cât în zece ani.

—Hatum Ana, te-am adus acasă. De acum încolo nu știu dacă ne vom mai vedea. Eu mi-am terminat misiunea. Poate vei mai auzi de mine. Voi discuta cu învățătorul meu. Mi-a cerut să particip la un ritual special pentru câțiva discipoli printre care mă aflu și eu. Te las cu bine!

PROZĂ

Constantin DECUSARĂ,
AMINTIRILE UNUI BĂTRÂN

► Crina DECUSARĂ-BOCȘAN

DE-ALE MILITĂRIEI

Cazul colonelului Georgescu A. Ioan. Fiind numit comandant al regimentului în care eram, a realizat în doi ani ceea ce alți comandanți, care fuseseră înaintea lui, nu realizaseră în zece. Până la venirea lui la comandă, soldații erau cantonați pe la locuitori, Dormeau în condiții grele, înghesuiți câte douăzeci într-o cameră. Caii erau instalați prin grajdurile sătenilor sau în grajduri improvizate. Tunurile, furgonetele și trăsurile erau îngrămădite în magazii sau erau lăsate sub cerul liber. În cantonament, pe lângă că nu se putea menține o bună disciplină a soldaților, erau stânjeniți și localnicii. Grajdurile improvizate erau învelite cu stuf, fiind astfel un permanent pericol de foc. În acest grajd erau douăzeci și cinci de cai. Calul când simte focul nu mai iese din grajd decât dacă i se pune pătura în cap și atunci este scos cu mare greutate. Soldații nefiind instruiți, în sensul că în caz de foc să fie acoperită vederea cailor, din cei douăzeci și cinci de cai, douăzeci au ars de vii, cinci au fost salvați cu răni grave. Trăsurile se păstrau rău în magazii și pe alocuri găinile își făceau cuiburi în trăsuri.

Colonelul Georgescu A. Ioan s-a gândit să strângă regimentul la un loc. N-a mai trimis soldați la munca câmpului, unde munceau pentru alții/ l-a întrebuițat la făcut cărămizi. Acum soldații lucrau pentru ei. Cărămida a ars-o cu ciorlani adunați de pe câmp. A schimbat lemnele de foc cu lemne de construcție.

Meșteri lemnari și zidari erau destui în regiment. Într-un singur an a construit două pavilioane pentru oameni, nouă grajduri pentru cai și nouă remize pentru tunuri și trăsuri. Pentru toate construcțiile de mai sus, a fost ajutat de minister cu un fond de cinci sute mii de lei. A mai terminat un pavilion pentru oameni, care începuse a fi construit cu șase ani înainte de a veni el la comandă și care costase ministerul

două milioane lei și era neterminat. În primul an a strâns tot regimentul la un loc. Până la venirea lui, aprovizionarea cu apă pentru cai și oameni se făcea cu sacale. În al doilea an, a pus să se sape puțuri în curtea cazărzii și nu a mai fost nevoie de sacale. Colonelul Georgescu A. Ioan purta cu el proverbul „Omul sfințește locul”.

Plecasem de la Roman spre Hârlău. La intrarea în Iași prin bariera dinspre Târgul Frumos am văzut în mijlocul străzii un morman de cadavre omenești. M-am informat de unde provin. Mi s-a spus : „Coloane germane în trecere prin Iași, au fost atacate cu focuri de mitralieră de către evreii din localitate. Drept represalii un număr de evrei au fost împușcați”. Mormanul de cadavre pe care-l văzusem era al evreilor împușcați. Am continuat drumul spre Hârlău. La întoarcerea la Roman, la ieșirea din Iași, prin aceeași barieră prin care intrasem, șoferul a oprit brusc mașina. Ce se întâmplase? În fața mașinii se aruncase un elev plutonier evreu și nu fusese călcat, pentru că de mână lui era legată, mâna unui evreu îmbrăcat civil. Ambii erau de aceeași vârstă, douăzeci și unu de ani. Elevul plutonier era medic. Mi-a arătat un ordin de chemare, la o unitate din Constanța. Au fost arestați spre a fi împușcați. Erau escortați de un sergent român și unul neamț. Escorta mi-a confirmat că are ordin de la comandamentul german ca cei doi să fie împușcați. Mergeau spre locul de execuție. Spre a lămuri cazul i-am invitat pe toți patru în mașină. Sergentul neamț a refuzat să urce. Sergentul român și cei doi arestați s-au urcat. Am continuat drumul. La un moment dat sergentul român mi-a spus că n-ar vrea să se depărteze de Iași. I-am spus că-i liber să coboare. Ceea ce a și făcut. Când am ajuns la bariera de la intrarea în orașul Târgul Frumos, bariera de cale ferată era lăsată. Am fost nevoiți să oprim. Am coborât din mașină. La o distanță de circa patru sute de metri, era garat un tren de marfă. Din acest tren mi-s-a părut de la distanță,

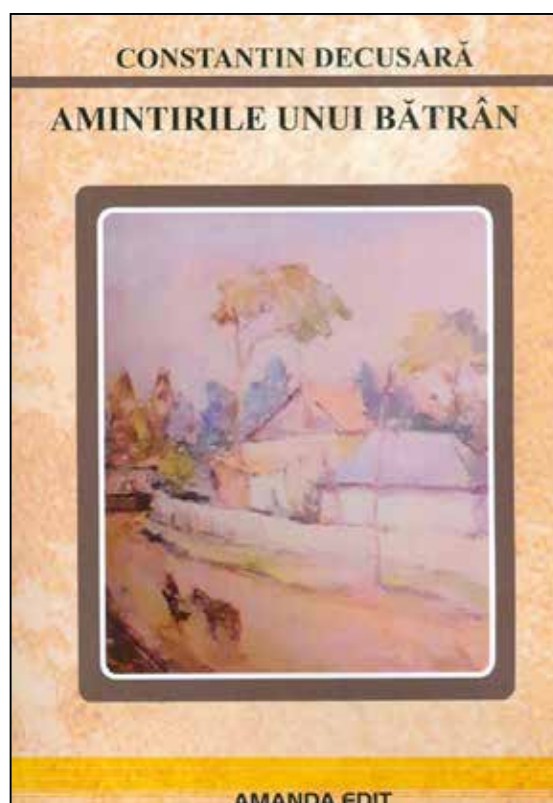
că se descarcă porci tăiați. Când m-am apropiat am văzut că se descărca cadavre de oameni. Era vestitul tren al morții. Un număr de două mii de evrei au fost îmbarcați în acest tren. În vagoane de marfă fuseseră înghesuiți peste capacitatea vagoanelor. Capacitatea în oameni a unui vagon de zece tone era 40-60 de oameni. În fiecare vagon fuseseră îmbarcați peste o sută de evrei. Ușile vagoanelor au fost închise pe dinafară și încuiate cu lacăte. Trenul a fost purtat de la Iași la Târgul Frumos și invers trei zile. În acest timp cei dinăuntru și-au făcut necesitățile în vagoane, încât de acolo emana o duhoare, de nu puteau suferi nici cei dinafara trenului. Aerul proaspăt pătrundea numai prin ferăstruicile vagoanelor și nu era suficient pentru toți. Vagoanele acoperite cu tablă, fiind în timpul verii, încălzeau interiorul vagonului. Din cauza duhoarei și a lipsei de aer, cea mai mare parte a ocupanților au pierit. Supraviețuitorii se urcau deasupra cadavrelor și căutau aerul proaspăt, care pătrundea prin ferăstruici. La Târgul Frumos au fost deschise ușile. Din cei rămași în viață s-au format echipe, care să descarce morții. Morții erau dezbrăcați în pielea goală și aruncați din vagoane. De aceea de la distanță mi se păruse că se descarcă porci tăiați din vagoane. Am întrebat pe șeful unei echipe de ce dezbracă morții și ce fac cu hainele lor? Mi s-a răspuns că le ia comunitatea. Am avut impresia că echipele se ocupau și cu Jaful. Cei vii jefuiau pe cei morți. Asupra unui cadavru destul de rău îmbrăcat, au fost găsite trei milioane de lei. Cei din echipă se grăbeau să-i împartă între ei. Un sergent jandarm din escorta trenului mi-a spus: „În urma unei ploii se formaseră bălți în jurul trenului, careva dintr-un vagon a dezbrăcat cămașa și a aruncat-o prin ferăstruică afară. A rugat pe unul din escorta trenului să moaie cămașa într-o băltoacă și să i-o înapoieze. Soldatul a muiat cămașa în apă și i-a dat-o. În vagon s-a iscat o încăierare între supraviețuitori, căci fiecare căuta să rupă o fâșie din cămașă spre a-și uda buzele”. Cât trebuie să fi suferit de sete.. M-am întors la barieră unde lăsasem mașina. Am pus șoferul să strice încuietura de la mâinile celor doi evrei. Le-am arătat trenul morții și am continuat drumul spre Roman. Am ajuns noaptea. Le-am spus celor doi că sunt liberi. N-am mai aflat ce s-a întâmplat cu ei.

În gara Cristești lângă Iași era un convoi de evrei. O mamă care-și pierduse pruncul, înfășurase un pietroi în niște cârpe și fredona

„Nani, nani! nani! ...”. Probabil că această mamă înnebunise când pruncul îi fusese luat cu forța.

În timp ce mergeam spre front, am ajuns din urmă un convoi de evrei. Unul din convoi mi-a spus că i se luase plapuma. Plapuma îi servise și de palton. Îi fusese smulsă de pe umeri. Mă ruga să intervin să i se înapoieze. Pe când cercetam cazul, văd în convoi o persoană care mi-s-a părut cunoscută. M-am adresat femeii: „Parcă v-aș cunoaște!” De emoție a căzut din picioare. În adevăr o cunoșteam. Cu zece ani în urmă, era cea mai frumoasă fată din orașul unde făcusem serviciul. Am întrebat-o ce pot să fac pentru ea? Mi-a spus că este foarte obosită și că ar fi fericită să fie transportată în una din căruțele convoiului. Am rugat pe șeful convoiului să-i satisfacă dorința. De atunci nu am mai întâlnit-o.

Cu ocazia retragerii din Bucovina, evreii bogați au plecat de acolo. O coloană formată din acești evrei bogați, a fost oprită de niște ofițeri români care le-au confiscat samavolnic bijuteriile și banii. Coloana a fost trecută peste graniță în Bucovina. Spre a justifica jaful. Jefuitorii au depus la banca de Stat, efecte și bani în jurul sumei de un milion de lei, suma jefuită fiind însă mult mai mare. Cineva a adus la cunoștința ministerului cazul. S-au început cercetările. Șeful jefuitorilor s-a sinucis. Evreul care denunțase s-a mulțumit cu milionul ce fusese depus la bancă. Probabil că nu au fost banii lui. Cu acestea cercetările au fost închise.

PAGINI DE ISTORIE

O FIGURĂ LUMINOASĂ DIN ȚINUTUL TECUCIULUI ÎN A DOUA JUMĂTATE A VEACULUI AL XVII-LEA

► **Preot drd. Toderiță RUSU**
Zalina Gabriela NEAGU

Familia boierilor Costachi a jucat cel mai important rol în viața internă a Moldovei și în cea bisericească.¹ Începutul acestei familii vechi vine de la Sima Boldur, vornicul lui Ștefan cel Mare, care îi înfrânge pe polonezi în 1497 la Lențești, amintit de Vasile Alecsandri în poemul istoric Dumbrava Roșie. Altă variantă este Costache Boldur fiul preotului Ioan căsătorit cu Călina, fiica vornicului Cârstea Ghenovici, susține Filip Lucia Iorga în revista bucureșteană Erasmus.

După istoricul Ion T. Sion începutul familiei vine de la Albu Costachi căsătorit la 1588 cu Tofana Bujoreanu, fiica lui Ion Fruntesș stolnicul, boier al lui Ștefan cel Mare. Familiile Costachi și Ureche și Costin au fost foarte apropiate. În 2020 se implinesc 400 de ani de la nașterea ilustrului patriot și binefăcător moldovean din ținutul Tecuciului, cel mai de văză boier din neamul Costăcheștilor, Gavril Costachi sau Gavriiliță de la Umbrărești sau Gavrilaş.

Satul de obârșie al Costăcheștilor este așadar Umbrărești, sat ștefanian cu codri seculari la umbra cărora s-a odihnit în 1475 Ștefan cel Mare după o bătălie cu turcii și care prin urice (hrisov) a fost dat în stăpânire vitejilor săi Umbrea și Condrea, care dau nume celor două sate, așa cum consemnează învățătorul Nicolae Grigoraș în monografia Umbrăreștilor din 1942 și reputatul istoric umbrăreștean Ion T. Sion. Datele despre copilăria lui Gavriiliță sunt foarte sumare. Se știe că avea mare capacitate de a învăța și avea mult curaj și dorința de a sluji țara.

A învățat scrisul și cititul în casa părintească cu un învățător ales de părinți. Și-a ales cariera militară, urmând școala domnească a lui Vasile Lupu de la Iași.

A fost căsătorit, potrivit lui Ștefan Vorovei, de patru ori. Primei soții nu i se cunoaște numele. A doua soție a fost Maria, fiica lui Caracas și acesta căsătorit fiind cu fiica lui Coceală, pârălab de Tecuci. Cu cea de-a doua soție a avut doi copii. A treia soție a lui Gavrilaş a fost Tudosica Costin, soră cu cronicarul Miron Costin și fiica hatmanului Iancu Costin, cu care

a avut copii: pe Lupu, Solomon, Costache și Tudosica. A fost cumnat cu frații Miron și Velicico Costin. După moartea Tudosicai s-a căsătorit cu Vasilica, văduva lui Ștefan Cantacuzino, unul dintre feciorii lui Toma Cantacuzino. Ultimul fiu din a patra căsătorie este Toader.

A străbătut toate treptele de jos în sus ale tuturor dregătoriilor vremii². Gavriiliță a ocupat, rând pe rând, multe funcții publice înalte. Înainte de 1658 era serdar (comandant de călărime) fără titlu. Din 1 septembrie 1661 până în 10 ianuarie 1662 a fost căpitan. Din 25 martie 1662 a fost pârălab (conducător de cetate). Din 1666 până în 19 noiembrie 1668 a fost din nou serdar și foarte serdar. Din 1669 până în 1671 a devenit mare spătar (se ocupa cu organizarea de ceremonii cu sabia și cu buzduganul la curte și comandant suprem în lipsa domnului sau locțiitor de domn).

Înainte de 1673 a fost mare vornic (cel dintâi boier din divan și înalt judecător al Curții Domnești și reprezentant al domniei în orașe) al Țării de Jos. Între 1673-1674 și 1674-1675 a fost mare vornic al Țării de Jos. În 1676 a fost foarte vornic, iar între 1677-1678 devine mare hatman (comandantul armatei). În această calitate a participat la asediul Cehrinului, unde Șerban Cantacuzino a încercat să îl asocieze la luptă împotriva domnitorului Gheorghe Duca. De aceea a fost înlocuit cu Alex Buhuș, cumnatul domnului. În 1679 devine foarte hatman, iar între 1679-1685 din nou mare vornic al Țării de Jos.

După Ion T. Sion primul rang dregătoresc este cel de armaș (paznic al temniței și executant al pedepselor corporale și capitale), apoi agă (comandant de infanterie), apoi jtnicer (făcea parte din Sfatul Domnesc lărgit).³ În 1661 era pârălab, în timpul unei foamete puternice. A fost marginalizat pe vremea domniei fiului lui Vasile Lupu, domnitorul Eustratie Dabija și ascensiunea lui începe după decesul acestui domnitor.

Nicolae Iorga, în „Viața și faptele Mitropolitului Veniamin Costache”⁴ îl prezintă pe Gavril Costache ca: „gospodar bun și sfetnic foarte ascultat a domnului de

atunci Duca Voevod, care prețuia oamenii de ispravă. Curtea lui era vestit de bogată și de primitoare” fără să precizeze dacă era vorba de curtea domnească sau de curtea sa.

Înlocuirea lui Duca Vodă în 1666 cu Iliș Alexandru nu aduce schimbarea sa din funcția de serdar până la sfârșitul anului 1668, iar în 1669, prin revenirea la domnie a lui Gheorghe Duca este promovat la rangul de mare spătar.

La 9 februarie 1669 întărește mănăstirii Trei Ierarhi din Iași dreptul de a ține călugării și școlile cu veniturile deținute înainte de mănăstirea Golia.⁵ În 12 și 27 martie 1669 închină mănăstirii Vatoped din Sfântul Munte biserica Sfinții Petru și Pavel din Iași, ambele acte purtând ca mărturie credința lui Gavriiliță Costache și vel spătar.⁶ În decembrie 1671 și ianuarie 1672 ia apărarea lui Gheorghe Duca și înăbușe răscoala unor boieri tradatori după care este numit vornic al Țării de Sus, trecând peste câteva trepte boierești în divan.⁷

La 8 iulie 1672, voievodul Gheorghe Duca întărește pe marii boieri Miron Costin, vornic în Țara de Jos, Gavriil Costache, vornic în Țara de Sus, Alex Buhuș, hatman⁸

În august 1672 Gheorghe Duca este înlocuit cu Ștefan Petriceicu care l-a declarant mazil opozant pe Gavriil Costache. Actele semnate de Gavriil Costache în această perioadă sunt semnate ca fost vornic (biv vel vornic). În 1675 este investit domn al Moldovei Antonie Russet care cere lui Gavriil Costache să cerceteze și să rezolve o pricină reclamată de către oarecarele Vasile Medelean.

În 1677 ajunge hatman al Moldovei, înlocuindu-l pe Alexandru Buhuș. La Cehrin se aflau Antonie Vodă Russet al Moldovei, Gheorghe Duca al Munteniei și Gavriiliță Costache. Pașa Helil nu dorea pe Gavriiliță ca hatman, ci pe Alexandru Buhuș, iar Gheorghe Duca voia să revină la tron în Moldova, afirmând că Antonie Vodă este mazil. Replica lui Gavriiliță este demnă de reținut: „De știi Măria ta că este adevărat mazil, silește Măria ta să ne fii domn, iar nu de nu, să nu-l amesteci Măria ta, că este un domn bun”⁹.

Ni s-a păstrat un document din 5 Noiembrie 1677 prin care Antonie Vodă Russet întărește dreptul de stăpânire al unor răzeși pe a patra parte din satul Nicoreștii de Sus și Nicoreștii de Jos, chezași ai validității actului aflându-se Ilie Sturdza, vel vornic al Țării de Jos, Gligorie Ghenghea, vel vornic al Țării de Sus și „credința boierului Gavriil Costache Hatman”¹⁰.

În noiembrie 1678 Antonie Russet este scos din domnie și înlocuit de Gheorghe Duca pentru a treia oară, an în care Gavriil Costache devine mare vornic al Țării de Jos, în locul lui Ilie Sturza.

Înainte de 6 mai 1682 a clădit schitul Bursuci cu hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel, ulterior

închinată mănăstirii Esfigmenu din Muntele Athos, lucru consemnat de rudenția sa, vrednicul de pomenire Veniamin Costache, care arată că a fost zidită de marele vornic Gavriil pe cheltuiala sa și că a fost înmormântată aici în ctitoria de pe Valea Ciocăneștilor. Constantin Cantemir (15/25 iunie 1685 și la 16/26 martie 1694) scutește de dări mănăstirea Bursuci prin hrisovul din 14 iulie 1685, hrisov reînnoit de Constantin Duca (1693-1695) prin alt hrisov din 14 iulie 1693. Bursuciul s-a bucurat de atenția voievozilor Antioh Cantemir, Mihai Racoviță, Dimitrie Cantemir, Nicolae Mavrocordat, Grigorie II Ghica. Fanariotul Nicolae Mavrocordat a dat și el un hrisov la 10 ianuarie 1713 prin care o scutește de dări și amintește că este zidită din temelie de răposatul Gavriil Costachi.

Despre cele două ctitorii costachești scrie istoricul Costin Clit aducând o contribuție istorică importantă la mai buna lor cunoaștere.

La 5 mai 1683 Gavriiliță face popas la Umbrărești, în satul și casele lui de aici¹¹, de unde domnitorul a emis o carte domnească.¹² La 20 aprilie 1683, după ce își serbează ziua numelui la Iași pleacă spre Viena la războiul antiotoman¹³.

În drum spre Focșani, Gheorghe Duca voievodul a făcut popas la casele mari din Umbrărești, de lângă biserica din Siliștea¹⁴. Aici a emis o carte ca raspuns la o jalbă încredințată spre rezolvare ceasnicului Ștefan. Cu această ocazie răzeșii pierd satul Torcești din cauza unor biruri și este cumpărat de Vasile Costachi, fiul mai mare al lui Gavriil Costachi, așa cum afirmă Theodor Ciuntu în *Dicționarul geografic, statistic și istoric* din 1897... Familia Costăcheștilor avea case la Umbrărești după cum descrie și Elena Manu la 1860 cu prilejul procesului fostului al treilea soț Grigorie Șuțu (ASG, Divanul apelativ al Țării de Jos, dosar 206/1880 apud Ion T. Sion, *Umbrărești - vatră milenară de istorie*, ediția a II-a, p.112.

Lucrările de indignare a râului Bârlad au distrus ultimele rămășițe ale caselor Costăcheștilor de la Umbrărești. Pe moșia lui, Gavriiliță a ctitorit pentru el și săteni o biserică de lemn, arsă de tătari. Aceștia erau susținuți de către domnitorul Dumitrașcu vodă de teama invaziei polone și agreat de turci a persecutat pe Gavriil Costache și pe mitropolitul moldovean Teodosie de la Brazi (Vrancea), omorât de tătari în 1694. Ultima năvălire tătară a fost la 1758. Aproape de biserica ctitorită de Gavriil Costache și arsă de tătari, boierul Gavriil Conachi a zidit din cărămidă o biserică la Silistea în 1794 închinată Prea sfintei Fecioare Maria. Cu siguranță, cei doi au avut legături cu mănăstirea de pe Bârlojița, atestată documentar la 15 iulie 1448, până la 1802 la marele cutremur de 10 minute care a devastat clădiri și zidiri în Rusia, Principatele Române până la Istanbul. Numele

de Gavril, în relație cu Sfântul Arhanghel Gavriil, îngerul bunevestiri, indica și o noblețe sufletească exprimată în evlavie către Maica Domnului, patroana ctitoriei din Siliștea-Tecuci și a mănăstirii localizate de către istoricii Paul Păltănea, preotul profesor Eugen Drăgoi. I.P.S.Arhiiepiscop Casian Crăciun al Dunării de Jos, Ion T. Sion etc., acesta din urmă lăsându-ne și o hartă care corespunde descrierii celui mai vechi document de spiritualitate ortodoxă din sudul Moldovei, potrivit căreia mănăstirea aceasta este situată pe malul Bârladului, unde este satul Torcești, după cum atestă și puternica tradiție a bătrânilor din Umbrărești.

După asediul Vienei, Gavril Costachi îl sfătuie pe Gheorghe Duca să nu meargă în Moldova de teama polonezilor și fugă în Țara Românească la Șerban Cantacuzino, după care revine în Moldova sub domnia lui Ștefan Petru Voievod și semnează petiția mitropolitului Dosoftei către țarul Rusiei în numele voievodului, al clerului și boierilor Moldovei (ianuarie 1684), domnitorul fiind plecat în campania antituristică din 1683. A fost apropiat voievodului Petriceicu prin soția sa Vasilca, înrudită cu voievodul. Sub domnia lui Dumitrașcu Vodă, care ura pe boieri împreună cu Șerban Cantacuzino și cu Alexandru Buhuș, Gavriile a susținut îndepărtarea lui Șerban Cantacuzino și aducerea a lui Constantin Cantemir pe tronul Moldovei. Pe acesta l-a determinat să facă jurământ că nu se va atinge de fii săi sau de dânsul¹⁵, iar în timpul domniei acestuia a exercitat cea mai mare influență de putere în treburile statului.

În 1688 sfârșește otrăvit de Șerban Cantacuzino, urmat ca vornic al Țării de Jos de fiul său, Vasile Costachi¹⁶.

Gavril Costache avut case la Umbrărești-Tecuci, Iepureni, Iași etc. pe care urmașii le-au vândut. A primit danii de la cumnata sa, Safta Costin, văduva lui Alexandru Costin: satul și moșia Ruși (Roman)¹⁷. Sfântul Mitropolit Dosoftei a sfătuit-o să se dea pe mâna lui Gavriil și Tudosicăi Costachi altminteri a amenințat-o că va fi afurisită, căci cei doi sunt „oameni dumnezeiești”¹⁸.

După N. Docan, Radu Rosseti, în lucrarea „Pământul, sătenii și stăpânii din Moldova”, Gavrilică stăpâna 35 de sate întregi. După moartea părinților lui Apostol Costache și Teofana i-au revenit Epurenii, Ciocăneștii, Bârlăleștii, Solomonii, Boteștii, părți din Umbrărești, Râșcanii, Soca, Dimaci, Țigăneii, Socii de pe Siret, Ținutul Tecuciului, Lungenii, Durăștii(Barcea). A moștenit și pe un tata vitreg, de la socrul său Caracaș, după moartea Mariei și de la soția Tudosica. A primit danii în sate și moșii de la unele persoane ce interveneau potrivit funcției lui pentru a-i scăpa de obligații și pedepse. A făcut bine sătenilor din Durăști plătindu-le dajdiile¹⁹, iar aceștia l-au răsplătit cu un vad (moară) pe Bârlad pe care îl

aveau de la Ștefan cel Mare. Mai târziu sătenii s-au pus sub protecția boierului Ionașco Balș, mare vornic al Țării de Sus²⁰.

La 10 septembrie 1682 pentru 12 galbeni a rezolvat o vină gravă a lui Ieremia și fratelui său Panhilie din Durăști²¹. Alte averi le-a primit Gavrilică din cumpărături în Ținuturile Fălciu, Tutova, Vaslui. Primele cumpărături le-a făcut în 23 august 1668 în satele Mireani, Floreni, Cioreni, Roșieci(Fălceni), aceste proprietăți fiind întărite prin cărți domnești de la Gheorghe Duca și cu mărturia boierilor Miron Costin, vornic în Țara de Sus Gligore Făbășescu vornic în Țara de Jos, Nicolae Racoviță hatmanul. Mai cumpără jumătate de sat din Popești, Hănășeni, Brăteni, Lugeni, Briscani, Păcurăreștii de pe Prut, Fălciu, Negrirești, Folești, Huceni, Floreni, Dumești, Podgoria Nicoreștilor(martori Pricopi și Cristea din Nicorești și Toader Vătămănuș din Ploscuțeni). Face și schimburi de moșie: cedează via din Țifești și ia case și pământ în hotarul Băleștilor (martorii schimbului sunt : Mitrea Căpitanul, Gheorghică Păcul din Focșani și Mihăila Vornicel din Umbrărești²²). Mai schimbă moșia mănăstirii Florești cu Blăjeriei, mănăstirii dându-i Colimbanii (Mircești)²³.

La 30 ianuarie 1678 este prezent alături de sfântul Mitropolit Dosoftei la înzestrarea pe care o face Andronache fiicei sale Anița căsătoria cu Aslan Neguțitorul, fapt de la care au lipsit doar domnitorul, cei trei episcopi și câțiva episcopi din Sfatul Țării²⁴. În același an, cumpără satul Românești Miron Costin, iar Gavriil Costachi este martor la această cumpărare. Mai este martor la dania logofătului Neculai Racoviță în satul Șurirești.

Este prezent la botezul nepoatei sale după fiul cel mare, nașii de botez fiind Ștefan Celchez, care îl și denunță în 1691 ca uneltitor împotriva domnului Constantin Cantemir pentru care Vasile Costache a fost arestat și obligat la o despăgubire bănească așa cum consemnează cronicarul Ion Neculce deloc binevoitor cu familia Costăcheștilor.

Urmașii lui Gavrilică Costache se vor numi gavrilicești. Copiii lui, Elena, Vasile, Lupu, Solomon, Constantin, Tudosiica și Vasilca și Toader au moștenit marea avere a acestuia.

Pe 1 septembrie 1704 se separă partea boierească de cea răzășească, până la această dată pământul boieresc și răzășesc cultivându-se în devălmășie, în comun, adică venitul se repartiza între copărtași, proporțional cu mărimea și numărul părților recunoscute ca drept de stăpânire către întreaga obște a satului. Proprietatea Costăcheștilor s-a transmis prin vindere altor familii boierești moldave. Materialul de față dorește să evidențieze chipul luminos al unei familii boierești, cu origine tecuceană, ce a slujit țara și biserica pe multe planuri, având o conștiință a răspunderii pentru ceilalți cu totul aparte. De departe

strălucește emblematic Gavril Costache, adevărat om de arme, om politic, filantrop, om de drept, ctitor de locașuri sfinte, antiotoman convins, apropiat al sfântului ierarh mitropolit Dosoftei (primul nostru poet cult), om de încredere al multor voievozi și mitropoliți din Moldova și Muntenia, apreciat pe bună dreptate de către aproape toți decidenții politici și spirituali ai vremii sale și de mai târziu. În cei 67 ani pământești a ars ca o flacără pentru binele celor mulți și a trecut prin mari necazuri familiale asemeni sfântului voievod Ștefan cel Mare, dar a reușit să lase ca moștenire un nume bun în memoria contemporanilor și a urmașilor săi. Este destulă recomandarea pe care o face sfântul mitropolit Dosoftei boierului Gavril Costache și sotiei sale Tudosica ca fiind „oameni dumnezeiești”*. În aceeași cheie interpretăm cuvintele mai mult decât elogioase ale urmașului său de neam mitropolitul Veniamin Costachi, candidat la canonizare în zilele noastre. De binefacerile lui s-au bucurat înaintașii din orașul Tecuci, precum și din împrejurimile sale Durăștii (Barcea), Blăjerii (Ivești), Umbrăreștii cu Siliștea, Torcești, Tămășeni, Slobozia, apoi Lieștii, Nicoreștii, Cozmeștii, Epurenii și ținuturile Tutovei, Fălciului, Hușilor, Bârlad și Prut, Galații, Iașii etc. Oamenii și documentele vorbesc despre un om corect, om vrednic de încredere, credința și conștiința sa fiind garante ale veridicității vorbelor, documentelor de vânzare-cumpărare, donațiilor, schimburilor de proprietăți, scutiilor de dări ale mănăstirilor și misiunilor încredințate marelui dregător al Moldovei într-o perioadă tulbură în interiorul și exteriorul țării, în care dușmanii ca și astăzi interveneau pentru a-și pune domn pe cel mai dispus dintre boieri să vândă pe aproapele lor. A iubit răzeșii lângă și cu care a luptat, cu care a conviețuit pașnic și a lucrat sinergic pe moșie împărțind veniturile avantajoase pentru toți, în devălmașie, cum nu s-a întâmplat în multe locuri din Principatele Române. Cercetările despre viața și activitatea lui continuă mai ales ca necesitate astăzi când grijile mărunte ajută ca să se depuna colbul uitării generației tinere de astăzi peste jertfelnică contribuție la continuitatea statală, spirituală, economică, socială și culturală a Moldovei de pe ambele maluri ale Prutului. Pilda lui poate să inspire pe cei îndestulați de astăzi și aflați în primejduirea înstrăinării de neam și de Dumnezeu și de ei înșiși.

Note:

1. C. Bobulescu, *Din viața Mitropolitului Veniamin Costache (1808-1842). Neamul, copilăria, tinerețea și episcopatul (după acte și documente)*, p.15.
2. Nicolae Stoicescu, *Dicționar ale marilor dregători din Țara Românească și Moldova*, editura Enciclopedică Română, 1971, p. 380-381.
3. Ion T. Sion, *Familia boierilor moldoveni Costache*, editura Sfera, Bârlad, 2014, p. 78.

4. Nicolae Iorga, *Viața și faptele Mitropolitului Veniamin Costache*, București, 1908, p. 15 apud Ion T. Sion în *Familia boierilor moldoveni Costache*, nota 94, p. 80.
5. Ioan Caproșu, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, volumul 2, p. 189 apud Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 83.
6. Ioan Caproșu, *op. cit.*, p. 196 și 210 apud Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 83.
7. Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 83.
8. Florin Marinescu, Ioan Caproșu, Petrone Zahariu, *Documente românești din arhiva mănăstirii Xeropotamu de la Muntele Athos*, Iași, 1916, p. 90 apud Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 84.
9. Axinte Uricarul, *Cronica paralelă a Țării Românești*, p. 40, 44 apud Ion T. Sion, p. 87.
10. Ioan Caproșu, *op. cit.*, vol. 2, p. 429 apud Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 87.
11. Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 274 apud Ion T. Sion, *op. cit.*, p. 91.
12. Pseudo Costin, *Cronicile României*, ediția Mihail Kogălniceanu, Iași, 1845, p. 28.
13. Ștefan Meteș, *Contribuții noi privitoare la familia boierească Buhuș din Moldova*, București, 1927, p. 15 apud Ion T. Sion, *Umbrărești - vatră milenară de istorie*, ediția a doua, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2012, p. 111.
14. Biserica din Siliștea a fost prădată de tătari înainte de 1769, ultima năvălire a lor fiind la 1758. Se cunoaște numele preotului bisericii de la 1769, Popa Ioan și anul ctitoriei bisericii de către Gavriil Conachi, în 1794, însemnare găsită de un Apostol tipărit la Râmnic și aflat în posesia istoricului Ion T. Sion. Apostolul a fost răpit de tătari și găsit de Vasile Costachi într-o incursiune antitatară. În 1679 se împărțea moșia lui Gavriiliță și Tudosia Jora între copiii lor. Lui Costache Serdar, tatăl lui Manolache i s-a dat lepurenii, Ciocăneștii, Bârlăleștii, părțile și viile de la Umbrărești. Ultimul descendent al Costăcheștilor la Umbrărești este Manolache Costache care a avut reședința la Umbrărești, Tecuci, Galați și apoi la Iași. Vezi Ion T. Sion, *Umbrărești - vatră milenară de istorie*, Focșani, 1999 și Iași, 2012 și *Familia boierilor Moldoveni Costache*, editura Sfera, Bârlad, 2012. Vezi și preot Toderiță Rusu, *Personalități umbrăreștene de ieri și de azi*, editura Electra, București, 2016, ultimul stăpânitor la Umbrărești a fost Manolache Costachi, neavând copii. Acesta a moștenit de la Vasile Costache Umbrăreștii, Bozieștii (satul Slobozia din Umbrărești), Tămășenii (sat inclus în comuna Umbrărești care a avut o biserică ctitorită de familia boierilor Corpăcești, astăzi disparută. De aceasta mai amintește troița cu frumoasa grădină de trandafiri îngrijită de care Costica Dumitrache cu familia din Tămășeni, astăzi strada Mihai Eminescu din Umbrărești) și unele părți din Liești.
15. Ion Neculce, *op. cit.*, p. 294.
16. După Ion T. Sion anul morții este 1687.
17. Cu condiția să o îngrijească de boală și să o ajute în lipsurile ei.
18. Arhivele Naționale București, Fond Documente Istorice, LXV-234 apud Ion T. Sion, *Familia boierilor Moldoveni...*, p. 96.
19. A.N.B., Doc. Ist., C X X X /83 apud Ion T. Sion, *Familia boierilor Costachi*, p. 100.
20. Reședința Țării de Jos era la Bârlad, iar reședința Țării de Sus era la Vorovoi. Vezi ANB, Fond Mănăstirea Neamț
21. Petre Strihan, *Instituții fundamentale din Țările Române*, Dicționar, 1988, p. 180.
22. ANB, Fond Achiziții noi, XXXIII-23 apud Ion T. Sion, *Familia boierilor moldoveni Costachi*, p. 108.
23. Blăjerii erau cumpărați de Cârstea Ghenovici și donată mănăstirii Florești. Odată schimbată moșia cu Blăjerii aceștia au fost dați de Gravilița fetei mai mici, Tudosica măritată cu Ivașcu Razu. Vezi Ion T. Sion, *Familia boierilor Costachi*, p. 109.
24. Gheorghe Ghibănescu, *Spița familiei Costachi după acte și documente*, 1924. Vezi și *Ispisoace și zapise*, editura Dacia, Iași, 1912, p. 88-91.

PAGINI DE ISTORIE

ALEXANDRU IOAN CUZA - ÎN CONȘTIINȚA GĂLĂȚENILOR

► Ghiță NAZARE

Sunt momente în istoria unui popor care-i împlinesc deziderate seculare și-i deschid perspective largi pentru dezvoltarea viitoare. Pentru poporul român unul dintre aceste momente l-a constituit unirea Moldovei cu Țara Românească, făurirea statului național român, prin dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, la 5 și 24 ianuarie 1859. Astfel, figura proeminentă a aceluși eveniment, rămasă în conștiința gălățenilor, a fost Alexandru Ioan Cuza, omul „chemat să realizeze dorințele unei națiuni întregi”. (1). Deși născut la Bârlad (2), la 20 martie 1820, fiul lui Ioan și al Sultanei Cuza își va petrece cea mai mare parte a copilăriei printre țărani de pe moșia tatălui său de la Barboși, fapt care și explică atașamentul viitorului domnitor pentru cauza țăranilor. (3).

După anii de învățătură din țară și din străinătate, prilej pentru a lua contact cu ideile generoase ale epocii, tânărul Cuza se stabilește, împreună cu familia, în casele părinților săi din Galați (4). De aici, din orașul de la Dunăre, va începe

prodigioasa carieră a viitorului domnitor, faptele sale fiind consemnate, deopotrivă, de istorie și de legendă. „A fost un om vrednic de legenda sa”, în jurul său formându-se „o legendă vrednică de dânsul” (5), menționa Nicolae Iorga, în anul 1920, cu ocazia centenarului nașterii domnitorului. Alexandru Ioan Cuza devenise în ochii poporului „un fel de principiu al binelui”. (6). Patrotismul fierbinte și voința de fier l-au definit ca exponentul fidel al aspirațiilor naționale ale unui popor întreg”. (7).

Ideile și faptele lui Cuza au căpătat admirația și recunoștința întregii noastre națiuni, iar gălățenilor nu le poate nimeni contesta mândria de a fi dat primul domnitor al României. „Când cele două Principate ridică-n mâinile lor o singură coroană și cer un domn pământean, Galații îl dau pe Alexandru Ioan Cuza” - avea să spună Al. Vlahuță, în a sa „România pitorească”. Sentimentele gălățenilor pentru Cuza se dovedesc însă mai vechi decât actul UNIRII. Alături de alți 12 fruntași ai

Adunarea electivă a Moldovei alege în unanimitate ca domn pe Cuza, la 5 ianuarie 1859.

mișcării revoluționare patruzecioptiste moldovene, Alexandru Ioan Cuza este arestat la sfârșitul lunii martie și transportat la Galați pentru a fi trimis în Turcia. (8). Pentru câteva zile este însă întemnițat la închisoarea din Dealul Țiglinei. În tot acest timp, populația gălățeană a făcut o adevărată „manifestație de protest” împotriva arestării revoluționarilor moldoveni. (9). Legăturile dintre viitorul domnitor și populația Galațiului s-au strâns și mai mult în perioada în care Cuza a deținut funcția de pârcălab al județului Covurlui, în anii 1856-1857, când și-a subordonat întreaga lucrare năzuințelor locuitorilor acestui ținut. De fapt, răsunătoarea sa demisie din funcția de pârcălab, la 24 iunie 1857, nu exprima decât un vehement protest la adresa guvernului.

Gălățenii n-au uitat acest lucru și, la 7 septembrie 1857, Cuza este ales - alături de Costache Negri - deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei, din partea Adunării Obștești din Galați. (10). Vestea a fost primită cu vie satisfacție de populația orașului, care i-a sărbătorit pe cei doi „cu muzica militară pe ulițe”. (11). Actele naționale de la 5 și 24 ianuarie, al căror erou principal a fost Alexandru Ioan Cuza, au declanșat în rândul întregii populații a județului Covurlui un entuziasm general, mai ales că Galațiul era un puternic centru unionist al țării. (12). Vestea alegerii acestuia ca domnitor al Moldovei, la 5 ianuarie 1859 a fost întâmpinată de întreg poporul cu mare bucurie, cu entuziasm: „Poporul – scria revista Steaua Dunării – serbează cu entuziasm acest triumf care a împlinit ceea ce se exprima cu atâta solemnitate la 7 octombrie 1857 în Adunarea ad-hoc a Moldovei, ceea ce se aștepta de secole. Când fostul pârcălab de Galați a fost ales domnitor al celor două țări românești, la 24 ianuarie 1859, „entuziasmul pentru Cuza a crescut tot mai mult” (13), în țară aveau loc manifestații în care se scanda „Vivat Unirea!”. Un străin, referindu-se la starea de spirit a populației gălățene din acele momente, arăta că „românii erau veseli, vorbind cu mare bucurie și zel, arătând bun patriotism și dragoste”. În același spirit se manifestau și tecucenii. Dintr-o scrisoare a unionistului G. Nicolescu aflăm că „toate clasele societății sunt convinse despre neapărata necesitate a triumfului mântuitorului principiu al Unirii”. Perioada domniei lui Cuza, pe cât de scurtă, pe atât de fecundă în mari înfăptuiri, a rămas în conștiința gălățenilor drept „vremea lui Cuza”.

Alexandru Ioan Cuza se stinge din viață la 15 iunie 1873, în hotelul „Europa” din Heidelberg.

Pe poarta renumitului hotel se află și astăzi o inscripție pe care stă scris: „ În această clădire a locuit în ultimele zile ale vieții sale marele patriot și om politic român, Alexandru Ioan Cuza”. (14). Vestea morții fostului domnitor a îndoliat întreg poporul, iar funeraliile de la Ruginoasa și manifestațiile din țară au constituit cea mai grăitoare dovadă a înaltelor sentimente cu care poporul român l-a înconjurat pe Cuza. La Galați a avut loc o „interesantă manifestație de recunoștință și conștiință cetățenească” (15), iar un mare număr de locuitori ai urbei au cerut Comitetului Interimar să ia „măsuri care să arate ce simte orașul de care era atât de legat fostul domnitor”. (16). Cetățenii Galațiului, unde a fost leagănul copilăriei defunctului, doresc ca în memoria ilustrului fost Domnitor să poarte doliul macar trei zile”. (17). Doamnei Elena Cuza i se trimite, la Ruginoasa, o telegramă de condoleanțe. Mai mult, la funeraliile fostului domnitor, gălățenii trimit o delegație formată din deputatul Grigore Ventura, Gh. Valenti și institutorul Ion Galescu, în semn „de întristare și recunoștință, atât pentru marile acte ce Alexandru Ioan Cuza le-a săvârșit fiind pe tronul României, cât și pentru că Galațiul a avut fericirea de a fi leagănul acestui mare Român”. (18).

Mihail Kogălniceanu, marele om politic și de stat, care a fost alături de Cuza la toate faptele sale mari spunea: „Alexandru Ioan Cuza nu poate să moară...Veșnica lui amintire nu se va stinge din inimile noastre și ale fiilor noștri”. (19). Și, într-adevăr, întreaga posteritate a dovedit că întâiul domnitor al României a rămas o prezență vie, statornică în conștiința gălățenilor, a întregului popor. Amintim în acest sens inițiativa învățătorului gălățean Ștefan Chimet de a da unei școli din oraș numele de „Cuza-vodă”. Au existat, de asemenea, mai multe inițiative cu privire la ridicarea unei statui a lui Alexandru Ioan Cuza la Galați. Prima dintre acestea a aparținut lui Vasile Alexandrescu Urechia, exprimată cu ocazia dezvelirii bustului lui Mihail Kogălniceanu în orașul nostru, în anul 1893 (20). Cu toate acestea, abia în anul 1927 s-a realizat de către sculptorul Romanelli monumentul UNIRII, așezat în fața Grădinii Publice. Piezându-se partea finală a monumentului, pe soclul acestuia s-a așezat bustul lui Cuza. În martie 1907, generalul Leon a depus la Senat o cerere semnată „de câteva sute de gălățeni”, prin care solicita cumpărarea casei de către stat și „instalarea unui muzeu în amintirea lui Cuza”. (21). În anul 1920, în cadrul acțiunilor organizate de „Liga Culturală”

s-a sărbătorit la Galați „cu mare solemnitate” centenarul nașterii domnitorului Cuza, prilej cu care a fost ținută o conferință „de o deosebită importanță”(22) despre personalitatea întâiului domnitor al României.

Fiecare aniversare a actului UNIRII de la 24 ianuarie 1859 a constituit și o manifestare de înaltă prețuire și recunoștință pentru Cuza, deoarece - așa cum spunea A.D. Xenopol - „Unirea este cu neputință de înțeles fără Vodă-Cuza”. (23).

Manifestări impresionante au avut loc la Galați, ca și în toată țara, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la Unirea Principatelor. La Galați și în județ, la numeroasele locuri și monumente istorice, în școli, la cluburile muncitorești și la căminile culturale au avut loc simpozioane și conferințe, concursuri și programe artistice prin care a fost omagiat actul Unirii din 1859. (24). La 23 ianuarie 1959 a avut loc dezvelirea unei plăci comemorative de pe casa fostului pârcălab de Galați, iar a doua zi, pe 24 ianuarie, mii de gălățeni au participat la inaugurarea statuii marelui domnitor, din fața Grădinii Publice, manifestare la care a participat și Constantin N. Roată, unul dintre nepoții lui Ion Roată.

Cunoscând întregul tezaur de fapte ale marelui domnitor, aducem și cu acest prilej prinosul nostru de recunoștință celui care a fost „om nou, la legi noi”, Alexandru Ioan Cuza.

Note:

1. „Vocea Covurluiului”, nr.14 din 16 iunie 1873, Galați;
2. A.D. Xenopol, *Istoria Românilor*, ed.a III-a, vol.XII, p. 10;
3. M. Mihalache, Cuza-Vodă, Ed.Tineretului, Buc., 1967, p. 9;
4. Paul Păltănea, *Alexandru Ioan Cuza și Galații*, în „Danubius”, II-III,
5. Galați, 1969, p.123;
6. M. Mihalache, op. cit., p.240;
7. Ibidem.;
8. „Vocea Covurluiului” nr.14 din 16 iunie 1873,Galați;
9. Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza-Vodă*, Ed. științifică, Buc.,1966, p.65;
10. I. Brezeanu și N.G. Munteanu, *Județul Galați pe scara timpului*, Galați, 1972, p.78; Paul Păltănea, op. cit.,p.124;
11. Constantin C. Giurescu, op. cit., p.68;
12. I. Brezeanu și N.G. Munteanu, op. cit., p. 84;
13. Ibidem., p.85.
14. „Acțiunea”, 25 ianuarie 1933;
15. „Magazin istoric”, nr.5, p.16;
16. Nicolae Iorga, *Contribuții la istoria modernă a Galaților*, în *Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, Tomul XI, Acad. Română, 1932, p.253
17. Ibidem.;
18. Nicolae Iorga, *op. cit.*, p.253;
19. Ibidem.;
20. Constantin C.Giurescu, *op. cit.*, p.43;
21. Arh. Statului Galați, fondul Primărie, dosar nr.28,1893;
22. „Acțiunea” IX, nr.2369, 24 aprilie 1939;
23. „Calendarul cultural al Județului Covurlui”, 1922, p.75;
24. „Cronica”, 21 martie 1970;
25. Vezi „Viața nouă”, 23-27 ianuarie 1959.

PAGINI DE ISTORIE

I SE SPUNEA „VIZIRUL”

► Sorin LANGU

I se spunea „Vizirul”. Era deținătorul celui mai scump brand de vin din București- 2 lei sticla. A scăpat din atentate, s-a răsturnat cu o birjă, a ratat, de puțin, o cărămidă ce era să-i cadă în cap, a avut opt copii. Era mason, radical, îi plăcea viață, prietenii îi organizau mereu ”ceva” la Capșa. Ultimele vorbe au fost: ”Să aveți grijă la rege. Să nu devină prea puternic”. Acesta este primul dintre Brătieni, unul din primii arhitecți ai României modern: ”Un partid poate lupta contra altora ca să dărâme o stare de lucruri, dar ca să zidească trebuie ca națiunea întregă, toate partidele să dea concursul lor; altminteri, ceea ce unii vor edifica, alții vor surpa.”

Ion C. Brătianu era al cincilea copil al stolnicului Constantin Brătianu. Doi dintre frații săi, Dimitrie și Teodor, vor îmbrățișa la rândul lor cariere politice. Primele studii le urmează în localitatea natală sub atenta îndrumare a dascălului Nicolae Simonide. Din adolescență, părinții îl trimit să urmeze o carieră militară și va face parte, pentru o scurtă perioadă de timp, dintr-un escadron de cavalerie condus de fratele său, Teodor. După terminarea studiilor secundare militare primește gradul de praporcic (sublocotenent). Dând dovadă de calități intelectuale excelente, începând cu 1841 Brătianu decide să plece la studii universitare în capitala Franței, unde urmează cursurile Școlii Politehnice. La Paris, a găsit mediul intelectual și social adecvat pentru formarea lui ca om politic. În acest mediu îl cunoaște pe C. A. Rosetti, de cei doi tineri legându-se o strânsă prietenie prin care vor acționa pentru aplicarea principiilor liberalismului. Ion C. Brătianu se întoarce în țară în momentul avântului revoluționar. În scurt timp, el devine unul dintre cele mai importante personaje ale revoluției din Muntenia. Este numit membru în Comitetul revoluționar de la București, secretar al guvernului provizoriu și prefect al Poliției Capitalei în acele zile de agitație.

După înfrângerea mișcării revoluționare, Ion C. Brătianu se refugiază în exil la Paris. De aici continuă activitatea pentru sprijinirea cauzei naționale a românilor în fața opiniei publice occidentale. De asemenea, se logodește cu Mathilde Kestner. Aflând însă că părinții ei nu ar accepta plecarea în România, el a renunțat la intenții. Se va căsători în țară cu Pia Pleșoianu. În iulie 1857 majoritatea pașoptiștilor sunt lăsați să revină în țară. Brătianu se angajează din plin în activități pentru susținerea cauzei unioniste. Este ales membru al Divanului ad-hoc și al Adunării Elective de la București, unde votează dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza pe tronul Principatelor Unite.

Împreună cu bunul său prieten C. A. Rosetti, Brătianu se afirmă ca lideri ai curentului radical. Prin eforturile celor doi colegi și prieteni se pun bazele valorilor și principiilor liberalismului românesc. Ei organizau reuniuni politice denumite ironic de adversari „cursuri”, tocmai pentru caracterul lor instructiv asupra masei de participanți relativ neexperimentate. Domnitorul Cuza se arăta reținut în implicarea radicalilor în afacerile țării. De aceea, în prima parte a regimului cuzist a obținut doar portofoliul Finanțelor în Guvernul Nicolae Golescu din Muntenia. După instaurarea regimului personal, Brătianu și Rosetti se numără printre liderii mișcării de opoziție împotriva domnului. Ei erau conștienți că lovitura de stat a suspendat orice manifestare a spiritului liberal și însăși opera de modernizare a societății românești a fost pusă sub semnul întrebării. Sistemul instituțional era în criză deoarece personalul din administrație, format din partizani ai domnului, se constituiau într-o camarilă ce puneau interesele proprii mai presus de interesul național.

În cele din urmă, forța unită a opoziției reușește să-i impună domnitorului să abdice de la putere printr-un complot bine organizat, pus în practică în seara zilei de 10/11 februarie 1866.

După acest eveniment, Ion C. Brătianu a jucat rolul decisiv în aducerea lui Carol I pe tronul României. Refuzul lui Filip de Flandra i-a determinat pe liderii politici de la București să se reorienteze.

Noua opțiune, prințul Carol de Hohenzollern, a fost recomandată de însuși Napoleon al III-lea, împăratul Franței. Ion C. Brătianu este trimis de urgență la Düsseldorf pentru a obține consimțământul venirii în România din partea tânărului principe, a familiei sale și a regelui Prusiei, Wilhelm I. Abilitatea diplomatică a politicianului român nu dă greș, astfel că tânărul Carol acceptă să devină noul „domnitor al românilor”.

Mai mult, Brătianu a avut misiunea grea de a-l însoți spre drumul său la București pe tânărul principe, care pe pașaport figura drept cetățean elvețian din cauza războiului ce se declanșase între Prusia și Imperiul Habsburgic. Personalitatea puternică a noului domn i-a luat încă de la început prin surprindere pe radicali. Brătianu s-a numărat printre cei care au alimentat mișcările antidinastice. În august 1870 este acuzat împreună cu alți radicali de complicitate în evenimentele de la Ploiești, când un grup de răzvrățiți proclamase republica. Ordinea a fost restabilită în câteva ore, iar justiția s-a pronunțat două luni mai târziu, achitându-i pe participanții civili, printre care și Brătianu.

Aceste evenimente au fost repede uitate, iar Ion C. Brătianu a avut o traiectorie politică fulminantă, devenind cel mai apropiat colaborator al lui Carol I, duet politic care a adus țării noastre

Independența de stat. La 24 mai 1875 s-a fondat Partidul Național Liberal. Ion C. Brătianu a fost ales președintele noii formațiuni politice. Programul partidului a fost publicat în „Alegătorul liber” și reflecta mai mult viziunea moderată a lui Mihail Kogălniceanu, căci Marile Puteri nu-i doreau pe liberali la guvernare fiindcă erau suspectați de practici revoluționare. După câștigarea alegerilor din iunie 1876, Ion C. Brătianu este numit președinte al Consiliului de miniștri (24 iulie). În prima perioadă, guvernul a acționat pentru adoptarea unor reforme pentru consolidarea statului.

Măsurile de politică internă au fost amânate de evenimentele de pe plan extern deoarece se întrevedea izbucnirea unui nou conflict ruso-turc. Exista posibilitatea ca țara noastră să fructifice în mod pozitiv această nouă dezordine europeană. Înalta Poartă refuzase statului român dreptul de a bate monedă, de a acorda decorații și dreptul de a se numi „România”, astfel că disensiunile ruso-turce tot mai evidente de la începutul anului 1877, care prevesteau un viitor conflict, păreau un bun prilej pentru reafirmarea noului ideal al poporului român, Independența de stat.

Liderii politici români doreau un tratat cu Rusia prin care aceasta să recunoască Independența României, astfel că la 4 aprilie 1877 este semnată convenția cu Imperiul Rus. Aceasta permitea armatei țariste să traverseze teritoriul românesc pentru a ajunge la sud de Dunăre,

guvernul imperial obligându-se să respecte „integritatea existentă” și „drepturile politice” ale României

La 12 aprilie începe de facto războiul rusoturc. Artileria otomană bombardează localitățile românești de la Dunăre, urmată la scurt timp de o ripostă când tunarii de la Calafat deschid focul asupra Vidinului și a navelor turcești aflate în port. „Asta-i muzica ce-mi place!” a rostit domnitorul Carol. În ședința solemnă a Adunării Deputaților din 9 mai 1877, la o interpelare a lui Nicolae Fleva privind situația țării, ministrul de externe Mihail Kogălniceanu rostește celebrul discurs ce proclama Independența României. România participă la toate operațiunile armate importante de pe frontal din Balcani, dar nu e acceptată la tratativele de la San Stefano. La Congresul de Pace de la Berlin (iunie 1878), delegația română a fost acceptată doar cu rol consultativ. Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu au fost „auziți dar nu ascuțați”.

În urma Tratatului de Pace adoptat la 1 iulie 1876, Independența României este recunoscută, dar condiționată de modificarea articolului 7 din Constituție cu privire la acordarea cetățeniei și, în mod neoficial, de rezolvarea problemei din jurul afacerii Strousberg. Totodată, România era nevoită să cedeze Rusiei județele din sudul Basarabiei, Cahul, Bolgrad și Ismail, primind la schimb Delta Dunării, Insula Șerpilor și Dobrogea. În timpul mării guvernări liberale, Ion C. Brătianu a adoptat importante măsuri pentru consolidarea și modernizarea statului român. În 1879, Reprezentanța Națională promulgă revizuirea Constituției în conformitate cu hotărârile luate de Congresul de Pace.

Guvernul a trecut imediat la aplicarea reformelor care au schimbat total fața României: 3.000 km de căi ferate și șosele, înființarea Băncii Naționale (1880), răscumpărarea căilor ferate (1880), proclamarea Regatului (14 martie 1881), aderarea la Dubla Alianță (1883), legea electorală din 1884, reducerea termenului învoielilor agricole la 2 ani și jumătate, autocefalia Bisericii Ortodoxe Române (1885), legea pentru încurajarea industriei naționale (1887).

Ion C. Brătianu a avut cea mai lungă guvernare din istoria modernă, întreruptă doar în perioada 10 aprilie - 8 iunie 1881 când a predat conducerea Consiliului de miniștri fratelui său, Dimitrie C. Brătianu, pentru a prezida ceremonia de încoronare a lui Carol I (10 mai 1881).

În cele din urmă, la 20 martie 1888, Ion C. Brătianu a fost nevoit să-și depună mandatul din cauza unei puternice răscoale țărănești izbucnite în primăvara aceluși an. Spre sfârșitul vieții îi este recunoscută și apreciată enorma contribuție la modernizarea și consolidarea statului român. La 19 martie 1885 Academia Română îl alege membru de onoare.

Contemporanii l-au numit „fondatorul dinastiei de la Florica”, reședința familiei. Trei dintre fii săi, Ionel, Vintilă și Dinu, dar și nepotul Gheorghe, au continuat opera politică a părintelui lor. Ion C. Brătianu s-a stins din viață pe 4 mai 1891, la vârsta de 70 de ani. La moartea sa exista un stat puternic, cu finanțe solide, un regat independent.

PAGINI DE ISTORIE

VIZITE REGALE ÎN GALAȚI, PORTUL DE POVESTE (1)

► **Victo® CILINĂ**

Dr. Narcis Dorin Ion, directorul general al Muzeului Național Peleş, prezent anul trecut la Galați, amintea și despre vizitele de poveste ale suveranilor României în marele nostrum port de odinioară! Astfel, în primul său an de domnie chiar, în 1866, principele nu putuse rata vizita la Galați, de două ori în aceeași călătorie dunăreană!

Pe 20 noiembrie (sau 8 noiembrie, pe stil vechi), principele, viitorul rege Carol I al României, descindea în portul nostru.

Principele Carol

Un prieten al Dunării și al Galaților, profesorul universitar Eric Baude de la Paris, cel care administrează excelentul blog de istorie și călătorii – Danube-culture.org – îmi trimitea mai multe pagini scrise în franceză chiar despre aceste vizite, reproduse de istoricul Gheorghe I Brătinu

chiar din jurnalul regal la care ne vom referi în continuare.

Apelăm deci la “Memoriile Regelui Carol I al României (de un martor ocular)”, scos în fascicule, la începutul secolului trecut, de Editura Tipografiei ziarului “Universul” din București, găsim jurnalul său, scris de fapt cu ajutorul “martorului ocular” scriitoarea și traducătoarea din germană Mite Kremenitz, căsătorită cu medicul familiei regale și cumnat al ministrului și cunoscutului criticului literar junimist Titu Maiorescu. Aceasta nota amintirile regale într-o iarnă grea: “3(15) [a doua cufră, pe stil calendaristic nou] noiembrie [1866] – Pe la 9 dimineața plecare la orașul vecin, gemenul Brăilei, portul liber și piața comercială cea mai însemnată a României, Galații”, după o primire cu fast, chiar cu torțe care speriaseră atât de tare caii de la trăsură, încât viața prințului atârname de un fir de păr în orașul vecin.

“Și la Galați primirea e strălucită, canonierele engleze și franceze, care staționează aici, sunt de sus și până jos împodobite cu steaguri.” De fapt, era vorba despre cunoscutul “mare pavoaz”, forma maximă de împodobire, la o foarte mare saarbătoare, a unui vas. Canonierele erau nave de război dotate cu tunuri.

Să vedem cum era orașelul nostrum pe atunci, în ochii suveranului: “Galații au vreo 70 000 de locuitori. Suburbia mai mică e situată cu puțin deasupra nivelului mijlociu al Dunării și are să sufere adesea inundații; orașul de sus, mai elegant, mai frumos, se înalță în formă de tersasă, și chiar unde e jos se găsește cu vreo 20 de metri deasupra suburbiei.” Din zona inundabilă, populația cu stare fusese mutată încă de pe vremea lui vodă Vasile Lupu, la porunca domnitorului, cu aproape trei veacuri înainte.

Așa cum avea să observe în Parlament și Mihail Kogălniceanu, apărând regimul de porto-franco special pentru orașul nostru, “Aproape întreg comerțul de import și export al României se face prin Galați și Brăila; căci numai pe Dunăre

pot să fie transportate produsele de căpetenie ale țării, gânele și lemnele, numai pe ea Principatele pot să aibă comunicație cu strănătatea. Cu toate acestea și aici întocmirile de încărcare sunt rele și insuficiente.” Instalatiunile moderne de încărcare și silozurile inovatoare proiectate de Anghel Saligny veneau după desființarea, în 1874, a sistemului de porto-franco, fiind ridicate pe malul fluviului, aproape de intrarea de astăzi în docuri, abia între 1884 și 1889, primele sume necesare construcției fiind încuviințate chiar în anul în care principele Carol devenea primul rege al României, în 1881. Inginerul, constructor și al celui mai mare pod European al vremii, cel de la Cernavodă (minat de două ori de armata bulgară, în Primul Război Mondial, avea să rămână neclintit până acum!), genialul constructor în metal fiind născut în județul Galați, la Șerbănești.

Tânărul inginer gălățean Anghel Saligny

“Brăila și Galații au amândouă o populație străină numeroasă; firmele de grâne și cele mai înseminate sunt în mâinile unor greci bogați, de asemenea și cele dintâi case de bancă. În decurs de patru luni ale anului viața stagnează aici, câtă vreme Dunărea fiind acoperită cu sloiuri, navigația nu e cu putință.”

Și, din nou, întâlnire cu diplomați străini, a doua zi, la Galați, în afară de obiectivele obișnuite la vizitele regale – cazarme, închisori, spitale:

“4(16) noiembrie - Prințul vizitează toate edificiile publice, primește corpul consular și pe comandantii canonierelor, care staționează în Galați. Înainte de a fi ales gospodar (termenul slavon pentru domnitor, n.n.), prințul Cuza a funcționat multă vreme aici ca prefect. De aceea în Galați el mai are simpatii și o partidă nu tocmai însemnată crede cu tărie că prințul Cuza mai are încă viitor.” Și asta o observa, cu realism, Carol!

“Comisiunea dunăreană (C.E.D., desigur – prima instituție europeană care se așeza în țara noastră! - n.n.), care e instituită prin Tratatul de la Paris, pentru navigabilitatea gurilor Dunării și ține pe fiecare an aci sesiuni de mai multe luni, se înfățișează prințului. Marile puteri sunt reprezentate parte prin consulii lor generali de la București și prin consulii de Galați. Turcia are un delegat special care vine de la Constantinopol pentru fiecare sesiune; afară de acesta mai este aci și un inspector general de navigațiune, colonelul Drigalski, un fost ofițer prusian, care se află în serviciul Turciei, și un inginer șef, Ch. Hartley, un bărbat care se bucură de o reputație extraordinară.” Britanicul Charles Augustus Hartley, inginerul șef al Comisiei Europene a Dunării, a fost supranumit “Păintele Dunării”, pentru că a coordonat, începând din 1857, mari lucrări de amenajare a cursului fluviului.

Charles Hartley, supranumit “Păintele Dunării”

Mai exista și o comisie specială pentru îmbunătățirea navigației pe Prut, mai aflăm din memorii: era formată din consulii Austriei, Rusiei și șeful Poliției (prefectul de poliție). Așa cum, trebuie să adăugăm, până la Brăila, dinspre amonte, acționa Comisia Dunării.

Prințul Carol părăsea a doua zi Galațiul cu o navă franceză, “Le Magicien”, și pleca spre Ismail escortat de canoniere străine. Interesant este că într-una dintre localitățile basarabene vizitate, la Bolgrad (Cetatea Albă, pe numele cel românesc), “Prânzul, pe care-l oferă înaltului oaspe, a fost

comandat la Galați și se distinge prin lux.” Ca să vezi!

Iar dimineață, oaspetele, la sosirea în Ismail, loc de baștimă al mareșalului Alexandru Averescu și al istoricului de început al județului Covurlui, se întâlnise teologul, parlamentarul și jurnalistul Moise N. Pacu, cu episcopul Dunării de Jos, Melchisedec Ștefănescu, care a oficiat o slujbă. Episcopul fusese numit în acel rang înalt de Cuza.

Și iată că pe 20 noiembrie, “Pe un vânt ghețos de Nord prințul pornește îndărăt spre Galați; o călătorie grea și rece pe câmpuri fără drumuri, mai întâi prin stepă, apoi pe lângă bălțile ăntinse de trestie ale lacului Brateș.”

Fastul nu ține cont de ger: “Prânzul îl ia la Galați; apoi urmează un bal mare pe care orașul îl dă în onoarea prințului, într-o sală anume construită alături de Bursă.” Bursa fiind în port, în apropierea Palatului Navigației de astăzi, înconjurată de reprezentanțe comerciale străine.

“Totul s-a făcut spre a da tânărului domnitor o icoană [imagine, n.n.] strălucită despre bogăția și luxul comercial. Și, în adevăr, e o sărbătoare extraordinară de reușită: frumoasa lume a damelor, printre care sunt mult reprezentate grecoacele mândre cu ochii negri, și-a propus să farneze pe prinț; strălucirea toaletelor e mare, și amestecul din sala de bal oferă o icoană extraordinară de bogată în culori, mai ales că sunt reprezentate și multe uniforme străine.” Chiar și pașa de Giurgiu onorează evenimentul.

Așa stăteau lucrurile la Galați! Fotografii de epocă alb-negru nu pot da imaginea luxului și frumuseții de atunci, cu toalete europene de ultimă modă!

A doua zi, principele se îmbarcă pentru Giurgiu, pe un ger de minus 14 grade... Carol avea să regrete însă că a petrecut atât de frumos și atât de departe, în timp ce în Capitală se desfășuraseră, timp de 12 zile, alegerile parlamentare, primele alegeri libere, scutin care însă “nu mulțumește pe

niciunul din partide”, fără a se ajunge la o majoritate, și alegeri care s-au soldat cu “atâtea excese”...i

Printre “grecoace”, desigur, ba fi fost și cele din neamul Chrissoveloni, refugiat după represaliile turcești de la 1821 din insula Chios, complet distrusă de armata otomană împotriva revoluției eteriei turcești care avea să ducă la arderea de tot și a Galaților, în același an... Cu un Chrissoveloni, ajuns cel mai mare bancher interbelic, cu Jean, avea să se căsătorească una dintre eroinele cărții

De istorie a lui Johnatan Walker. Tatăl ei fiind fondatorul cunoscutei firme de export britanice “Youell & Watson”...

Agenția comercială britanică “Youell & Watson” (în stânga cărții poștale – fotografie colorată) și o vedetă torpiloare franceză în portul nostru (în dreapta)

Tot iernile cumplie de sfârșit de veac XIX sunt evocate și în interesantele note culese de un cercetător actual, britanicul de Johnatan Walker, un istoric militar important, în cartea sa „The Blue Beast - Power & Passion in The Great War” (“Fiara albastră – Putere și Pasiune în timpul Marelui Război”), publicată în 2012 la editura britanică The History Press. Printre personajele, reale, ale cărții, care începe chiar cu amintiri din orașul nostrum, întâlnim la Galați pe cei din onorabila familie Youell, originară din Estul Angliei, unde trăise de generații aproape de orașul Sourhdown, la granița comitatelor Norfolk cu Suffolk. Celebră va fi frumoasa, răpitoarea, “cea mai frumoasă gălățeană”, Sybille Youell, născută la Galați, căsătorită apoi cu cel mai mare bancher interbelic, Jean Chrissoveloni. Ei au fost stăpânii Palatului de la Ghidigeni, frecventat de lumea bună, mai ales de prietena intimă a lui Sybille, regina Maria a României, englezoaica devenită româncă, nimeni alta decât nepoata celebrei regine Victoria a Marii Britanii.

Va urma

PAGINI DE ISTORIE

„TOTUL PENTRU ȚARĂ! NIMIC PENTRU MINE!”

► Sorin LANGU

Să scrii despre un rege într-o țară majoritar republican ca opțiune nu e comod, să scrii despre un rege strain din țara ta, este cu atât mai dificil: pe ce să insiști? pe succese? Pe insuccese? Pe longivitate? Pe diplomație? Pe autoritarism? Pe relația cu clasa politică? Pe latura inginerescă, pragmatică? Sau pe cea culturală? Nu a fost un personaj comod nici pentru contemporani, nici pentru posteritate. Era diferit, nu a căutat nicio dată să se integreze în societatea românească, mai curând a încercat el să o schimbe. Știa limba română, a învățat-o într-un an, dar nu-i plăcea deloc să vorbească, folosind franceza ca limbă de comunicare cu clasa politică românească. Era sobru, sau după cum spunea Regina Elisabeta era „o persoană care își poartă coroana și în somn”, nu-i plăceau balurile și petrecerile, pretext de lungi discuții în contradictoriu cu viitoarea Regină Maria.

O să încercăm în cele ce urmează să creionăm, pe scurt, biografia unei personalități de excepție a românilor, și ce ar putea constitui cel mai bun început decât cuvintele unui mare contemporan, probabil cea mai mare personalitate ignorată a românilor, primul –ministru I.G.Duca:

„Într-o țară care n-avea noțiunea timpului, regele Carol aducea simțul exactității matematice [...]. Într-o țară de aproximație în toate, el a adus conștiințiozitatea impusă până la meticulozitatea germană. Într-o țară de zvâcnituri, de entuziasm violent și de descurajare pripită sau cel puțin de rapidă plictiseală, el a adus o stăruință nezdruncinată, liniștită și regulată ca bătăile numeroaselor orologii ce umpleau apartamentele sale. Într-o țară plină de nerăbdare și de neastâmpăr, el a adus răbdarea care știe să pregătească și astâmpărul care știe să-i mențină seninătatea [...], într-o țară cu mentalitate orientală, el a adus un spirit occidental în vremea tocmai când acea țară se străduia să se avânte în marea vâltoare a civilizațiunii occidentale [...], într-o țară care, din cauza vicisitudinilor ei istorice,

nu era obișnuită cu planuri dinainte făcute și bine definite, el a venit urmărind un scop precis, a făcut un program și l-a îndeplinit întocmai”.

În ziua de 20 aprilie a anului 1839, în Sigmaringen, un oraș din sudul Germaniei, din regiunea Baden-Württemberg, așezare străbătută de Dunăre în lungul ei drum până la Marea Neagră, se naștea Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen. În anul 1866, când Brătianu îi oferă coroana României lui Carol, acesta se afla la Coburg, în calitate de căpitan în Regimentul 1 dragoni din gardă. Avea reputația unui ofițer distins și era considerat un exemplu de virtute atât în viața personală, cât și în cea publică. Din anul 1857 a urmat Școala de Artilerie și Geniu din Berlin, participând și la audierea unor cursuri de literatură franceză și istorie a artei la Universitatea din Bonn (1863), sub îndrumarea esteticianului Anton Springer. Cunoaște o ascensiune militară rapidă: este înaintat la gradul de sublocotenent în 1857 și la cel de căpitan în 1866. În anul 1864, a participat ca voluntar în armata Prusiei, la Războiul împotriva Danemarcei, experiență memorabilă, pe care avea s-o repete în 1877-1878 și în 1913.

La 10 mai 1866, Carol I a sosit incognito la București, la solicitarea guvernului României; în urma plebiscitului din 2-8 aprilie și cu consimțământul Parlamentului a depus jurământ ca Domnitor al României.

În cartea „Amintiri diplomatice”, Alexandru Em. Lahovary, pe atunci un copil, a evocat emoționant momentul sosirii prințului de Hohenzollern în București.

„Împlineam 10 ani când, în ziua de 10 Mai 1866, intra în Bucureștiul îmbrăcat de sărbătoare noul domnitor Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Din balconul casei părintești, așezate în fața Palatului Domnesc, [...] puteam privi în voie spectacolul pe care îl așteptam de atâta timp. Cu ceasuri înainte, strada era neagră

de lume. Pe margine se înșiruiau unitățile Gărzii Naționale, în civil, doar cu pușcă și cu cartușieră. Casele erau împodobite cu steaguri și cu ghirlânzi de flori, peste ferestrele larg deschise se aplecau capete, îndreptate toate către capul podului: dintr-acolo trebuia să sosească Prințul. Din cortegiu nu pot spune că-mi mai amintesc ceva, căci nu am mai avut vreme să-l privesc. Cum am putut desluși chipul Domnitorului, nu am mai fost în stare să-mi deslipească ochii de pe dânsul și l-am urmărit până ce a dispărut în partea opusă, îndreptându-se spre Mitropolie.”

La 1 iulie 1866 a fost promulgată noua Constituție a României, care a rămas în vigoare, cu unele modificări, până în anul 1923. În anul 1869, s-a căsătorit cu prințesa Elisabeta de Wied.

Primii ani de domnie ai tânărului principe străin n-au fost scutiți de probleme. Domnitorul Carol venise într-o Românie cu o viață politică agitată, pe un fond de instabilitate guvernamentală, din cauza luptelor din conservatori și liberali. De la venirea lui, mai 1866, până în martie 1871, România a schimbat nu mai puțin de 10 guverne și au avut loc peste 30 de remanieri. Ca să stârpească dușmănia dintre partide despre care Carol credea că ”domnesc” cu adevărat în România, domnitorul a vrut să modifice Constituția pentru a-și lărgi prerogativele și a restrânge anumite libertăți guvernului.

Foto: Carol și Elisabeta de Wied (1870)

În fața opoziției întâmpinate în problema modificării Constituției din partea noului Guvern condus de Ion Ghica în 1870, Carol a amenințat cu abdicarea. La data 15 ianuarie 1871, în ziarul *Augusburger Allgemeine Zeitung* apărea o scrisoare semnată de domnitor și trimisă unui prieten fictiv Auerbach. Scrisoarea a fost reprodusă și în presa românească. Carol își exprima dorința de a se întoarce în scumpa lui

patrie, considerând că în cei cinci ani de domnie din România nu a putut aduce decât prea puține servicii acestei țări pentru că partidele s-au erijat ele însele în ”dirigitorii acestei țări”. Scrisoarea lui Carol a stârnit în țară un imens scandal unii politicieni români acuzându-l de înaltă trădare.

Foto: Carol alături de viitorii regi Ferdinand și Carol II (1905)

În perioada anilor 1869-1876, Carol a acordat o atenție specială înzestrării armatei române cu mijloace de luptă corespunzătoare, generalizând totodată pregătirea genetică a trupelor române pentru a respinge o invazie otomană. Apărând interesele României, a tratat cu fermitate și demnitate cu țarul Rusiei, Alexandru al II-lea și cu miniștrii acestuia problemele cooperării militare și politice dintre cele două state. Domnitorul Carol nu a acceptat ca armata română să participe la Războiul antiotoman sub comandă rusească. În timpul desfășurării Războiului pentru Independență a avut comanda armatei de Vest (38000 militari români și 52000 militari ruși) și a coordonat operațiile de încercuire și nimicire a grupării comandate de Osman Pașa la Plevna. S-a pronunțat pentru păstrarea integrității și apărarea Independenței, cu prilejul desfășurării preliminarilor Congresului de Pace de la Berlin, din vara lui 1878. La 14 martie 1881, Parlamentul

Îl proclamă în unanimitate pe Carol I, ca Rege al României. Festivitățile de încoronare au avut loc la 10 mai 1881. În Raportul Consiliului de Miniștri se sublinia: "România, constituită în Regat, completează și încoronează opera regenerării sale. Ea își dă un nume, care este în acord cu pozițiunea ce a dobândit ca stat independent". Încoronarea lui Carol I și a soției sale, Elisabeta, s-a desfășurat la București. Coroana purtată cu acest prilej de Carol I fiind turnată din oțelul unui tun otoman capturat de armata română la Plevna, în noiembrie 1877. Coroana de oțel avea o adâncă semnificație, anume aceea de a „ratifica” dreptul României „de a merge pe propria cale, de a căuta singură alianțe și a hotărî ea însăși politica”, așa cum era evidențiat într-un articol dintr-un cotidian austriac.

În octombrie 1883, Regele Carol I a favorizat încheierea Tratatului politico-militar secret dintre România și Austro-Ungaria, la care au aderat ulterior Germania și Italia. Acest Tratat constituia singura soluție a momentului pentru a contracara o eventuală ofensivă a

Rusiei împotriva României. Politica externă a țării noastre la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, promovată de Regele Carol I, a urmărit consolidarea independenței și apărarea integrității teritoriale. România a urmărit să rămână cât mai mult cu puțință în afara unui conflict european, obiectivul lui Carol I fiind plasarea neutralității țării sub protecția Triplei Alianțe. La Consiliul de Coroană desfășurat la Castelul Peleş, la 3 august 1914, Regele Carol I a acceptat, în conformitate cu interesele țării, adoptarea de către România a unei poziții de neutralitate armată, a expectativei armate.

Întreaga domnie a lui Carol I s-a caracterizat printr-o remarcabilă stabilitate politică, cârmuind cu măsură și modestie deasupra fracțiunilor și partidelor politice. A fost un suveran serios și protocolar, care nu a avut favoriți, fiind meticulos și exact în tot ce făcea, căutând să impună și colaboratorilor săi același stil de activitate. Totodată, era un militar desăvârșit și un politician abil, cu vederi liberale.

Gh. Petrașcu, *Viața la țară - Portret de familie*, 1927.

CRONICĂ LITERARĂ

UN ROMANCIER GĂLĂȚEAN, UN ROMAN SURPRINZĂTOR DE UCROIE VINTAGE ȘI O CRONICĂ PUBLICATĂ LA BIRMINGHAM

► Ioan PAVEL

„SFRA Review”, revistă a Asociației pentru Cercetări SF a Universității Birmingham, cu peste 240 de membri din Marea Britanie și din țări europene, din SUA și din Canada, a publicat cu ceva timp în urmă o cronică elogioasă a romanului cu titlu neobișnuit, „Das Mioritza Reich”, al gălățeanului Victor Cilincă – romancier, autor de proze scurte, dramaturg, poet, premiat, jucat și tipărit în țară și în Marea Britanie, SUA, Canada, Franța și Belgia, premiat național.

Cartea gălățeanului este catalogată aici, printre altele, drept „una dintre cele mai surprinzătoare lucrări de ficțiune speculativă scrise în românește, după 1989” („is one of the most surprising works of speculative fiction written in Romanian after 1989”). Criticul observă „extraordinarul efect de realitate” al romanului și

aduce tema acestei cărți alături de propunerea extraordinarului roman „Man in the High Castle”, de Philip K. Dick. Paradoxal, Cilincă a publicat la un moment dat și un interviu cu unul dintre protagoniștii filmului realizat după romanul citat. Este vorba despre actorul de origine gălățeană Rareș DiMofte, din Vancouver, care a jucat teatru și în peste 50 de roluri pentru Netflix...

La lansarea cărții, în Târgul internațional de carte Gaudeamus – București, scriitorul Cosmin Perța, directorul editurii Tracus Arte București, organizatoarea concursului național de roman, mărturisea public, spontan, că nu mai citise până atunci „ceva mai dement”. Într-adevăr, genuri aparent imposibil de coabitat au intrat într-o alcătuire fluentă și plauzibilă: romanul realist de observație socială și politică, cel istoric, bazat pe o documentație serioasă, dar și pe observații antropologice, romanul de anticipație, SF-ul „normal”, care merge pe vechea temă a călătoriilor în timp și a neintervenției istorice, puțin ezoterism-acolo și un pic de realism magic, mult umor, dar și poezie, în epoci bulversant de diferite – un secol îndepărtat din viitor, România la 1914, perioada hilară dinspre sfârșitul dictaturii înfometării comuniste, *anno Domini* 1906, când Iorga provoca victime scoțând în stradă studenții împotriva „limbii ciocoilor”, franceza ba chiar și epoci mai „adâci”, un oțelar gălățean fiind martorul morții lui Cehov. Ce rămâne lucrul cel mai important, romanul este una dintre puținele ucronii românești. Dacă Philip K. Dick făcea ca Germania și Japonia, învingătoare, să împartă, să stăpânească și să umilească SUA, Cilincă ne propune un accident temporal care să aducă România chiar în tabăra Puterilor Centrale. Alături de nemți, Gara de Nord renunță la feronieria de inspirație franceză pentru bazaltul teutonic, iar Hemingway, fără experiența bărbătească a

Războiului civil spaniol, care nu va mai avea loc, rătăcește nu prin savane, ci prin Deltă, bând rachiu cu lipovenii. Repudiată, regina Maria locuiește într-un cămin, iar Felix, kronotrotterul care vine din extremul viitor, se îndrăgostește sfios de ea. Personajele reale din prima parte, schimbările de regim în țările lumii, desăvârșesc nebunia. Mai apare în paralel o povestire SF ALTFEL, imaginată de băiatul kronotrotterului gălățean, maistru oțelar proaspăt pensionat...

309		SFRA Review A publication of the Science Fiction Research Association
Summer 2014		
Editor Chris Pak University of Birmingham, Edgbaston, Birmingham, B15 2TT, UK. c.pak@bham.ac.uk		
Managing Editor Lars Schmeink University of Birmingham, Institute for English and Americanistik, Von Meier Park 6 214 4H Bielefeld l.s@uni-bielefeld.de		
Nonfiction Editor Dorinda Grace Barnes University College, 1281 Queens Rd, London SW6 3NQ, UK phone: 101-412-8113 ext. 28284 d.g@barnes.ac.uk		
In this issue		
SFRA Review Business		
New Step		7
SFRA Business		
Business at the DC HQ		2
Welcome SFRA 2014		3
Candidates for the 2015-2016 SFRA Executive Committee		4
Single the Future		8
Current Research in Speculative Fictions (CSRF) 2014		9
Executive Committee Business Meeting Minutes		13
General Membership Business Meeting Minutes		14

tions (which makes him differ from Crâznic, Marinescu and Țuculescu), but according to the immediate interest of his artistic message. This courage to erase borders, besides the continuously shone artistry, is giving me the chance to hurl the superlative.

Questions are Answers from Victor Cilincă in *Das Mioritza Reich*

THE "VINTAGE UCHRONY" signed by Victor Cilincă, the novel *Das Mioritza Reich* is one of the most surprising works of speculative fiction written in Romanian after 1989. It can be said without any fear of error that it is a book which comprehension takes into account at almost every angle: a sf fan who is looking for the con-

tally causes the death of I. Brătianu—the politician who drove Romania in 1916 towards the Allies, in the real history—by poisoning with oysters altered by time travel. However, an attentive reader would feel at the end that the uchronic story is rather a pretext for Victor Cilincă to let his speculative mind play with parallel realities, having one centre and two references: the Present-Past of the *kronotrotter* Surupăceanu (from our 1988) between the Possible Future of *kronotrotter* Felix (22nd century, nations and national languages are gone, the Romanian space becomes the IVth Nokia district, the population lives in infinite life-films – virtual reality scenarios with rare links in concrete environments) and the Past-Present of Missy (Queen Maria, in the real history; only to

Gh. Petrașcu, *Case la Sighișoara*, 1922.

ISTORIE LITERARĂ

DOI TECUCENI ȘI O REVISTĂ MEDALIAȚĂ CU AUR LA PARIS

► Vladimir RADU

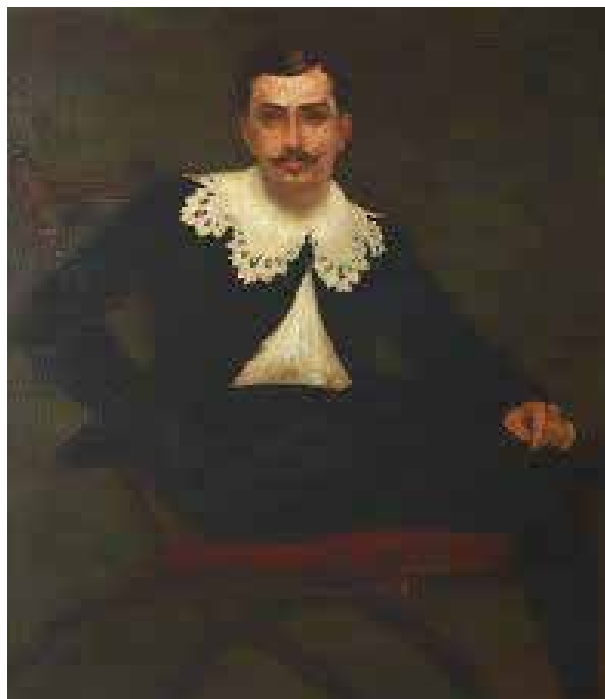
În căutarea altui cadru literar de afirmare diferit de cel de la Junimea, Nicolae Petrașcu întemeiază împreună cu Ollanescu-Ascanio „Cercul amicilor literaturii și artei române” și editează revista „*Literatura și arta română*” care apare la București între anii 1896-1910.

Revista aceasta a fost medaliată cu aur la Expoziția universală de la Paris, din 1900.

Nicolae Petrașcu (1859-1944) Note biobibliografice

Nicolae Petrașcu – portret (Hidalgo), de A.G.Mirea

- critic și istoric literar, scriitor și diplomat născut la 5/17 dec. 1859 în orașul Tecuci;
- fiul cel mare al lui Costache Petrașcu și al Elenei Petrașcu (frații: Vasile - devenit un medic renumit, și Gheorghe, celebrul pictor de mai târziu).
- clasele primare la Școala nr.1 din Tecuci, gimnaziul și liceul în orașul Bârlad ;
- coleg și prieten cu Al. Vlahuță;
- student al Universității din București, Facultatea de Drept (în 1884 va fi licențiat în Drept), dar audiază și cursurile Facultății de Litere.
- în 1880 l-a cunoscut pe Mihai Eminescu;
- Vlahuță îl introduce în 1883 ca membru al Societății „Junimea”;

„Cărți pe masă” - pictură în ulei de Gheorghe Petrașcu

- colaborează cu articole și studii la revista „România literară”;
- intră în diplomație odată cu prietenul său Duiliu Zamfirescu (1885), recomandați de Ollănescu-Ascanio și de P. Carp;
- atașat în Ministerul de Externe, apoi secretar de legație la Constantinopol, Viena, Belgrad, Paris;
- în anii 1882-1883, împreună cu un grup de tineri înființează „Intim Clubul”;
- devine ideologul unei mișcări numite „*generația artistă*” (alături de: arhitectul Ion Mincu, pictorul G. Dem. Mirea, sculptorul I. Georgescu, scriitorii D. Zamfirescu, B. Șt. Delavrancea, Al. Vlahuță ș.a.
- publică în „Convorbiri literare” la București, un studiu critic despre opera lui B. Șt. Delavrancea;
- Titu Maiorescu îi încredințează temporar (în 1888) redacția „Convorbirilor literare”.
- redactează și publică în reviste, la câteva luni după iunie 1889, primele variante ale lucrării „Mihai Eminescu. Studiu critic”, publicate integral în volum în 1892;

Lansarea ediției anastatice la Biblioteca Municipală Tecuci

- a fost numit membru în Comitetul Teatrelor;
- în 1893 ține un curs de istoria literaturii române moderne la Universitatea din București;
- își schimbă treptat opiniile față de ideologia literară și politică junimistă, rezultând o ruptură cu Junimea;
- aspiră la rolul de ideolog al „generației artiste” și de teoretician al unei „noi direcții noi”;
- propune îmbinarea punctului de vedere estetic cu cel „științific”, un studiu determinist al cauzelor istorice, etnice, psihologice și biografice ale operei.
- publică studii monografice despre Dimitrie Bolintineanu, Duiliu Zamfirescu, Dimitrie G. Ollănescu (Ascanio), Ion Mincu, Nicolae Grigorescu, Ioan Georgescu, G.D. Mirea ș.a.
- se evidențiază prin calitățile sale de memorialist (4 volume „Icoane de lumină” publicate între anii 1935-1941.
- considerat o personalitate remarcabilă a epocii sale.
- s-a stins din viață la București, în ziua de 22 mai 1944.

SCRIERI ALE LUI NICOLAE PETRAȘCU

- Mihail Eminescu, studiu critic, București, 1892 (ed. II, 1933);
- Noi in 1892, București, 1892;
- Figuri literare contemporane. București, 1893;
- Vasile Alecsandri, studiu critic, București, 1894 (ed. II, 1930);
- Scriitori români contemporani. București, 1898;
- Dimitrie C. Ollănescu (Ascanio), București, 1926;
- Ioan Mincu, București, 1928;
- Duiliu Zamfirescu, București, 1929;
- N. Grigorescu. București, 1930;
- Anghel Demetrescu, București, 1931;
- Ioan Georgescu, București, 1931;
- „Icoane de lumină”, București, 1935-1941;

* Singurul roman al lui Nicolae Petrașcu, „*Marin Gelea*”, publicat la Imprimeria Albert Baer din București, în anul 1905, are ca tematică relațiile dintre artist și societatea indiferentă față de autenticele valori spirituale. Trei artiști de geniu (arhitectul Marin Gelea - prototip mărturisit fiind Mincu, compozitorul Despin și poetul Nerva - prototip fiind B.Șt. Delavrancea) - trăiesc sentimentul ratării. Fiecare dintre ei va evada ori se va retrage, primul, într-un destin casnic și burghez, al doilea în moarte și al treilea într-o solicitantă și plină de neprevăzut carieră politică. Cartea prilejuiește o radiografie a mediului artistic din capitala României interbelice.

NOTE DE CĂLĂTORIE

LA ARLES, PE URMELE LUI VAN GOGH

► Ștefan ANDRONACHE

Mă apropii de Arles, oraș situat la extremitatea vestică a Provenței.

De mai multă vreme prin fața ochilor îmi defilează un șens întins. Printre chiparoși și măslinii răzleți se desfășoară parcele de pământ proaspăt arat, culturi viguroase de sfeclă de zahăr și chiar de orez pentru că fluviul se află în imediata lor apropiere. Toamna încă nu a început să-și dezlănțuie cortegiul culorilor sale. Verdele, galbenul stins și argintul par să domine paleta cromatică a ținutului ce are ca fundal albastrul și nuanțele de gri ale colinelor dulci dinspre răsărit. Întregul peisaj arelian pare a fi construit cu o severitate arhitecturală.

Deși mă aflu de câțiva timp în sudul Franței, soarele care este creatorul și stăpânul atotputernic al acestui veritabil imperiu al luminii continuă să se ascundă. Mistralul cel sălbatic, dezlănțuit cu o zi în urmă, pare să-l fi speriat de-al binelea. Astrul pe care mi l-a strecurat în suflet Van Gogh, celebrul musafir al orașului de pe Rhône, pare a nu se fi stins. Dimpotrivă, el strălucește cu mult mai puternic.

La Arles „totul pare bolnav și șters“ exact ca în singura toamnă pe care pictorul olandez a petrecut-o aici în anul 1888. Unii copaci deja dau semne accentuate de îmbătrânire. Frunzele lor îngălbenite prea de timpuriu fac piruete anemice prin aerul umed până nimeresc pe pietrele cenușii ale caldarâmului alunecos și umed. Oleandrii par să fie furioși pentru că trecătorii grăbiți cu umbrele în mână nu le mai iau în seamă florile lor fragede și atât de frumos colorate.

Și, totuși, să fie Arles chiar „cel mai infect loc din sud“, așa cum declarase lui Van Gogh, furiosul și intransigentul Gauguin?

Mai degrabă așezarea se dovedește a fi amnezică și indolentă pentru că de lucruri tentante sau ospitalitate nu prea pare să ducă lipsă. Locuitorii săi nu numai că nu l-au apreciat pe marele vizionar al picturii secolului al XX-lea, dar au lăsat ca umbra și, mai ales, distrugerea necruțătoare a timpului să volatilizeze spațiile prin care s-a mișcat și a vibrat atât de intens fiul adoptiv al așezării. Așa se face că cel interesat de identificarea unor repere biografice reale, nu mai descoperă nici cafeneaua gării unde generosul Vincent se întâlnea la o cafea caldă cu prietenul său, factorul poștal Joseph Roulin, nici restaurantul „Carrel“ de pe strada Cavaleriei și nici cafeneaua „Alcazar“, cea care i-a inspirat o

Arene romane

admirabilă lucrare. Cât despre pavilionul cunoscut sub numele de „Casa Galbenă” sau „Atelierul Sudului”, din piața Lamartine, care dădea spre scuarul umbrit de platani, ce să mai vorbim? Această veritabilă casă a luminii și a prieteniei lui Vincent cu Gauguin aveam să aflăm că fusese complet distrusă încă din timpul ultimului război mondial.

Oare cel care și-a petrecut aproape un an din viață aici și a pictat orașul provensal în culori excesiv de îndrăznețe și cu atâta frenezie, s-a entuziasmat de livezile în floare și de lanurile date în pârg din jur, să nu merite din partea arlezienilor decât o modestă stea ce consemnează, la modul expeditiv, trecerea sa prin aceste ținuturi? Nici măcar Fundația „Vincent van Gogh” din Palatul Luppé nu-i poate absolve de crasa lor nerecunoștință.*

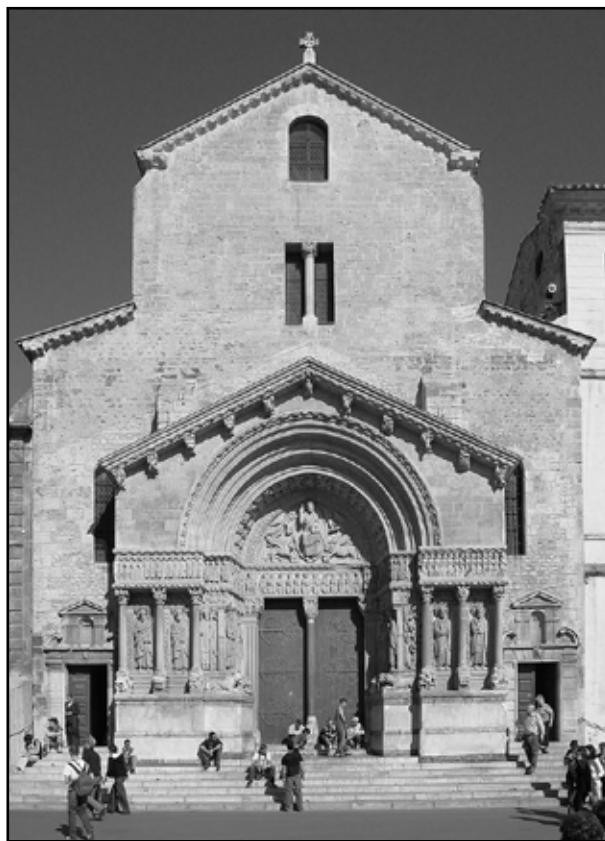
Cu siguranță că declinul ireversibil al așezării din perioada debutului „belle époque”-lui s-ar fi accentuat și mai mult dacă Van Gogh odată ajuns aici nu i-ar fi impus numele prin intermediul câtorva creații de excepție. Datorită marelui artist oameni din toată lumea vin să vadă acest oraș din sudul Franței.

Așadar, Arles este în zilele noastre din nou în centrul atenției turiștilor francezi sau străini. Odată descinși aici, aceștia descoperă stupefiați mai multe straturi dense de civilizație. Mica Romă a galilor (Lallula Roma Arleas), cum fusese considerată, continuă să posede o bună parte a tezaurului neprețuit de monumente de factură romană. Însuși împăratul Constantin a locuit aici, iar când intenționase să abandoneze capitala (înainte de anul 330 d.I.C.), avea de ales între Arles și Bizanț.

Peste orașul care ajunsese, în evul mediu, să numere vreo sută de mii de locuitori s-au năpustit apostolii creștini (Biserica „Sf. Trophime” - ridicată în secolul al XII d.I.C. și care poartă numele unuia din ei – rămâne un simbol al convertirii populației la catolicism), vizigoții și sarazinii. Multă vreme, Arles a avut statutul de oraș independent. Totodată, el a mai fost și capitala regatului cu același nume iar, mai apoi, avea să devină republică.

Ce nu trebuie să-i scape din program unui turist odată ajuns la Arles?

În primul rând, frumoasele arene romane din piatră înconjurată de 60 de arcade în plin cîntu și cu axele elipsei de 136 și, respectiv, 107 m, interiorul lor permițând găzduirea a peste 21000 spectatori (ele fiind ceva mai mari decât cele din Nîmes) și care astăzi încă sunt

Catedrala Sf. Trophime

Centrul orașului în zi de sărbătoare - Arles

folosite pentru tradiționalele lupte cu tauri. Apoi pot fi vizitate : teatrul antic dominat de cele două coloane de mare preț și în care puteau intra 7000 spectatori, palatul lui Constantin, ruinele templului Capitolului, obeliscul din granit de Esterel reșezat în fața Primăriei (ea însăși un prețios monument de arhitectură), Muzeul de Artă creștină. S-ar mai putea adăuga acestora și Alyscamps-ul (Elysei campi), cea mai stranie și mai celebră necropolă din lumea occidentală pe care a pictat-o pictorul olandez. Printre mormintele, sarcofagiile și mauzoleele din marmură ale acesteia, localnicii susțin că încă mai bântuie fantomele lui Dante și Van Gogh.

Trebuie adăugat și faptul că din 1970, pe timpul verii, se desfășoară renumitul Festival „Întâlnirile Internaționale de Fotografie” merit să stimuleze spiritul creator al artiștilor fotografi de pe toate continentele.

Firește că nici femeile din Arles nu trebuie trecute prea ușor cu vederea. Însuși Van Gogh mărturisea undeva că arelzienele sunt „la fel de frumoase ca femeile pictate de Goya sau Velázquez”. Ochii lor de culoarea velurului, nuanța bălaie a pielii, părul negru și mătăsoș, profilul inconfundabil de medalie romană, la care se adaugă grația naturală și gustul rafinat pentru vestimentație, toate aceste elemente particulare le sporesc puterea de seducție.

Van Gogh - Terasa Cafenelei din Arles, noaptea

Monumentul comemorativ ridicat în anul 2012

Luptele toreadorilor cu tăurașii cei negri aduși din Camargue, sărbătoarea paznicilor de tauri din mijlocul verii constituie, la rândul lor, alte prilejuri de mândrie pentru arlezieni dar și de bucurie nesperată pentru turiștii ce sunt atrași de aceste autentice competiții ale curajului, bărbăției și frumuseții.

* La câțiva ani după trecerea mea prin Arles, am aflat că Fundația care îi poartă numele avea să se implice în renovarea conacului din piatră Leautaud de Donines din centrul orașului, ce datează din secolul al XV-lea. În interiorul acestuia s-a amenajat o galerie de 1000 mp ce este capabilă să asigure securitatea și climatizarea adecvată pentru expunerea capodoperelor lui Van Gogh aduse, în mod frecvent, din diverse muzee și colecții private.

Pentru o plimbare virtuală prin orașul Arles din Franța se pot accesa linkurile:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Arles>

<https://www.arlestourisme.com/en/monuments.html>

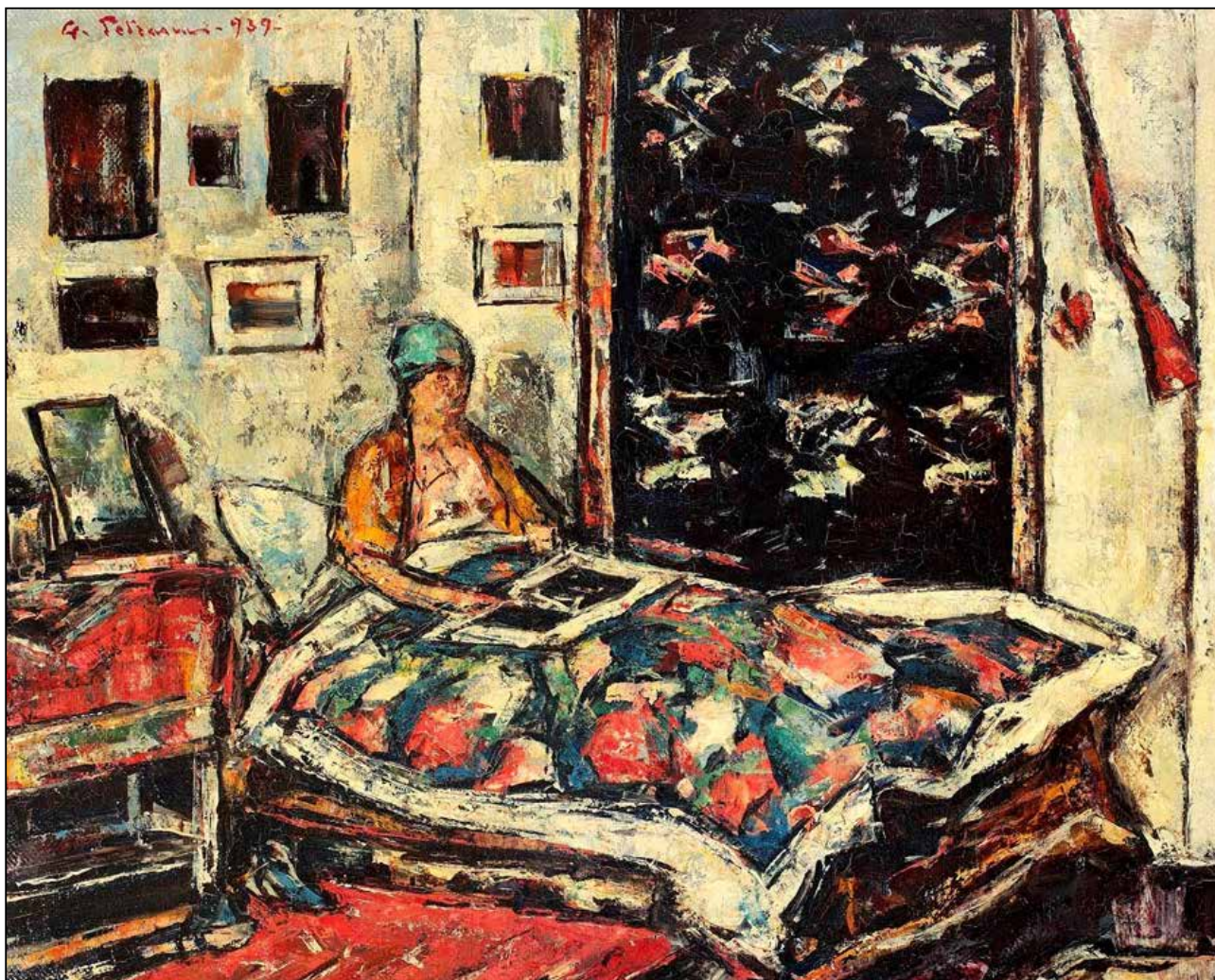
<https://ro.pinterest.com/keech7/arles/>

<https://www.vangoghroute.com/france/arles/>

Și fiindcă începe cu primăvara, zburdând prin anotimpul de aur al cuvântului până în iarnă și dincolo de ea, lecturând poți spune liniștit că e vorba despre aventura anului. Adică despre însăși aventura vieții. Adică a bucuriei de a-ți striga propriul soare iar el să și apară, să te surprindă că ecoul glasului tău interior are atâta forță. Acest sentiment se datorează, așa zice, meșteșugitei spiritualizări a ființării. Așa se întâmplă că, în afara anotimpurilor știute, numeroase altele ne sunt sugerate. Mai mult, pe parcursul lecturii vom avea adesea sentimentul trăirii într-un anotimp al înaltului creației, un înalt ademenitor, cu atât mai aproape de bolta desăvârșirii, cu cât ne fură simplitatea-i cuceritoare. Lăsând în urmă poem după poem, filă după filă, nu va fi de mirare că, de la trecerea fizică, vom ajunge la o fizică a

trecerii, la sentimentul că putem tîvi clipele cititului cu firele propriei fantezii. Iar când atingem finalul, e posibil să ni se pară că autoarea a alcătuit cuprinsul numai și numai pentru a stopa aventura imaginației, pentru a ne împiedica să pășim în iluzia absolutului. O tandrețe tantrică ne-a învăluit deja în hlamida-i vrăjitoarească! Iar dacă ați mers pe firul frazelor mele până aici, curând veți întreba de această carte în librării. Fie și numai din curiozitate, ca să vedeți cum vă poate găsi o lumină, indiferent în ce noapte vă veți fi aflând. Pentru că această nouă izbândă literară a Danielei Gîfu, în fond o asumare a singurătății creatorului ca supremă libertate, pare a fi fost zămislită pentru a izgoni cu dezinvoltură întunericul din calea sa, chiar din sufletele noastre.

Gh. Petrașcu, *Interior la Târgoviște*, 1939.

LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ...

UNELE PROBLEME ALE EXPRIMĂRII CORECTE (VII)

► Gh. N. VASILACHE

Ca și în numărul anterior al revistei, continuăm să selectăm alte aspecte referitoare la folosirea unor părți de vorbire, care generează destul de multe dificultăți în exprimare, cărora încercăm să le dăm răspunsuri, bazându-ne pe normele gramaticale cuprinse în lucrările de specialitate în vigoare. Pentru prezentul număr, am selectat trei situații ale unor **adverbe**, care creează dubii, incertitudini în folosirea lor în scriere sau în vorbire.

1. Greșeli de topică în folosirea unor semiadverbe

Nu **mai** îmi convin noile decizii guvernamentale?; L.O. **cam** s-a grăbit în luarea unor hotărâri importante?

În limba română, adverbele reprezintă o clasă lexicală foarte bogată, care cuprinde: **adverbele propriu-zise** (*astăzi, sus, bine, frecvent* etc.) al căror sens este bine precizat și **nu au topică fixă** față de regent: *vin mîine /mîne vin; merge repede / repede merge; acolo m-am născut / m-am născut acolo* etc. și **semiadverbele** (structuri lexicale cu un corp fonetic monosilabic, care nuanțează caracteristicile unei acțiuni, ale unei stări sau ale unei însușiri): **mai, cam, prea, tot, și, nici** etc. Ca determinante ale unui verb, acestea **au topică fixă**, stînd numai înaintea verbului și sunt singurele care se pot intercala în structura formelor verbale compuse din auxiliar și verbul de conjugat (*A și venit pe la noi., Ar tot dormi ceasuri întregi., S-ar cam grăbi să ajungă la destinație până la lăsarea serii., Dacă n-ar fi, nu s-ar mai povesti. S-a prea lăudat cu realizările sale.*), precum și în îmbinările alcătuite din negația adverbială *nu* și verb (*Nu prea răspunde.*) sau în cazul pronomelor personale și reflexive neaccentuate + verb (*Mă cam deranjează vecinii de bloc., Se cam încurcă la lecție.*).

Se observă însă, în ultima vreme, încălcarea acestor norme ale limbii literare referitoare la

topică, în special în exprimarea orală (mai ales la vorbitorii din sudul țării), dar uneori și în presa scrisă. Cele mai frecvente erori sunt cele referitoare la întrebuintarea greșită a semiadverbului **mai** ca în exemplele: **Mai a răspuns mereu., Nu mai mă împac. Nu mai îmi place. Mai mi-au trebuit niște bani. Nu mai mă dor oasele, nu mai îmi pocnesc genunchii.,** în care ar fi fost corect ca **mai** să ocupe poziția cea mai apropiată de verb: *A mai răspuns mereu., Nu mă mai împac. Nu îmi mai place. Mi-am mai pus o haină. Îl mai las o zi. Mi-au mai trebuit niște bani. Nu mă mai dor oasele, nu îmi mai pocnesc genunchii.* Însă e bine de știut că, atunci când o formă verbală conține două auxiliare (sau morfemul *să* și un auxiliar, în cazul conjunctivului / optativului perfect), corectă este intercalarea lui **mai** între primele două componente: *aș mai fi rămas, să mai fi cerut, o mai fi existat, aș mai fi vrut* etc. Firește, neglijarea normelor referitoare la ordinea cuvintelor într-o structură sugerează o exprimare neîngrijită și chiar condamabilă mai ales în cazul oamenilor cu pretenții ridicate de pregătire.

Obs. Semiadverbul **mai** poate fi plasat la începutul enunțurilor pentru a exprima: **continuitatea** (*Mai așteaptă câteva minute, poate va sosi și doctorul.*), **adaosul** (*Mai am de împărțit câteva cadouri pentru cei mici.*), **aproximarea** (*Mai încolo, pe dreapta, este stația de tramvai.*) sau **incertitudinea** (*Mai nu vrea și mai se lasă așteptată.*)

În ceea ce privește semiadverbul **cam**, trebuie spus că el poate fi plasat în poziție inițială sau mediană în cadrul enunțurilor. În poziție inițială, el apare destul de des în enunțuri din care lipsește verbul, cum ar fi: **Cam proastă vestea adusă despre cei plecați.** sau **Cam ciudat raționamentul folosit în argumentația ta.** Determinând un verb, acest semiadverb trebuie plasat în vecinătatea acestuia, așa cum s-a prevăzut în cazul lui **mai**. Cu alte cuvinte, este greșit să spunem/să scriem:

Se înnoptează curând, deci **cam** m-aș duce acasă., ci **M-aș cam duce acasă, deoarece se face târziu**. La fel, vom avea grijă să evităm enunțurile de tipul **Ion cam s-a săturat de de necazurile pe care le are la serviciu și să spunem Ion s-a cam săturat de necazurile pe care le are la serviciu**.

Semiadverbul tot (a nu se confunda cu adjectivul pronominal *tot* din enunțuri precum *Tot focul inimii sale s-a topit foarte repede*.) poate fi plasat oriunde în propoziție: la început, în centru sau la final. În funcție de amplasamentul în cadrul enunțului, dobândește sensuri noi. Iată, pentru exemplificare, două enunțuri care se deosebesc unul de celălalt doar prin poziția semiadverbului **tot**: **G.D.tot o să mărturisească cele întâmplate. (cu sensul de până la urmă, oricât ar fi de încăpățânat sau de reticent, tot o să-și dea drumul la gură, tot o să vorbească).** **Când va începe, o să tot spună ce are pe suflet.(cu sensul de o să vorbească și n-o să-l mai poți opri, o să fie greu de stăvilit).**

2.Maxim vs maximum; Minim vs minimum

Deși formal par similare, având semnificații asemănătoare, cuvintele *maxim/maximum* și perechile *minim/minimum* nu sunt substituibile și, în consecință, nu pot fi folosite unul în locul altuia într-un enunț. Fiecare dintre ele are reguli specifice de întrebuintare. Forma corectă a acestor cuvinte depinde de statutul de adjectiv, de adverb sau chiar de substantiv, pe care îl au în propoziții sau fraze. Cu valoare de **adjectiv**, se folosesc **numai** formele *maxim/minim* însoțind un substantiv cu care se acordă, ca orice adjectiv, în gen, număr și caz. Sensurile lor, conform DEX (*Dicționarul explicativ al limbii române*) sunt: **maxim** – « în gradul cel mai înalt, care are cea mai mare dimensiune, durată, intensitate etc.; foarte mare », iar **minim** – « care are dimensiunile, durata, intensitatea, valoarea cea mai mică; foarte mic, neglijabil, neînsemnat. Așadar, corect putem zice și scrie: **interesul maxim al societății civile, nivelul maxim al majorărilor salariale, valoarea maximă a temperaturilor, rezultate maxime în agricultură, respectiv, nivelul minim al apei, valoarea minimă a câștigurilor, randamente minime la unii muncitori, parametri minimi constatați** etc.

Cu **valoare substantivală**, cuvintele analizate sunt prezentate în DOOM2 sub două forme: **maxim/minim**, respectiv, **maximum/minimum**, formele articulate fiind **maximul/minimul; maximumul/minimumul**: **Maximul/minimul istoric al monedei naționale a fost atins astăzi. Mulți angajați sunt plătiți cu minimul pe economie. Un maxim / un minim de efort ar fi necesar, pentru rezolvarea acestei probleme.** etc. De reținut că formele substantiv-vale articulate hotărât **maximumul / minimumul** sunt foarte rar utilizate atât în scris, cât și, în exprimarea orală, mai ales, probabil din cauza lungimii, dar și a aglomerării consonantice a acestora.

Cu valoare de adverb, este folosită **numai** forma invariabilă **maximum**, sinonimă cu cea substantivală menționată anterior și care apare pe lângă un verb (mai rar): *m-am enervat maximum, suferă maximum* sau pe lângă un numeral (foarte frecvent): *La prima vedere, individul părea să aibă maximum treizeci de ani. El bea maximum două cani de ceai pe zi. Are voie să vorbească maximum cinci minute. Prietenii noștri au plecat cu maximum trei ore înaintea noastră la mare.* Această regulă se aplică și pentru **minimum**: *Teza ce se va prezenta va avea minimum trei pagini. Pentru o viață sănătoasă, trebuie să bem minimum doi litri de apă. În fiecare dimineață, Ion aleargă minimum trei kilometri. Dan trebuie să împrumute minimum zece mii de euro ca să-și termine casa.* Precizăm faptul că **substan-tivele maximum/minimum** intră în **componenta locuțiunilor adverbiale la maximum / la minimum, ca în exemplele: Șansele să obținem contractul au scăzut la minimum. Zilele de concediu sunt pe sfârșite, așa că trebuie să profităm de ele la maximum.**

Deși regulile stabilite mai sus sunt foarte clare, sunt mulți vorbitori care le ignoră, din neștiință sau din grabă, folosind, în mod absolut greșit, formele **maxim/minim** în construcții care impun utilizarea adverbilor **maximum/minimum** ca în exemplele: *În maxim 5 luni, firma lui va intra în insolvență.; G.D. va rămâne în arest maxim 6 luni. La alegerile locale primarii se vor mobiliza maxim. Același greșeală se constată și în cazul locuțiunilor adverbiale la maximum/la minimum ca în situațiile următoare: Am trăit la maxim toate clipele vieții. Ploile abundente solicită la maxim canalizarea orașului. Nivelul de alertă a fost ridicat la maxim în toate țările europene. Negustorii recunosc faptul că au redus la minim*

prețul produselor. Șoferul avea în cască muzica dată *la maxim*. Televizorul era dat *la maxim/ la minim* etc.

3.DOAR vs NUMAI

Cuvintele *decât, doar, numai* sunt adverbe de mod care au multiple semnificații precizate în DEX. Deși se pare că au un sens comun, anume acela de restricție, de exclusivitate, totuși utilizarea lor în comunicarea orală sau scrisă nu este întâmplătoare. Conform normelor limbii literare, sinonimele *doar și numai* (cu sensuri restrictive) se folosesc numai în **enunțuri afirmative**: *Am doar/numai o dorință. Am văzut doar/numai trei filme semnate de același regizor. Mihai a rămas la bunici doar /numai o săptămână. Sportiva a alergat doar/numai doi kilometri și apoi a abandonat.*

Obs. Aceste două adverbe pot fi folosite și în enunțuri negative, dar în această situație sensul lor se schimbă, ele nemaiaivând sens restrictiv, ci **cumulativ**: enunțul *Nu mănâncă doar/numai carne*. Înseamnă că *Mănâncă și altceva în afară de carne*.

Conform aceluiași norme, adverbul **decât** se utilizează doar în propoziții cu **forma negativă** a verbului: *Trenul nu a întârziat decât cinci minute. Pentru acest proiect nu au fost selectați decât cinci muncitori. Minerii nu au stat în grevă decât trei zile. Ion nu a citit în vacanță decât două cărți. Nu a învățat suficient și, de aceea, nu a promovat decât patru din cele șapte examene.* Deși aceste reguli sunt foarte clare, sunt mulți vorbitori care nu respectă această distribuție proprie limbii literare, folosindu-l, probabil din deprinderi regionale, pe **decât** în construcții care impun utilizarea lui **doar/numai**: *Mihai a rămas la bunici decât o săptămână. Ion a citit decât două cărți în vacanță. Parlamentul a adoptat decât două legi importante în această sesiune. Trenul a întârziat decât cinci minute.* Numărul celor care comit această eroare crește de la o zi la alta. La un moment dat, greșeala poate să devină normă și poate vom fi nevoiți s-o aplicăm. Până atunci însă, mai precizăm încă o dată faptul că **doar și numai se folosesc în enunțurile afirmative, iar decât în enunțurile negative.**

Observații: Afirmarea anterioară în legătură cu semiadverbul *decât* trebuie nuanțată într-o oarecare măsură. Există **enunțuri cu subînțeles negativ**, dar cu **formă afirmativă**, în care folosirea lui *decât* este corectă. În aceste cazuri **decât**

apare la începutul enunțului și poate fi înlocuit prin **în loc să** ca în exemplele: **Decât să stau acasă și să mă uit la televizor, prefer să mă plimb cu prietenii. Decât să citesc cartea, mai bine văd filmul. Decât să vă bateți gura de pomană, mai bine puneți mâna și faceți ceva concret.** Enunțurile echivalente, și marcate negativ, ar fi următoarele: *Nu vreau să stau acasă și să mă uit la televizor, prefer să mă plimb cu prietenii. N-am chef să citesc cartea, mai bine văd filmul. N-are rost să vă bateți gura de pomană, mai bine puneți mâna și faceți ceva concret.* O situație asemănătoare întâlnim în expresiile mai puțin academice din categoria **Decât să moară mama, mai bine să moară mă-sa**. Și aici întâlnim un **subînțeles negativ**, iar enunțul echivalent, și marcat negativ este: *Nu vreau să moară mama, mai bine să moară mă-sa.* Același lucru este valabil și pentru enunțul **Decât codaș la oraș, mai bine în satul tău frunțaș**, al cărui echivalent marcat negativ este *Nu vreau să fiu codaș la oraș, prefer să rămân în satul meu frunțaș.*

* *Prin arborele nostru genealogic, crescut din altoirea mlădiței latine pe trunchiul dacic, curge seva limbii române. Suntem români prin datul sorții, din porunca rădăcinii. Iar ramul care își reneagă rădăcina este sortit pieirii.* (Arcadie Sucevean)

Gh. Petrașcu, *Soția artistului*, 1927.

CRONICĂ

POVESTE DE NEUITAT DESPRE „ȚARA UITATĂ”

► Cătălin NEGOIȚĂ

Apărută în anul 2008, la Editura Fundației „Scrisul românesc” din Craiova, *Țara uitată. Carilaterul în timpul administrației românești (1913-1940)* este, în primul rând, un exercițiu de memorie. De fapt, din 1938, despre partea de sud a Dobrogei, cunoscută, în epoca interbelică, sub numele de Dobrogea Nouă ori Cadrilater, nu s-a mai pomenit decât în articole ori fugare comunicate de presă, în zilele tulburi de sfârșit de vară/început de toamnă ale fatidicului an 1940, an care a reprezentat sfâșierea României Mari și colapsul mitului promovată de autoritățile vremii, conform căruia nu se va ceda, străinilor, „nicio brazdă”.

Prin urmare, în perioada comunistă, despre Cadrilater nu s-a scris nimic, istoricilor români fiindu-le interzis să abordeze subiectul, pentru a nu aduce prejudicii „prieteniei de nezdruccinat dintre popoarele român și bulgar”. Din nefericire, și după 1990, s-a păstrat aceeași linie, despre sudul Dobrogei manualele de istorie precizând, sec, anul dobândirii și cel al restituirii teritoriului, către statul bulgar. Și astfel, liniștea s-a așternut peste Cadrilater, doar turiștii români care începuseră să ia cu asalt litoralul bulgăresc, descoperind, cu uimire, la Balçic, un palat care aparținuse Reginei Maria.

Tăcerea istoriografiei românești mi-a aprins curiozitatea pentru subiect, astfel că, în anul 2001, am început un doctorat în istorie, pe această temă, sub „bagheta” regretatului Dumitru Șandru, profesor la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Au urmat șase ani de studiu intens, de cercetare a arhivelor din întreaga țară, a bibliotecilor din București, Constanța, Iași, pentru a contura o poveste adevărată și tragică: aceea a Dobrogei de Sud. În anul 2007, am susținut teza de doctorat, iar în anul 2008, la îndemnul regretatului istoric Gheorghe Buzatu, am publicat această teză.

Lucrarea acoperă întreaga istorie românească a Dobrogei de Sud, din 1913 și până în 1940, inclusiv anii Primului Război Mondial, în care provincia, laolaltă cu cealaltă parte a Dobrogei,

s-a aflat sub ocupație germano-bulgară, mai apoi, bulgară.

Cum spuneam, această carte este una de aducere aminte. De aducere aminte a unui experiment nereușit al administrației românești, care nu a putut, nu a știut sau, câteodată, nu a vrut să administreze coerent regiunea. Este o carte despre români, aromâni, bulgari, turci, tătari și despre istoria care nu le-a permis să trăiască laolaltă, în mod pașnic. Pe parcursul acestor ani, câte drame, câte lacrimi și câte destine frânte... Iar dramele au continuat, ani buni după cedarea provinciei, către statul bulgar, la 7 septembrie 1940.

Lucrarea recompune, cu minuțiozitate, un puzzle uriaș, cu crâmpoșe ale vieții politice, economice, sociale din provincia maritimă. Este o frescă a unei lumi apuse, mult diferită de cea caracteristică regiunilor tradiționale ale României. O lume cu exotismul mediteranean, cu farmecul inconfundabil al numelor turcești ori tătărești ale satelor, cu mozaicul etnic, cu smochini, focile de la Capul Caliacra ori cămilele de la Duranlar. Cartea se adresează, în egală măsură, specialistului în istorie, cât și cititorului dornic să afle amănunte inedite din istoria unui colț de pământ care a fost, pentru scurt timp, românesc.

Tocmai pentru a familiariza cititorul cu problematica regiunii, primul capitol face o trecere în revistă a istoriei zbuciumate a Dobrogei (o singură Dobroge) care, conform spuselor geografului Constantin Brătesc, a fost „drum de invazii și drum de arme”. Este adusă în atenție și disputa între istoriografia română și cea bulgară, în legătură cu apartenența etnică a despoților Balica, Dobrotici și Ivanco, fiecare parte încercând să-i introducă în propria istorie și mitologie națională.

Un capitol special este dedicat stăpânirii turcești în Dobrogea, care a durat peste 400 de ani și care a dus la o integrare totală a regiunii în sistemul feudal otoman, precum și la o intensă colonizare cu elemente turco-tătare. În ciuda acestei politici, românii au continuat să trăiască în

satele de pe malul Dunării, pendulând de o parte și alta a fluviului, în funcție de vicisitudinile istoriei. Dar permanenta gură de oxigen a fost reprezentată de mocanii ardeleni care mergeau cu turmele, la pășunat, în provincia maritimă, mulți dintre aceștia rămânând aici și întemeind noi așezări.

Evident că un loc important, în lucrare, este dedicat războiului ruso-româno-turc, de la 1877-1878, soldat cu înfrângerea otomanilor, cu recunoașterea independenței României, dar și cu lipsa de loialitate a fostului aliat, Rusia, care a răpit Bucureștiului, sudul Basarabiei, moment care marchează începutul rusofobiei românilor.

Este analizat modul în care a fost partajată Dobrogea, două treimi revenind României, iar o treime, Principatului Autonom al Bulgariei, lucru care a nemulțumit profund, ambele părți. Atunci ia naștere „chestiunea dobrogeană”, care va învenina serios relațiile dintre cele două țări și popoare. Pretențiile Bucureștiului în legătură cu o rectificare teritorială la sud vor avea câștig de cauză după cel de-al doilea război balcanic, armata română ocupând teritoriul care va fi numit, ulterior, Dobrogea Nouă. Nu a fost să fie o graniță strategică, cum clamau politicienii români, ci un prilej de noi tensiuni în regiune. Toate aceste aspecte sunt reliefate în lucrare, inclusiv perioada Primului Război Mondial, marcată de abuzuri de neconceput din partea armatei bulgare, dornică să spele „rușinea” din 1913.

La finalul conflagrației, întreaga Dobrogea revenea în granițele statului român, iar vreme de 22 de ani, autoritățile au trebuit să se lupte cu terorismul bulgar, cu lipsa apei și a căilor de comunicație, cu subdezvoltarea economică a regiunii. Acestei perioade îi este dedicată cea mai mare parte a lucrării, fiind aduse date concrete, din arhive, pentru a contura un tablou clar al realităților din regiune. De notat că lucrarea analizează în chip special colonizarea aromânilor în Cadrilater, frații noștri întru latinătate din Peninsula Balcanică, cărora noile state naționale le negau dreptul la educație și supraviețuire etnică. Și tot aici, analizăm un fenomen asupra căruia puțini istorici s-au aplecat: apetența multora dintre aromâni pentru Legiunea Arhanghelului Mihail, tinerii studenți veniți din Balcani fiind seduși de charisma lui Corneliu Zelea Codreanu și de declarațiile sale cu privire la cele două axe ale poporului român, „de la Nistru pân' la Tisa și din Carpați până în Pind”. Aromânii se vor dovedi cetățeni loiali și vor fi singurii capabili a ține în frâu excesele bandelor de comitajii bulgari, care terorizau regiunea. Tot aici analizăm politica sinuoasă a relațiilor dintre București și Sofia, în

condițiile în care țara de la sud de Dunăre încuraja mișcările iredentiste din Cadrilater.

Penultimul capitol al lucrării analizează împrejurările dramatice în care România a fost silită să accepte cedarea Cadrilaterului și încercările disperate ale diplomaților români de a păstra Silistra și Balcic. Din nefericire, Bulgaria era în grațiile Reichului, iar sfatul Berlinului către București a fost ferm: Cedați! Cartea surprinde drama prilejuită de schimbul obligatoriu de populație, tragediile familiilor mixte, încercarea unora dintre locuitori de a eluda prevederile Tratatului de la Craiova. De notat că retragerea autorităților, populației și armatei din teritoriul cedat s-a făcut fără incidente.

După cedare, războiul a acoperit urmele, iar noul regim comunist de la București a decis să închidă subiectul, pentru a consolida prietenia dintre cele două popoare. În unanimitate, liderii comuniști ai vremii, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Lucrețiu Pătrășcanu și Emil Bodnăraș au decis închiderea acestui capitol. Conferința de Pace de la Paris va confirma apartenența Cadrilaterului la statul bulgar.

Ultimul capitol al cărții prezintă Odiseea palatului de la Balcic, care putea rămâne al României, însă a fost pierdut, din nepăsare.

De atunci, liniștea s-a așezat peste istoria zbuciumată a Dobrogei de Sud. Astăzi, turiștii români invadează Balcicul și vizitează palatul reginei. Câți dintre ei se gândesc că acolo, la malul mării, în „Cuibul liniștit”, a fluturat, cândva, tricolorul românesc? Aproape nimeni...

► Ghiță NAZARE

CRONICĂ LITERARĂ

O CARTE MONUMENT *

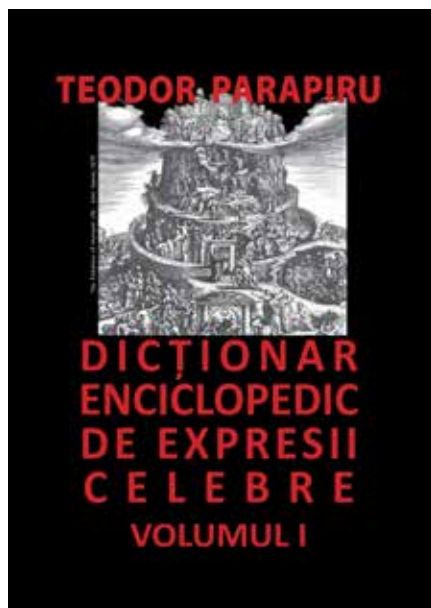
Timp de peste 25 de ani, profesorul, scriitorul și jurnalistul Teodor Parapiru a construit o CARTE-MONUMENT, *Dicționar Enciclopedic de Expresii Celebre*, în patru ediții. Volumul primei ediții, apărut în anul 1994, are 160 de pagini și conține 104 expresii, cel din 2002 are 484 de pagini și cuprinde 551 de expresii, cel din 2010 are 783 de pagini și numără 704 expresii, iar ultimele două volume, care reprezintă cea de-a IV-a ediție, apărute în anul 2019, au 1172 de pagini și includ 1016 expresii. Tematica „expresiilor celebre” este acoperitoare pentru multe domenii de referință: nume proprii, de semnificații literare, istorice, artistice, religioase, filozofice, științifice, sociale, politice, anecdotice etc. Evident, nu ne propunem să așezăm în acest text toate „expresiile” pe domenii de referință – astfel ar trebui să rescriem cele două volume, structurate altfel decât alfabetic -, ceea ce ar fi imposibil. Totuși, vom încerca să ilustrăm fiecare domeniu de referință cu cele mai semnificative „expresii”, pentru a pune și mai evident în valoare opera-monument a scriitorului Teodor Parapiru, cel care spune cu o modestie dezarmantă că a scris această carte cu „sentimentul că realizăm un fapt util pentru mulți cititori”. Un confrate într-ale scrisului cu autorul, impresionat de travaliul acestuia pentru realizarea *Dicționarului*, aprecia că ar merita din plin titlul de doctor în „intelectualitate”, cât și de un premiu al Academiei Române, propunere la care subscriu cu entuziasm.

Ediția a IV-a, menționează autorul, este „revizuită și adăugită”. Câteva exemple sunt edificatoare în acest sens, punând foarte limpede în evidență efortul deosebit al cercetătorului (de data aceasta, alături de scriitorul și jurnalistul Teodor Parapiru). În noua ediție, în comparație cu cea din anul 2002, spre exemplu, numărul reperelor/ expresiilor pe literele alfabetului este, în multe cazuri, aproape dublu: litera A (42 în ediția 2002 și 79 în ediția 2019), litera C (56/ 109), litera D (22/ 40), litera M (36/ 60), litera O (16/ 35), litera P (61/ 115), litera V (23/ 44). De asemenea, de la o ediție la alta expresiile „redate” au fost îmbogățite documentar și informativ, profesorul Parapiru descoperind noi date, dând noi sensuri/ interpretări unor noțiuni, sintagme, unor noi „ziceri”.

Evident, considerațiile noastre nu vor putea cuprinde nici sub aspect numeric și nici al interpretării toate cele peste 1000 de „expresii celebre” care fac obiectul celor două volume. Totuși, vom încerca să esențializăm tematic și în conținut parte din impresionantul material, făcând-o și numai selectiv, cu vădita intenție de a oferi cititorului îndemnul intelectual de a consulta acest „monument” scris, rezultat al strădaniei de peste 25 de ani a profesorului Parapiru.

Vom începe cu evocarea unor personalități care și-au lăsat numele, pentru eternitate, în istoria și cultura omenirii. Spre exemplu, Galileo Galilei este recunoscut ca fiind „adeptul metodei experimentale, al observației directe și al demonstrației matematice în știință”, Confucius, un „gânditor al lumii și învățător al oamenilor”, irlandezul Henry Ford, magnatul automobilului care-i poartă numele, avea o „înzestrare ieșită din comun și spirit novator în lucrul cu diferite feluri de mașini”, Ivan Petrovici Pavlov cel care „a edificat un sistem științific pe baza constatărilor ce s-au impus din fapte și experimente”, Hammurabi, regele Babilonului, era înzestrat cu „capacitate diplomatică excepțională, calități organizatorice și militare impresionante”, Pericle, conducătorul Atenei, remarcat printr-o „conducere vizionară”, marele naturalist Charles Darwin, autorul unei lucrări fundamentale, „Originea speciilor”, cu contribuții deosebite despre „evoluționism și selecție naturală”, Nicolaus Copernicus, autorul unei noi teorii despre „imaginea cerului mai aproape de realitate și de rațiunea fenomenelor”,

Nostradamus, receptat fie ca vizionar infailibil..., fie ca autorul unei opere care permite interpretări savante”, Pitagora, mare filosof și matematician al antichității, pentru că a impus „exigențe și norme de conduită morală ireproșabilă, cunoștințe și atitudini, credință religioasă”, Giovanni Giacomo Casanova, rămas în conștiința posterității drept „unul dintre cei mai mari aventurieri ai tuturor timpurilor”, Caligula, unul dintre împărații „cruzi și demenți” ai Imperiului Roman. Enumerarea ar putea continua cu generosul Mecena, Hanibal, învingătorul cartaginez al romanilor, Blaise Pascal, mare filosof francez, Franz Kafka, Martin Luther, Wilhelm Tell,

Napoleon Bonaparte, Mendeleev, Machiavelli, „abilul diplomat florentin”, marii gânditori ai antichității, Aristotel, Platon, Tales din Milet, matematicianul Arhimede etc.

Sunt expresii încetățenite în conștiința umanității pe care le folosim adesea, uneori chiar fără a le înțelege în mod explicit sensul adevărat. Ca urmare, ne vine în ajutor celebrul Dicționar. Câteva exemple sunt edificatoare: „A da Cezarului ce este al Cezarului” (sensul curent de recunoaștere a meritelor și calităților unei persoane), „A fi Alfa și Omega” (a se crede cineva, a fi determinant în desfășurarea unor evenimente, situații, întâmplări), „A fi Toma Necredinciosul” (referire la o persoană sceptică, care nu poate fi convinsă prin afirmațiile cuiva, ci doar prin probarea cu fapte), „Arca lui Noe” (mijloc de salvare prin credință, spațiu al vieții unui cataclism), „Arhipelagul Gulag” (definirea unui spațiu al suferinței copleșitoare, al terorii permanente și al exterminării sistematice), „A te spăla pe mâini, ca Pilat din Pont” (evitarea asumării unei răspunderi de mare gravitate), „Biblioteca de la Alexandria” (numele unui motiv de mândrie umană, folosit ca referință pentru dotare excepțională și capacitate de informare exhaustivă), „Calul Troian” (o persoană infiltrată printr-o stratagemă ingenioasă într-un loc inaccesibil), „Călcăiul lui Ahile” (un loc vulnerabil într-un ansamblu care, altfel, pare inaccesibil oricărei forțe adverse), „Cina cea de Taină” (desemnează o reuniune restrânsă, unde se discută chestiuni esențiale, secrete, în măsură să producă schimbări de atitudine în raport cu un fenomen, un personaj, o problemă), „Dealul Golgotei” (parcursul unui traseu tragic al durerii de către o persoană nevinovată, persecutată de dușmani), „De la Ana la Caiafa”

(tergiversarea premeditată a unei probleme de mare importanță, o permanentă amânare care să ducă la refuz), „Întoarcerea în Ithaca” (expresie sugestivă pentru orice revenire într-un spațiu de identificare socială și sentimentală, ideea de patrie eternă), „Mielul lui Dumnezeu” (sintagmă metaforică pentru puritatea și credința unei persoane), „Nasul lui Pinocchio” (sugerează o persoană care deformează cu premeditare adevărul, îl falsifică), „Sărutul lui Iuda” (pecetea pusă cuiva pentru un gest care semnifică trădarea abjectă, prefăcătoria etc.).

De asemenea, se găsesc în Dicționar expresii de mare utilitate intelectuală, cu conotație istorică („Atacul de la Pearl Harbor”, „Bătălia Angliei”, „Căderea Bastiliei”, „Căderea Romei”, „Columna lui Traian”, „Încoronarea lui Napoleon”, „Scandalul Watergate”, „Epoca lui Pericle”, „Cancelarul de Fier” etc), literară („A fi Cenușăreasă”, „A fi un Barbă-Albastră”, „A fi un Don Juan”, „A fi un Sherlock Holmes”, „Alice în Țara Minunilor”, „Apa Vieții”, „Așa grăit-a Zarathustra...”, „Cartea Cărților”, „Cântarul lui Filip”, „Cavalerul Tristei Figuri”, „Călătoria lui Ghilgameș”, „Cântarea Cântărilor”, „Comedie Umană”, „Divina Comedie”, „Insula lui Robinson”, „Lumile lui

Gulliver”, „Legenda lui Dracula”, „Muzicanții din Bremen”, „Micul Prinț”, „Răzbunarea lui Monte Cristo”, „Războiul celor Două Roze”, „Erudiția lui Erasmus”, „Manuscrisele de la Marea Moartă”, „Lampa lui Aladin” etc.), artistică („Argumentul lui Hiperides”, „Coloanele lui Hercule”, „Mausoleul din Halicarnas”, „Marele Zid Chinezesc”, „Naiul lui Pan”, „Piramida lui Keops”, „Surâsul Giocondei”, „Canonul lui Polyelet” etc.), religioasă („Apostolul Neamurilor”, „A (se) pogorî (asupra cuiva) Duhul Sfânt”, „Apa Meribei”, „A merge la Mecca”, „A fi (Mare) Patriarh”, „A fi de la Adam și Eva”, „Cele Zece Porunci”, „Epifaniile lui Iisus”, „Drumul Crucii”, „Dealul Golgotei”, „Iertarea lui Dumnezeu”, „Fiul omului”, „Misiunea apostolilor”, „Tatăl nostru”, „Învierea lui Iisus”, „Învierea lui Lazăr”, „Marea schismă”, „Noaptea Sfântului Bartolomeu”, „Reformele lui Luther” etc.), filosofică („Doctrina/ Metoda Yoga”, „Doctorul Jekyll și domnul Hyde”, „Panopticalul lui Bentham”, „Orbirea lui Democrit” etc.), științifică („Galaxia lui Gutenberg”, „Educația Spartei”, „Hieroglifele lui Champollion”, „Oaia Dolly” etc.), politică („Doctrina Monroe”, „Cortina de Fier”, „Ostracizarea lui Clistene”, „Spiritul Ialtei”, „Scandalul Watergate” etc.), sportivă („Banchet olimpic”, „Disperarea lui Timanthes”, „Discul lui Iphitos”, „Jocurile olimpice”, „Jocurile Heraia”, „Performanțele lui Milon din Crotona”, „Pentatlionul Muzelor” etc).

Cele peste 1000 de texte care fac obiectul celor două volume pun în valoare o mare bogăție de informații, de date, de interpretări, interpretări explicite, sinteza de la sfârșitul fiecărui text, a fiecărei expresii, care aparține autorului volumelor, este concisă, clară, limpede, semnificativă.

Am oferit cititorilor în mod intenționat o abordare mai detaliată, sub aspectul exemplilor, decât se obișnuiește în prezentarea unei cărți, încercând să conving pe toți cei interesați și pasionați – și nu numai - de un asemenea gen de literatură că merită din plin să aibă în biblioteca proprie un atare „monument” literar. De asemenea, considerăm că se impune ca fiecare bibliotecă publică, fiecare bibliotecă școlară și universitară, din județ și din țară, să achiziționeze cel puțin un exemplar din lucrarea respectivă. Dicționarul este o carte de cultură enciclopedică, de erudiție, o carte de referință pentru cultura românească, dar deplin accesibilă publicului larg, iubitor de istorie și literatură, de politică, filosofie și religie, de anecdotică.

Pentru o asemenea „ispravă” culturală de interes național se cuvine apreciat și efortul Editurii SENIOR, din Călărași, cât și al Tipografiei Don Star, din Galați.

* Teodor Parapiru, *Dicționar Enciclopedic de Expresii Celebre*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, vol. I-II, Editura SENIOR, Călărași-2019, 1172 p.

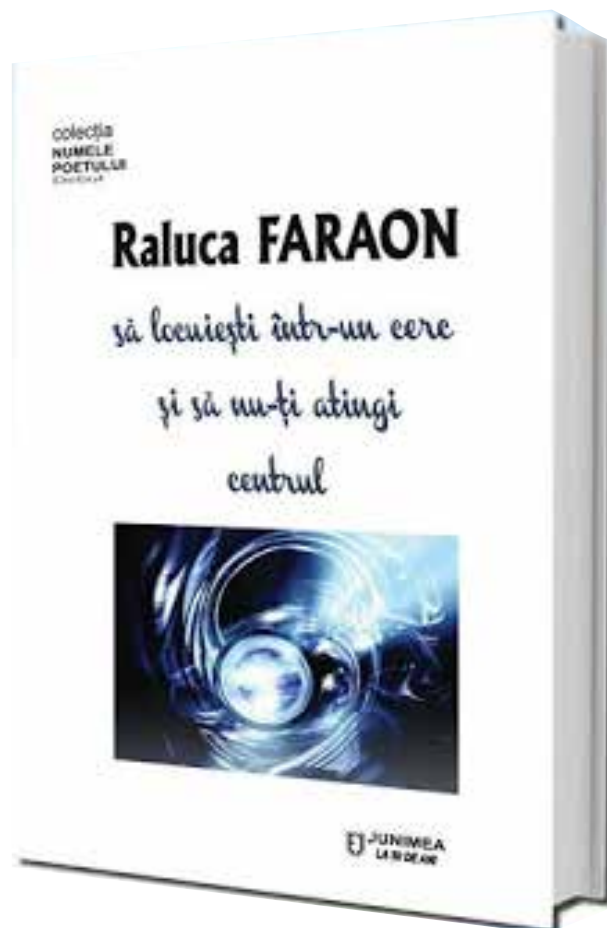
CRONICĂ LITERARĂ

LIRISM NELINIȘTITOR - RALUCA FARAON

► Dan MOVILEANU

Tot mai mulți critici literari, de diverse calibre, sunt excedați de inflația de „poeți” care scriu poezie despre orice, oriunde și oricând, dezlânat, agramat și fără nici o noimă, dar mai nimeni nu se grăbește să-i descurajeze pe acești neaveniți. Este adevărat că unii poeți tineri vor să sară din tipare, încă de la debut, să strălucească și întind corzile simbolurilor și metaforelor, folosesc licențe poetice pornoscato-logice, doar cu scopul de a șoca gustul ipoteticului cititor. Alții, mai serioși, nu se grăbesc cu debutul poetic, își consolidează cariera profesională, își însușesc și-și structurează în urma unor lecturi profunde, teme și subiecte lirice specifice actului poetic și-și dezvoltă abilitățile auctoriale. Din această categorie face parte și Raluca Faraon (n. 1 sept. 1977, Huși, jud. Vaslui). Din succinta fișă biografică, aflăm că Raluca Faraon a absolvit Filologia – Universitatea București, a studiat și la Sorbona – Paris (cu o bursă de merit), a fost redactor la Editura național (2002 – 2003), a făcut parte din proiectul european POSDRU (2015) și este doctor în filologie sub îndrumarea prof. Mircea Martin. Teza sa de doctor are un titlu „neliniștitor”, respectiv „Neliniștea în literatura modernă”, pentru care, cred, a lecturat întreaga literatură a lumii din ultimul secol, cel puțin, al mileniului II. Participând la Festivalul Național de Poezie „Costache Conachi” (ed. A XXVI-a, 2018) Raluca Faraon a obținut premiul de debut în volum al Editurii „Junimea” – Iași, iar în 2019 apare, în colecția „Numele Poetului”, cartea de față cu un titlu la fel de neliniștitor și incitant: „Să locuiești într-un cerc și să nu-ți atingi centrul”. Titlul apodictic – autotelic te poartă cu gândul la o istorie a filosofiei, de la Aristotel la Kant (cu a sa definiție „orice cerc are un centru”), trecând prin „cercul cultural” de care vorbea Frobenius, pe urmele lui Spengler sau, de ce nu, la „cercul strâmt” cum ar fi spus Eminescu. Esteticienii ne avertizează că orice creație artistică este autotelică, fiindcă poartă

în sine propriul scop, are o finalitate lăuntrică imanentă, iar Raluca Faraon nu este străină de această definiție și, firesc, declară apodictic: „să locuiești într-un cerc/ ca și cum ai înota amnezic/ în memoria umanității/ și să nu-ți atingi niciodată/ centrul...” (***, p.7) sau poate e vorba de un „cerc vicios”, cei trei actanți, din cele trei secțiuni ale volumului, respectiv EU (Ego!), EU ȘI CELĂLALT, EU ȘI LUMEA, într-o interdependență „vicioasă” fiecare putând juca rolul de „centru de neatins al cercului, fiindcă fiecare suferă de aceleași metehne. Raluca Faraon ne înfățișează o „lume” coșmarescă, apocaliptică, anxioasă hegeliano-heidegeriană (a unor dimensiuni diavolești), spasmodică, robotizată, amputată sufletește. Eul

(Ego-ul freudian!) psihanalizabil, trăiește într-un „cerc” interior unde este „strivit de frig”, ca într-un coșmar căzut pe marginea patului” (omul interior), un EU lepros, care se autodevorează („Hagi” barbian), până nu „a mai rămas decât o gură/care molfăie încet o bucată de dos” (autodevorare – exercițiu stilistic). Un EU amnezic (ca și lumea) care se întreabă retoric „cine a hotărât măsura vinei mele în lume” (alienare), un EU care „nu dă nume ființei ci o neagă” și care lasă „lungi îndoliate pânze de păianjen să se așeze/ între memoria mea și acest act al scrierii” (moștenire). Acest EU e totuși conștient că „nu măntuiesc pe nimeni prin cuvânt” (nu sunt poet), ceea ce pune sub semnul întrebării rolul și rostul poeziei. Chiar poetul este în viziunea Ralucăi Faraon doar un „călău-al timpului” (neliniștea gardianului), CELĂLALT, ca posibil centru al cercului, e material, aflat într-o continuă deconstrucție – transformare (robotizare), cu care te „lupți” „bătând cu pumnii în aer” (inerția duelului), e atacat de „fluturi mari, cu gheare/ cu ochii bulbucați, fără expresie” (migrația friicii), care „organizează numai... suferind de amnezie” (refugiu) și cu care nu poți decât „să

facem ceva măreț/ să înnebunim de exemplu” (joc existențial), fiindcă pentru el „viața e oricum o cantitate de oase” (sfidare) e de neatins, poeta propunându-i „hai să tăcem până la topirea/ veacului de ceară” (***, p.60). Nici LUMEA nu arată mai bine în viziunea poetei fiind „cloaca asta cosmică/ pestilențiala asta de lume” (***, p.67) în care „se ascunde un inchizitor” (stare de fapt și din care „nimeni nu pricepe/la urmă nimic” (stare de fapt), o lume-temniță, o lume tehnicizată în care „roboții nu știu să/spună te iubesc” (Future World), nu are nici un centru de atins. Deși, doar formulează problemele lumii, pyrrhonian, pentru a nu eșua în soluții, poeta Raluca Faraon lasă deschisă o ușă pentru „a scăpa de această atmosferă irespirabilă” și anume „regăsirea emoției”, chiar dacă „zgribulită cu ochii mari/ ca Gelsomina lui Fellini” (speranță). Mustind de „personaje lirice” de calibrul de la Aristotel la Heidegger, de la Pindar la Kafka, Labiș, Blaga, G. Naum, I. Romanescu, H. Michaux din care se inspiră creator, alintându-se cu „nu sunt poetă”, volumul Ralucăi Faraon reprezintă „un debut atipic, retro, în linie modernistă, un debut remarcabil” (Mircea Martin).

Gh. Petrașcu, *Natură moartă, aur și argint.*

INEDIT - PIATRA NEAMȚ

OMUL LUMII MODERNE, ÎNTRE PROGRES ȘI DISPERARE (II)

► Virgil RĂZEȘU

UNIVERSALITATE ȘI GENERALIZARE

În prezent, accesul din ce în ce mai larg și mai facil la informație, devenită bun de folosință universală, face ca aplicarea și chiar generalizarea absolută a rezultatelor unor cercetări sau descoperiri, să se producă, dincolo de orice încercare restrictivă, într-un timp din ce în ce mai scurt. Dacă razele X, vaccinările, penicilina și laserul, ca să ne referim doar la câteva descoperiri cruciale

ale secolelor trecute, au necesitat perioade lungi pentru generalizare, informatica și celelalte realizări uluitoare ale omenirii (miniaturizarea, tehnicile video, ultrasonografia, telefonica mobilă, Internetul, tehnicile nano și câte altele), au cunoscut generalizări explozive, fără precedent în istoria științelor.

Nu doar atât dar, în prezent, aproape că nu se mai poate vorbi despre descoperiri cantonate într-o arie restrânsă ori limitată, generalizarea, în scurtă vreme după ce și-a găsit aplicarea să fie regula, în timp ce paternitatea națională a descoperitorilor sau a autorilor se plasează într-un con de umbră, căpătând caracter universal.

Inutil să adăugăm că orice eveniment produs indiferent unde pe glob devine actualitate pentru întregul mapamond.

LUMINILE ȘI UMBRELE ȘTIINȚELOR

Vechea imagine a savantului aflat în cabinetul de creație a suferit metamorfoze importante. Emblematica bibliotecă neîncăpătoare, cu tomuri groase, a căror ordine era compensată de masa de lucru, pe care se îngrămădeau zeci și zeci de file și dosare care își așteptau rezolvarea, încăperea din care nu lipsea un glob terestru de tip vechi, un craniu anonim amintind nimicnicia vieții

și, neapărat o bufniță împăiată, simbol al înțelepciunii care nu trebuie să ne părăsească nicio dată, totul scaldat într-o lumină estompată, în care umbrele erau mai evidente decât luminile, la fel ca în știință, iată o imagine anacronică.

Astăzi, omul de știință, descătușat de ținuta rigidă a vechiului savant rupt de realitatea înconjurătoare și indiferent la ce se petrece dincolo de pereții și ușa biroului ori laboratorului său, ne este înfățișat într-o ținută simplă, plonjat într-o ambianță prietenoasă și caldă, într-un cabinet spațios și cu ferestre mari privind dacă nu spre ocean cel puțin către un peisaj tonic, în care umbra subliniază luminile și unde, în locul neorânduiei de pe birou, tronează inconfundabilul PC cu toate accesoriile cunoscute sau

ultimului tip de „*tabletă*” (unde ești copilărie, cu tăblița de ardezie ?!) electronică multifuncțională.

Este neîndoielnic că dacă, altădată, și locul și condițiile în care se desfășurau activitățile de cercetare și de creație erau mult mai riguros delimitate, nu rareori aflate sub semnul izolării de orice privire indiscretă, astăzi ele se pot desfășura și în cele mai modeste circumstanțe, cu condiția să existe profesioniști demni de acest apelativ, interesați de evoluția și progresul societății. Astăzi, nimeni nu mai poate pretinde că cercetarea și activitatea științifică încep de la un anumit nivel de organizare și sunt apanajul exclusiv al unor institute sau unități specializate.

Credem că specialistul modern, indiferent de domeniul de activitate, nu se mai poate mulțumi cu practica izolată, rutinieră și încorsetată de tipare, uneori rigide și depășite de realitate, fără să-și pună probleme, fără să devină un observator atent și activ, oricând gata să adune, să prelucreze și să interpreteze rezultatele propriei activități și, mai ales, să le confere atributul de mesaje demne de a intra în circuitul comunicării.

Este binecunoscută cerința fostului regim de a pretinde realizarea cercetării la orice loc de muncă, în timp ce fiecare profesionist trebuia să devină și un om de știință sau cercetător. Din păcate, rămânea un enunț fără acoperire, în condițiile în care factorul uman era desconsiderat, plasat în anonimatul egalității și echității, câtă vreme nu exista stimularea și prețuirea valorilor și chiar instituțiile special create pentru cercetare (și nu exista nici un domeniu fără asemenea unități) erau subdotate și își duceau viața de azi pe mâine. Ori, cercetarea de calitate, cu finalitatea așteptată, reclamă mijloace și un cadru bine determinat, trebuie să devină complexe de vârf, care să ducă mai departe acumulările din practica curentă. Cu toate acestea, nimeni nu poate nega progresele realizate de științele acelor vremuri, cu atât mai valoroase cu cât ele aparțineau profesioniștilor autohtoni, fără influențe din afară. Dar este la fel de foarte că în condiții de normalitate și relații cu lumea științifică din afară și rezultatele practice ar fi fost altele.

(va urma)

Gh. Petrașcu, *Peisaj la Balcic*, 1915.

► Dan MOVILEANU

REVISTA REVISTELOR

ACADEMIA BĂRLĂDEANĂ, Anul XXV, 4 (77), Trimestrul 4, 2019. Număr dedicat „Anului Vlahuță la Academia Bârlădeană”. Despre Al. Vlahuță dau seamă Victor Eftimiu (Alexandru Vlahuță), Valeriu Răpeanu (Alexandru Vlahuță), unul din scriitorii reprezentativi ai poporului român, C.D. Zeletin (Împrăștiind aducerea aminte), Simion Bogdănescu (Poezia vlahuțiană, azi), Theodor Codreanu (Eminescianismul lui Alexandru Vlahuță), Valeriu Stancu (Un om al epocii sale), Ioan Dănilă (La icoana lui Alexandru Vlahuță), etc. Pentru cei care-și părăsesc țara și uită să se-ntoarcă, pentru acei cărora li s-a făcut lehamite de românism și de România, dăm acest citat dintr-o scrisoare, datată, 1894, a marelui Caragiale, adresată prietenului său Vlahuță: „Nici un neam de oameni nu-i mai bun sau mai rău, nici unul mai inteligent ori mai prost...zi-le oameni și dă-le pace!... Nu, hotărât; neamul acesta nu e un neam stricat, e numai neplăcut încă; nu e pân-acum dospit cumsecade... E încă nelimpizat de mizeriile seculare sub care a mocnit cu junghetura frântă; încă nu crede în dreptate; încă nu poate scoate din sânu-i pe cine să-i poată comanda; încă nu știe de cine să asculte, fiindcă nu are deocamdată încredere în nimeni... Fript cu lapte, suflă și-n brânză”. Aferim, Coane Iancule”

BAAADUL LITERAR, serie nouă, anul XIII, nr.12 (49), octombrie-decembrie 2019.

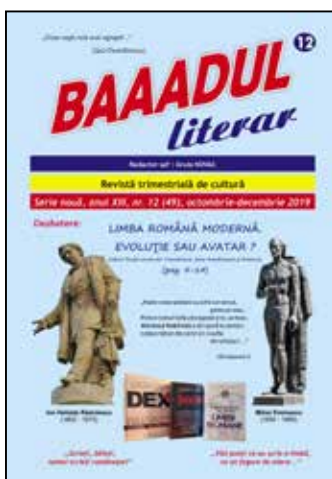
La incitanta dezbatere „Limba română actuală. Evoluție sau avatar?” participă Rodica Gabriela Chira din Alba-Iulia (vorbitorul de limbă

română între „grija” de a respecta normele și graba de a comunica), Gruia Novac-Bârlad (Limba Română, „acolo-unde-șezum și plânsem”!), Magda Grigore din Pitești (...spune-mi cum vorbești, ca să-ți spun cine ești...), Teodor Pracsu (Vaslui), Pavel Tonea-Vaslui (Scriitorul între biografie și operă), Alexandru Jurcan – Cluj Napoca (Vorbitorul de limbă română).

Mai alegem eseul despre „Nicolae Balotă fără fotoliu la Academia Română” de Marian Barbu, cronicile literare despre Dorina Stoica, Magda Grigore și Serghei Coloșenco de Gruia Novac (redactorul șef al Baaadului), eseul prof. Doru Scărlătescu „Ce (mai) înseamnă Eminescu poet universal?”.

Dan Ravaru ne amintește că „poetul prin excelență” Ion Iancu Lefter ar fi împlinit, pe 28 septembrie, 79 de ani, Vasile Ghica ne strânge „în ghearele râsului”(aforisme), Dan Sandu (Berzunți-Bacău) ne murmură la ureche un „Cântec de prieten” și același Dan Ravaru ne atenționează că au trecut „75 de ani de la controversatul 23 august 1944”! Poezie de calitate semnează Persida Rugu, George Irava, Rodica Gabriela Chira, Teodor Laurean, Adrian Voica, Maria Manucă, Petruș Andrei, iar proză semnează Teodor Oancă (Acasă IV) și Mariana Sava

(Radu). Valentin Ciucă în „Arta ca rațiune de a fi” scrie aplicat despre personalitatea Mariei Mănuță (medic, poetă, pictoriță) cu ale cărei lucrări este ilustrat acest număr al „Baaadului literar”. D-I Ion Simuț are motive să fie invidios pe revistele literare „provinciale” !

Casă din Câmpulung, 1907

Cramă la Nicorești, cca. 1912

Pe plajă, 1927

Femeie la malul mării, 1930

Din creația lui Gheorghe Petrașcu

Peisaj venețian, 1932

Vedere din Chioggia, 1932

Natură moartă cu căldări, 1935

Natură statică cu cărți, 1941

Carol I

„Totul pentru țară! Nimic pentru mine!”